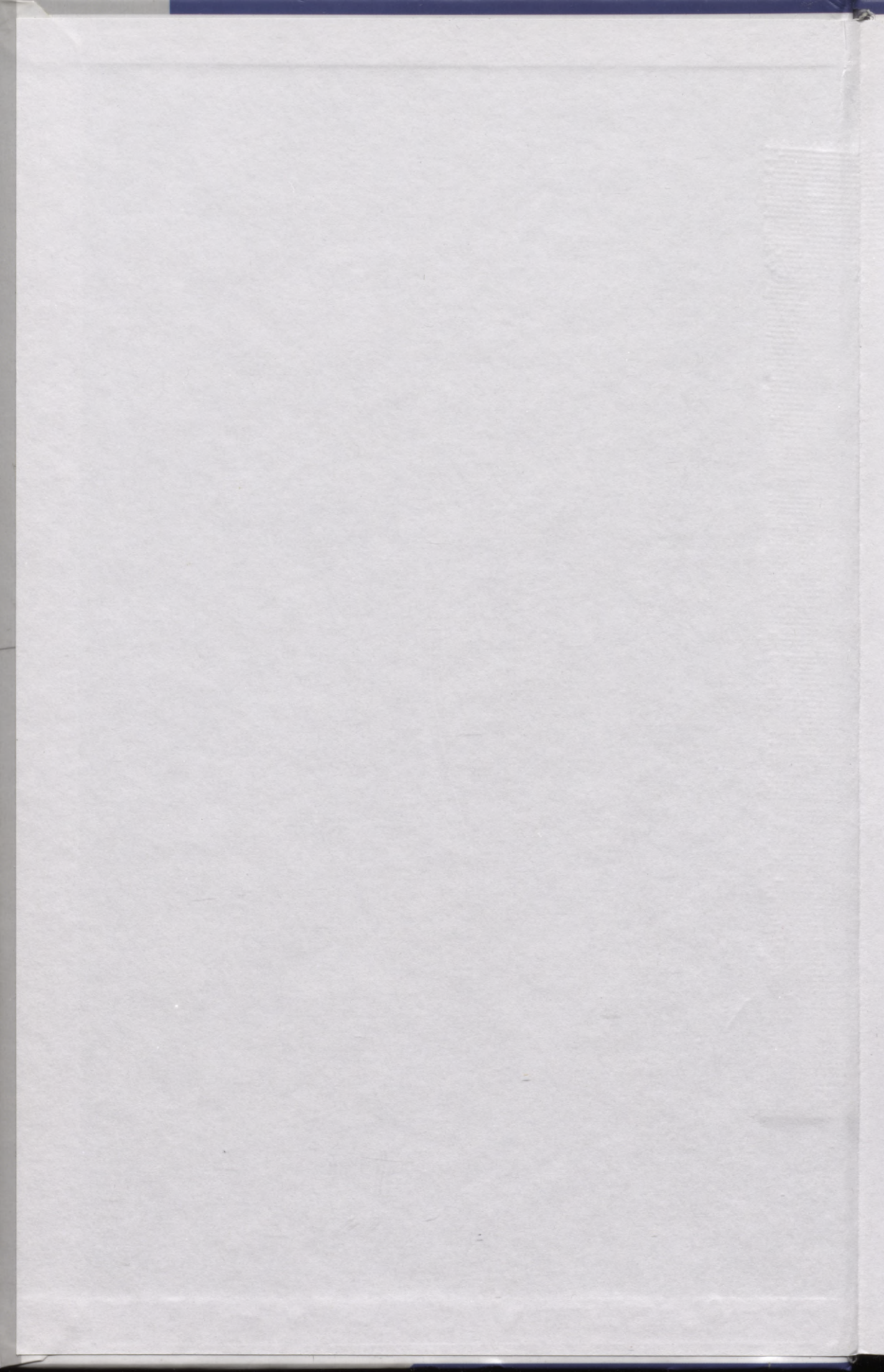
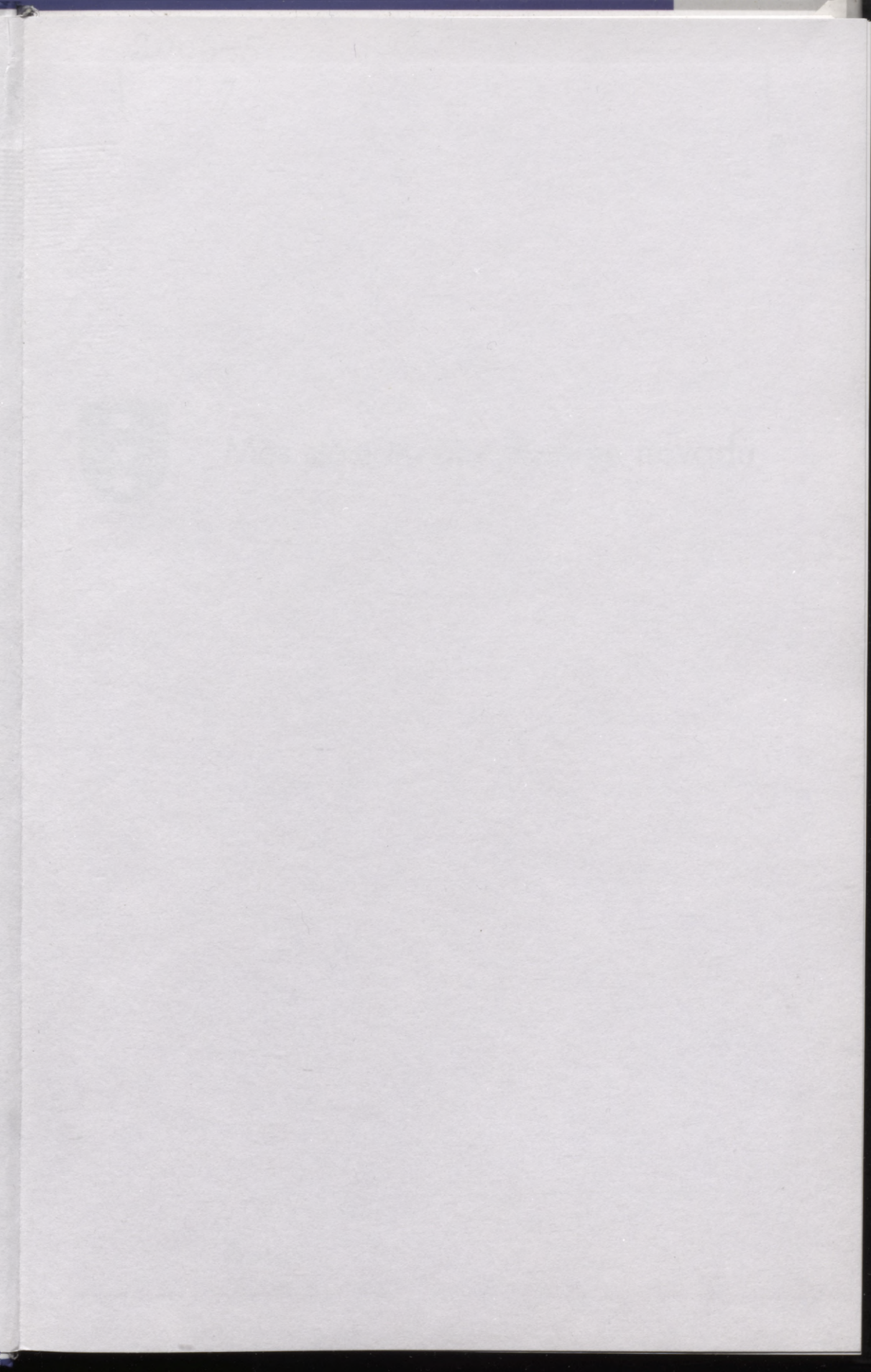
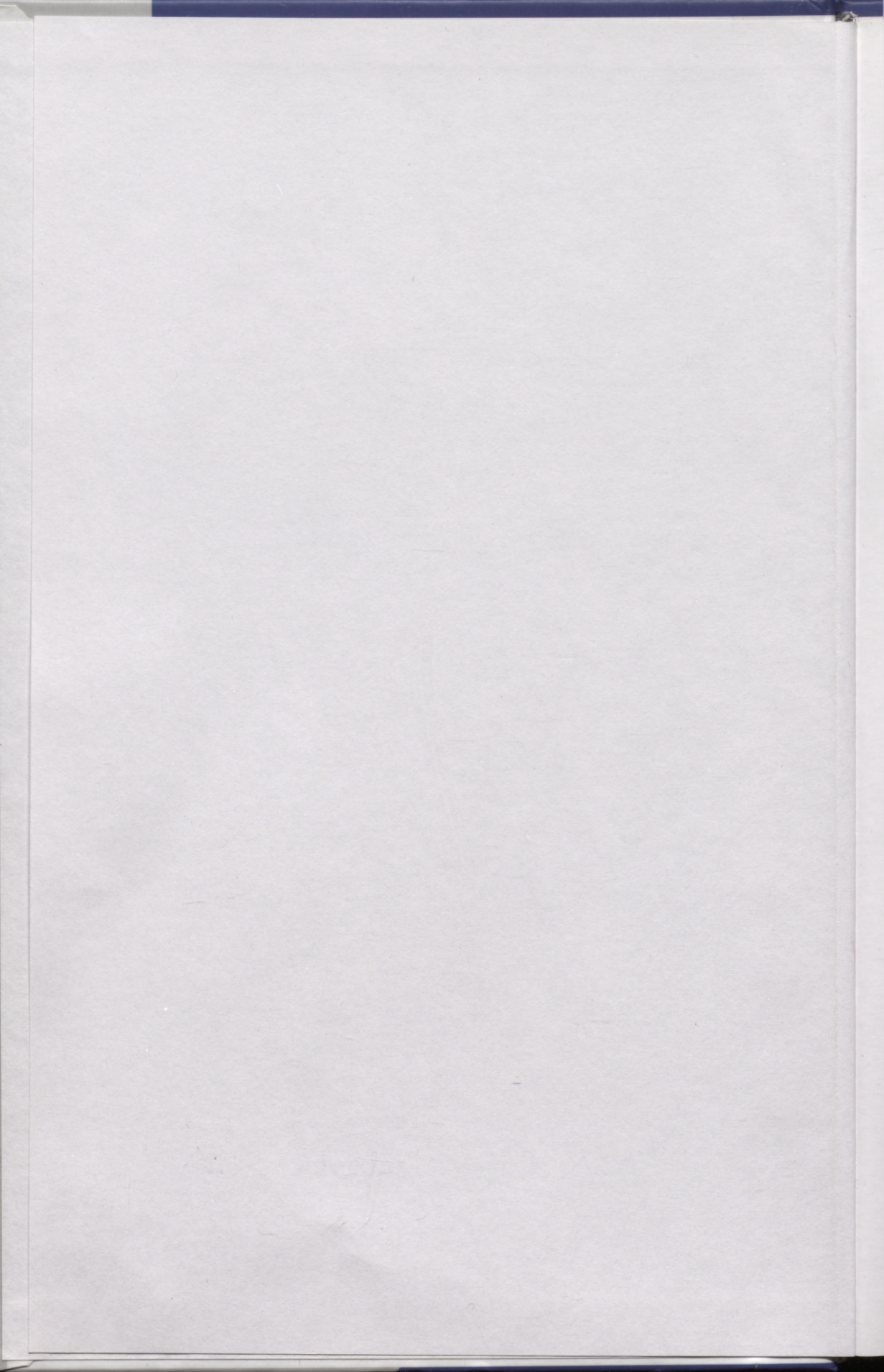

Mēs
stāstām
par
Stopiņu
novadu

2006-5
L 27

L
9

Mēs stāstām par Stopiņu novadu

UDK 908(474.3)
Zv 133

0306013188

**Latvijas Nacionālā
bibliotēka**

Izdevniecības vadītāja INGUNA CEPĪTE

Sastādītāja BIRUTA ZVAIGZNĪTE

Redaktore AGRITA GRĪNVALDE
Maketētāja IEVA LĪCE
Mākslinieks NORMUNDS PUCIS

Grāmatas izdevējs – Stopiņu novada dome.

Grāmatas izdošanu atbalstīja:
SIA «Ulbroka», SIA «Knauf Marketing Riga», SIA «Marko KEA».

ISBN 9984-33-143-1

© B. Zvaigznīte, 2005
© Izdevniecība «Pētergailis», 2005

Mēs katrs esam piesaistīti kādai vietai uz pasaules. Šī vieta mūsu uztverē ir apzeltīta – tajā ir visskaistākie pavasari, tur viskošāk zied puķes un tur ir vismiļākie cilvēki. Tā ir vieta, kur mēs vislabāk varam sevi realizēt, kur viss ir tik pazīstams un saprotams.

Mūs aizvilina sveši un tāli ceļi. Uz brīnumainām vietām, pie brīnišķīgiem cilvēkiem. Un bieži vien tikai atgriežoties mēs patiesi izjūtam, ka tepat vien ir tā laimes zeme. Tapat jau ir tie nenovērtējamie cilvēki.

Dzīvo tāds cilvēks tev līdzās, dara savu darbu, sasveicinās ikdienā. Bet tad nāk situācija, kāds gadījums, un tu paliec kā apburts – vai tas ir tas pats cilvēks? Vai tiešām viņš to ir spējis? Cik daudz mēs zinām par cilvēkiem sev apkārt? Lai gan tieši cilvēki ir mūsu vislielākā bagātība, viņi taču veido vēsturi – to vēsturi, kas top mūsu acu priekšā.

Bet ar saviem dārgumiem varam arī palielīties. Un šajā procesā bagātāks kļūst gan devējs, gan saņēmējs. Lai arī citiem ļaudīm ceļi ved uz šo pusi. Lai viņi no šejienes aiziet bagātāki. Tātad būsim pazīstami – Stopiņu novada iedzīvotāji!

Stopiņu novada domes priekšsēdētājs Jānis Pumpurs

1870-1880
1880-1890
1890-1900
1900-1910
1910-1920
1920-1930
1930-1940
1940-1950
1950-1960
1960-1970
1970-1980
1980-1990
1990-2000
2000-2010
2010-2020

Autores priekšvārds

Stopiņu novads, Ulbroka un visbeidzot Vālodzes... te ir mana mūža, manu stipro gadu darba un dzīves vieta, manu bērnu augšanas un mazbērnu pirmsākumu vieta. Te ir manas mājas, mani darbi, mani nedraugi un draugi, atmiņas par daudziem, kuru vairs nav... Te savijušies dzīvē un atmiņā priecīgi un skumji notikumi, cilvēku, ar kuriem būs kopā, likteņi, izjusti laikmeta notikumi. Redzēts, piedzīvots, saprasts un dažkārt arī nesaprasts ir bijis dzīves «kamolā tīšanas laiks»...

Un tad pienāk brīdis, kad neliek mierā jautājums, kas bija pirms mums šai vietā, kādi notikumi, cilvēki, lietas un rīcība ir virzījuši dzīvi un cilvēku likteņus. Kamēr vēl to varu, ir jāpaspēj pāršķirstīt vēstures lapaspuses, uzklausīt cilvēkus un lūgt palīgā atcerēties, mēģināt nenokavēt – satikt, atrast, uzrunāt –, lai nepazūd nebūtībā cilvēku liecības par laiku, kurā dzīvojuši viņi, kurā dzīvojuši esmu es.

Izzināt Stopiņu novada vēsturi likās vilinoša uzdrīkstēšanās. Šaubas, bailes, nezināšana, pagātnes tālums, vēlme to pateikt tā, lai ieinteresētu lasītāju, lai uzrakstītais arī kļūtu par pagātnes liecību – lūk, kādas izjūtas pārņēma, uzsākot šo darbu.

Galvenais uzdevums bija izlasīt pēc iespējas vairāk dažādu dokumentu un savākt faktus par notikumiem novadā kontekstā ar mūsu valsts un tautas vēstures notikumiem. Te nu jāsaka tāpat kā par Rīgu, kas nekad nevar būt gatava, bet varbūt manis uzsāktais darbs kādu iedrošinās turpināt un meklēt, jo viss jau notiek – tas kauss pildās ik dienu, ik stundu.

Es pateicībā un cieņā paklanos to daudzo novada cilvēku priekšā, kuri man kļuva par domubiedriem šai laikā, kuri ar izpratni, atsaucību, izturību un ticību palīdzēja sākt stāstīt par savu novadu.

Es izsaku pateicību par ierosmi un atbalstu Stopiņu novada domei, īpaši tās priekšsēdētājam Jānim Pumpuram un viņa vietniecei Vitai Paulānei. Paldies par atbalstu bijušajam Ulbrokas vidusskolas direktoram – vēsturniekam Anatolijam Sergejevam, latviešu literatūras skolotājai Antai Trukšānei, skolas lietvedei Zaigai Dzalbei, skolotājām: Līvijai Bērziņai, Daigai Upmalei, Gunai Mūriņai, datorspeciālistam Jurim Budencovam, diriģentei Vijai Gaveckai, deju kolektīvu vadītājai Lilitai Švecai, ilggadējam LLMEZPI direktoram Edgaram Lāčgalvim, novada skolu direktoriem:

Saivai Tiltiņai-Beķerei, Vitai Felsbergai, Vitai Pinnei, Valērijai Mikutei, Irēnai Frankovičai, sporta pedagoģei Gintai Ozoliņai, bērnu dārza «Pienenīte» vadītājai Leldei Sturmei, «Rīgas Apriņķa Avīzes» redakcijai, Stopiņu novada avīzes «Tēvzemīte» redaktoriem Annai Imbratei (foto un intervijas), Arvīdam Deģim (intervijas), ilggadējai Stopiņu novada sekretārei Alisei Volkovai, ilggadējam Stopiņu domes priekšsēdētājam Ilmāram Lūsim.

Paldies novada iestāžu un uzņēmumu vadītājiem: SIA «Knauf Marketing Riga» direktoram Jānim Kraulim, padomniekam Rūdolfam Turciņam, biroja vadītājai Aivai Vīksnai, SIA «Ulbroka» direktoram Aivaram Koktam, SIA «Pundurīši» īpašniekiem Uldim Osim un Ārijai Slišānei, SIA «Pie kamīna» direktorei Ingridai Balodei, CET direktoram Valdim Volkam un darbiniekam Ervīnam Stapkēvičam.

Sevišķi mīļš paldies Stopiņu novada iedzīvotājiem par atmiņu stāstījumiem: grāmatu nesagaidījušajām stāstniecēm Mirdzai Seimanei un pensionārei Alīdai Kalvei; Verai Kasarei, Annai un Akvelīnai Laizānēm, Lidijai Bistrovai, Dzidrai Bērtiņai, Prīmai Lūkinai, Mārai Brasliņai, vēstures izziņātājam un fotoamatierim Jānim Markotam, tēlniekam Uldim Sterģim, stāstniekam Jurim Majoram, leģionāram Vilnim Strazdam, Mārai Zebauerei, Austrai Usānei, Jānim Koponānam, ierosmes bagātājiem Baibai Lauznei, Daigai Brigmanei, Baibai un Haraldam Kurzemniekiem, manai labajai rokai Baibai Ūķeniecei, Gunai Dēliņai, Kasparam Reinim un visiem, visiem novada ļaudīm.

Stopiņu novada ģerbonis un karogs

1997. gada 15. novembrī, valsts svētku priekšvakarā, tika iesvētīts Stopiņu pagasta karogs. Stopiņu pagasts ir pirmais pagasts Latvijā, kam apstiprināts savs ģerbonis un karogs. Karogs, kurā uz zila fona mirdz trīs astoņstaru zvaigznes. To gadu pagasta vecākais Ilmārs Lūsis stāsta, ka cilvēks, kuram bijis vistiešākais sakars ar karoga tapšanu, ir mākslinieks un pagasta deputāts Uldis Sterģis. Doma par sava pagasta karogu Uldim

Sterģim radusies Atmodas sākuma gados, kad pie viņa ciemojušies draugi – mākslinieks Jānis Strupulis un astronoms Jānis Klētnieks. Sarunu gaitā par Stopiņu pagasta nosaukuma izcelsmes vēsturi abiem māksliniekiem radās doma – vai Zaharija Stopija ģerboni nevarētu izmantot arī kā Stopiņu pagasta simbolu?

Kad Uldis Sterģis par to izstāstījis Ilmāram Lūsim, pagasta vecākais nolēmis, ka par slaveno novadnieku jāsavāc sikākas ziņas, jānoskaidro, kāds bijis viņa ģerbonis, jāatrod ģerboņa zīmējums. Darbā ar lielu aizrautību iesaistījās mākslinieks Jānis Strupulis (viņš jau bija izstrādājis ģerboni Salaspilij). Galu galā māksliniekam izdevās ģerboni atrast Johana Kristofa Broces grāmatās. Tur bija aprakstīts, ka apakšējā daļā attēloti: kreisajā pusē uz sarkana fona lauviņa, labajā pusē uz tumši zila fona trīs sešstaru zvaigznes «pāļa virzienā» (pāļa virziens – tas ir speciāls apzīmējums heraldikā, kas nozīmē «vertikāli»). Ģerboņa augšdaļā bija uz diviem spārniem balstīta bruņucepure – tas ir bruņniecības simbols.

Jānis Strupulis izveidoja Zaharija Stopija ģerboni krāsās un mērogā. Valsts Heraldikas komisijā paskaidroja, ka pagasta ģerbonī drīkstētu izmantot tikai kādu fragmentu no senā ģerboņa. Zaharija Stopija ģerbonī bija sešstaru zvaigznes, bet, pieņemot, ka astoņstaru zvaigznes būtu latviskajiem rakstiem tuvākas, Jānis Strupulis pagasta ģerboņa variantā uzzīmēja trīs īstus auseklišus. Heraldikas komisija

Ar novada karogu I. Lūsis, J. Strupulis,
Ā. Vītoliņa.

puļa izstrādāto variantu atzina par pieņemamu. Trešā reize – pēdējā, un mākslinieks parādīja arī karoga zīmējumu. Augstā komisija teica: «Kādēļ gan ne?»

paliks cilvēku atmiņā, jo mastā pie padomes ēkas savu goda vietu 1. maijā ieguva arī Stopiņu pagasta karogs. Uz mūžīgiem laikiem pagasta karoga vieta būs mastā blakus Latvijas Republikas un Eiropas Savienības karogiem.

bija neizpratnē – kāpēc pagastam vajag savu ģerboni? Tad ģerboņa vēl nebija pat vairākām pilsētām un pilnīgi droši – nevienam pagastam. Arī šo variantu noraidīja. It kā auseklišu dēļ. Tā ausekliši pārtapa par astoņstaru zvaigznēm, un komisija šo trešo mākslinieka Jāņa Stru-

Vīriešu darbi nu bija galā! Tekstilmāksliniece Ārija Vītoliņa izšuva karogu. Tas ir roku darbs un šūdināts 270 stundas.

Pirms karoga iesvētīšanas tolaik Stopiņu pagasta priekšsēdētāja vietnieks Jānis Pumpurs sacīja, ka stopiņieši savu karogu godinās tāpat kā valsts karogu; tas plīvos svētku reizēs un pagasta iedzīvotājus pavadīs visos svarīgākajos pasākumos, kur tiks aizstāvēts Stopiņu pagasta gods.

2004. gada 1. maijā Latvija kļuva par pilntiesīgu Eiropas Savienības dalībvalsti. Par godu tam arī Stopiņos pie pagasta padomes ēkas tika pacelts Eiropas Savienības karogs. Svinīgais brīdis

Stopiņu novada valde

Stopiņu pagasts (ciems)

Gads	Priekšsēdētājs	Vietnieks	Sekretārs
1937	A. Liepa		
1938–1940	G. Andersons		J. Limma
1940–1941	A. Bertrāns		L. Fridriha
1941–1944	A. Vītoliņš		L. Fridriha
1944	E. Dručs		L. Fridriha
1944–1948	I. Krauze		
1948–1951	H. Kiršteine		O. Gaule
1951–1963	E. Dručs	H. Kiršteine	

Dreiliņu pagasts (ciems)

Gads	Priekšsēdētājs	Vietnieks	Sekretārs
Līdz 1940. gadam	I. Linters	J. Laškovs	J. Vītoliņš
1940–1941	A. Bērziņš		J. Vītoliņš
1941–1944	J. Linters	J. Laškovs	J. Vītoliņš
1944–1948	J. Pozņakovs	E. Mūrnieks	J. Vītoliņš
1948–1952	V. Teicāns		
1952–1954	J. Pozņakovs		V. Kasare
1954–1956	E. Juberts		A. Bubuče
1956–1958	A. Ragainis		V. Rumpe
1958	Martuzāne		V. Rumpe
1958–1963	K. Vācietis		

Pēc ciemu apvienošanās 1963. gadā

Gads	Priekšsēdētājs	Vietnieks	Sekretārs
1963–1967	K. Vācietis	P. Kingovskis	L. Liepiņa
1967–1968	Avotiņš	V. Kasare	V. Nagle
1968	L. Jakstoviča	V. Kasare	V. Nagle
1970	L. Jakstoviča	V. Kasare	S. Gavare
1970	V. Kasare (v. i.)		
1971–1980	Z. Kazule	V. Valdmanis	

		A. Liepa	S. Gavare
			A. Volkova
1980–1984 XII	A. Liepa		A. Volkova
1985–1988	Ē. Gross	J. Bondaris	A. Volkova
1989–1991 IV	Ē. Gross	I. Martuzāns	A. Volkova
1989–1991 VI	T. Priedītis		I. Grandberga
1991–1994 VII	I. Lūsis	I. Martuzāns (līdz 1993)	
		J. Grotuss	A. Volkova M. Kavala
1995–1998	I. Lūsis	J. Pumpurs	G. Ozola
1998–2001	I. Lūsis	J. Pumpurs	G. Ozola G. Maliņa
2002–2005	J. Pumpurs	V. Paulāne	G. Ozola A. Imbrate
2005 III	J. Pumpurs	V. Paulāne	G. Ozola A. Imbrate

Pētot Stopiņu novada pašvaldību vēsturi no 1940. gada līdz 1970. gadam, var secināt, ka puse no pašvaldībās ievēlētajiem vadītājiem nav Stopiņu novada pamatiedzīvotāji. Ievēlēti (faktiski rekomendēti) par pašvaldību vadītājiem, viņi neguva iedzīvotāju uzticību un ilgi nenoturējās šajos amatos. Izņēmums ir Dreiliņu ciema izpildkomitejas priekšsēdētājs Kārlis Vācietis un Stopiņu ciema izpildkomitejas priekšsēdētājs Eduards Dručs. Interesanta personība ir bijis Dreiliņu pagasta sekretārs Jānis Vītolīšs. Vietējie iedzīvotāji viņu dēvējuši par dīvaini, bet par to, ka Jānis Vītolīšs ir bijis labs rakstvedis, liecina kaut vai tas, ka šajā amatā viņš ar cieņu strādājis jau Latvijas Republikas laikā, pirmajos padomju okupācijas gados, vācu laikā un pēckara padomju gados. Ilgus gadus vietējo padomju darbā ir strādājusi Vera Kasare. Viņa dzīvo mūsu novadā un labprāt stāsta par aizgājušo gadu notikumiem.

Pašvaldību vadītāji bieži mainījās pēc 1963. gada, kad apvienojās Dreiliņu un Stopiņu ciemi. Pirmā par pašvaldību priekšsēdētāju visilgāk nostrādāja 1971. gadā ievēlētā Zenta Kazule. Būdam juriste pēc izglītības, Zenta Kazule vēl 2005. gadā strādā mūsu novada bāriņtiesā par notariālo konsultanti. Nelielā intervijā, daloties atmiņās par darba gadiem pašvaldības priekšsēdētājas amatā, Zenta Kazule šo laiku raksturo tā: ir bijušas cilvēcīgākas un atvērtākas attiecības starp vadošajiem darbiniekiem un iedzīvotājiem, attiecību pamatā

valdījis princips – vispirms citiem, tad tikai sev. Cilvēki mazāk gaidīja, ka viņiem dos, bet ļoti daudz mēģināja izdarīt paši. Šajā laikā tika sakārtotas ciema adreses – Ulbrokā izveidojās ielu nosaukumi.

Anitas Liepas un Ērika Grosa pašvaldības vadības laiks sakrita ar to periodu, kad ļoti nopietnu izaugsmi sasniedza lielie saimnieciskie uzņēmumi – valsts saimniecība «Ulbroka», LLMEZPI, PMK, CET, Sauriešu būvmateriālu kombināts u. c., sākās dzīvokļu un ciematu celtniecība.

Paģājušā gadsimta 90. gadi – lielais pārvērtību un cerību laiks. Latvijas neatkarība. Latvijas valsts, katrs novads, katrs cilvēks gaidīja godīgu, gudru un pašreizējīgu attieksmi pret visu to, ko bijām saņēmuši. Viss pašu rokās! Stopiņu pagasta sabiedrība pagasta vadību uzticēja ilggadējam valsts saimniecības «Ulbroka» speciālistam, agronomam Ilmāram Lūsim. Tas bija grūts laika posms, pat mūsu valsts likumi bija tapšanas stadijā: sarežģītie privatizācijas procesi, zemes un īpašumu sakārtošana, jaunu uzņēmumu veidošanās, pilsoniskās sabiedrības jautājumi, infrastruktūras sakārtošana, kultūras un sporta tālāka pilnveidošana, cilvēku nodarbinātības un vides sakārtošanas problēmas – lūk, jautājumi, kas bija jārisina jaunajai domei.

Vairāk nekā 10 gadus Ilmārs Lūsis vadīja Stopiņu novadu un ir gandarīts, nododot novada «atslēgas» Jānim Pumpuram, kurš sekmīgi vada Stopiņu novada domi kopš 2001. gada. Viņa vietniece ir Vita Paulāne. Viņu paveiktos darbus vērtēs laiks un novada ļaudis.

Beidzot šo nelielo ieskatu pēdējo gadu desmitu pašvaldības attīstībā, nevar nepieminēt arī tos mūsu novada cilvēkus, kuri daudzus gadus pašreizējīgi strādājuši gan domē, gan bijuši ievēlēti par deputātiem. Ilggadēji iedzīvotāju uzticību ieguvuši deputāti ir: Ilmārs Lūsis, Jānis Pumpurs, Jānis Leimans, Edgars Sarkans, Vēsma Strautmane, Jānis Grotuss, Jānis Koponāns, Jānis Piebalgs, Ints Siliņš, Alise Volkova, Andris Dambergs, Uldis Sterģis, Juris Bergs, Guna Dēliņa, Sarma Žarčinska. Domes darbs nav iedomājams bez ilggadējiem darbiniekiem: Alise Volkova – tagad

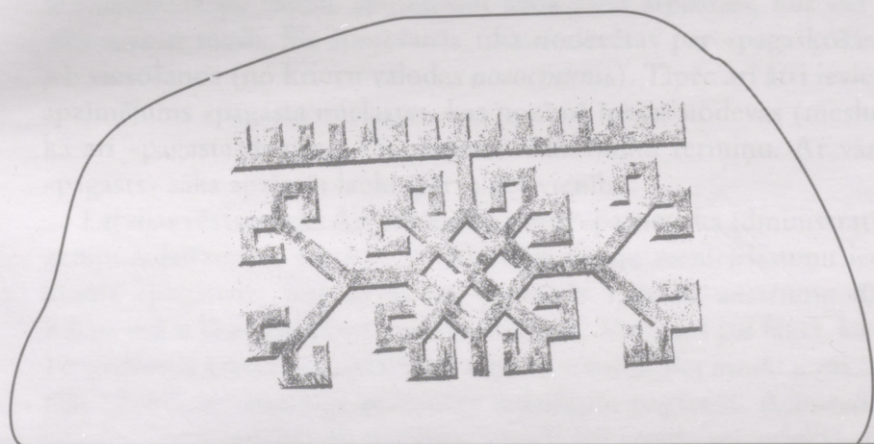

Stopiņu novada domes plāksnes nomaiņa. Domes pr-tājs Jānis Pumpurs, viņa vietniece Vita Paulāne 2005. gada janvāris.

dzimtsarakstu nodaļas vadītāja, strādā kopš 1971. gada; Alīna Aleksandrova – tagad dzīvesvietas deklarēšanas nodaļas vadītāja, strādā kopš 1976. gada, Dace Leitāne – tagad juridiskās daļas vadītāja, strādā kopš 1976. gada, Gaļina Pavlova – kasiere-grāmatvede, strādā kopš 1986. gada, Ivars Strupovičs – mērnieks, strādā kopš 1992. gada, Voldemārs Neilands – zemes ierīkotājs, strādāja no 1992. līdz 2003. gadam, diemžēl jau aizsaulē, Ināra Saliņa – galvenā grāmatvede, strādā kopš 1994. gada, Iveta Reinholde – zemes ierīkotāja, Būvvaldes lietvede, strādā kopš 1995. gada, Ilma Lāčgalve – sociālās daļas vadītāja, strādā kopš 1995. gada, Gunta Ozola – sekretāre, personāla daļas vadītāja, strādā kopš 1995. gada, Linda Čakše – zemes ierīkotāja, strādā kopš 1995. gada.

Šodien domē aktīvi strādā novada iedzīvotāju uzticību ieguvušie deputāti Jānis Pumpurs, Vita Paulāne, Jānis Koponāns, Iveta Viksne, Ints Siliņš, Jānis Kreilis, Jānis Leimans, Vladimirs Gasperovičs, Jeļena Učaikina, Edgars Sarkans, Jānis Grotuss.

Īss vēsturisks apskats par Stopiņu novada teritoriju

Latvijā jau izsenis ir zināma tāda teritoriālā vienība kā pagasts. Latvijas senrakstos vārds «pagasts» sastopams jau 1295. gadā vēstures dokumentā «Rīgas parādnieku grāmata», tātad Rīgā. 1333. gadā vārds «pagasts» minēts Kursā, Tontegodes lēņa grāmatā, Vidzemē vārds «pagasts» pirmo reizi minēts 1354. gadā Aiviekstes apkārtnē.

Valodnieki uzskata, ka latviešu vārds «pagasts» aizgūts no krievu valodas, no krievu nodokļu vācējiem (sirotājiem) Latvijas zemēs. Šo sirojumu laikā Polockas un Pleskavas pārstāvji apbraukāja sev pakļautās teritorijas, ik pa laikam apmetoties kādā vietā atpūsties, kur tad arī tika savesti mesli. Šīs apmešanās tika nodēvētas par «pagašļošanu» jeb viesošanu (no krievu valodas *погостить*). Tāpēc arī ātri ieviesās apzīmējums «pagasta mielasts», kas nozīmē īpašas nodevas (meslus), kā arī «pagasta dienas», kas nozīmē maksājumu termiņu. Ar vārdu «pagasts» sāka apzīmēt lauku pārvaldes vienību.

Latvijas vēsturnieks Arveds Švābe, pētot «pagastu kā administratīvu zemju iedalījumu», pierāda, ka Krievijas zemju ziemeļrietumu iedalījums «pagastos» bija spēkā arī tagadējās Latvijas austrumu daļā. Kādas tad ir šī pierādījuma netiešās liecības? Vispirms jau fakts, ka vēl 13. gadsimtā krievi no tālaviēšiem saņēma meslus. Bet meslu ievākšana bija saistīta ar iekarotās provinces iedalīšanu pagastos. Acīmredzot latgaļu zemes iedalījumu pagastos vācieši jau atrada sev priekšā. Bez tam 13. gadsimtā Māras zemes bīskapi un vācu ordenis bija pārāk nodarbināti kara laukā, lai tiem atliktu laika rūpēties par iekarotās provinces iekšējo administrāciju. Zemju ļaudis dzīvoja tālāk pēc tēvu-tēvu «vecās tiesas», t. i. ieraduma tiesībām.

Tā kā Krievijas politiskā un administratīvā iespaida josla beidzās līdz ar Daugavas ūdensceļu, un 1107. gada krievu karagājiens pret zemgaļiem bija ļoti neveiksmīgs, tad maz ticams, ka Tālavas un Latgales pagastu iekārta būtu ieviesta arī Zemgalē un Kursā, kuras bija vairāk vai mazāk neatkarīgas (politiski), un to tiesību statūti attīstījās pēc citiem paraugiem.

Virsbīskaps Rimberts stāsta, ka 853. gadā zviedru karaspēks izkāpis malā Kursas krastā, ieņēmis kuršu cietoksni Apūli, ka 925. gadā islāndietis Egils Skalagrimsons ar savu brāli braucis uz Kursu un noslēdzis ar kuršiem tirdzniecības pamieru. Kurši savukārt brauca vikingos uz Zviedriju un Dāniju... pat nepagarinot šo notikumu hronoloģiju par kuršu un zemgaļu sakariem ar Skandināviju, nevar šaubīties, ka

zviedru un dāņu kungi īsāku vai ilgāku laiku ņēma meslus no Kursas un Zemgales piejūras novadiem. Tāpēc arī kuršiem un zemgaļiem nevarēja būt sveša Skandināvijas tiesiskā iekārta, ko pierāda 1229. gada līgums starp Pieventas kuršu kungu un pāvesta sūtni: «Tās pašas gada nodevas, kuras uzliktas Gotzemes [tagad Gotlande – aut.] iedzimtiem, kuršiem būs jādod savam bīskapam un prelātiem, nepārejot ne Dānijas, ne Zviedrijas pavalstniecībā.» Šis dokuments liecina par kuršu sakariem ar dāņiem, zviedriem un gotzemiešiem (gotlandiešiem), kuru dzīvi viņi acīmredzot labi pazina, jo citādi būtu pilnīgi nesaprotams līguma pants, kas kuršu nodevas bīskapam pielīdzina Gotzemes iedzimto pienākumiem. Tāpēc pieļaujams, ka kurši un zemgaļi pazina arī zviedru kungu «mielasta tiesības» un zemes administratīvo iedalījumu «novados». Tomēr vēstures avotu trūkuma dēļ līdz 14. gadsimtam neko noteiktu par šiem nodokļu iecirkņiem nezinām. Tikai 1341. gada senraksti liecina, ka toreiz Kursā pastāvēja īpašas vaku jeb pagastu tiesības un bija zināmas pagasta nodevas. 1429. gadā Zemgalē pieminēti ziemas un lopu pagasti kā nodevu termiņi. Vienīgi uz tautasdziesmu un veco vārdnīcu pamata varam izteikt dažus minējumus, attiecinot tos uz vēsturi.

Kurši un zemgaļi vārdu «pagasts» gan zināja, bet nelietoja. Tā vietā viņiem bija «novads». Šo vārdu savukārt nezināja vidzemnieki un latgaļi. Kur tautasdziesmās Zemgales un Kursas variantos teikts «novads», tur Vidzemē un Latgalē šo pašu jēdzienu nosauc «zeme» un «valsts», «tīrums», «pagasts», «tiesa». Nosaukumu lielā dažādība norāda, ka «novads» aptvēra dažāda lieluma teritorijas.

Dainās sastopam tēva novadu – 3707 reizes, brāļu – 3768 reizes, tautu – 25 772 reizes un kunga novadu – 10 456 reizes. Vislielākais un tiesiski vērtīgākais bija «kunga novads», jo tā bija teritorija, kuru kungi valdīja un vadīja («novads»), tiesāja («tiesa») un ņēma nodokļus.

Tēvam teicu ļaunus vārdus,

Par to sliktu novadiņ' :

Kungi prasa lielu tiesu,

Niedres auga laukmalē.

Velc, Dieviņi, zelta jostu

Apkārt manu tēvu zemi,

Lai mirdz mana tēvu zeme

Kā actiņa gredzenā.

Ai, tu mana brāļa sēta,

Tik cēlā vietīnā!

Pa pagalmu staigādama

Redzu tautu tikumiņu.

Par pagastu pašvaldību tagadējā izpratnē varam runāt tikai ar 19. gadsimta 2. pusi. Līdz tam gan bija izdoti zemnieku likumi, kas līdztekus citiem jautājumiem kārtoja arī pagasta pārvaldes lietas. Tādi bija: 1804. gada 20. februāra Zemnieku likums, ar kuru Vidzemē nodibināja zemnieku pagasta tiesu kā īpašu pagasta pārvaldes institūciju; 1817. gada 25. augusta Kurzemes un 1819. gada 26. marta Vidzemes Zemnieku likums, kas zemniekiem piešķīra «putna brīvību» un pagastam – administratīvās vienības stāvokli, nosaucot to par pagasta sabiedrību. 1866. gada 19. februārī apstiprināja likumu par pagastu sabiedrības pārvaldi Baltijas guberņās, ko ar zināmām atrunām varētu uzskatīt par pirmo pagastu pašvaldības likumu mūsu zemē. Šis likums palika spēkā līdz Latvijas Republikas nodibināšanai.

1918. gada 4. decembrī Tautas padome pieņēma «Latvijas pagastu satversmes pagaidu likumu», kurā ievērota 1866. gada likuma prakse un jaunāko laiku pārvaldes principi. 1920. gada 30. aprīlī Ministru kabinets izdeva «Latgales pagastu satversmes pagaidu noteikumus». Ar pieminētajiem tiesību aktiem organizēto pagastu pašvaldības pagaidu iekārtu sāka pārveidot Satversmes Sapulces laikā. 1922. gada 1. martā Satversmes Sapulce vispirms pieņēma «Likumu par pagastu padomes vēlēšanām», kas ar vairākkārtējiem grozījumiem līdz 1934. gadam tika piemērots pagasta padomes un revīzijas komisijas vēlēšanās. 1922. gada 21. jūnijā Satversmes Sapulce pieņēma «Likumu par pagastu pašvaldību», kas bija spēkā vēl 1938. gadā, laika gaitā gan bija izdarīti vairāki nepieciešami labojumi un grozījumi.

Stopiņu novada teritorija līdz 20. gadsimtam

Arhīvu materiālos atrodamās rakstiskās ziņas par Stopiņu novada teritorijā esošajām apdzīvotajām vietām ir visai niecīgas.

Vēstures zinātnieki uzskata, ka pirmie cilvēki Latvijā ienāca jau 9. gadu tūkstoši pirms mūsu ēras un apmetās Baltijas Ledus ezera (tā sauca Baltijas jūru, jo tās ziemeļdaļā vēl kusa ledājs) krastā, kur varēja zvejot un medīt uz aukstākām zemēm klīstošos ziemeļbriežus, polāros zaķus, lapsas un putnus. Salaspils lauku teritorijā zinātnieki ir atraduši mednieku apmetnes paliekas (Laukskolas apmetne). Tā tiek uzskatīta par senāko cilvēku apmetni, kas zināma Latvijā. Senie cilvēki no briežu ādām, kauliem un kokiem būvēja viegli nojaucamus mājokļus, kur patvērās naktīs un aukstākā laikā. Viņi nekur nedzīvoja ilgu laiku, jo ceļoja līdz ziemeļbriežu bariem. Ir pieņēmums, ka līdzīgas apmetnes varēja būt Stopiņu apkārtnē pie Mazās Juglas.

Laikam pakāpeniski kļūstot siltākam, Latvijas teritoriju pamazām noklāja meži, kas bija bagāti ar zvēriem, upēs bija daudz zivju. Upju plašās, zālainās palienes bijušas izdevīgas senajiem lopkopjiem, bet vieglās augsnes upes krastos apstrādājamas ar pirmatnējo zemkopju primitīvajiem darbarīkiem. Ap 2. gadu tūkstoši p. m. ē. Latvijas teritorijā ienāca balti.

Mūsu ēras pirmajos gadsimtos Latvijā sākās dzelzs laikmets, sāka sairt pirmatnējās kopienas iekārta, uzlabojās darbarīki. Latvijā dzelzi varēja iegūt uz vietas, kausējot purva rūdu. Par to liecina arī kaimiņu Ropažu pagasta senais nosaukums «Rodenpois» – dzelzs puisis –, un vietu nosaukumi Dzelzāmuri, Naglas, Āmuri, Rūdas.

9. un 10. gadsimtā pieauga Daugavas ūdensceļa nozīme. 10. gadsimta beigās Daugavas lejteces novadā, kā arī Rīgas apkārtnē, bija vērojams straujš lībiešu pieplūdums. Atšķirībā no Salaspils lauku teritorijas, tagadējā Stopiņu novadā ievērojamu arheoloģijas atradumu un pieminekļu nav. Juglas ezera dienvidrietumu daļā iepretī Pelēdu mājām

atrodas nelielā (0,02 hektāri), ozoliem apaugusī Sudrabsaliņa (Sudrabkalns; tagad Rīgas pilsētas teritorijā) – nocietināta senvieta, arheoloģijas piemineklis. Šī ir sena lībiešu teritorija, par to liecina upju un ezera nosaukumi – Jug-

las ezers, Lielā un Mazā Jugla, Piķurga, Ķivuļurga, Nabiņurga – un arī dažu māju nosaukumi – Kulpji, Kimi, Ūlupi.

12. gadsimta 2. pusē vācu tirgotāji apmetās uz dzīvi tagadējās Salaspils un Ikšķiles teritorijās. 1201. gadā bīskapa Alberta vadībā sākās Rīgas būvēšana.

Rīgas pilsētai feodālisma laikā piederēja visai plašs lauku novads. Vēstures avotos tas dēvēts gan par marku (šādi viduslaikos apzīmēja ciema kopīpašumā esošos laukus, ganības, pļavas) gan par patrimonālo apgabalu – pēc tā pakļautības Rīgas pilsētas virskundzībai –, gan arī par landfogtiju, lai Rīgas pārvaldes sistēma to atšķirtu no pašas pilsētas kā pārvaldes iecirkņa. Šāds lauku novads pilsētai bija visai nepieciešams. Tam bija jāgarantē pilsētai pārtikas piegāde kara vai citos katastrofālos gadījumos, kad feodāļu un zemnieku pārtikas un citu preču pievedumi nenodrošināja pilsētas vajadzības. Savs lauku novads pilsētai atļāva paplašināt apbūves teritoriju, tas bija svarīgi pilsētas politiskā spēka stiprināšanai,

jo viens no feodālās pilsētas neatkarības priekšnoteikumiem bija pilsētas zemes īpašums.

Jau 13. gadsimta 20. gados Rīgas namnieki ar rāti priekšgalā centās izveidot un noturēt īpašu Rīgas lauku novadu. Nosakot robežas bija daudz strīdu starp Rīgas pilsētu, bīskapu Albertu un Zobenbrāļu ordeni. Bija pat jāmeklē Romas pāvesta palīdzība. Pāvesta atsūtītais legāts Modenas bīskaps 1226. gadā galvenajos vilcienos apstiprināja Rīgas lauku novada robežas. Daugavas labajā krastā no Rumbulas krācēm novada robeža gāja taisnā līnijā uz tagadējo Ulbroku, Juglas ezeru, Ķīšezeru, Vecmilgrāvi.

Rīgas lauku novads pilsētas cīņās ar feodālajiem senjoriem (īpaši Livonijas ordeni) stipri cieta. Karu un bruņotu konfliktu laikā Rīgas lauku novadā tika postītas ēkas, iznīcināti sējumi, ievainoti un nogalināti novada iedzīvotāji. Kā Livonijas ordenis, tā arī Rīgas arhibīskaps centās ne tikai nostiprināt, bet vēl paplašināt savus zemes īpašumus lauku novadā. Tas liecina par Rīgas tuvumā esošo pļavu, lauku, mežu un zvejas vietu izcilo nozīmi ne tikai pilsētas iedzīvotāju, bet arī Livonijas ordeņa apgādē ar pārtiku, lopbarību un malku no 13. līdz 15. gadsimtam.

Rīgas apkārtnē 1621. gadā. K. Šnakenburga litogrāfija.

No 16. gadsimta 2. puses Rīgas rātskungi, dažādi amatvīri un bagātie namnieki kā atlīdzību par lieliem naudas aizdevumiem no Polijas karaļa Sigismunda Augusta Rīgas tuvumā ieguva lielus zemes īpašumus – ķīlu muižas. Tādā veidā savas muižas ieguva Rīgas birģermeistars Heinrihs fon Ulenbroks, rātskungs Melhiors Dreilings un ārsts un astrologs Zaharijs Stopijs. No viņu vārdiem tad arī radušies apdzīvoto vietu nosaukumi Dreiliņi, Ulbroka, Stopiņi.

Dreilingu dzimta. Dreiliņu muiža un pagasts

Melhioram Dreilingam ir bijuši slaveni senči, par ko liecina renesanses stila akmens kapa plāksnes Gasperam Dreilingam (miris 1563. gadā) un viņa sievai Ursulai Rīgas Doma baznīcā. Dreilingi ir vācu muižnieku dzimta. 15. gadsimta beigās Pauls Dreilings (muižnieks no Tiroles) pārcēlās uz Rīgu. Cits ģimenes atzara pārstāvis – Melhioris Dreilings – bija Rīgas oberbirģermeistars (amatu ieņēmis 1697. gadā).

Vecās kartēs Dreiliņu muiža (*Dreilinghof*) bieži vien attēlota gan Daugavas labajā, gan kreisajā krastā. Vēstures dokumentos Dreiliņu muiža minēta ne vēlāk kā 1641. gada «arklu revīzijā» (nodevas un kļaušanas tolaik aprēķināja pēc saimnieka sētas arklu skaita, arkls kļuva par zemnieku nodevu vienību). Dreiliņu muiža atradās bijušās Līvānu ielas stūrī (ielas nepāra numuru pusē), starp tagadējo Rencēnu un Krustpils ielu. Par tās kādreizējo atrašanās vietu vēl liecina daļēji saglabājusies veco koku aleja (otrupus bijušajai Līvānu ielai).

Ziemeļu kara (1700–1721) laikā Dreiliņos (tagad Rīgas pilsēta, Jāņavārti) izvietojās krievu sabiedroto – sakšu – karaspēka noņemne. 1700. gada 16. septembrī Dreiliņi tika nodedzināti, sakši atkāpās uz Jumpravmuižu. Pēc vairākiem gadiem krievu karaspēks Dreiliņos izvietojās feldmaršala Šeremeteva vadībā. 1710. gadā no 1. līdz 4. jūlijam Dreiliņos, Šeremeteva galvenajā mītnē, notika sarunas starp Rīgas pārstāvjiem un krievu karaspēka vadību par Rīgas kapitulācijas noteikumiem. 14. jūlijā feldmaršals Šeremetevs svinīgi tika sagaidīts Rīgā, kur Rīgas rātes pārstāvji zvērēja uzticību Krievijas caram. Svinības turpinājās Dreiliņos ar feldmaršala rīkotu mielastu krievu ģeneralitātei un jauniegūtās pilsētas pārstāvjiem.

19. gadsimta 2. pusē strauji auga Rīga. Pilsēta attīstījās uz zemēm, kas gan tiesiskajā, gan administratīvajā, gan politiskajā un saimnieciskajā ziņā bija dažādā pakļautībā. 1879. gadā Rīgas tiešā pakļautībā un īpašumā atradās Dreiliņu mežniecība un Dzirnavu krogs, Biķeru un Strazdumuižas skolas. Pārējie īpašumi – nelielas muižas un muižiņas, gruntsgabali – bija dažādu personu īpašumā, dzimtsnomā vai nomā. To vidū Lubānas šosejas, tagad ielas, apkaimē Šeimaņa, Zaļā, Špēlinga, Brunavas un Rumpmuiža. Dreiliņu muiža atradās Rīgas patrimonālajā apgabalā kā pilsētas muiža (līdz 1940. gadam tajā atradās Rīgas pilsētas dārzniecība – agrākā Dreiliņu muižas dārzniecība – un Jāņa Zlaugotņa-Cukura dārzniecība).

Ulenbroku dzimta. Ulbrokas muiža un pagasts

Vietvārds Ullbroka saistīts ar 16. gadsimta 2. pusi, kad Rīgas birģermeistars Heinrihs fon Ulenbroks ieguva zemes īpašumu – ķīlu muižu pie Rīgas robežām. Senākie Ulenbroku dzimtas pēcteči bija garīdznieki, kas Rīgā ieradās no Vācijas. Vēlāk viņu dzimtas pārstāvji tika ievēlēti Rīgas rātē un kļuva par rātskungiem. Rīgas rātē pirmo reizi Heinrihs fon Ulenbroks minēts jau 1524. gadā kā rātskungs, bet 1534. gadā kā birģermeistars. Miris ap 1541. gadu (precīzu ziņu nav). Viņa dēls, arī Heinrihs, kļuva par Rīgas rātskungu, 1559. gadā – par Rīgas birģermeistaru (miris 1576. gadā). Viņš piedalījās delegācijā, kas Viļņā kārtoja Rīgas pakļaušanos Polijai. 1562. gadā Ulenbroks juniors no kanclera Nikolaja Radzivila kā dāvinājumu saņēma vairākus zemes gabalus, kas kopā veidoja muižu «Gut Stublensee». Latvieši to sāka saukt par Ulbrokas muižu.

Heinriham fon Ulenbrokam bija pieci dēli un divas meitas. Muiža pēc tēva nāves nonāca trešā dēla Filipa, Rīgas Lielās Ģildes vecākā, rokās. Filipa Ulenbroka dzīve beidzās traģiski – 1616. gadā viņu Viļņā noslepkavoja. 1616. gada 19. janvārī Filips Ulenbroks apglabāts Rīgā, Sv. Pētera baznīcā. Pēc zviedru ienākšanas Rīgā karalis Gustavs Ādolfs apstiprināja Filipa mantiniekiem muižas īpašuma tiesības. 1676. gadā to mantoja birģermeistars (dzimtas vārda mantinieks) Heinrihs fon Ulenbroks (miris 1655. gadā). 1718. gadā Ulbrokas muižu ieguva Rīgas rātskungs Kristiāns fon Cimmermanis, kurš bija precējies ar Elizabeti Ulenbroku (jādomā – viena no Filipa māsām). Pēdējais Ulenbroks nomira 1733. gadā.

Turpmāk muižas īpašnieki bija Cimmermaņu dzimta – Rīgas pilsonības augstākās sabiedrības pārstāvji. Īpašnieka Kristiāna fon Cimmermaņa tēvs bijis Rīgas rātskungs, māte Barbara no jau mums zināmās Dreilingu dzimtas. 1711. gadā Kristiāns fon Cimmermanis kļuva par Rīgas rātes sekretāru, tad rātskungu. 1719. gadā viņš kļuva par birģermeistaru, bet 1721. gadā – par galveno birģermeistaru. Bijis Rīgas deputācijas sastāvā 1721. gada Nīstades miera līguma (Krievija un tās sabiedrotie Dānija un Saksija noslēdza miera līgumu ar Zviedriju – beidzās Ziemeļu karš) parakstīšanas laikā, piedalījies Pētera I bērēs un Katrīnas I kronēšanā.

1874. gadā Ulbrokas muižu no Annas Luīzes un Sofijas Helēnas fon Cimmermanēm nopirka kāds ķīlu īpašnieks J. Buse. 1901. gadā muiža pārgāja barona Frīdriha Mengdema īpašumā. Tāpat kā Ulenbroki, arī Mengdemi ir sena dižciltīgo dzimta. Doma baznīcā pie sienas redzami trīs grezni kokā griezti apzeltīti barokāli ģerboņi ar epitāfijām – Zviedrijas pulkvedim un Vidzemes vecākajam landrātam Otto fon

Mengdemam (1600–1681), viņa dēlam Vidzemes landmaršalam un Zviedrijas ģenerālmajoram Gustavam fon Mengdemam (1625–1688) un Gustava dēlam Kārlim Frīdriham Mengdemam (1666–1735). Jādomā, ka Ulbrokas muižas pēdējais īpašnieks Frīdrihs Mengdems bija viens no minēto Mengdemu pēctečiem. Pēc viņa nāves 1918. gadā muižu mantoja viņa ģimene.

17. gadsimta dokumentos minēti vairāki Ulbrokas muižas māju nosaukumi, kas saglabājušies līdz pat mūsdienām: Lielkājas, Dauguļi, Kulpes, Krāģi. 16. gadsimta beigās muižu apdzīvojuši 10 zemnieki, bijuši 12 iebūvieši un 13 vaļinieki. Klāt nākuši bēgļi no Vidzemes, kuri bēga no kara šausmām. Zemes muižā bija maz, tā bija neauglīga. Uz 1638. gadu Ulbrokas zemniekiem caurmērā bija divas govīs un divi zirgi.

Dažas ziņas par Ulbrokas muižas ēku. Muižas centra apbūves ansamblī veido pils, saimniecības ēkas, domājams, klēts un stallis, dārzs, parks un tuvējās zemnieku mājas. Ansambļa galvenā ēka ir pils (daudzi to dēvē arī par muižas kungu dzīvojamo māju, saglabājušies pārbūvētā veidā). Pils celta 18. gadsimta beigās (pabeigta 1800. gadā) pēc arhitekta Kristofa Hāberlanda (1750–1803) projekta. Klasicisma stilā celtā muižas pils ir taisnstūrveida divstāvu mūra ēka ar izbūvētu pagrabstāvu, ar paraugfasādes kolonnām un ēkas otrā pusē izbūvētu balkonu. No kādreizējā muižas parka līdz mūsdienām saglabāties tikai dzirnavu dīķis un apstādījumi pils priekšā, tos no apkārtnes norobežo žogs. 18. gadsimtā ap Ulbrokas muižu, iespējams, bijis «izprieču mežiņš» – dabiska birzs vai mežaudze ar celiņiem pastaigām, kuru krustojumos, tāpat kā baroka dārzos, atradās dažādi obeliski, vāzes, urnas ar vai bez uzrakstiem. Tur varēja būt arī kāds neliels dīķis, puķu

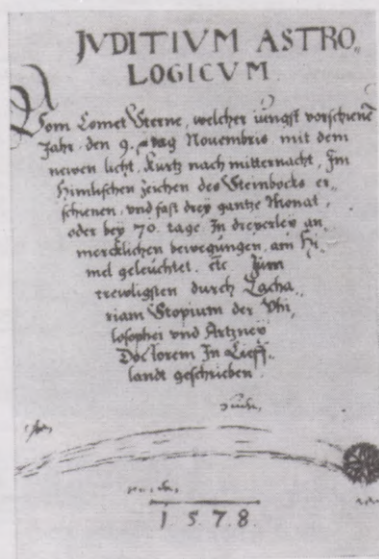
stādījums, soli atpūtai un pārdomām. Priekšstatu par Ulbrokas muižas parku sniedz kāds Broces 1792. gadā zīmētais skats: uz puslodes formas zemes uzbēruma, kuru aptver neliels, ar ūdeni pildīts grāvis, atrodas urna – klasicismā tik populārais mūžīgās piemiņas simbols. Uz šīs «salas» varam nonākt pa mazu koka tiltiņu, kā to izdarījuši divi zīmējumā redzami jaunieši. Jādomā, ka urna veltīta kāda viņu dzimtas piederīgā piemiņai. «Latvijas laikā un vēl pēc kara pie muižas atradās skaists Ziedoņa parks, kurā bija estrāde un tika rīkotas balles un teātra izrādes,» stāsta Ulbrokas iedzīvotāji.

Zaharijs Stopijs. Stopiņi

Mazās Juglas stāvajā labajā krastā vēl pirmskara kartēs iezīmēta Daktermuiža, tagad Upeslejas, senāk – Stopiņi. Acīmredzot tieši šeit 16. gadsimtā atradusies neliela muižiņa, kas piederējusi ārstam Zaharijam Stopijam. Dzimis ap 1535. gadu, miris 1593. vai 1594. gadā. Zaharijs Stopijs dēvējis sevi par vratislavieti – jādomā, ka viņš dzimis Vroclavā (Breslavā), Silēzijā pie Orlas. Mācījies vienā no vecākajām vācu universitātēm (dibināta 1419. gadā) – Rostokas universitātē –, kur ieguvis medicīnas licenciāta un vēlāk medicīnas doktora grādu.

Iespējams, ka Rīgā viņš ieradies ap 1560. gadu un tūdaļ uzsācis savu medicīnisko praksi, jo 1562. gadā viņš jau pieminēts kā Rīgas arhibīskapa Vilhelma ārsts. Viņš ārstējis Rīgas bagātniekus un arī jau minēto Kurzemes hercogu Gothardu Ketleru. Pēc arhibīskapa Vilhelma nāves Stopijs kļuva par Rīgas pilsētas fizikusu jeb ārstu ar algu 100 dālderu gadā. Savā dziednieciskajā praksē Zaharijs Stopijs balstījies uz astroloģiju. Ārstniecības astroloģiskā mācība 16. gadsimta 2. pusē bija ieguvusi īpašu popularitāti. To izraisīja vispārējs astroloģijas uzplaukums un dažādu astroloģisko iespieddarbu parādīšanās.

Ārsts Zaharijs Stopijs par savu darbību atstājis ne vienu vien liecību Latvijas zinātnes vēsturei. Viņš izceļas uz sava laikmeta fona kā ievērojams ārsts un astrologs. Stopijs ir pirmais zināmais rīdzinieks, kurš vairāk vai mazāk sistemātiski

Z. Stopija rokraksts.

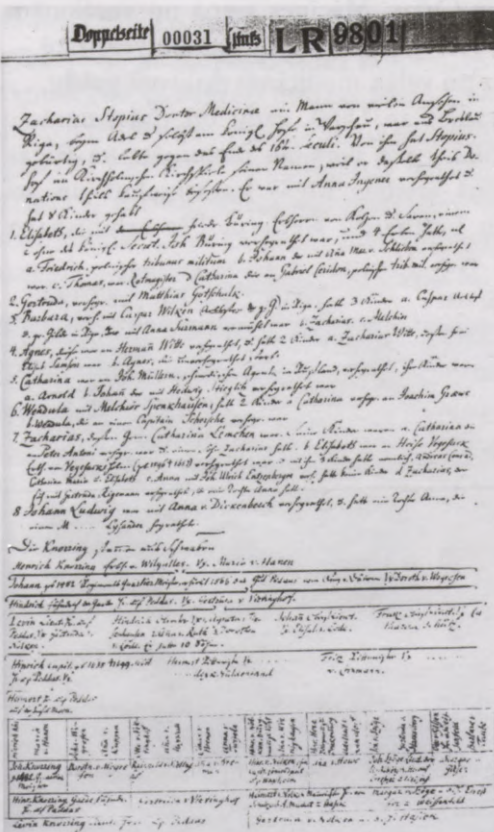
novērojis debess spīdekļus – ne kā profesionāls astronoms, bet savas medicīniskās prakses labad. 1572. gada 9. novembrī Zaharijs Stopijs novērojis kādu spožu komētu, kas pazīstama ar Brahes komētas nosaukumu. Astronoms Tiho Brahe to novērojis tikai piecus gadus vēlāk.

Domājams, 16. gadsimta 2. pusē Zaharijs Stopijs sastādījis plašu zinātniski praktisku enciklopēdiju – «Lieflaendische Oekonomie». Sava milzu apjoma dēļ tā nekad nav tikusi publicēta, bet cirkulējusi rokrakstā, kas nav saglabājusies. To par pamatu izmantojis Suntažu mācītājs S. Guberts, sacerot Latvijā pirmo zinātnisko un savā laikā visai populāro lauksaimniecības grāmatu – «Stratagema oeconomikum oder der Akker-Student» (pirmizdevums 1645. gadā, atkārtoti izdota 1649., 1688. un pat 1757. gadā). Zaharija Stopija grāmatā apcerēti zemnieku darbi, lopu un putnu kopšana, biškopība, meteoroloģiskie vērojumi un tamlīdzīgas derīgas ziņas par racionālu lauksaimniecību, sākot ar augsnes īpašību uzlabošanu mēslojot un beidzot ar blakšu iznīdēšanu. Nav brīnums, ka grāmata izraisījusi dzīvu interesi tā laika krievu augstmaņos. Izcilais krievu zinātnieks Mihails Lomonosovs šo grāmatu 1747. gadā no 1688. gada izdevuma pārtulkojis ķeizarienes

Elizabetes personīgā sekretāra I. Čerkasova vādzībā. Ir ziņas, ka tulkojums nav bijis gluži pilnīgs un nav ticis iespiests. Šā tulkojuma manuskripta noraksts ar nosaukumu «Лифляндская экономя» glabājas Maskavā, Valsts bibliotēkā.

Jau pēc Zaharija Stopija nāves, kad Rīgā un Vidzemē (1600–1602) uzliesmoja mēris, Rīgas kungi atcerējās kādu viņa rokrakstu, kurā bija sniegti padomi, kā cīnīties pret mēri, un 1602. gadā steigšus to iespieda.

Zaharijs Stopijs sarakstījis vairākus kalendārus, vienus no pirmajiem, kas domāti vidzemniekiem un rīdziniekiem (1565. gada kalendārs «Rīgashorizontam»).

Zaharija Stopija dzimtas apraksts.

Rīgas vēsturē Stopija vārds ir saistīts ar t. s. Kalendāra nemieriem (1584–1599), kas Rīgā uzbangoja sakarā ar Jaunā jeb Gregora kalendāra (kuru lietojam arī šodien) ieviešanu. Šo nemieru laikā Zaharijs Stopijs aktīvi iekļāvās cīņā pret Rīgas patriciātu, un viņam, tāpat kā pārējiem nemierniekiem, draudēja nāves sods, taču Stopijs iemanījās pieskaņoties pretējo pozīciju uzskatiem.

Zaharijs Stopijs vairākkārt Rīgas rātei žēlojies parniecīgo atalgojumu (100 dālderī gadā). Tolaik bija pieņemts, ka ārsts staigā zīda un samta tērpā ar sarkanu bereti galvā, izgreznojies ar dažādām zelta važiņām un gredzeniem, tāpēc saprotamas kļūst ārsta žēlabas par nabadzību. Muižnieku kārtas ārstam tiešām bija jādzīvo lepnāk! Muižnieka titulu Zaharijam Stopijam bija dāvājis poļu karalis Sigismunds II Augusts par teicamu darbu Kurzemes hercoga un Lietuvas karaļa galmā. Par labu darbu Rīgā viņam piešķīra zemi pie Rumbulas pļāvām un muižas vietu pie Mazās Juglas. Kā muižnieks viņš no Polijas karaļa Stefana Batorija ieguva tiesības uz ģerboni. To izkāra Rīgas Doma baznīcā, kur tas atradās līdz 1782. gadam. Par šī ģerboņa simbolu izmantošanu mūsdienās jau stāstīts grāmatas sākumā.

Zaharijam Stopijam bijusi ļoti kupla ģimene – 11 meitas un tikai divpadsmitais dēls. Saglabājušās liecības par to, ka Zaharijs, ja izsaukts pie kāda sirdzēja, spējis pareģot, kurā dienā un pat stundā slimais mirs vai arī atveseļosies, un viņa pareģojumi vienmēr piepildījušies.

Stopiņu novadā uzskata, ka jāzina ne tikai savas valsts, bet arī sava novada vēsture. Jāzina un jāpiemin to cilvēku vārdi, kuru darbi nesuši godu savam novadam. Tāds cilvēks 16. gadsimtā neapšaubāmi bija arī ārsts un astrologs Zaharijs Stopijs. Viņa darbu un vārda piemiņai, ņemot par pamatu Stopiju dzimtai piešķirtā ģerboņa fragmentus, 2001. gadā Upeslejās Tuberkulozes un plaušu slimību valsts centrā tika uzstādīts piemiņas akmens šim cilvēkam, Stopiņu pagasta nosaukuma netiešam devējam. Piemiņas akmens autors ir tēlnieks Uldis Sterģis.

18. gadsimtā Stopiņu muižu savā īpašumā ieguva Rīgas ārstu Martini-Himzēlu dzimta. Dāvidam Martini Rīgas rātslaukumā piederēja Lielā jeb Rātsaptieka. 1698. gadā viņš veica Jelgavā mirušā Kurzemes hercoga Frīdriha Kazimira mirstīgo atlieku iebalzamēšanu, bet viņa dēls Nikolajs Martini no 1735. līdz 1740. gadam bija carienes Annas

Joanovnas galma ārsts Pēterburgā. Dāvida Martini māceklis un palīgs Balcers 1674. gadā Rīgā dibināja Gulbja aptieku.

Martini un Himzeli bija pazīstami kolekcionāri. Viņiem piederējusi liela bibliotēka – 3400 sējumu. Martini-Himzelu dzimtas pēdējais pārstāvis bija ārsts Nikolajs Himzels (1729–1764), Nikolaja Martini mazdēls. Beidzis Rīgas domskolu, studējis medicīnu Vācijā. Lai papildinātu izglītību, viņš četrus gadus ceļoja pa Eiropu. Vācijā, Nīderlandē, Francijā, Itālijā, Šveicē, Austrijā, Lielbritānijā un Zviedrijā viņš iepazinās ne tikai ar medicīnas iestādēm, izcilākajiem ārstiem un zinātniekiem, bet apskatīja arī tā laika ievērojamākās gleznu galerijas, dabaszinātņu un vēstures priekšmetu krājumus. Vienlaikus Nikolajs Himzels izmantoja katru izdevību papildināt savas kolekcijas. Ceļojuma beigās viņš apmeklēja Pēterburgu un iepazinās ar Pētera I dibināto Kunstkameru – vienu no tā laika lielākajām muzejisko kolekciju krātuvēm. Gūtos iespaidus ceļojumu laikā Himzels aprakstījis trīs biezos rokrakstu sējumos ar nosaukumu «Meine Reisen» («Mani ceļojumi»). Rokraksta 3. sējumā aprakstīta Pēterburga, Pēterburgas Zinātņu akadēmija un Kunstkamera (šis sējums glabājas Latvijas Zinātņu akadēmijas Fundamentālās bibliotēkas Reto grāmatu nodaļā).

Atgriezies Rīgā, Nikolajs Himzels turpināja uzturēt sakarus ar Eiropas zinātniekiem. 1760. gadā viņu par biedru uzņēma Britu Karaliskā zinību biedrība. Strādājot pie savākto kolekciju kārtošanas un papildināšanas, Himzels domāja arī par to tālāko likteni, saprotot kultūras vērtību lielo sabiedrisko nozīmi. Tāpēc viņš savai mātei izteica vēlējumu, lai viņa nāves gadījumā kolekcijas ar visu iekārtu un rokasgrāmatām tiktu nodotas kā dāvinājums Rīgas pilsētai izglītības un zinātnes veicināšanas nolūkā un lai no Himzelu ģimenes īpašuma to tālākai papildināšanai un uzturēšanai tiktu izdalīts kapitāls – 10 000 Alberta dālderu.

Ievērojot dēla vēlējumu, Katrīna Himzele pēc Nikolaja Himzela nāves sastādīja testamentu, 1773. gadā mainot testamenta noteikumus un summas. Viņa lūdza rāti pieņemt viņas dēla kolekcijas un izstādīt tās Anatomijas teātra brīvajās telpās Kalēju ielā 36. Šo gadu (1773) uzskata par Rīgas pirmā muzeja dibināšanas gadu. Viena daļa Nikolaja Himzela kolekcijas joprojām glabājas Rīgas Vēstures un kuģniecības muzejā, pārējās kolekcijas sadalot, izveidojās vēl citi Rīgas muzeji, to skaitā Dabas muzejs un Nacionālais mākslas muzejs. Dabas muzejā vēl šodien eksponēta no Nikolaja Himzela saņemtā Āfrikas degunradža galva, mamuta ilknis, bruņurupuči, indīgā skolopendra un putnēdājs zirneklis.

Nikolaja Himzela epitāfija redzama Rīgā, Doma baznīcas dienvidu pusē pie vienas no kolonnām, bet viņa portrets – Rīgas Vēstures un kuģniecības muzeja Kolonnu zālē.

Mazliet par muižām un muižiņām Stopiņu novada teritorijā

1765. gadā pie sava drauga Lielās Ģildes vecākā Ernsta Heidefoga la viņa Grāvenheides muižā uzturējās ievērojamais vācu rakstnieks, apgaismotājs un filozofs, tolaik Rīgas domskolas skolotājs, Johans Gotfrīds Herders, kurš Grāvenheides muižā aizvadījis, kā viņš vēlāk pats izteicies, «jaukāko vasaru savā mūžā». Herders (25.08.1744.–18.12.1803.) mācījies Kēnigsbergas universitātē (1762–1764), no 1764. līdz 1769. gadam bija Rīgas domskolas skolotājs. Rīgas periodā sarakstījis darbus «Par jaunāko vācu literatūru. Fragmenti» (1767), «Kritisks apskats par zinātņi un daiļo mākslu» (1769). Latvijā savācis daudz latviešu tautasdziesmu, kuras vēlāk apkopojis un pārtulkotas vācu valodā izdevis krājumā «Tautu balsis dziesmās» (1807). Herders pirmais sāka lietot terminu «tautasdziesma». Rīgas vācu aristokrātijai nebija pa prātam Herdera brīvdomība un cieņa pret vienkāršās tautas folkloru, tāpēc viņš bijis spiests no Rīgas aizbraukt.

Bijusī Grāvenheides muiža (Rīgā, Ūdeļu ielā 30).

Vācijā Herders sarakstīja savu galveno darbu «Idejas par cilvēces vēstures filozofiju» (1784–1791). Herdera atzinumi par tautas dzeju būtiski ietekmēja «Vētras un dziņu» kustības pārstāvjus, arī Ģēti, sekmēja vācu romantisma un salīdzināmi vēsturiskās pētniecības rašanos literatūrzinātnē. Rīgā, pretī bijušajai domskolai, atrodas Herdera laukums un viņa krūšutēls.

Laikā no 1766. līdz 1769. gadam Johans Gotfrīds Herders kalpojis par mācītāju Biķeru baznīcā. Biķeri (Biķernieki) ir vēsturiska vieta tagadējās Rīgas pilsētas austrumu daļā, agrāk – Dreiliņu pagastā. Rīgai pievienoti 1974. gadā. 17. gadsimtā tur nodibinājās Biķeru draudze, kurai piederēja zemes Daugavas labajā krastā līdz Juglas ezeram un Ķīšezeram. Ievērojamākie apskates objekti Biķerniekos ir Biķeru baznīca un kapi, kā arī Biķeru skola Frankos.

Par pirmo mācītāju Biķeru draudzē 1654. gadā Rīgas pilsēta apstiprināja J. Krīgeru un piešķīra viņam trīs zemnieku mājas, kur sākumā noturēja dievvārdus. 1696. gadā uzcēla pirmo koka baznīciņu, ko

teju. Ēku sedz augsts glazētu kārņiņu jumts, torni nosedz strups barokāls kupols ar lodi un gaili. Baroka formās veidoto ieejas portālu grezno akmenī kalts Rīgas ģerbonis. 1985. gadā baznīcu nodeva LPSR Mākslas fonda Dekoratīvās mākslas kombinātam, kas bija paredzējis ēku restaurēt un iekārtot izstāžu zāli. Tagad baznīca atkal darbojas. Draudze ēku pamazām restaurē par saviem līdzekļiem, par mācītāju kalpo Aleksandrs Bite. Pie Biķeru baznīcas 1992. gadā uzstādīts piemiņas akmens 1941. un 1949. gadā represētajiem Biķeru evaņģēliski luteriskās draudzes locekļiem (autors – tēlnieks Uldis Sterģis).

Par baznīcas un vietas nosaukuma izcelšanos stāsta sena teika: «Senos laikos šajā vietā, garām braukdama, apstājusies kāda karaliene. Viņai slāpis un viņa jutusies sasirgusi. Satikusi kādu puisi. Tā un tā, lai atnesot viņai ūdeni. Puišis atnesis no avota tik skaidru un garšīgu ūdeni, ka karaliene atspirgusi. Ūdens ticis atness koka biķerī.

nopostīja Ziemeļu kara laikā 1710. gadā. 1765. gadā par 1000 dālderiem, ko savāca no vietējiem zemniekiem, uzcēla mūra baznīcu, to iesvētīja 1766. gadā Sv. Katrīnas vārdā. Tā ir taisnstūra plānojuma viengabala celtne ar piebūvētu torni un sakristeju.

Par atalgojumu karaliene apsolījusi uzcelt šai vietā baznīcu. Puišis gan neticējis, bet pēc laika – raugi, šai vietā parādījusies skaista baznīca. Tā baznīcu nosaukuši par Biķernieku baznīcu, bet apdzīvoto vietu par Biķeriem.»

Ap jau pieminēto Grāvenheides muižiņu auguši skaisti ozoli, īsti ozolu meži, kas 19. gadsimtā pakāpeniski izcirsti. Šobrīd palikuši tikai daži vareni koki. 1772. gada Grāvenheides muižā dibināts cietes un pūdera ražošanas uzņēmums. Kopš 19. gadsimta 50. gadiem netālu darbojās Garonskas alus brūzis, kura vietā 19. gadsimta beigās atradās Tīsa (*Thies*) ādu fabrika un A. Kantera

fabrika (tā darbojusies līdz 1940. gadam). Juglas ezera krastā (tagadējās Ūdeļu ielas galā) bija Garanskas muižiņa, kas piederēja tirgotājam Hermanim Goronskim. Garanskas muižiņā, zemkopja un krodzinieka Jāņa Dzeņa (1842–1927) ģimenē

1879. gadā dzimis tēlnieks Burkards Dzenis. Garanskas muižiņas rentnieks Jānis Dzenis bijis rosīgs un apķērīgs, apkārtnē iecienīts cilvēks. Laikā no 1907. līdz 1913. gadam – Dreiliņu pagasta vecākais. Allaž interesējies par grāmatām un nodibinājis arī pirmo brīvbibliotēku Rīgas apriņķī.

Otrpus Biķernieku mežam (pie tagadējās Biķernieku ielas) atradās bijusī Franka muiža jeb Kaulu muiža (*Frankenhof*), vēlāk pievienota Hāna jeb Gaiļu muižai (*Hahnhof*), kuras zemes pletās starp tagadējo Biķernieku ielu, mežu un Gaiļezeru (Franka muižas ēkas gan ir ievērojami pārbūvētas, bet vēl šodien redzamas Biķernieku ielā 122, 124), Zelmera muižiņa (*Sellmershöfhen*) pie Biķeru baznīcas, Harma muiža (*Harmshof*), iezīmēta Rīgas patrimoniālā apgabala kartē jau 17. gadsimta beigās, vēlākā Brekšu muiža (pēckara gados muižā darbojās skola), Juglas muiža (*Jagelshof*, īpašnieks – rūpnieks E. Brūns; tur darbojās papīrfabrika «Ed. Brūns un biedri» (dibināta 1884. gadā), vēlāk Juglas papīrfabrika. Pirms tam rūpnieka J. Pfeila cukurfabrika un linu austuve).

Juglas ezera krastā (netālu no tagadējās Smilškalnu ielas) atradās Truverta muiža jeb Kokmuiža (*Baumbhof*), Pelēdu mājas (tagad Mazās Juglas iela 35 un 37), Mazās Juglas ielas galā – Zēlustes muiža (*See-lust*), tagad Ezerkrasti. Līdz 20. gadsimta sākumam Zēlustes muižas īpašnieks bija Šeps. 20. gadsimta sākumā Zēluste un tās tuvākā apkārtnē bijusi rīdzinieku iecienīta izbaukumu vieta. Zaļumniekus līdz Zēlustei no Juglas tilta vedis pasažieru kuģītis. Iepretī Zēlustei Juglas ezerā atrodas jau pieminētā Sudrabsaliņa, «kas apgarota ar teiku par Jāņa Briesmīgā apraktu naudu». Dreiliņu pagasta Baumās 30. gados darbojās Latvijas–Norvēģijas sudrablapsu ferma (īpašnieks Pēteris Jakovičs).

Rumbula, kas tagad ietilpst Rīgas pilsētā, rakstos minēta jau 13. gadsimtā (Latviešu Indriķa hronikā) kā brasla vieta Daugavā: «lejpup Lidakas kaula neliela, sekla plaisa, jo priekšā varenais Baltais kauls jeb, kā laivinieki arī mēdza teikt, Pendere. Te plašs klints radzes sliek-

snis milzīgā, uz leju izliektā puslokā aizsprosto gandrīz visu Daugavu. Pār vismaz pusmetru augsto stāvo sliekšņa šķautni ūdens veļas pāri, metot baltas putas». Tāpēc šī vieta arī dabūjusi nosaukumu Rumba. Tuvākā dzelzceļa pietāte nosaukta par Rumbulu. Agrāk tautā to dēvēja par Pusstopiņiem, jo tā bija pusceļā starp Rīgu un Salaspils staciju, kuras oficiālais nosaukums cariskās Krievijas laikā un līdz 1919. gadam bija Kurtenhofs, no 1919. gada līdz 1925. gadam Stopiņu stacija. Tikai no 1925. gada stacija iegūst nosaukumu Salaspils.

Vairākas muižas atradās Lubānas ceļa, (tagad – Lubānas iela) malā: Šeimaņa muiža, Zaļā muiža, Rumpmuiža. Tuvojoties Rīgai, Lubānas ceļš vēl 19. gadsimta 2. pusē bijis smilšains, pavasaros un rudenos dubļains un arvien grūti izbraucams. Lai atvieglotu ceļa vīru pūliņus, pilsētas tuvumā tas bijis nobērts ar porcelāna trauku lauskām, kas pievestas no tuvējās Kuzņecova fabrikas, bet arī tas maz ko līdzējis.

Aiz dzelzceļa, Lubānas ielas nepāra numuru pusē, uz bijušās Jāņa (Jāņu) muižas (*Johannenhof*) zemes, Rīgas pilsētas Muižu nodaļa 1920. gadā sāka iznomāt ģimenes dārziņus. 20. gadu beigās tā jau bija lielākā ģimenes dārziņu kolonija Rīgā (saukta Jāņu muižas kolonija, 1927. gadā tajā bija 1204 dārziņi). Līdz 20. gadsimta sākumam uz Jāņa (Jāņu) muižas zemes atradās pulvera fabrika un Dreiliņu muižas Pura krogs (*Purre krug*), kā arī Sv. Rafeļa kapi. 1938. gadā tika iesvētīts kapličas zvans un pamatakmens. Tagad šī kapsēta ir daļa no lielajiem Ulbrokas kapiem, kuru platība kopš 20. gadsimta 60. gadu beigām palielinājusies vairāk nekā 10 reizes.

Stopiņu novada teritorija 20. gadsimtā

19. gadsimta 2. pusē Rīga strauja attīstījās – galvenokārt uz zemēm, kas atradās ap to – un gan tiesiskajā, gan administratīvajā, gan politiskajā un saimnieciskajā ziņā bija dažādā pakļautībā. Šī dažādā pakļautība, pētot mūsu novada rašanās pirmsākumus un robežas, rada daudz neskaidrību. Pētot Latvijas Valsts vēstures arhīva materiālus, izskatītas kartotēkas: Latvijas iestāžu, organizāciju un uzņēmumu fondi līdz 1917. gadam; Latvijas Republikas perioda iestāžu, organizāciju un uzņēmumu fondi; Latvijas pagastu valdes: 1821–1946; Ulbrokas Labierīcības veicināšanas biedrība: 1929–1937; *Дрейлинское волостное правление*: 1829–1916 un vēl ļoti daudz citu materiālu.

Ziņas par Stopiņu pagasta veidošanos ir visai skopas. Ir zināms, ka 1887. gadā pastāvēja trīs pagasti: Dreiliņu, Ulbrokas un Stopiņu. No 1888. līdz 1905. gadam Vidzemes guberņā tika veikta pagastu apvienošana un nosaukumu maiņa, Vidzemē no 867 pagastiem tika izveidoti 430 pagasti. Dreiliņu pagasts

saglabāja savu nosaukumu. Pagasts ietilpa Rīgas apriņķa policijas 1. iecirknī, miertiesas Rīgas apriņķa 15. iecirknī un Biķeru evaņģēliski luteriskās baznīcas draudzē. Dreiliņu pagasts pieklāvās Rīgas pilsētas austrumu daļai. Dienvidos tas robežojās ar Katlakalna un Stopiņu pagastiem, austrumos ar Stopiņu un Ādažu pagastiem. Ap 1900. gadu Stopiņu pagasts tika apvienots ar Ulbrokas pagastu (Ulbrokas-Stopiņu pagasts). Pagasts ietilpa Rīgas apriņķa policijas 1. iecirknī, miertiesas Rīgas apriņķa 14. iecirknī, Salaspils evaņģēliski luteriskās baznīcas draudzē. Ulbrokas-Stopiņu pagasts uz 1935. gada 1. janvāri aizņēma 80 km² lielu platību. Pagasts robežojās: ziemeļos ar Ādažu pagastu, ziemeļrietumos ar Ropažu pagastu, dienvidos ar Salaspils pagastu un rietumos ar Ikšķiles un Dreiliņu pagastu.

Piepilsētas pagastu robežas no laika gala bijušas mainīgas. Jau 1924. gadā daļu Dreiliņu pagasta teritorijas pievienoja Rīgai, arī Dreiliņu muižu, kas atradās Ķengaraga tuvumā Lubānas un Dārziema ielas stūrī. Likums, kas apstiprināja jaunnospraustās Rīgas pilsētas administratīvās robežas, tika pieņemts 1924. gada 20. februārī, līdz ar to Rīgas teritorijai oficiāli pievienoja daļu bijušās Dreiliņu muižas zemju (1974. gadā Rīgai tika pievienots arī agrākās Lubānas šosejas posms līdz bijušajai Rumpmuižai – tagad Augusta Deglava ielas galā).

1889. gadā beznosaukuma iela no Maskavas ielas līdz Dreiliņu muižai tika nosaukta par Slāvu ielu. 1923. gadā Slāvu iela tika pārdēvēta par Kuzņecova ielu (pēc līdzās esošās «M. S. Kuzņecovs» porcelāna fabrikas), no 1950. gada Stahanoviešu iela un tilts, kopš 1990. gada atkal Slāvu iela.

1934. gadā Rīgas teritorijā tika iekļautas Dreiliņu pagasta Garonskas muižas zemes (tagadējā Mežciema ziemeļu daļa). 1974. gadā pilsētas robežās iekļāva bijušo Stopiņu ciema Juglas papīrfabrikas ciematu, Biķerniekus, Pļavniekus un bijušo Salaspils ciema teritoriju (Rumbulu un Dārziņus).

Sarakstē ar Rīgas apriņķa policijas pārvaldi 1899. gadā, no 1900. gada līdz 1907. gadam, arī 1913. gadā parādās Dreiliņu pagasta vecākā paraksts *Иван Дзенн*. Pētot Garonskas muižiņas vēsturi un izzinot tēlnieka Burkarda Dzeņa mūža datus, top skaidrs, ka šis *Иван Дзенн* nav neviens cits kā Burkarda Dzeņa tēvs, kurš 13 gadus bijis Dreiliņu pagasta vecākais. Minētajos sarakstes dokumentos gan 1907. gadā parādās arī A. Raudiņa paraksts (*А. Раудынь вол. ст.*) pagasta vecākā amatā. No 1903. līdz 1905. gadam – paraksts «Dreiliņu pagasta vecākā palīgs» (*за вол. ст. М. Берзинь, retāk М. Бērзинь*), sākot ar 1907. gadu – *за вол. ст. А. Лиенини, Я. Буман, А. Аннин* (A. Liepiņš, J. Būmanis, A. Apinis), 1909. gadā par pagasta vecākā palīgu strādājis I. Deņisovs (*пом. вол. ст. И. Денисов*).

Pēc Latvijas Republikas izveidošanas 1919. gadā notika Dreiliņu pagasta pašvaldības amatpersonu vēlēšanas. Pirmā iedzīvotāju kopsapulce notika 1919. gada 14. augustā. No 519 balsstiesīgajiem vēlētajiem ieradās tikai 116, tāpēc tika sasaukta otrreizēja kopsapulce 17. augustā. Pagastā skaitījās 1054 iedzīvotāji, pēc likuma padomē bija jāievēl 18 cilvēki, kas arī tika izdarīts. 1919. gada 11. septembrī notika jaunievēlētās padomes pirmā sēde, kurā apstiprināja notikušo vēlēšanu likumību. Dreiliņu pagasta valdes sastāvs bija šāds:

Dreiliņu pagasta valdes priekšsēdētājs Jēkabs Freimanis, 52 gadus vecs, beidzis draudzes skolu, amatā apstiprināts 1919. gada 24. augustā. Arī pirms šīm vēlēšanām Jēkabs Freimanis bija pagasta vecākais.

Pagasta valdes priekšsēdētāja palīgi:

- 1) Jānis Lapsa, 37 gadus vecs, beidzis draudzes skolu;
- 2) Jūliuss Jēkabsons, 35 gadus vecs, beidzis draudzes skolu.

Pagasta valde tika izveidota 1919. gada 24. augustā pēc pagasta padomes balsojuma. Dreiliņu pagasta padomes locekļi tika ievēlēti 1919. gada 17. augustā.

Dreiliņu pagasta padomes priekšsēdētājs:

Arvīds Saulītis, 33 gadus vecs, zemes rentnieks.

Padomes locekļi:

- 1) Fridrihs Rusickis, 39 gadus vecs, fabrikas strādnieks;
- 2) Kārlis Oša, 46 gadus vecs, (nodarbošanās nav uzrādīta);
- 3) Andrejs Zvērs, 33 gadus vecs, mežsargs;
- 4) Eduards Sinka, 45 gadus vecs, zemes rentnieks;
- 5) Voldemārs Pētersons, 32 gadus vecs, zemes rentnieks;
- 6) Eduards Kreišteins, 38 gadus vecs, kalps;
- 7) Kārlis Kreišteins, 41 gadu vecs, gruntnieks;
- 8) Fricis Caunītis, 42 gadus vecs, gruntnieks;
- 9) Rūdolfs Zārdiņš, 31 gadu vecs, tehniķis;
- 10) Andrejs Marķitants, 36 gadus vecs, kalps;
- 11) Augusts Liepiņš, 36 gadus vecs, rentnieks;
- 12) Otto Galiņš, 57 gadus vecs, rentnieks;
- 13) Pēteris Feldbergs, 46 gadus vecs, rentnieks.

Revīzijas komisijā ievēlēti: Jēkabs Rupais, Artūrs Tomans, Dāvis Liepiņš, Heinrihs Lulla, Emīlija Liepiņa.

Par pagasta rakstvedi pieņemts Jūliuss Blūms, 58 gadus vecs, beidzis apriņķa skolu, amatā kopš 1909. gada jūlija.

Vienlaikus – 1919. gada 24. augustā – norisinājās arī Ulbrokas-Stopiņu pagasta padomes veidošana. 24. augustā tika ievēlēti:

Pagasta valdes priekšsēdētājs: Jēkabs Ansons, 59 gadus vecs, Desu māju rentnieks, bijis pagasta tiesas priekšsēdētājs.

Pagasta valdes priekšsēdētāja palīgi:

- 1) Juris Danbergs, 55 gadus vecs, beidzis pagasta skolu, Mielīņu māju rentnieks, bijis izpildkomitejas priekšsēdētājs;

- 2) Jānis Baltiņš, 45 gadus vecs, dzīvo Zeltiņos, beidzis pagasta skolu, mūrnieks.

Ulbrokas-Stopiņu pagasta padomē ievēlēti:

Pagasta padomes priekšsēdētājs: Jānis Puriņš, 48 gadus vecs, bijis izpildkomitejas priekšsēdētāja palīgs, zemes rentnieks.

Pagasta padomes locekļi:

- 1) Jēkabs Linde, 49 gadus vecs, beidzis pagasta skolu, rentnieks;
- 2) Gusts Straumītis, 42 gadus vecs, bijis tiesnesis, rentnieks;
- 3) Juris Lindbergs, 52 gadus vecs, bijis izpildkomitejas komisijas priekšnieks, rentnieks;
- 4) Kārlis Kaimiņš, 54 gadus vecs, bijis pagasta vecākais, rentnieks;
- 5) Jānis Miķelsons, 43 gadus vecs, bijis pagasta padomes loceklis, rentnieks;
- 6) Rihards Igals, 37 gadus vecs, kalējs;
- 7) Jēkabs Imše, 54 gadus vecs, melderis;
- 8) Jānis Kalniņš, 40 gadus vecs, bezzemnieks;
- 9) Jānis Elksnis, 43 gadus vecs, bezzemnieks;
- 10) Mārtiņš Lazda, 52 gadus vecs, dārznieks.

Par darbvedi bija pieņemts Jēkabs Lima, 38 gadus vecs, beidzis ministrijas skolu, no 1899. gada bijis rakstveža palīgs pagastā.

Stāsta Erihs Lazda

(Novada vecākā iedzīvotāja (21.01.1903.–21.08.2004.) Lazdiņu māju vecā saimnieka Eriha Lazdas atmiņu fragmentus 2000. gada novembrī pierakstījusi Ulbrokas vidusskolas latviešu valodas un literatūras skolotāja Irēna Lase.)

Kārlis Ulmanis zemkopjiem bieži atgādinājis: «Apariet zemi rudenī!» Jaunumus uzzinājuši no avīzes «Jaunākās Ziņas», kuru regulāri pirkuši Rīgā un lasījuši.

Ziemās braukuši ar zirgu uz Rīgu pie namsaimniekiem piepelnīties, jo tolaik sniegu no pilsētas izveduši ar zirgiem ārpus pilsētas. Kad darbs bijis padarīts, namsaimnieks uzreiz samaksājis.

Lazdiņās bijušas trīs pūrvietas (1,11 hektāri) zemes. Graudaugus

Atfargu gadskahretējas leclās schaufchanas fajihkites Dretlinos

audzējuši tikai pašu iztikšanai. Lauks apstrādāts ar zirdziņu. Bijis daudz zemeņu. Varenas zemeses augušas! Audzētas dažādas zemeņu šķirnes – «Uzvara», «Jūrmala», «Viktorija» u. c. Divreiz nedēļā veduši uz Rīgu tirgot.

Ulbrokas muižā vienreiz mēnesī rīkotas zaļumballes. Muižas smukākā meita bijusi tāda Anna Birke. Pēc zaļumballes puisi slepus likuši trepes pie viņas loga, lai cilvēki domātu, ka brūtgāni kāpuši.

1940. gadā Ulbrokas muižā ierīkota slimokases māja. Ulbrokas muižā bijušas ūdensdzirnavas, ko pārzinājis vecs melderis Imša. Viņam bijuši divi dēli, kuri stipri mīlējuši iemest sīvo. Tā viņi ar` esot nodzērušies. Dzirnavās maluši rupjo malumu, bīdelēt braukuši uz Dobelniekim.

Daudz lopu turējuši pagasta saimnieki Silabriedis un Jaunozoliņš. Brīvkalnos dzīvojis pagasta kārtībnieks Kārlis Freibergs, kurš labi pratis ķert zagļus. Reiz tēvam nozaguši govi no kūts. Freibergs ar vīriem uz Tīnūžu ceļa noķēruši un atveduši govi atpakaļ. Bijis labs kārtībnieks. Lapsiņās dzīvojis brāļa Ernesta sievastēvs, kurš turējis zirgus ar ratiem – bijis smagais ormanis.

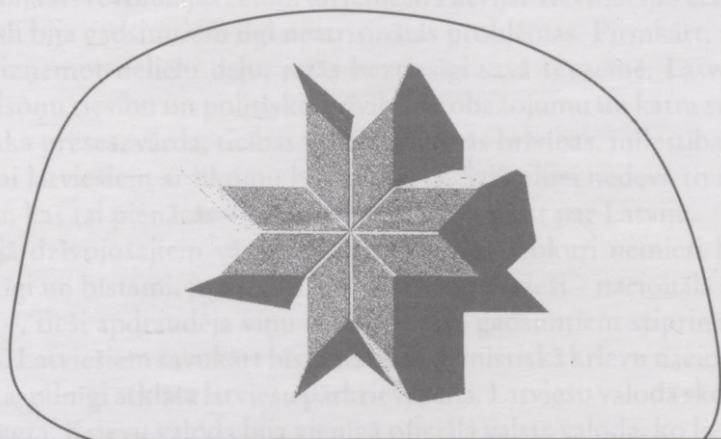
Erihs Lazda (pa kreisi), 30. gadi, kulšanas talkā pagastā.

30. gados vislustīgāk kūluš Viesturos. Kulšana bijusi tikai kādu stundu, bet talkas balle vai visu dienu. Saimnieks esot braucis uz kuģiem, tāpēc bijuši vissmalkākie ārzemju konjaki. Tur bijusi arī vissmukākā pagasta meita Anna Miezīte.

1930. gadā Erihs Lazda uz kredīta nopircis kuļmašīnu (vēlāk arī traktoru) un līdz 1940. gadam braukājis, kuldams labību Stopiņu pagastā un kaimiņu – Dreiliņu, Ropažu un Katlakalna – pagastos. Šajā pusē vēl diviem vecsaimniekiem bijušas kuļmašīnas, bet tie izputējuši...

1905. gada notikumu atspulgs

Krustceles 20. gadsimtā

1905. gada notikumu atspulgs

Latvijā, tāpat kā citos attīstītākajos Krievijas impērijas apgabalos, 20. gadsimta sākumā pieņēmas spēkā gan strādnieku streiku kustība, gan laukstrādnieku, sevišķi muižu kalpu, nemieri. «Asiņainā svētdiena» Pēterburgā 1905. gada janvārī plaši atbalsojās arī Latvijā, sākot ar 13. janvāra notikumiem Rīgā, kam sekoja muižu kalpu streiki un muižu dedzināšana, beidzot ar asiņaino soda ekspedīciju darbībām.

Kādi bija šīs revolūcijas cēloņi un iemesli Latvijā? Revolūcijas cēloņi un iemesli bija gadsimtiem ilgi neatrisinātas problēmas. Pirmkārt, visi latvieši, izņemot nelielu daļu, jutās beztiesīgi savā tēvzemē. Latvieši izjuta pilsoņu tiesību un politisko brīvību ierobežojumu uz katra soļa. Tiem trūka preses, vārda, ticības un biedrošanās brīvības, mīlestība uz savu zemi latviešiem ar likumu bija aizliegta. Šai zemei nedeva to nosaukumu, kas tai pienācās – to neatļāva oficiāli saukt par Latviju.

Latvijā dzīvojošajiem vāciešiem un krieviem jebkuri nemieri bija nevajadzīgi un bīstami, jo mērķis, pēc kā tiecās latvieši – nacionālā neatkarība –, tieši apdraudēja viņu kā iekarotāju gadsimtiem stiprinātās pozīcijas. Latviešiem savukārt bīstama bija šovinistiskā krievu nacionālā politika, pilnīgi atklāta latviešu pārkrievošana. Latviešu valoda skolās bija aizliegta. Krievu valoda bija vienīgā oficiālā valsts valoda, ko lietoja valsts un pašvaldības iestādēs, tiesās, pastā, policijā, dzelzceļā. Ielu nosaukumu plāksnes, veikalu un iestāžu izkārtnes – viss bija krievu valodā.

Iestādēs visos posteņos darbā pieņēma galvenokārt krievus, latvietis varēja cerēt uz pašu zemāko posteni, kaut arī būtu ar mieru lietot vācu vai krievu valodu. Tāpēc starp latviešiem, no vienas puses, un krieviem un vāciešiem, no otras puses, cēlās naida un atšķirtības valnis. Šo atšķirtību veicināja divkārtīgie abu tautu nacionālie spaidi. Sociālajā jomā naidu padziļināja joprojām neatrisinātais agrārais jautājums, netaisnīgā muižnieku privilēģija. Muižnieku politiskā un ekonomiskā vara nostādīja latviešus vienotā frontē pret vāciešiem.

1300 muižniekiem Latvijā piederēja 48% no visām Vidzemes un Kurzemes zemēm (visa Zemgale un Sēlija arī ietilpa Kurzemes guberņā). Pēc dzimtbūšanas atcelšanas latviešu zemnieki bija iepirkuši savā īpašumā mājas un zemi par vācu muižnieku mākslīgi paaugstināto zemes cenu. Zemniekus nomāca vēl pastāvošās feodālisma paliekas – klausās

par labu muižai (smagās ceļu kļaušas) –, zemniekiem bija aizliegts pārdot zemi vai izmantot to rūpnieciskos nolūkos. Muižnieki bija paturējuši zvejas, medību, krogu atvēršanas, turēšanas un tirgus tiesības. Uz vienu latviešu zemnieku – saimnieku – bijuši 6–9 bezzemnieki. Nebija tādu pašvaldības vēlēšanu tiesību un lēmumu, kuros latvietis varētu nostāties blakus vācu muižniekiem. Latviešu pārkrievošanas politika vāciešiem bija vienaldzīga, viņi to izmantoja, lai saglabātu savas feodālās privilēģijas saistībā ar politisko un ekonomisko varu pār latviešiem, līviem, arī igauņiem.

Latviešu tautas skaitliski lielākā daļa 1905. gadā bija lauku bezzemnieki. To bija vairāk nekā strādnieku, amatnieku, lauku saimnieku vai inteliģences. Arī jaunā latviešu strādnieku šķira vēl bija cieši saistīta ar saviem tuviniekiem, kas dzīvoja laukos. Tā laika Latvijas laukstrādnieku smagais stāvoklis atspoguļojas Raiņa dzejolī «Kalpa manta»:

*Kas man ir iekš manas dzimtenes?
Ne vārpiņas manas, ne zālītes;
Ne saujiņas siena, ko pagalvī mest,
Ne tik daudz, cik kāju pirkstiem var nest,
Tā zeme, ko aru, tā nepieder man,
Mana izkopts kungu pļavā skan;
Kungs pircis zirgu, kas arklā iet,
Ir manas rokas tas pircis šķiet.*

*Kas man ir iekš manas dzimtenes?
Ne vārpiņas manas, ne zālītes –
Man ir tik dzimtenes mūžīgais vairs,
Man ir viņas mūžam kvēlošais naidis, –
Bet viens ir, kas man pieder gan,
Tā atriebšana, tā pieder man!*

Lauku bezzemnieku atriebība nevērsās pret lauku saimniekiem, bet pret muižniekiem. 1905. gada revolūcijā latviešu saimnieki un kalpi cīnījās roku rokā pret diviem ienaidniekiem. Janis Jansons (Brauns), aktīvs 1905. gada revolūcijas dalībnieks, viens no Latvijas Sociāldemokrātiskās strādnieku partijas (LSDSP) dibinātājiem un revolūcijas vadoņiem, 1905. gada revolūciju raksturoja šādi: «Nevis kvēpošo fabriku skursteņi, bet Baltijas muižu un baznīcu torņi ir šīs revolūcijas ceļa rādītāji, un Latvijas revolūcijas vēsturiskā drāma norisinās nevis pilsētu ielu cīņās uz barikādēm, bet uz baronu piļu kūpošām drupām.» Vēl viens ļoti aktīvs revolūcijas cīnītājs – rakstnieks Jānis Akurāters – 1905. gada revolūciju ataino šādi: «1905. gada revolūcija bija vairāk atmoda kā revolūcija. Tauta ievilkā elpu savās

gadsimtu nospiešanās krūtīs. Un šis elpas vilciens bija tik varens, ka sadrebēja baronu pilis...»

1905. gada 13. janvāra traģiskās dienas vakarā kādā dzīvoklī Dzirnavu ielā satraukumā par ievainoto divdesmitgadīgo rakstnieku Antonu Austriņu, nākamais Tēvzemes balvas laureāts rakstniecībā Jānis Akurāters aprautiem teikumiem sācis skandēt vēl nenoformētas vārsmas: «Ar kaujas saucieniem uz lūpām...» Tā dzima revolūcijas himna (Jūlija Sproģa komponēta mūzika). Dzejoļa pēdējais pants izrādījās praviētisks:

*Un asinis, kas nevainīgas,
Uz balta sniega kvēloja.
Tās neizkvēlos gadu gadiem,
Tās kvēlos mūsu karogā.*

«Abas šīs krāsas mirdz mūsu karogā. Vai tālredzība vadīja dzejnieku, tās sacerot?» savā grāmatā «Latviešu zemes un tautas vēsture» jautā Visvaldis Lācis, analizējot 1905. gada revolūcijas notikumus.

Bija liels revolūcijas sajūsmas pacēlums un pēc tās atkal kritiens upuru asins un asaru bezdibenī. Cilvēki atkal tika pērti, kapāti, kārti un šauti, važās sakalti izsūtīti katorgā uz Sibīriju.

Pilsētas strādnieku revolucionārā kustība ierāva cīņās arī muižu un saimnieku kalpus. Dreiliņu pagasta streikā piedalījās visa pagasta saimnieku kalpi. Streikotāji izvirzīja prasības – astoņu stundu darba dienu un stabilizētas minimālās dienas algas: meitām – trīs rubļi dienā, pušiem – pieci rubļi dienā. Bet puisim, kas salīgts uz mēnesi – piecpadsmit rubļu mēnesī ar uzturu un dzīvošanu. 1905. gada decembrī tika ievēlētas Dreiliņu un Ulbrokas-Stopiņu pagasta rīcības komitejas. Taču jau 1906. gada janvārī sākās carisko soda ekspedīciju trakošana. Šie dramatiskie notikumi skāra arī Dreiliņu un Ulbrokas-Stopiņu pagasta iedzīvotājus. Soda ekspedīcijas Stopiņus «apmeklējušas» vairākas reizes, īpaši trakojot 1906. gada janvārī un februārī. Tad kopā ar kaimiņu pagastos arestētajiem skolotājiem, strādniekiem un laukstrādniekiem, arestēti un nošauti arī Ulbrokas-Stopiņu pagasta iedzīvotāji.

22. februārī pie Kurtenhofas stacijas (tagad Salaspils stacija) nošauti trīs revolucionāri: Indriķis Jansons, Mārtiņš Valdmanis un Vanadziņš – Celma un Bēma ģipša fabrikas strādnieki. Sods piespriests par citu strādnieku aģitēšanu uz streiku un proklamāciju izplatīšanu. Pirms nošaušanas visi trīs briesmīgi spīdzināti, lai izdotu līdzdalībniekus. Viņi izturējuši spīdzināšanas, nevienu nenododot. Pēc nošaušanas mirstīgās atliekas atdotas ģimenes locekļiem apglabāšanai. Sievas nav varējušas liķus apglabāt, jo kopā ar drēbēm nākuši miesas gabali, kas atdauzīti no kauliem. Visus trīs revolucionārus bija nodevis vietējais uradņiks. Tieši tādēļ mēnesi vēlāk revolucionārie kaujinieki uradņiku

nošāvuši. Varas iestādes uzlikušas pagastam lielu naudas sodu, ja 10 dienu laikā neizdos «laupītājus», tomēr vainīgos tā arī nav izdevies atrast.

24. un 25. janvārī nošauti vēl deviņi, viņu vidū bija nemiernieki no Ulbrokas-Stopiņu pagasta: Jānis Cinītis, laukstrādnieks, un kāds pavisam jauns zēns Kārlis Kļaviņš, arī laukstrādnieks. Šaušana un nežēlīga cilvēku pēršana turpinājusies arī februārī, 25 nagaikas sitienus saņēmusi arī kāda sieviete.

Kā vēsta tā laika avīzes, 1906. gadā Ulbrokas-Stopiņu pagastā bija daudz laupīšanu (Desu krogā, Lielkāju mājās) un uzbrukumu. Šodien, pēc tik daudziem gadiem, mēs varam tikai minēt, kad tie bija revolucionāri notikumi, kad un kur – vienkārši nežēlīgas laupīšanas un slepkavības.

Protams, 1905. gada revolūcija tika apspiesta, tomēr šie notikumi ievadīja latviešu tautas otro atmodu, un – pēc 13 gadiem – Latvijas valsts pasludināšanu.

1905.–1907. gada cīņās bojā gājušajiem revolucionāriem Ulbrokā, Rīgas–Madonas ceļa kreisajā pusē, pie ceļa atzarojuma uz Ogrī (braucot no Rīgas), atrodas 1905. gada piemineklis. Ulbrokas iedzīvotāju

vidū dēvēts vienkārši par Pieminekli. Piemineklis Doles, Katlakalna, Salaspils un Ulbrokas-Stopiņu pagastu cīnītājiem atklāts 1962. gadā. Tā modelis mālā tapis jau 1954. gadā, bet kalšana akmenī sākusies krietni vēlāk. Pieminekļa autori ir tēlnieks Jānis Zariņš un arhitekts Jānis Līcītis. Uz 5,5 metrus augstas granīta pamatnes novietotas 3,6 metrus augstas tēva, zemnieka, un dēla, strādnieka, monolīta granīta figūras. Ceļmalas slīpnes kvadrātotaļā nostiprinājumā iemūžināti cara kalpu nobendētie 13 Doles, divi Katlakalna, divi Salaspils un 11 Ulbrokas-Stopiņu pagasta revolucionāru vārdi.

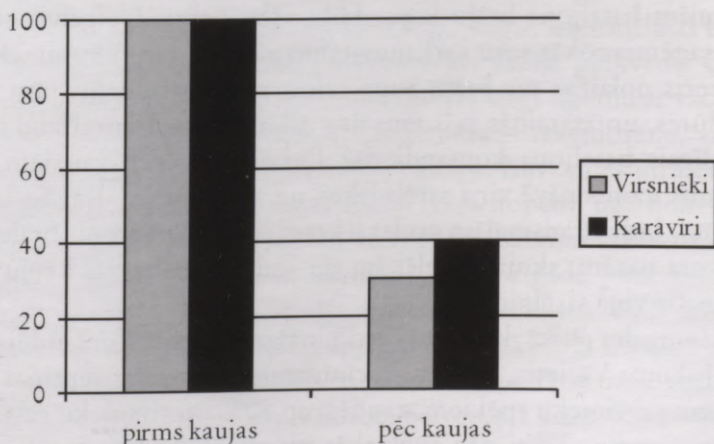
Sākotnēji pieminekli bija paredzēts novietot Doles salā bijušās muižas pils (tagad Doles muzejs) priekšā. Tāda iecere noteikusi pieminekļa kompozīciju: draudīgā, taču apvaldītā naidā cīnītāji raugās uz savu paverdzinātāju mitekli. 1905.–1907. gada revolūcijas raksturu, strādnieku un zemnieku attiecības kopējā cīņā iemieso konkrēti raksturoti tipi – gados jaunais strādnieks un padzīvojušais zemnieks.

1. pasaules kara darbība Stopiņu novada teritorijā

1917. gada vasarā vācu karaspēka pavēlnieks ģenerālis Pauls fon Hindenburgs bija izlēmis, ka Krievijas 12. armija, kas stāvēja Rīgas frontē, ir pietiekami sagrauta un demoralizēta lielinieku aģitācijas un brāļošanās dēļ. Vajadzēja sākt un pabeigt...

Vācu uzbrukums sākās 19. augustā ar spēcīgu artilērijas uguni, tika lietoti arī ķīmiskie ieroči – gāzes. Pēc artilērijas viesuļuguns ienaidnieka divīzijas, nesastopot nekādu pretestību, cēlās pāri Daugavai. Tajā pašā laikā uzbrukumu sāka arī vācu vienības, kas atradās Kalnciema un Olaines apkārtnē. Tikai tagad latviešu strēlnieki saprata, kādu nelabojamu kļūdu pieļāvuši, noticēdami lielinieku solījumiem, ka vācu strādnieks nekaros ar krievu strādnieku. Strēlnieku spēki bija saskaldīti: 1. brigāde atradās Olaines apkaimē, 2. brigāde pie Mazās Juglas. Krievu 12. armijas pulki pēc pirmajiem vācu triecieniem sāka nekārtīgu atkāpšanos, kas pārvērtās paniskā bēgšanā. Pēc izmisīgas cīņas pret vācu pārspēku arī 1. brigāde bija spiesta atkāpties. Pretēji krievu vienībām, kuras par turpmāko cīņu vairs nedomāja, latviešu strēlnieki ieņēma jaunas pozīcijas otrpus Rīgai pie Ulbrokas, lai palīdzētu 2. brigādes vīriem. Latviešu strēlnieku 2. brigādei, ko komandēja pulkvedis Arvīds Lielgalvis, bija lemts izcīnīt savu visasiņaināko kauju visa 1. pasaules kara laikā.

Kaujās pie Mazās Juglas kritušie virsnieki un karavīri

Pret 2. brigādes pozīcijām virzījās vācu izlases divīzija, apgādāta ar spēcīgu artilēriju un kaujas lidmašīnām. Strēlniekiem bija tikai

šautenes un nedaudz ložmetēju, tomēr kauja ilga 26 stundas. Latviešu strēlniekiem gāzās virsū nepārtraukta artilērijas uguns, sagraujot ierakumus tā, ka varētu domāt – nevienam nebūtu iespējams palikt dzīvam. Tomēr katru reizi, kad pēc artilērijas apšaudes triecienā nāca vācu kājnieku ķēdes, tos sagaidīja nekļūdīga strēlnieku šauteņu uguns.

Desmitām reižu tika sagrauti mūsu varonīgo strēlnieku ierakumi, desmitām reižu devās uzbrukuma triecienā vācu ķēdes un bija spiestas atkāpties, atstājot simtiem kritušo.

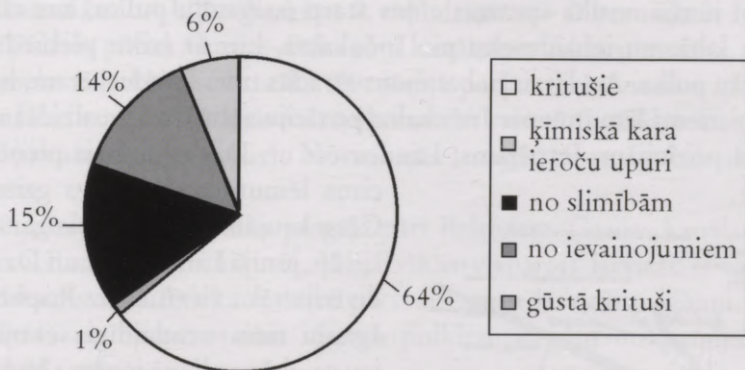
Strēlniekiem beidzās patronas, apklusa šautenes un ložmetēji, bet vīri atsita ienaidnieku ar durkļiem un šauteņu laidnēm. Beidzās rokas granātas un ienaidnieku galvas tika dragātas ar karavīru lāpstiņām, mietiem, kailām rokām un dūrēm... Vācu karaspēka trieciens bija apturēts un aizkavēts.

Latviešu karavīru varonība deva iespēju izglābties no aplenkuma visai Krievijas 12. armijai, vairāk nekā 300 tūkstošiem vīru. Bet par kādu cenu! Aleksandrs Grīns romānā «Dvēseļu putenis» raksta: «Sešas dienas un sešas nakts bataljons turas vāciem atņemtos grāvjos. Tad nāk no divīzijas labā spārna mainīt savus draugus Bauskas bataljona zēni, un pulkvedis Lielgalvis, laizdams sev garām nogurušo cīnītāju rindas. Zemu kar galvu, redzēdams, cik mazs kļuvis tā bataljons. Uz krūtīm galvas krīt strēlniekiem, aizmiegot gājienā, un bezgala smagas visiem ir palikušas kājas. Tās līmst kā pļauta zāle, kad beidzot aizsniegta atpūtas vieta, un divdesmit četras stundas no vietas guļ karavīri, kas nedēļu sabijuši cīņā, un smags kā purva ūdens ir sešas nakts negulējušu vīru un jaunekļu miegs. Tad tukumnieki ņem rokās lāpstas no paša rīta un sāk rakt brāļu kapu, kur guldīt savus miroņus. Tos draugu rokas nes un nes, un, tikai saulei rietot, aizbērts cieti, noklāts ūdensrozēm un skujām bataljona brāļu kaps. Līdz vēlai naktij Lielgalvis sēd pie kapa, saņēmis rokās savu sarkanmataino galvu... tad tukumnieku komandieris nolaižas pie brāļu kapa ceļos, reizē paceldams pret augšu abas dūres, un asarainās acīs tam deg nikns naidis. Kam draud citkārt labsirdīgais bataljona komandieris? Debesīm, nāvei, vai tiem, kuru stulbums dzinis nāvē viņa strēlniekus un seržantus... Kas to lai zina pasacīt... Līdz rītausmai un saules lēktam sēd pulkvedis pie brāļu kapa, zem kura rozēm, skujām, velēnām un smiltīm guļ savas kauju gaitas pabeigušie viņa strēlnieki.»

5. Zemgales pulks, kuru jau no dibināšanas dienas komandēja pulkvedis Jukums Vācietis, šajā kaujā, cīnīdamies pret sešas septiņas reizes lielākiem pretinieku spēkiem, zaudēja ap 80% no virsnieku sastāva un 67% strēlnieku. Tikai pēc augstākās virspavēlniecības pavēles pulks atkāpās. 642 šī pulka karavīri saņēma Krievijas armijas augstāko apbalvojumu par varonību – Svētā Jura krustu. Tas bija visā Krievijas armijas vēsturē vēl nebijis gadījums. Un tomēr astoņu latviešu strēlnieku

pulku spēki bija daudz par maziem, lai sakautu ienaidnieku. 21. augustā vācu karaspēks iegāja Rīgā...

1. pasaules karā bojā gājušie 94 miljoni

Latvijas Republikas dibināšana un Brīvības cīņas

1918. gada 18. novembrī tika pasludināta Latvijas Republika. 1918.–1920. gads Latvijas vēsturē ir neatkarības cīņu gadi, kad jaunizveidotajai Latvijas valstij bija jāpadzen gan «sarkanie», gan «zili pelēkie». Pēc Latvijas Republikas proklamēšanas Pagaidu valdība nekontrolēja Latvijas teritoriju, to joprojām – kaut arī būdama sairuma stāvoklī – pārvaldīja vācu okupācijas vara. Latvijai draudēja krievu karaspēka iebrukums.

Kad 1918. gada beigās lielinieki tuvojās Rīgai, nacionālajās bruņotajās vienībās bija tikai ap 300 karavīru, ko vadīja pulkvedis Oskars Kalpaks. Latvijas Pagaidu valdība bija spiesta slēgt līgumu ar vāciešiem par kopēju karaspēka vienību – Landesvēra – izveidošanu, tās bija paredzēts komplektēt pēc nacionālā principa. Kurzemes un Zemgales atbrīvošanā no Sarkanās armijas Landesvēra nopelni nav noliedzami, tomēr, kad vācieši redzēja, ka no ziemeļiem Latvijas atbrīvošanā sāk piedalīties Igaunijā izveidotā Ziemeļlatvijas brigāde pulkveža Jorģa Zemitāna vadībā, viņi mēģināja visiem līdzekļiem nosargāt savu kundzību Latvijā. 1919. gada 16. aprīļa puča laikā Kārļa Ulmaņa valdība tika pasludināta par gāztu, tās vietā izveidoja vāciešiem draudzīgo Andrieva Niedras marionešu valdību. Slavenajās Cēsu kaujās latviešu karavīri un landesvēristi jau bija pretējās frontes pusēs. Sekoja spīdoša un varonīga mūsu karavīru uzvara, bet vācieši vēl nerimās.

1919. gada 24. jūnija pēcpusdienā 3. divīzijas štābs saņēma pavēli aizvest ienaidnieku aiz līnijas Gaujas grīva–Sigulda–Nītaure un, ja

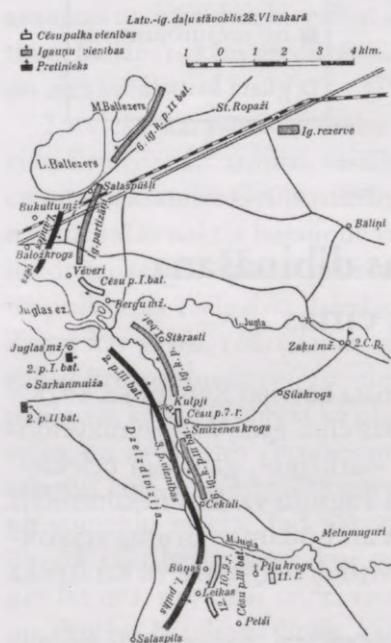
vēl pietiek spēka, tad uzbrukumu turpināt, lai Landesvēru izdzītu arī no Rīgas pāri Daugavai. Dzelzsdivīzija bija ieņēmusi daļu teritorijas pie Gaujas grīvas, bet lielākie tās spēki majora Kleista vadībā ieņēma Ropažu apkārtni.

25. jūnijā notika spraigas cīņas starp 6. igauņu pulku, kas cīnījās mūsu labā, un ienaidnieku pie Inčukalna, kur ar laiku piebiedrojās latviešu pulks. Arī latviešu bataljons atradās tuvu Landesvēram, liekot tam pieņemt lēmumu par Inčukalna pozīciju atstāšanu un aiziešanu uz Juglas pozīcijām. Iespējams, Landesvērs un Dzelzsdivīzija pieņemu

citus lēmumus, bet viņu gars pēc Cēsu kaujām bija noplacis gars.

26. jūnijā Landesvērs un Dzelzsdivīzija sāka virzīties uz Ropažiem. Igauņi tiem neatlaidīgi sekoja un jau priekšpusdienā ieņēma Vangažu staciju, bet pēcpusdienā galīgi salauza ienaidnieka pretošanos starp Vangažiem un Ropažiem. Dzelzsdivīzija ar daļu no saviem spēkiem ieņēma pozīcijas no Juglas ezera gar Mazo Juglu līdz Cekulei un no turienes gar Amēlijas un Kurtsmuižu līdz Daugavai, grupējot rezerves aiz labā spārna pretuzbrukumam.

27. jūnija pēcpusdienā Landesvēra un Dzelzsdivīzijas kreisais spārns pēc igauņu un Cēsu pulka bataljona uzbrukuma atkāpās, apstājoties aiz Lielā un Mazā Baltezera un aiz kanāla starp Lielo Baltezeru un Juglas ezeru.

Juglas kaujas. 1919. gads,
28. VI–3. VII.

28. jūnijā pie Čāpumājām notika cīņa starp igauņiem (arī 1. bataljonu) un ienaidnieku. Tajā laikā 2. un 3. bataljons nonāca līdz Ropažiem, bet tur saņēma rīkojumu steidzami doties uz Rīgu, kur ienaidnieks gatavojās uzspridzināt Daugavas tiltus. Citā vietā ienaidnieks bija nocietinājis ezera šaurumos, kā arī aiz Gaujas un Mazās Juglas, un vēl nedomāja atkāpties. 1. bataljons 28. jūnija pēcpusdienā ieņēma Berģu muižu. Tajā brīdī daudzi pulki un rotas koncentrējās Ropažos un to apkārtnē. 4. rotas virsniekiem un 17 jātniekiem virsleitnanta Ozoliņa vadībā bija jāizlūko virzieni Zaķumuiža–Silakrogs–Šmīziņkrogs, bet kājnieku izlūkiem jāizpēta ienaidnieku atrašanās vietas un pārejas pār Juglu pie Šeluhina pusmuižas. Sākās gatavošanās un pulka pārgrupēšanās, jo 30. jūnijā pulki gatavojās atbrīvot Šmīziņkroga un Cekules apkārtni.

29. jūnijā notika delegātu pārrunas par pamieru, kas neizdevās, jo ienaidnieks nevēlējās aiziet no Rīgas. Dzelzsdivīzijas 2. pulka vadība jau 27. jūnijā lika 3. bataljonam aizstāvēt iecirkni no Juglas ezera līdz Šeluhina ādu ģērētavai, kā arī 1. bataljonam pie Juglas muižas, 2. – pie Sarkanmuižas un Ulbrokas, bet 2. eskadronam – Biķerniekos. Igauņi velti pūlējās pāriet Gaujas–Baltezera kanālu pie Aldaru muižas, jo ienaidnieks bija kļuvis aktīvāks. 29. jūnijā pēcpusdienā notika apšaude ģipša fabrikas un tagadējās Salaspils stacijas rajonā (ienaidnieka smagā artilērija atradās Stopiņos). Norisinājās smagas cīņas, un bija daudzi kritušie.

30. jūnijā igauņu pulks pārgāja pāri Baltezera–Gaujas kanālam un ieņēma Rembergu muižu. 1. jūlijā sākās vispārējs latviešu – igauņu uzbrukums ienaidniekam, kurā pārsvaru guva latvieši – igauņi, kaut arī dažas no apdzīvotajām vietām pulkiem, rotām un bataljoniem neizdevās atbrīvot.

3. jūlijā tika paziņots par pamiera noslēgšanu un karadarbības pārtraukšanu, bet Brīvības cīņas vēl turpinājās – ar Bermonta armiju, kas Kurzemē tika izveidota no Dzelzsdivīzijas un citām vienībām. Tikai 1919. gada 11. novembrī vācieši tika pilnībā padzīti no Rīgas. 11. novembris – Lāčplēša diena, kad skan baznīcu zvani, raud mātes, līgas...

1920. gada sākumā Latvija tika atbrīvota arī no Sarkanās armijas un 1. februārī Latvijas teritorijā nebija neviena svešzemju karotāja... bija tikai varoņi – dzīvie un mirušie – un kapi, kapi...

Strēlnieku atdusas vietas novada teritorijā

Divus kilometrus aiz Sauriešiem (tagad Salaspils lauku teritorijā, Ogres šosejas labajā pusē) atrodas Tēraudu (Štālu) mājas. Šeit 1917. gadā Mazās Juglas kauju laikā atradās 8. Valmieras strēlnieku pulka štābs. Šosejas pretējā pusē atrodas 1917. gada septembra (pēc vecā stila – augusta) kaujās par Rīgu kritušo latviešu un krievu karavīru, kā arī vācu karavīru kapi. 1938. gadā kapus iekārtojuši vācieši.

Šeit varētu būt apbedīti 188 vācu (pēc sarakstiem – 185, starp tiem 8 virsnieki) un 213 nezināmi Krievijas armijas karavīri no 136. Sibīrijas strēlnieku divīzijas, kura ar labo

flangu stāvēja pie Daugavas, bet ar kreiso pie Tēraudu mājām, un 8. Valmieras pulka strēlnieku brigādes sastāvā cīnījās pie Mazās Juglas labajā flangā no Melnmuguru mājām līdz Tēraudiem. Ir pieņemums, ka tie varētu būt 110. divīzijas karavīri, kā arī 1. un 2. latviešu strēlnieku brigādes, 8. Valmieras pulka strēlnieki. Visi krituši 1917. gada 19.–21. augustā (pēc vecā stila), aizturot vāciešu virzišanos uz Rīgu, kad tie 19. augustā forsējuši Daugavu pie Ikšķiles. 100 metrus garš betona plākšņu ceļš un koka plāksne ar tajā iegravētu reljefu karavīru profilu ved līdz kritušo karavīru piemiņas vietai.

Vācu karavīru apbedījumiem uzstādīti divi granīta pieminekļi. Nedaudz tālāk no centrālā pieminekļa, aizmugurē, mūrēta apļa vidū atrodas piemineklis ar šādu veltījuma tekstu (tulkojumā):

«Mēs dusam šeit kopā kā ierindā, mēs stāvējām kopā dzīvē. Viens krusts, vienāds rotājums tiek mums uz kapa dots. Tagad mēs atpūšamies no gariem strīdiem, mēs ieejam mierīgi mūžībā.»

Visi individuālie betona krustiņi ir nolaupti, daži to fragmenti atstutēti pret apļa iekšējo sienu... Aplis – varbūt tas bija domāts mūžības simbols?

Blakus pa kreisi apbedīti latviešu un krievu strēlnieki. Pirmo piemiņas zīmi – lielu no

koka darinātu pareizticīgo krustu – Latvijas laikā uzstādīja Kuzņecova fabrikas strādnieki, kuri kapus kopa.

1977. gadā uzcelta dolomīta siena (2 × 3 × 0,75 metri) ar iemūrētu melnā granīta plāksni: «Šeit apbedīti Pirmā pasaules karā kritušie XII Armijas karavīri, kas cīnījās pret vācu imperiālistiskajiem iebrucējiem 1917. g. IX.» (Tas pats bija ierakstīts arī krievu valodā.) 1990. gadā šī siena tika nojaukta un apbedījuma vietā atklāja lielu koka krustu ar uzrakstu:

«8. Valmieras pulka strēlniekiem
136. Sibīrijas divīzijas karavīriem
kritušiem 1917. gadā.»

Pie Pornīcu mājām (Spornīcas, Cekuļu mājas, bijušās Cekules dzirnavas – šeit vēl saglabājušies dambja mūri) Mazās Juglas kreisajā krastā, ~100 metrus no gājēju tilta atrodas Brāļu kapi ar pieminekli 1. pasaules karā un Latvijas Brīvības cīņās kritušajiem igauņu karavīriem. Ceļa malā ir ozolkoka plāksne ar uzrakstu «Brāļu kapi». Kapi iesvētīti 1938. gada 18. septembrī. Uz kapa paugura 1990. gadā uzstādīts

1,9 metrus augsts granīta piemiņas akmens ar uzrakstu latviešu un igauņu valodā: «Par Latviju kritušajiem karavīriem 1919.» Tā autors ir Stopiņu pagasta iedzīvotājs tēlnieks Uldis Sterģis.

Uz Stopiņu un Ropažu pagastu robežas, Ērgļu šosejas 18. kilometrā, apmēram vienu kilometru aiz Līčiem, nogriežas ceļš uz Juglas mežniecību (Ieviņu mājas, bijušais Šmīziņkrogs). Pirms mežniecības, ceļa kreisajā pusē, aiz Skuju māju sakņu dārza, krūmiem apauguša strauta malā atrodas 1. pasaules karā Mazās Juglas kaujā kritušo 116 nezināmo krievu karavīru no 14. Sibīrijas strēlnieku pulka un 100 vācu karavīru, kas krituši 1917. gada 2.–3. septembrī, brāļu kapi.

Tās bija traģiskas dienas 2. latviešu strēlnieku brigādei. 1917. gada 1. septembrī krievu karaspēka augstākā virspavēlnieka Korņilova nodevības dēļ no Rīgas pieejām tika atsauktas vairākas karaspēka daļas. Vācieši sāka uzbrukumu. Bez artilērijas atbalsta, cīnoties ar sevišķu varonību, 2. latviešu strēlnieku brigāde pie Mazās Juglas atsita vācu uzbrukumu, dodot iespēju visai 12. Sibīrijas armijai iziet no draudošā aplenkuma. Korņiloviešu nodevība dārgi maksāja. Grāmatā «Dvēseļu putenis» Aleksandrs Grīns attēlo krievu virspavēlniecības attieksmi pret latviešu strēlniekiem šajās kaujās. Lūk viņu dialogs: «Pulkvedis Lielgalvis no galējā kreisā spārna ziņo: «Vaše prevoshogoļķelstvo, eto nevozmožno, germanskije puļemjoti skosjat mojih strelkov na mesķe.» «Molčāķ! V boju ņe razgovarivaķ, a izpolņāķ prikaz!» otrā telefona stieples galā atbrēc sibīriešu ģenerālis. «Nu, i pusķ kosjat, pļevaķ mne na vaših strelkov! Ješčo raz – prikazivaju vesķi bataļjon vperjod, a ņe to – ja vas pod sud atdam!»»

Dusmu vilnis Lielgalvim aizžņaudz kaklu, pirksti savelkas dūrēs (...) kā parādes gājienā slīd garām viņa plakstiņiem jaunas un padzīvojušas karavīru sejas. Diezin vai jel viens te tiks pāri. Un, ja arī kādam izdosies pārskriet, tādu būs tikai sauja, un aiz viņiem paliks liķiem un ievainotiem nosēts purvs, asinīs gulēs dzīvot un dziedāt priecīgie Lielgalvja zēni, kuru dziesmās viņu pulkvedim neapņik klausīties.»

Pie Skuju mājām atrodas vieni no daudzajiem šajās aizsardzības cīņās kritušo kaujinieku brāļu kapiem. Te ir divas piemiņas plāksnes – viena ar uzrakstu krievu valodā, bet otra – vācu valodā.

Uz vācu karavīru kapu kopas 1925. gadā uzcelts granīta pieminēklis ar tekstu:

Ehrenfriedhof – Schmiesing

1914–1918

Hier ruhen 100 Deutsche Helden

Sie alle starben

Kapu kopas malās novietotas 15 betona plāksnes ar kritušo vārdiem, karaspēka daļu norādēm un krišanas datumu. Turpat vācu karavīriem priekšā, nedaudz uz ceļa pusi, atrodas otra kapu kopa, kurā paglabāti kritušie krievu armijas karavīri, kurus pēc kaujas aprakuši pedantiskie vācieši. Uz kapa vēl 1925. gadā stāvējis viņu likts krusts ar uzrakstu: *Hier ruhen 116 Russ. Soldaten, get. 3.9.17.*

Blakus divos atsevišķos kapos bija apbedīti septiņi virsnieki. Vienu no tiem (kopā ar četriem virsniekiem bija apbedīts 2. pulka ložmetēju komandas leitnants Indriķis Kalniņš) 1918. gada vasarā ar vācu okupācijas varas iestāžu piekrišanu viņa piederīgie atraka un iezārkoja. Uzstādīja arī nelielu granīta pieminēkli.

1917. gada 3. septembrī kauju Šmīziņkroga rajonā vadīja ģenerālis Mārtiņš Peniķis. Pēc viņa un 2. Rīgas latviešu strēlnieku pulka kapteiņa Elksniša stāstījuma, Šmīziņkroga rajonā, nonākot ienaidnieka artilērijas ugunī, krituši vairāki

2. Rīgas strēlnieku pulka virsnieki un strēlnieki, kritis 7. rotas komandieris Ulmanis (tieši kapu rajonā); štābkapitāns Antons Spolītis 1917. gada 4. septembrī dabūjis nāvīgu ievainojumu no granātas šķembas (miris netālajā mežā) ziemeļaustrumos no Šmīziņkroga. Pēdējo mirstīgās atliekas tika apglabātas kopējā kapā ceļa pusē zem vācu liktā uzraksta: *4 unbek. Russ. Offiziere.* Ar viņiem kopā tad arī apglabāja leitnantu Indriķi Kalniņu un kādu latvju virsnieku Liepiņu no 14. Sibīrijas strēlnieku pulka. Minētie virsnieki atšifrēti 1918. gada jūnijā kapu atrakšanas laikā, piedaloties leitnanta Indriķa Kalniņa tēva māsaļ un kādam vācu leitnantam ar kapu grāmatu. 1925. gada 19. maijā notika Ulmaņa, Kalniņa un Spoliša pārapbedīšana Rīgas Brāļu kapos. 1920. gadā Kalniņam un Ulmanim pēc nāves piešķīra Lāčplēša Kara ordeni. Veco strēlnieku atmiņās minēts, ka pie Šmīziņkroga apglabāti arī četri 2. Rīgas latviešu strēlnieku pulka karavīri: Eduards Pētera dēls

Rieksts, Vilis Kārļa dēls Sēja, Jānis Miķeļa dēls Tuls, Jānis Augusta dēls Vēbers. Vēlāk atsevišķā kapā turpat līdzās apglabāti divi nezināmi karavīri, kas izrakti ceļmalas apkārtne (vietējo iedzīvotāju ziņas). Tie varēja būt 1916. gada aprīlī apglabātie 9. Sibīrijas strēlnieku pulka karavīri, viens no tiem bija 15. rotas strēlnieks Gustavs Paumans.

Blakus kareivju kapiem 20. gadsimta 60. gados pie krievu armijas karavīru kapu kopas uzlikta granīta plāksne (36 × 60 × 4 centimetri) ar tekstu krievu valodā: *Здесь покоятся 116 русских солдат и 4 офицера погибших в I мировую войну 1914–1918.*

Seit pat bija apbedīti 1919. gada 1. jūlija cīņās ar Landesvēru un Dzelzsdivīziju kritušie astoņi igauņu karavīri no 6. pulka, kurus 1919. gada rudenī izraka un aizveda uz mājām, uz dzimteni.

Latviešu tauta, uzsākdama savas neatkarības atgūšanu ar dažiem simtiem slikti bruņotu karavīru, pabeidza cīņas ar vairāk nekā 75 tūkstošu vīru lielu nacionālo karaspēku. Šajās cīņās piedalījās arī Stopiņu pagasta iedzīvotāji un četri no viņiem saņēmuši godpilno Lāčplēša Kara ordeni.

Uzskatot sevi par ilggadīgu Stopiņu novada iedzīvotāju Latvijas Brīvības cīņu kontekstā gribu pastāstīt nelielu, bet manai ģimenei dārgu stāstu par latviešu zēnu Jāni Pētermani, kurš septiņu bērnu ģimenē bija pastarītis, pēc sešām māsām beidzot ģimenē 1902. gada 24. jūnijā piedzimušais ilgi gaidītais puika. Puikam deva Jāni vārdā, bet vecāki, māsas un radi tā arī par «puiku» sauca. Vecāku audzināts, latviešu strēlnieku varonības iedvesmots, romantisks kā visi zēni viņš trīs reizes brīvprātīgi devās pieteikties strēlniekos. Pirmo reizi 15 ga-

du vecumā un otrreiz 16 gadu vecumā devās uz Jelgavas strēlnieku formēšanas punktu. Viss varēja notikt, ja vien vecākā māsa Anna bezmaz ar žagaru draudēdama nepārvedusi «puiku» mājās. Tad 1919. gada vasarā 17 gadu vecumā viņš vēlreiz devās uz strēlnieku formēšanas punktu. Bija sākušās cīņas pret bermontiešiem. Māsai, aizbraucot «puikam» pakaļ, bija jāsamierinās ar to, ka viņš, jau noformēts kā strēlnieks, ar vinčesteru plecā stāvēja apsardzē. Māsa vairs neveda brālīti mājās.

Un tad cīņas par Rīgas atbrīvošanu 1919. gada oktobrī... Tikai 19 dienas pirms 11. novembra – Rīgas atbrīvošanas – 21.–22. oktobra

kaujās ceļā no Bolderājas «puiku» ievainoja ar sprāgstošo lodi – sadragāja kāju. Kara un kauju biedrs, vēlāk dziedātājs un rakstnieks, Mariss Vētra savās atmiņās «Div` dūjiņas gaisā skrēja» piemin sadragāto jauno Jāni Pētermani. Jāsaka gan, ka laikam ejot, stāstā ir radušās mazas neprecizitātes.

Jāni Pētermani ievietoja strēlnieku bataljona lazaretē, draudēja kājas amputācija... Dievs vien zina, ko tas nozīmēja jaunajam zēnam! Kara dievs bija labvēlīgs un «puika» nonāca lazaretēs galvenā ķirurga

Pirmais no labās 3. rindā Jānis Pētermanis ap 1920.–21. gadu sanatorijā Tīnužos.

Jāņa Jankovska pras-mīgajās rokās. Dr. Jan-kovskis bijis apveltīts ar lielu sirds mīlestību pret ievainotajiem strēlniekiem, gudru prātu un veiklām rokām ārstējot. Viņš kā tēvs piegājis pie katra ievainotā strēlnieka. Arī Jāņa kāju viņš saglāba, un, izrakstot no slimnīcas, viņš Jāni pavadījis ar vārdiem: «Puisīt, dancot tu varēsi, tikai slidot nevarēsi!» Pēc 15 gadiem Brīvības cīņu dalībnieks Jānis Pētermanis satika Elgu Grūbi un vēl pēc pieciem gadiem piedzimu es – Biruta Pētermane, tagad Zvaigznīte, kuru mans tēvs mīļi dēvēja par «skuķi».

Beidzot šo nelielo ieskatu 1. pasaules kara un Latvijas Brīvības cīņu notikumos mūsu novada teritorijā, gribas citēt dzejnieka Aleksandra Čaka teikto poēmā «Mūžības skartie»:

*Tie ir strēlnieki, kuru vairs nava,
Un kuru otrreiz nebūs vairs...*

Kārlis Jēkaba dēls Venters-Vinters

8. Daugavpils kājnieku pulka leitnants. 1924. gadā apbalvots ar Lāčplēša Kara ordeni Nr. 1700. Dzimis 1894. gada 20. februārī Dreiliņu pagastā, Kaulu muižā. Beidzis zemkopības skolu Jelgavā. Cara armijā iesaukts 1915. gadā, dienējis 177. rezerves kājnieku pulkā. 1916. gada oktobrī pārcelts uz Rezerves latviešu strēlnieku pulku. 1917. gada maijā Kārlis Venters-Vinters tika iedalīts 1. Daugavpils latviešu strēlnieku pulkā.

Latvijas armijā iestājies brīvprātīgi 1919. gada 22. maijā ar kaprāļa pakāpi. Līdz 1920. gada 10. janvārim pakāpeniski paaugstināts par leitnantu.

1920. gada 13. janvārī Latgalē kaujā pret lieliniekiem pie Gorku sādžas Vinters ar savu rotu apgāja lielinieku spārnu, spēcīgā apšaudē iekaroja sādžu un noturēja pret vairākiem ienaidnieka pretuzbrukumiem.

Atvaļināts 1921. gada 20. janvārī. Zemkopis Stopiņu pagastā. 5. Rīgas aizsargu pulka 1. bataljona komandieris. Apbalvots ar Igaunijas Balto krustu. 1941. gada jūnijā no Stopiņu pagasta Ziemeļiem deportēts uz Krieviju, Solīkamsku. Nošauts 1942. gada 6. aprīlī pulksten 23.00.

Kārlis Kārļa dēls Krauze

8. Daugavpils kājnieku pulka dižkareivis. 1922. gadā apbalvots ar Lāčplēša Kara ordeni Nr. 1234. Dzimis 1898. gada 25. janvārī Ikšķiles pagastā zemkopju ģimenē. Pamatskolas izglītība.

Latvijas armijā iesaukts 1919. gada 8. oktobrī, piedalījies visās 8. Daugavpils kājnieku pulka cīņās.

1919. gada 3. novembrī Bolderājā Krauze nodaļas priekšgalā spēcīgā ugunī forsēja klajo Spilves pļavu un ieņēma ienaidnieka atbalsta punktu – Dreimaņu mājas –, tā lielā mērā atvieglodams kaujas uzdevuma izpildi pārējiem. Tālāk triecienā ieguva divus ložmetējus un atsita nīknu pretuzbrukumu.

Atvaļināts 1921. gada 18. martā. Zemkopis Stopiņu pagastā. 2. pasaules kara laikā devies trimdā. Mūža nogali aizvadījis ASV, Nebraskas štata Linkolnas pilsētā, kur 1985. gada 24. maijā miris.

Kārlis Andreja dēls Vītiņš

5. Cēsu kājnieku pulka dižkareivis. 1921. gadā apbalvots ar Lāčplēša Kara ordeni Nr. 587. Dzimis 1896. gada 28. jūnijā Lieljumpravā. Bijis dzirnavnieks Ropažu pagastā.

1915. gadā brīvprātīgi iestājies 2. Rīgas latviešu strēlnieku bataljonā, vēlākajā pulkā. Piedalījies daudzās kaujās. Par nopelniem pie Ložmetējkalna apbalvots ar Jura medaļu un krustu.

Latvijas armijā iestājies 1919. gada 5. oktobrī, 5. Cēsu kājnieku pulka rindās piedalījies cīņās pret bermontiešiem un lieliniekiem.

1920. gada 12.–13. jūnija naktī Latgalē, izlūkgājienā ienaidnieka aizmugurē Meihovas un Jakušovas sādžu rajonā, uzdūrās pretinieka ložmetējam, kas apsargāja artilērijas bateriju. Vītiņš ar labi mērķētu uguni apšaudīja ložmetējniekus, pēc tam ielauzās pretinieka nometnē, radīja tur paniku un tādējādi ļāva mūsējiem saņemt ap 30 gūstekņu, iegūt divus lielgabalus un trīs ložmetējus.

Atvaļināts 1921. gada 5. martā. Zemkopis Katlakalna pagastā, vēlāk savā jaunsaimniecībā Ulbrokas-Stopiņu pagasta Ulbrokas muižā. Miris 1944. gada 7. janvārī. Apbedīts Ulbrokas kapos.

Arvīds Jēkaba dēls Oše

Atsevišķās (studentu) rotas leitnants. 1921. gadā apbalvots ar Lāčplēša Kara ordeni Nr. 790. Dzimis 1896. gada 5. decembrī Rīgā. Beidzis Rīgas biržas komercskolu, pēc tam studējis Rīgas Politehniskajā institūtā. Cara armijā iesaukts 1916. gada maijā. Beidzis 1. Pēterhofas praporščiku skolu un turpinājis dienestu 137. rezerves kājnieku pulkā, pēc tam 4. Samaras sapieru bataljonā un 51. atsevišķās Kaukāza divīzijas inženieru rotā. 1918. gada aprīlī demobilizējies un atgriezies dzimtenē.

Latvijas armijā iestājies brīvprātīgi 1918. gada 19. decembrī, piedalījies visās kaujās Kurzemē un Zemgalē kā patšauteņu nodaļas komandieris. Paaugstināts par virsleitnantu.

1919. gada 22. martā kaujā pie Sarmu un Bataru mājām mūsu spēki nokļuva spēcīgā ienaidnieka apšaudē. Oše, par spīti niknajai ugunij, ar vairākām patšautenēm izvirzījās 30–40 soļus no pretinieka un ar spēcīgu uguni apklusināja ienaidnieka ložmetējus, tā dodams iespēju mūsu daļām sakārtoties un piespiest pretinieku atkāpties.

1919. gada jūnijā iecelts par Rīgas latviešu komandanta adjutantu, pēc tam Armijas virspavēlnieka adjutants. 1920. gada rudenī iecelts par kara atašeja palīgu Vācijā. 1921. gadā strādājis Armijas komandiera štāba Operatīvajā daļā. Paaugstināts par kapteini. 1921. gada 19. jūlijā atvaļināts.

1926. gada 8. maijā iestājies Iekšlietu ministrijas Aizsargu nodaļā. Aizsargu štāba adjutants. Aizsargu štāba administratīvās nodaļas priekšnieks. Apbalvots ar Aizsargu Nopelnu krustu, Somijas Aizsargu Nopelnu krustu un Igaunijas Aizsargu Ērgļa ordeni. 1932. gadā apbalvots ar V šķiras Triju Zvaigžņu ordeni. 1939. gadā – Aizsargu štāba operatīvās daļas priekšnieks. No 1941. gada jūlija Aizsargu

štāba komandants, vēlāk vecākais referents Iekšlietu ģenerāldirekcijā. 1945. gada maijā ar vienu no pēdējām laivām izbraucis uz Zviedriju. Mežstrādnieks un strādnieks stikla rūpnīcā. 1950.–1962. gadā «Daugavas Vanagu» Zviedrijas valdes priekšsēdis. 1961.–1967. gadā «Daugavas Vanagu» Centrālās valdes loceklis.

Aktīvi piedalījies Latvijas Nacionālā fonda dibināšanā un darbībā. Vairākus gadus darbojies kā Zviedrijas Latvijas Centrālās padomes vicepriekšsēdis. Mūža pēdējos gados savienības «Kalpaka bataljons» valdes loceklis. Apbalvots ar «Daugavas Vanagu» zelta nozīmi. Miris 1989. gada 5. jūlijā Zviedrijā, Halstahammarā.

Baigais gads. 1941. gada izsūtīšana

*«Laiks šovasar vairs neies vecās sliedēs,
Būs puķes skumjas, bišu medus rūgts,
Uz tāliem ceļiem kumeļš jūgts,
Un jasmīns zeltains maijā newzziedēs
... Vējš miglu sarkanu pār laukiem dzīs...»*

(E. Virza. «Baiga vasara»)

Mūsu tautas sāpju ceļš iezīmējās 1940. gada 17. jūnijā. Tikai dienu iepriekš, 16. jūnijā, Latgales Dziesmu svētkos apvienotie Latgales kori tautas lūgšanu «Dievs, svētī Latviju» dziedāja kā vēl nekad un nekur līdz šim, dziedāja trīs reizes. Tas nebija koris vien. «Tautas dvēsele dziedāja savu gulbja dziesmu. Apstājās laiks, lai šī lūgšana ieguļas dvēselē uz mūžu». Uz ilgiem 50 gadiem... Veselu pusgadsimtu ilgs sarkanās okupācijas laiks!

1940. gads abos pagastos, tāpat kā visā Latvijā, nāca ar PSRS okupāciju. Visā valstī sākās saimnieciskās dzīves pārkārtošana. Ar iesūtīto PSRS darboņu un vietējo kreisi noskaņoto iedzīvotāju atbalstu visā valstī uzstājās aģitatori un partorgi, stāstīdami par cilvēku laimīgo dzīvi Padomijā un par darbaļaužu grūto dzīvi Latvijā. Sākās komunistiskā propaganda. Pagastos bieži ieradās dažādi padomju aktīvisti un propagandisti no apriņķa, īpaši aktīvi darbojās drošības dienests.

Padomju vara nomainīja pagastu vadību. 1940. gada 30. jūlijā par Ulbrokas-Stopiņu pagasta vecāko iecēla Jēkabu Ernstsonu, par vietnieku – Kārli Dreņģeri. Dreiliņu pagastā izveidoja izpildkomiteju, kuras priekšsēdētāja amatā iecēla A. Bērziņu, bet 1941. gada 16. aprīlī – Ermani Ozolu. Izvēlētās un ieceltās personas apstiprināja LPSR Iekšlietu ministrs Vilis Lācis, pamatojoties uz LPSR likumu «Par pagastu pašvaldību darbības ierobežošanu».

Latvijā sākās terors. No mutes mutē gāja baigas vēstis – Rīgā jau sākušies aresti, daudzi cilvēki pazūdot bez pēdām, neviens neko skaidri nezīnot, bet gaidot, ka notiks kaut kas briesmīgs. Tautas atmiņā šis laiks palicis kā Baigais gads. Arī mūsu novadam tas nepagāja seceņ. Balts krusts uzstādīts pie ceļa, kas ved no Juglas papīrfabrikas uz Ulbroku, divu meža stīgu krustojumā. 1941. gada 29. martā čekisti šajā vietā nošāva 23 cilvēkus, no tiem astoņi nav zināmi. Viņu vidū bija Latvijas skautu organizācijas dibinātājs, latviešu strēlnieku mīlēts komandieris un līdzgaitnieks 1. pasaules karā, Lāčplēša Kara ordeņa kavalieris Kārlis Gopers (1943. gadā pārapbedīts Trikātas kapos). 1941. gada jūnijā turpat nogalināja prezidenta Kārļa Ulmaņa mājas pārvaldnieku Arnoldu Smalu (1943. gadā pārapbedīts Meža kapos Rīgā), aizsargu komandieri ģenerāli Kārli Praulu. 1991. gada 12. jūnijā šajā vietā svinīgi atklāja un iesvētīja piemiņas balto krustu, kuru bija izgatavojuši un šeit uzstādījuši Stopiņu novada tautfrontieši un iedzīvotāji. Apmēram 10 metrus augstais koka krusts iestiprināts pamatnē, kurā bija iestrādāta misiņa plāksne ar uzrakstu: «Šajā vietā 1941. gada pavasarī NKVD nogalināja 23 Latvijas iedzīvotājus, astoņi nogalinātie netika identificēti.

Jānis Bergmanis
Kārlis Prauls
Alberts Bļodnieks
Artūrs Salnājs
Kārlis Gopers
Eižens Simonovs
Viktors Kopilovs
Arnolds Smala
Arvīds Lāne
Jāzeps Stoļars
Ernests Oše
Valfrīds Vanks
Antons Pacevičs
Kārlis Vjaks
Jāzeps Pošeiko.»

*Tu mūžam uz kāda sliekšņa stāvi
un dzīvību sev atjauno caur nāvi.*

(A. Skalbe)

1998. gadā pie Baltā krusta novietots piemiņas akmens ar tēlnieka Ulda Sterģa iekaltiem vārdiem: «Krievijas impērisma upuriem 1941».

Okupācijas sākums atraisīja cilvēkos nevēlamas rakstura īpašības, zemākās dziņas, bailes, ļaunumu, nodevību... Jau dažas dienas pēc okupācijas jaunais iekšlietu ministrs – tautā tik ļoti pirms tam milētais rakstnieks romāna «Zvejnieka dēls» autors Vilis Lācis –, veica savu svarīgāko uzdevumu: «radikāli iztīrīt reakcionāros elementus un tautas ienaidniekus no pārvaldes aparāta.» Nemitīgi palielinājās apcietināto skaits, bija nepieciešamas «tīrīšanas akcijas». Apcietinātos cietumniekus sakropļoja un nošāva turpat pie Centrālcietuma žoga, pagalmā, čekas pagrabos un gaitēnos, vai veda nošaut Rīgas apkārtnes mežos. Lai cik iebaidīti bija iedzīvotāji, gaidot savu vērtēšanas reizi, tomēr viņi atrada un vēlāk pārāpbedīja savus mocekļus. Cilvēki šausmās nosirmoja, redzot tuvinieku pārciestās mokas. Baltu krustu rindas auga visās Latvijas kapsētās, tiem līdzās auga arī naidi...

Par šo laiku – Baigo gadu – mūsu novada jauktā kora «Ulbroka» pirmā diriģenta Valta Pūces tēvs režisors Voldemārs Pūce vācu laikā uzņēma dokumentālu filmu «Sarkanā migla», par ko pēc kara viņš kopā ar sievu daudzus gadus pavadīja Vorkutas raktuvēs...

Represijas savu kulmināciju sasniedza 1941. gada 14. jūnijā, kad vienā dienā no Latvijas tika izsūtīti vairāk nekā 15 tūkstoši iedzīvotāju. Morālās un fiziskās ciešanas, ko pārdzīvoja lopu vagonos sadzītie cilvēki, ir grūti aprakstāmas. Tās var salīdzināt ar Dantes aprakstītajiem elles lokiem. Par to, cik rūpīgi tika plānota un sagatavota Latvijas inteliģences iznīcināšana, liecina dokumenti un publikācijas. Akcijas pamatā bija PSRS VK(b)P CK un TKP slepenais lēmums Nr. 1299–526 «Par sociāli svešu elementu izsūtīšanu no Baltijas republikām, Rietumukrainas, Rietumbaltkrievijas un Moldāvijas» – deportēt uz attāliem un mazapdzīvotiem PSRS rajoniem uz mūžīgiem laikiem.

Jau dažas dienas pirms izsūtāmo sarakstu pārbaudīšanas un apcietināšanas orderu kārtošanas visā Latvijā slepenībā mobilizēja iestāžu smagos un vieglos satiksmes līdzekļus un zirgu pajūgus. Šoferiem, Sarkanās armijas karavīriem un milicijas skolu kursantiem bija izsludināta trauksme. Dzelzceļa stacijās stāvēja ešeloni ar lopu vagoniem – ar aizrestotiem logiem, bez elementārām ērtībām cilvēku transportēšanai tālajā ceļā. Pēc Šustina lūguma Latvijas valdība ar Vili Lāci priekšgalā deva rīkojumu 500 automašīnām izsniegt 12 tonnas benzīna, lai tūkstošiem cilvēku varētu aizvest uz «savākšanas punktiem». Čekas darbinieki jau laikus bija sarūpējuši represīvo dokumentu krājumus: apcietināšanas lēmumus, pratināšanas veidlapas, protokolu veidlapas represēto mantas aprakstīšanai u. c.

Un tad pienāca visbaigākā nakts mūsu tautas vēsturē, kad pie daudzu māju durvīm atskanēja rupji, nepacietīgi klauvējieni. Cilvēkus aizveda bez izmeklēšanas un tiesas. Stacijās vīriešus nošķīra no ģimenēm un

uz izsūtījuma vietām – galvenokārt uz Molotovas apgabala Usoļagu un Kirovas apgabala Vjatlagu – sūtīja atsevišķi. No šīm noletinājuma vietām daudziem nebija lemts atgriezties. Badā un ceļa grūtībās nomocītās sievietes, bērni un vecie cilvēki mira jau ceļā...

Pēc Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas rīcībā esošo arhīvu lietu materiāliem 1941. gada 14. jūnijā no Dreiliņu pagasta uz Molotovas un Tomskas apgabalu tika deportēti 29 iedzīvotāji:

1. No Laimiņu mājām Priednieku ģimene – trīs cilvēki. Rūdolf Priednieks miris izsūtījumā 05.10.1941.;
2. No Būvkalnu mājām Vitenšteinu ģimene – pieci cilvēki. Kārlis Vitenšteins miris 27.12.1941.;
3. No Purgaiļu mājām Bērziņu ģimene – seši cilvēki (trīs bērni);
4. No Vāveru mājām Freimaņu ģimene – trīs cilvēki (viens bērns);
5. No Liepziedu mājām Liepiņu ģimene – seši cilvēki (trīs bērni – divus un trīs gadus veci);
6. No Caunišu mājām Caunišu ģimene – seši cilvēki (divi bērni – divus gadus vecs un tikko dzimis).

No Stopiņu pagasta Ziemeļu mājām 1941. gada 14. jūnijā uz Molotovas apgabalu tika izsūtīts Kārlis Venters-Vinters – Lāčplēša Kara ordeņa kavalieris. 1942. gada 6. aprīlī pulksten 23.00 Soļikamskā NKVD darboņu sastādīts akts vēsta par to, ka 1894. gadā dzimušajam Venteram Kārlim Jēkaba dēlam izpildīts augstākais soda mērs – nošaušana – par aktīvu cīņu pret revolucionāro kustību...

Vācu okupācija

Tikai nedēļu pēc 14. jūnija baisās nakts sākās Vācijas uzbrukums PSRS. Kaut arī vācieši skaitījās latviešu tautas mūžsenie ienaidnieki, tomēr pēc padomju varas 1941. gada zvērībām iedzīvotāji viņus sagaidīja kā atbrīvotājus no krievu jūga. Ar prieka asarām, ziediem un cerībām tika sveikta vācu armija... Taču okupanti ir un paliek okupanti. Un arī šie gadi nebija viegli. Pirmās vienības bija labi apgādātas ar pārtiku, bet jau pēc trim dienām karaspēka vienību karavīri latviešu zemniekiem prasīja sviestu, olas, speķi.

Veidojās jauna vara. Stopiņu pagastā 1941. gada 5. jūlijā tika nodibināta pagasta pašvaldība:

- pagasta vecākais – Jānis Vītolīņš,
- pagasta vecākā vietnieks un valdes loceklis – Andrejs Liepa,
- valdes loceklis – Žanis Štenclers,
- pagasta sekretārs – Augusts Akmentiņš,
- vēlāk – A. Vērzemnieks.

Pagasta vecākais bija arī jaunizveidotās pagasta pašaisardzības grupas (saīsināti PPG) vadītājs. PPG darbiniekiem bija jāorganizē pagasta apsardze, kārtības uzturēšana, tiltu apsardze, dežūras uz ceļiem. Diemžēl grupas dalībnieku saraksts par Ulbrokas-Stopiņu un Dreiliņu pagastu arhīva fondos nav atrodams.

Vācu okupācijas laikā pagasta iedzīvotāji tika sūtīti piespiedu darbā: rakt aizsardzības tranšejas, gatavot kūdru. Okupācijas vara pieprasīja līdz 15. augustam savākt un nodot armijas vajadzībām 10 tonnas siena, vēlāk 10 tonnas kartupeļu. 1941. gada rudenī – sešas govīs un 14 cūkas. 1942. gada janvārī frontes vajadzībām pieprasīja savākt siltu apģērbu, kažokus, kažokādas izstrādājumus.

Nodevas zemniekiem bija ļoti lielas. Ar 1942. gada 4. jūnijā izdotu, Rīgas ģenerālkomisāra parakstītu rīkojumu tika noteikts, cik katrs lauku iedzīvotājs, kas ir pašapgādnieks, līdz jaunajai ražai drīkst paturēt saimniecībā:

- 40 kg maizes labības jeb 35 kg miltu*;
 - 35 kg kartupeļu;
 - 1,5 kg pākšaugu;
 - 50 kg auzu uz katru zirgu;
 - 1,5 kg barības līdzekļu katrai vistai (ieskaitot katru cāli);
 - 100 kg barības līdzekļu katrai grūsnei un zīdītājai cūkai;
 - 100 kg barības līdzekļu katram baroklim un sivēnam pāri 40 kg;
 - 50 kg barības līdzekļu katram sivēnam svarā no 15 līdz 40 kg.
- *griķi pielīdzināmi maizes labībai, putraimi – miltiem.

Tie, kas neievēroja šos noteikumus, tika sodīti (parasti – ievietoti koncentrācijas vai darba nometnē).

Par vācu okupācijas laikā pieredzēto stāsta novada iedzīvotāja, kas vēlējās palikt anonīma:

«Mēs dzīvojām bijušā Dreiliņu pagasta Ošos pie Biķeru baznīcas, netālu no Rīgas–Ropažu ceļa (tagad Biķernieku iela). 1940. gada 17. jūnijā pa šo ceļu ienāca krievu karaspēks. Daļa karavīru apmetās baraku tipa mājīnās mežā pie Smerdeles upītes (Piķurgas), daļa – Biķernieku mežā. Vietējie iedzīvotāji ar karavīriem nekontaktējās, izņemot gadījumus, kad Biķernieku mežā karavīriem demonstrēja padomju filmas. Mainījās pagasta vadība. Pārvēlēja Lauksaimniecības biedrības vadību. 1941. gadā muižas kalpiem un citiem bezzemniekiem sadalīja Franku un Gaiļu muižu zemi. Sākās represijas. Apcietināja un izsūtīja aizsargu ģimenes. No Dreiliņu pagasta izsūtīja aizsargu priekšnieku Caunīti ar sievu, divām meitām un vecākiem. Izsūtīja kaimiņu māju Vārpu saimnieku Mārtiņu Freimani ar sievu un dēlu. Tomēr dažiem saimniekiem izdevās paslēpties.

1941. gada 22. jūnijā sākās karš. Mūsu ģimene izbrauca uz Taurupi. Pa ceļam redzējām daudz nošautu cilvēku, sevišķi Kangaru kalnos.

Vāciešiem ienākot Taurupē, mēs tikām aplaupīti – mums atņēma visas līdzī paņemtās vērtīgās mantas. Ar zirga pajūgu pēc dažām dienām atgriezāmies mājās. Arī tur viss bija izpostīts.

Sākās vācu okupācijas laiks. Rīgā ebrejus «apzīmogoja» ar dzeltenu zvaigzni. Mazajā Kalna ielā ierīkoja geto. Biķernieku mežā dienu un nakti šāva ebrejus un citus iedzīvotājus. Ebreju sievietēm lika ravēt muižas laukos sakņaugus. Vasara bija karsta, un sievietes apdega.

Tika ieviesta kartīšu sistēma pārtikas produktu iegādei. Bērniem un pusaudžiem vajadzēja iet ganos un strādāt par izpalīgiem pie saimniekiem. Tā es, 13 gadus veca, strādāju par gani Stopiņu pagastā pie saimnieka Apalupa, 1943. gadā – Stopiņu pagasta Viļņos pie Lāčplēša Kara ordeņa kavaliera Kārļa Vītiņa par izpalīdzi, t. i., darīju pieaugušo darbus. Jāstrādā bija 10 un vairāk stundas dienā.

Rudenī un ziemā mācījās Biķeru tautskolā. Mācības kara laikā sākās 1. oktobrī un ilga līdz 15. aprīlim. Okupācijas pēdējā gadā skolas telpās mitinājās sanitārā daļa un mācījās izlaiduma klase, pārējām klasēm mācības notika Biķeru baznīcas ķestermājā.

Pēdējie okupācijas gadi bija smagi. Sāka lielā daudzumā izvest lopus, tos nogādāja Rīgas lopu kautuvē. Daudzi izbrauca no Latvijas ar kuģiem. Daži kuģi nogrima, nekur neaizbraukuši. Leģiona 19. divīzija atkāpās un izvietojās Smerdeles krastos. No skolas 16-gadīgus zēnus iesauca gaisa spēku bataljonā – izvietoja Vecmilgrāvī, kur viņi aizgāja bojā uzlidojuma laikā. Arī mans klasesbiedrs – pie Dreiliņu veikala dzīvojošais Leons Dukaļskis.

Biķernieku mežā nepārtraukti dedzināja nošauto ebreju mirstīgās atliekas. Apkārtnē nevarēja elpot no dūmiem.

1944. gada vasaras beigās sākās padomju lidmašīnu masveida nakts uzlidojumi. Bombardējot tika mēģināts sagraut Ulbrokas muižu, kurā atradās vācu spiegu skola. Sabombardēja Ulbrokas dzirnavas, Dauguļu un citas mājas.

1944. gada oktobra sākumā vācu žandarmērija padzina no mājām iedzīvotājus. Mūsu ģimene apmetās pie paziņām Rīgā, Biķernieku ielā un bija spiesta dzīvot pagrabā.

13. oktobra rītā ienāca krievu karaspēks. Mēs atgriezāmies mājās, tur viss bija izlaupīts un piegānīts. Mājās uzturējās krievu karaspēka daļas. Mājas saimniece Rengaste pēc grāmatas «Baigais gads» izlasīšanas bija noindējusies. Netālu uz lauka pie Brunavu mājas ierīkoja kara lidmašīnu aerodromu (vēlākajos gados DOSAAF īpašums). Mežs bija pilns ar klīstošiem vācu karavīriem, partizāniem. Bija nedroši vakaros un naktīs. Daudzi Biķernieku mežā zaudēja dzīvības, tika aplaupīti. Vēl ilgi pēc padomju armijas ienākšanas klīda dažādi ļaudis, demolēdami un pievākdami visu, ko vien varēja panest...»

Latviešu vīrus mobilizēja vācu armijā. Pirmie brīvprātīgi pieteicās tie, kuriem bija drausmīgs naids pret komunistisko iekārtu, jo bija arestēti un izsūtīti viņu tuvinieki. Kad sākās neveiksmes frontē, ar katru gadu armijā iesauca arvien vairāk latviešu. 1943. gada 27. decembrī vācu virspavēlniecība izveidoja Latviešu brīvprātīgo leģionu – *Waffen SS Legion Letland*. Tajā ieskaitīja tos latviešu karavīrus, kuri jau karoja dažādu vācu armijas vienību sastāvā. 1918., 1922., 1923. un 1924. gadā dzimušajiem vīriešiem bija jāierodas uz iesaukšanas pārbaudi leģionā. Jāpiebilst – tā nebija pēdējā iesaukšana. Totāla iesaukšana notika 1944. gada februārī un martā.

Leģionā līdz Kurzemes katla kapitulācijai cīnījušies Eduards Seimānis, Vilnis Āva un Dailis Āva, kas 17 gadu vecumā bija brīvprātīgi iestājušies leģionā.

Leģionāru likteņi pēc kara bija nežēlīgi un cilvēka cieņu pazemojoši. Tie, kas izdzīvoja filtrācijas nometņu ellē, ar sadragātu veselību mūža vakaru sagaidīja ātri. Šos cilvēkus un viņu tuviniekus visus komunistu okupācijas gadus dažādi pazemoja, ieskatot viņus par otrās šķiras cilvēkiem, kas karojuši nepareizajā pusē. Vārds «leģionārs» vēl tagad daļai sabiedrības ir neērts, lai gan leģionāru varonība Volhovas purvos, Kurzemē un visur, kur viņi piedalījās, ir tautā dziesmās apdziedāta. Sarkanbaltsarkanais karogs, mūžam brīvā Latvija un «Zilais lakatiņš» ir leģionāru mūžības piemiņa.

Vācu laikā atbilstoši armijas prasībām Ulbrokas pilī tika izveidota vācu izlūku skola. Kara beigās, 1944. gada rudenī, vācieši mēģināja uzspridzināt Ulbrokas muižas pili. Kļūdas dēļ sagruva blakus esošās dzirnavas un Dauguļu mājas. Vācieši atkāpjoties uzspridzināja arī Juglas HES, kas līdz Ķeguma spēkstacijas uzcelšanai bija lielākā spēkstacija Latvijā. Spēkstaciju uzspridzināja kopā ar tiltu pār Mazo Juglu, tā vairs netika atjaunota.

Par drosmīgu soli vācu okupācijas laikā var uzskatīt Arvīda Rendenieka vadītās antifašistiskās organizācijas darbību. 1942. gada 7. jūlijā lielu rezonansi novadā izraisīja organizācijas darbinieku pie Cekules stacijas uzspridzinātā vāciešu noliktava ar 9000 tonnām sprāgstvielu un munīcijas. Arvīds Rendenieks dzimis 1919. gada 25. maijā Ventspilī, bijis VĻKJS biedrs, 1940. gadā strādājis fabrikā «Vairogs» un rūpnīcā «Tosmare» Rīgas nodaļā. Kara sākumā bijis Rīgas komjauniešu kaujas vienības komandieris. 1942. gada 21. novembrī, šķērsojot frontes līniju, apcietināts, ievietots Salaspils koncentrācijas nometnē, kur iesaistījies politiski ieslodzīto nelegālajā pretestības organizācijā. Nošauts 1943. gada 6. maijā Biķernieku mežā.

Vāciešiem atkāpjoties, no «sarkanajām briesmām» bēga ļoti daudzi Latvijas iedzīvotāji – gan atsevišķi, gan veselām ģimenēm, gan kājām,

gan braukšus ar zirgu pajūgiem, velosipēdiem, bērnu un paštaisītiem ratiņiem. Grāmatas veidotājai pagaidām nav ziņu, cik īsti ģimeņu pameta Dreiliņu un Ulbrokas-Stopiņu pagastus, lai ar daļu iedzīves dotos svešumā, cerēdami, ka drīz atgriezīsies, ka krievu sabiedrotie – angļi un amerikāņi – neļaus okupēt Baltijas valstis. Uz to cerēja arī leģionāri Kurzemes katlā, vēlāk nacionālie partizāni, bet tā bija velta un naiva cerība. Pasaule jau bija sadalīta un uzvarētāji to dalīja vēlreiz...

Stāsta Stopiņu novada iedzīvotājs Vilnis Strazds

Viļņa Strazda šūpulis kārts Kurzemē, Kuldīgas apriņķa Pampāļu Garkalnos, bet 2. pasaules kara gadu likteņa likloči vijušies pāri kontinentiem, lai 20. gadsimta beigās atvestu viņu mūsu novadā. Viļņa Strazda liktenis ir līdzīgs daudzu jo daudzu latviešu vīru likteņiem. Strazdu ģimenei piederēja lielas mājas Kurzemē, ģimenē bija pieci brāļi un viena māsa. Māsiņai nebija lemts izaugt lielai, viņai mūžs aprāvās bēgļu gaitās, mazai esot. Pamatskolu puikas beidza Pampāļos, divi brāļi, arī Vilnis, izglītību turpināja toreiz Kurzemē izslavētajā Kazdangas Lauksaimniecības vidusskolā.

Notikumi Kurzemē 1944. gada nogalē īpašus komentārus neprasa. Brāļus Vilni un Elmāru iesauca leģionā 1944. gada septembrī. Iesaukšanas punkts bija izvietots Liepājas kara ostā. Līdz 18. decembrim notika militārās apmācības Vācijā, Sofenvaldē. 1945. gada janvāra vidū pa tā saukto «poļu koridoru» jaunus apmācītus latviešu leģionārus pārsūtīja atpakaļ uz Kurzemi – uz drosmīgā majora Laumaņa bataljonu. Majors Laumanis bijis gudrs, pret karavīriem izcili godprātīgs bataljona komandieris, kas centies saglabāt katru karavīru. Brāļi Strazdi plecu pie pleca cīnījās Džūkstes un Lestenes kaujās. Jaunie, tikko frontē nonākušie puīši tika izmantoti kā triecienvienības vietās, kur bija radies vai draudēja rasties pārrāvums. Kaujas bija nežēlīgas. Leģionāru drosme un varonība Kurzemē ir kļuvusi par leģendu. Par katru zemes pēdu, par katru pauguru lielais krievu armijas pārspēks maksāja ar zaudējumiem. Liekas, ka latviešu puīši zemē bija iekodušies ar zobiem un ieķērušies ar nagiem. Noturēties, apturēt par katru cenu! Par to bija jāmaksā visaugstākā cena...

1945. gada 18. februārī tika ievainoti abi brāļi Strazdi. Elmāram «laimējās» – lode izgāja cauri plecam, nesadragājot kaulus –, bet Vilnim lodes caururba sānus, sadragājot ribas un cauršaujot plaušas. Pirmo palīdzību ievainotie saņēma turpat netālajā komandpunktā, tad ar «sniega laivu» mazāk ievainotie cits citu izvilka no ugunsliņijas līdz piefrontes lazaretei – Pētertālei. Tur Vilnim tika veikta pirmā operācija, kara ķirurgs viņa likteni pārsvēra dzīvības kausa pusē. Ievainotie tika pārsūtīti uz Ventspils un pēc tam uz Liepājas kara hospitāli.

1945. gada 4. aprīlī Vilni Strazdu, vēl pārvietoties nespējīgu, nogādāja Liepājas ostā uz kuģa evakuācijai uz Vāciju. Uz kuģa bija viss – ievainotie, kaut kāda kara tehnika, vācu militāristi, zirgi, privātpersonas. Jūra bija trauksmes stāvoklī, taču kuģošana beidzās laimīgi. Kuģis nonāca Dancigā, pēc tam ievainotos ar vilcienu nogādāja Ārensburgā – 30 kilometrus no Hamburgas. Vilcienā bija viss vācu medicīniskais personāls. Vilnis Strazds vēl joprojām skaitījās pie smagi ievainoto kategorijas un nonāca Hamburgas universitātes slimnīcā. Vilnis atceras slimnīcu – tā ir bijusi kā milzīgs, apaļš daudzstāvu tornis bez logiem ar iekšēju mākslīgo ventilāciju.

Kad Vācija kapitulēja, Vilnis Strazds bija laimīgi palicis angļu zonā. Tur slimniekus apmeklēja Starptautiskās bēgļu palīdzības sniegšanas organizācijas (UNRASS) un Sarkanā Krusta pārstāvji. Starp tiem bija arī aģenti, kuri centās pierunāt leģionārus atgriezties Dzimtenē. Bija tādi, kuri apmulsumā un ilgās pēc mājām «uzķērās» šai aģitācijai un viņu «mājas» bija aiz Urāliem. Hospitālī savus tuviniekus vai kādas ziņas par viņiem meklējot, ievainotos sāka apciemot Latvijas bēgļi, kuriem Geštahtas pilsētiņā jau bija izveidojusies 6000 latviešu bēgļu nometne – «Sauls nometne» –, kas arī Vilnim Strazdam deva cerību uz patvērumu.

«Sauls nometne» bija ar sētu apjozta kara laika baraku tipa nometne ar kopēju virtuvi, vārtiem un sargiem no pašu vidus. Pēc tās Vilnis nonāca vēl divās citās nometnēs. Nometnē «Valkas» mitinājās gan militāristi, gan civilie latviešu bēgļi (1947. gadā). Visu cerība bija nokļūt nometnē Švainfurtē, jo tā bija caurlaides punkts uz pasauli. Bija iespēja strādāt meža darbos, tā nopelnot papildporcijas ēdienam un cigaretēm. Švainfurte bija tas rupjais siets, kas noteica, kur katrs varētu nokļūt. Vēlēšanos braukt uz Austrāliju Vilnis nevarēja īstenot, jo tur neņēma pretī militārus bēgļus, Kanāda atteica smagā ievainojuma dēļ – būtu grūti izturēt smagos darba apstākļus mežizstrādē.

1952. gadā laimīgi sastapās abi brāļi – Elmārs un Vilnis. Ar jaunu paziņu palīdzību tika atrasti galvotāji ASV, un ar minimālu iedzīvi un lielu vēlēšanos izdzīvot brāļi Strazdi emigrēja. Par tuvinieku likteni Latvijā viņi neko nezināja. Arī tuviniekiem Latvijā nebija zināms, kas noticis ar abiem brāļiem. Sākās dzīve, pielāgojoties jaunajiem apstākļiem. Laimējās, ja bija darbs kādā privātā siltumnīcā, dārzniecībā. Vietējie pamanīja latviešu iedzimto darba tikumu, māku un godprātību. Puiši ātri tika uz kājām, ievērojot stingru taupības režīmu, iegādājās auto un sadzīvei nepieciešamos priekšmetus.

1957. gadā Vilnis Strazds ieguva ASV pavalstniecību. 1958. gadā satika Intu Igalī un nodibināja ģimeni. Abiem bija pastāvīga darba vieta pavalsts skolā, tur viņi nostrādāja līdz pensijai. Ģimenē izauga un tika izskoloti trīs bērni – divi dēli un meita.

No labās Elmārs, Vilnis, Imants, Āris un Kārlis.

viss bija pavisam, pavisam citādi. Un tomēr viņi pārbrauca, sākot vēlreiz, satiekot savus tuviniekus un cerot, ka kādreiz arī viņu svešumā palikušie bērni meklēs savu Dzimteni.

Stāsta Stopiņu novada iedzīvotājs Juris Majors

«Mēs bijām pusaudžu vecumā, grupiņa kaimiņu zēnu – Brasliņu Janka (Jānis Brasliņš), Āvu Gunārs (Gunārs Āva), Dzegužu Andris (Andris Drinks) –, kuriem kara asiņainie notikumi un posts, kādā mēs visi tikām ierauti, vairāk likās piedzīvojumu un zēnu ziņkāres vērti...

Dzīvoju Acones stacijas tuvumā, Silabriežos. Stacija ar milzīgo pierīgas kustību abos virzienos bija vieta, kur mēs centāmie nepalaist garām nevienu vilcienu. Tie kursēja bez ugunīm, arī stacija drošības apsvērumu dēļ bija tāta tumsā. No rītiem un vakaros brauca vilciens,

Acones stacija 30. gados.

Tikai «Es sapni par Dzimteni pagalvī likšu»... Pēc 47 gadiem piepildījās daudzu latviešu ilgas atgriezties Latvijā. Bet viegli tas nebija. Cilvēki tika it kā pārlauzti uz pusēm, atkal bija jāšāk viss no gala. Līdzī paņemtā atmiņa par mājām bija palikusi to tālo gadu līmenī, bet atgriežoties

kas veda strādniekus uz Cekulē izvietoto vācu munīcijas un kara tehnikas noliktavu. Lai gan pretošanās kustības dalībnieki ar Arvīdu Rendenieku priekšgalā 1942. gada jūlijā to bija «uzlaiduši gaisā», bāze joprojām pastāvēja. Ikdienas braucēji tika ļoti stingri reglamentēti ar caurlaidēm – braukšanas kartēm. Tikai vienu reizi nedēļā – svētdienā – līdz Ērgļiem tika palaists vilciens sastāvs arī privātajiem. Vilciens bija pārpildīts ar rīdziniekiem, kuri, savācot visu, kas pārdodams un noderīgs lauciniekiem, devās arī no Rīgas, lai iemainītu šīs lietas pret pārtiku. Pārtikas maiņa bija bīstama,

jo katrs kilograms, katra ola, nerunājot par gaļas gabaliņu vai sviesta piku – viss bija «fīrera armijai». Un tomēr cilvēki izmisuma dzīti brauca, cerot uz veiksmi. Vilciens, tautā to sauca par «pieninieku» (apkārtējie saimnieki ar šo vilcienu sūtīja pienu uz pienotavu Ērgļos. Piena kanas bija jānovieto pie stacijas uz «steķiem». Tās savāca, aizveda un pēc uzvārdiem, kas uzlīmēti kannām, atpakaļ braucot atdeva saimniekiem pildītas ar vājpienu. Nebija nekādu pavisā, cilvēki to pieņēma kā pašu par sevi saprotamu. Nez, kā būtu šodien!), abos virzienos bija tik pārpildīts, ka cilvēki sēdēja un turējās uz kāpnēm. Vagonu jumti – tā jau bija lepna vieta. Drosmīgākie sēdēja uz lokomotīves. Divi pēdējie vagoni bija pielādēti ar baļķiem un malku vešanai uz Rīgu. Šos vagonus parasti «okupēja» leģionāri un citi militāristi. Atceros gadījumu, kad Acones stacijā vilciens pieturēja, un leģionāri atkabināja baļķu vagonus. Vilciens tumsā uzsācis gaitu uz Rīgu, uz Šķirotavas staciju. Leģionāriem tas varēja beigties ar kara tribunālu, bet izdzertās «dzimtenītes» iespaidā tas sākumā licies joks. Notikums beidzies ar to, ka vilciena vadība konstatējusi faktu, atpakaļgaitā ar visu sastāvu atgriezusies Aconē, kur visi, saprazdami lietas nopietnību, piekabinājuši vagonus un, «zili pelēkos» sizdami, vēlreiz braukuši uz Šķirotavu.

Otrs notikums arī saistās ar Acones staciju. 1944. gada augustā pēc izmisīgajām Ērgļu kaujām stacijā uz vienu dienu apstājās ievainoto ešelons. Rīgas slimnīcas ievainotos vairs neņēma pretī, jo tās jau evakuēja uz Austrumprūsiju un tālāk uz rietumiem. Ešelona pavadoņi un veselākie ievainotie devās uz apkārtējām mājām, lūdzot pārtiku, dvieļus, palagus, zeķes. Vagonos lielākoties bija vācieši. Mūsu cilvēki nesa uz vagoniem visu, ko vien varēja, jo karš līdz šim nebija pārāk postījis mūsu pagastu. Nesa pienu, vārīja zupas un kartupeļus – visu, visu, ko vien latviešu sievietes prot. Neatceros gadījumus par patvarībām un laupīšanām. Starp ievainotajiem mūsu ģimene satika arī kādu latviešu virsnieku.

Atmiņā vēl kāda baisa nakts 1944. gada septembrī. Notikums arī saistās ar Acones staciju un Rīgas–Ērgļu vilciena līniju. Kara iznākums visiem jau bija skaidrs un vācieši evakuēja ne tikai savus ievainotos, bet arī ieroču un munīcijas krājumus. Vilciena sastāvu ceļā uz Rīgu – kaut arī bija nakts un tumsa – pamanīja krievu lidmašīnas. No Ērgļiem līdz pat Šķirotavas stacijai tā bija skriešanās ar nāvi. Lai gan lidmašīnas nemitīgi pikēja un bumboja, vilciena apsardzes meistarība nodrošināja gan sliežu drošību, gan vilciena sastāva pārvietošanos. Dievs vien zina, kas būtu noticis ar Acones apkārtni un visu šo pagasta stūri, ja vilciens būtu saspridzināts. Mums tas gāja secen, bet rīta pusē pie Šķirotavas stacijas krievu uzlidojums beidzās ar panākumiem. Gandrīz puskilometra apkārtnē no sliedēm viss bija noārdīts, apkārt mētājās sliežu gabali, vilciena riteņi, dražu dražas.

1944. gada vasarā Stopiņu pagasta iedzīvotājiem bija arī sava veida bizness. Vācieši atkāpjoties dzina pa Lubānas šoseju sev līdzīgu lopu barus. Pudeli «ļergas» (pašbrūvētais degvīns) varēja iemainīt pret labu govī vai divām telēm. Bija «atstrādāta» vesela maiņas sistēma, lai izvairītos no vienīgā un pēdējā soda – nošaušanas par sabotāžu pret Lielvāciju. «Šeptes» gāja no rokas.»

1979./1980. gadā, kad Rīgas PMK būvēja siltumtrasi, vietā pirms Acones stacijas ceļa šķērsošanas tika atrastas cilvēku mirstīgās atliekas. Tolaik par to īpaši nerunāja. Patiesība noskaidrojās tikai Atmosferas laikā, kad par notikušo sāka stāstīt aculiecinieki un cilvēki, kuri vēlāk guldīja svētītā zemē šos pīšļus, pat vēl vairāk – atrokot vecus ierakumus un apbedījuma vietas, atrada šo cilvēku karavīru žetonus, dažas personīgās lietas, pēc visiem noteikumiem identificēja viņus un leģionārus pārapbedīja Lestenes brāļu kapos. Juris Majors ir piedalījies mirstīgo atlieku atrakšanā, zina šo cilvēku vārdus un ir devis viņiem pienācīgo godu Lestenes leģionāru brāļu kapos.

Meža stūrī pie Majoriņu mājām un Acones stacijas ceļa savu pēdējo kauju 1944. gada 10. oktobrī izcīnīja 15. pulka artilēristi – leģionāri un viņu vistuvākie palīgi un draugi zirgi.

Ir vēl kāda detaļa, par kuru būtu vērts paaizvēties. Var būt, ka šeit ir bijusi arī kāda senāka kapu vieta, jo ir atrasta veca vēl nenoskaidrotas piederības poga, kas varētu kļūt par sākumu pavisam citam stāstam...

Majoru ģimenes kaza.

Mazs patiesības vēstījums par pirmajiem nodokļiem, ko uzlika jaunā padomju vara 1946./1947. gadā. Majoru ģimenē bija kaza. Starp visiem pārējiem kilogramiem, litriem un gabaliem, ko vajadzēja nodot, bija arī kazas vilna. Juris Majors atceras, kā ar ķemmi plēsuši kazai vilnu un nepilnus 400 gramus vajadzējis vest uz Rīgu, uz pieņemšanas punktu Ganību dambī. Par satiksmes līdzekli kalpojās neatņemtais «Ērenpreis»

velosipēds. Nodevas bijušas tik lielas, ka tie, kuri nebija «atkulakoti», pirka un mainīja nododamos produktus tirgū, lai varētu izpildīt normu. Varas pārstāvji pēc tam apstaigāja mājas, ja kas pietrūka, rekvizēja uz vietas. Vistas varēja noķert tikai ar maisu. Katrai mājai 1946./47. gadā kā nodeva bija jāizgatavo un jānodod arī viens zārks.

Sagatavošanās tautsaimniecības pārkārtošanai – 1949. gada izsūtīšana

1940. gada 22. jūlijā toreizējā Saeima ar deklarāciju «Par zemes jautājumu Latvijā» pasludināja, ka visa zeme, tās dzīles, ūdeņi un meži ir tautas īpašums. Zemi nodeva darba zemniecībai bezmaksas un beztermiņa lietošanā. Vienas saimniecības lietošanā nododamās zemes platība bija noteikta ne lielāka par 30 hektāriem.

To pašu zemi tā pati vara pēc kara beigām atkal atņēma un piespieda stāties kolhozos. Lai netraucēti varētu veidot kolhozus, LPSR MP nolēma: piešķirt apriņķa deputātu padomēm tiesības izlemt jautājumus, kas saistīti ar kulaku pārvietošanu kolhozu un sovhozu teritorijās. Šis lēmums kā spogulī ataino 1929. gada notikumus Krievijā, kad Staļins pasludināja lozungu par «kulaku šķiras» likvidāciju. Kulaku kategorijā ietilpa tie,

- 1) kas sistemātiski izmanto algotu darbaspēku lauksaimniecības darbos un amatniecības uzņēmumos;
- 2) kas pastāvīgi vai uz laiku iznomā lauksaimniecības mašīnas, telpas un dažādas ierīces;
- 3) kam ir dzirnavas, pienotavas u. c. uzņēmumi;
- 4) kas nodarbojas ar tirdzniecību un augļošanu.

Šai cilvēku kategorijai tika uzspiests «kulaku» zīmogs, vēl vairāk – Staļins paziņoja, ka «kulaku kā šķiras likvidācija jārealizē ar vislielāko neatlaidību un konsekvenci, uz ko vien boļševiki ir spējīgi. Kulaku iznīcināšana ir sākums kolhozu dibināšanai, to attīstībai. Kulaku nedrīkst laist kolhozā, jo viņš ir nāvīgs kolhozu kārtības ienaidnieks.»

Tas nozīmē:

- 1) visu ražošanas līdzekļu atņemšanu;
- 2) visu naudas līdzekļu atņemšanu;
- 3) kulaku ģimeņu izsūtīšanu ārpus novada, galvenokārt uz PSRS ziemeļu apgabaliem, Tālo Austrumu un Sibīrijas mazapdzīvotajām vietām.

Un tad sākās. LPSR Finanšu ministrs A. Tabaks 1947. gada 4. septembrī deva norādījumu apriņķu izpildkomitejas priekšsēdētājiem, apriņķu K(b)P komiteju sekretāriem un finanšu nodaļu vadītājiem par kulaku saimniecību noteikšanu un aplikšanu ar paaugstinātiem lauksaimniecības nodokļiem – nodevām. Kulaku saimniecībām nodoklis tika paaugstināts par 30–100%, saimniecībām, kuras centās to nomaksāt, tika uzlikti atkārtoti nodokļi, līdz tās izputēja, saimniekus varēja tiesāt un deportēt...

LPSR VDK darbinieki 1940. gada februārī un martā sagatavoja izsūtīšanas materiālus. Dokumentu sagatavošanai tika izmantoti:

- 1) kulaku saraksti (sastādīti 1947. un 1948. gadā);

- 2) LPSR Valsts Vēstures arhīva izziņas par saimniecības lauksaimniecisko stāvokli Latvijas Republikas laikā (uz 1939. gadu).

LPSR MP, pildot PSRS MP slepeno rīkojumu (Nr. 390.-139ss, 29.01.1949.) pieņēma slepenu lēmumu par «Kulaku ģimeņu izsūtīšanu ārpus Latvijas PSR» (Nr. 282., 17.03.1949.). Lēmumu parakstīja LPSR MP priekšsēdētājs Vilis Lācis un LPSR MP lietu pārvaldnieks J. Bastins. Tajā tika nolemts:

- 1) izsūtīt ārpus LPSR uz attālām PSRS vietām 13 000 kulaku ģimeņu;
- 2) apstiprināt aprīnķu darbaļaužu deputātu padomju izpildkomiteju iesniegtos izsūtīšanai paredzēto kulaku sarakstus;
- 3) kulaku ģimeņu izsūtīšanu uzdot LPSR VDK.

Ģimenes galvas: Uzvārds Keltins Jāzobs vārds Marta tēva vārds Richarda m
 Adrese: Apriņķis Rīgas pagasts Stopānu ciema padome Albērovas saimniecības nosaukums Arācijās

1. ZIŅAS PAR ĢIMENĒS SASTĀVU												
№ 1 № 2	Dzimušais vārds, tēva vārds (saskaņā ar pasākuma plānu)	Attiecības pret ģime- nes galvu	Dzim- šanas gads, mēn. un diena	Ties- iskais stāvoklis	Lauku raksti pabeidzis	Nodarbošanās, darbavietas vai citas tālruna saziņas vietas	Darbu vieta	Atbilstoši par lauku rakstiem u. praksi (saskaņā ar 1949. g. 1. šķirtno.)		Atbilstoši par pabeidzību u. citiem rakstiem		Atbilstoši par sa- imniecības nosaukumu
								1949. g. 1. šķirtno.	1949. g. 1. šķirtno.	1949. g. 1. šķirtno.	1949. g. 1. šķirtno.	
1	Jāzobs		1878	Latv.		Latv. Republika						
2	Keltins Marta Richarda	ģģ.	1944	Latv.		Latv. Republika						
3	Keltins Albēra Alberta	mācītājs	1944	Latv.		Latv. Republika						
4	Keltins Viktors Alberta	dēls	1944	Latv.		Latv. Republika						

2. Ailgotu strādnieku skaits saimniecībā

Saimniecības nosaukums	1949. g. I kvart.		1949. g. II kvart.		1949. g. III kvart.		1949. g. IV kvart.	
	Pašreģ.	De- fekt.	Pašreģ.	De- fekt.	Pašreģ.	De- fekt.	Pašreģ.	De- fekt.
Vienamniecība	1	0	1	0	1	0	1	0
Divamniecība	0	0	0	0	0	0	0	0
Trīsamniecība	0	0	0	0	0	0	0	0
Četrāmniecība	0	0	0	0	0	0	0	0
Piecāmniecība	0	0	0	0	0	0	0	0
Sestāmniecība	0	0	0	0	0	0	0	0
Sepstāmniecība	0	0	0	0	0	0	0	0
Astotāmniecība	0	0	0	0	0	0	0	0
Devīpāmniecība	0	0	0	0	0	0	0	0
Desmitpāmniecība	0	0	0	0	0	0	0	0
Un vairākāmniecība	0	0	0	0	0	0	0	0
Kopā	1	0	1	0	1	0	1	0

3. Lauksaimniecības un amatniecības inventārs

Inventāra nosaukums	1949. g. I kvart.			1949. g. II kvart.			1949. g. III kvart.			1949. g. IV kvart.		
	Pašreģ.	De- fekt.	Pašreģ.	De- fekt.	Pašreģ.	De- fekt.	Pašreģ.	De- fekt.	Pašreģ.	De- fekt.	Pašreģ.	De- fekt.
Vienamniecība	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0
Divamniecība	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Trīsamniecība	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Četrāmniecība	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Piecāmniecība	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sestāmniecība	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sepstāmniecība	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Astotāmniecība	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Devīpāmniecība	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Desmitpāmniecība	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Un vairākāmniecība	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kopā	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0

4. Zemes izmantošanas veidi (ha)

Zemes kultūras nosaukums	1949. g. I kvart.		1949. g. II kvart.		1949. g. III kvart.		1949. g. IV kvart.	
	Pašreģ.	De- fekt.	Pašreģ.	De- fekt.	Pašreģ.	De- fekt.	Pašreģ.	De- fekt.
Naimniecības zemes	1	0	1	0	1	0	1	0
Kopējais	1	0	1	0	1	0	1	0
Tai skaitā: zem pūķu- mācītājiem, citām u. citām mācītājiem, zem pūķu- mācītājiem (kopā)	0	0	0	0	0	0	0	0
akņu dārziem	0	0	0	0	0	0	0	0
augļu dārziem	0	0	0	0	0	0	0	0
apsaimniekojamās	0	0	0	0	0	0	0	0
plaušas	0	0	0	0	0	0	0	0
ganības	0	0	0	0	0	0	0	0
Kopā	1	0	1	0	1	0	1	0

5. Ēkas

Ēkas nosaukums	1949. g. I kvart.		1949. g. II kvart.		1949. g. III kvart.		1949. g. IV kvart.	
	Pašreģ.	De- fekt.	Pašreģ.	De- fekt.	Pašreģ.	De- fekt.	Pašreģ.	De- fekt.
Vienamniecība	1	0	1	0	1	0	1	0
Divamniecība	0	0	0	0	0	0	0	0
Trīsamniecība	0	0	0	0	0	0	0	0
Četrāmniecība	0	0	0	0	0	0	0	0
Piecāmniecība	0	0	0	0	0	0	0	0
Sestāmniecība	0	0	0	0	0	0	0	0
Sepstāmniecība	0	0	0	0	0	0	0	0
Astotāmniecība	0	0	0	0	0	0	0	0
Devīpāmniecība	0	0	0	0	0	0	0	0
Desmitpāmniecība	0	0	0	0	0	0	0	0
Un vairākāmniecība	0	0	0	0	0	0	0	0
Kopā	1	0	1	0	1	0	1	0

Iedzīvotāju masveida izsūtīšanas akciju bija paredzēts īstenot 1949. gada 25. martā zem šifrēta nosaukuma «Krasta Banga».

PSRS VDM Iekšējā karaspēka Galvenās pārvaldes priekšnieks, ģenerālleitnants P. Burmakovs ar sātanisku precizitāti sagatavoja aprēķinus (25.02.1949.) par operatīvā karaspēka, iznīcinātāju, kompartijas aktīvistu, kas nepieciešami akcijas veikšanai, skaitu:

- 1) Izsūtīt 13 000 ģimeņu;
- 2) Operatīvo grupu skaits, ja katrai grupai jāizsūta četras ģimenes – 3250;
- 3) Operatīvās grupas sastāvs:
 - a) priekšnieks – VDK operatīvais darbinieks,
 - b) divas VDK karaspēka militārpersonas,

- c) divi tautas aizsardzības kaujinieki,
- d) 4–5 padomju un KP darbinieki.

Tātad, pavisam būs nepieciešami 14 625 darboņi. Tālāk seko sīks aprēķins, cik operatīvās grupas darboņu būs uz vietas, cik nepieciešams nosūtīt uz LPSR no citiem apgabaliem. Izrādās, ka uz Latviju bija nepieciešams nosūtīt 2500 VDK operatīvo darbinieku, no tiem 2000 karavīru no VDK karaspēka un 500 no VDK dzelzceļa apsardzes korpusa. Bez tam no Maskavas 1. divīzijas: no Saratovas militārās skolas – 1000, no 4. divīzijas (Lietuvā) – 1000 karavīru. Karaspēka vienību karavīrus pārvietoja ar dzelzceļa ešloniem 1949. gada 10.–16. martā, norādot par ceļa mērķi armijas mācības. Karavīru «iekraušana un izkraušana» ešlonos notika naktīs. Karaspēku izvietoja ārpus apdzīvotām vietām un sadalīja pa apriņķiem. Vadoties pēc VDK aprēķiniem, karaspēka vienības ciemos tika izvietotas 24. marta vakarā.

Sākās praktiskā darbība. 24. marta vakarā pagasta centrā tika saaicināts ciema «aktīvs» – komjaunieši, desmitnieki, iznīcinātāji –, kā arī šķūtnieki ar zirgu transportu. Saaicinātos stingri apsargāja NKVD karavīri, nelaižot nevienu mājās, neļaujot izmantot telefonu. Visus noturēja līdz pulksten 3.00 naktī, un tad ciema vadība paziņoja, ka ir paredzēta pretvalstisko elementu (kulaku, nacionālistu un citu tautas ienaidnieku) izsūtīšana. Visiem darbiniekiem tika dots uzdevums, kas jāveic pie izsūtīšanas.

Māras diena, dabas atmodas sākums – 25. marts – arī daudziem mūsu novada iedzīvotājiem bija neizsakāmu pazemojumu un šausmu gadu sākums. Asinis stingst dzīslās un kamols kaklā draud nosmacēt iedomājoties vien, ko vajadzēja pārciest cilvēkiem, kurus izrāva no savām mājām, no savas sētas, bērnus no siltām gultiņām; ko izjuta latviešu saimnieks, dzirdot savu lopu, kuri nu palika neapķerti, satrauktās balsis kūtīs, ko izjuta saimnieks redzot savu uzticamo pavadoni suni nošautu sētmalē – par ko?

«Dievs, kādēļ tu ļauj,/čekistu netīrās rokas Tavus bērnus lai skauj?!» izkļiedza dzejniece Marija Rancāne-Ozola. Bet zeme neatvērās... Ar nelielu mantu nastiņu, satraukumā nezin ar kādu saturu piepildītu, cilvēkus aizveda uz staciju un ievietoja vagonos, ko rūpīgi apsargāja NKVD karavīri un vietējie iznīcinātāji. Vienu otru reizi svešie karavīri bija daudz cilvēciskāki nekā vietējie pakalpiņi.

Stāsta Stopiņu novada iedzīvotāja Marta Pareiza-Zeltiņa (dzimusi Igala)

«1949. gada 25. marta rīts ausa ļoti jauks – saule, zila debess, bet kā diena beidzās...

Sāku savu darba dienu kā parasti, ejot uz pasta apmaiņu Acones stacijā, jo toreiz strādāju par Ulbrokas sakaru aģentūras pārzini.

Nodaļa atradās Akācijās, mana tēva Riharda Igala mājās, tagad Institūta ielā Nr. 28. Strādāju sakaros no 1945. gada jūnija. Atnācu no pasta apmaiņas mājā un sašķiroju parasto pastu, ap pulksten 9.00 gribēju atvērt vērtsmaisu, kad piebrauca mašīna ar bruņotiem vīriem, kas aplenca māju, pie manis ienāca Tihomirovs ar kādu krievu virsnieku, nolika man pretī pistoli un teica: «Jūs esat arestēta.» Tad noprasīja, vai visi vērtspapīri kārtībā, lika atstāt pastu un ievada istabā. Teica, lai es ģērbjoties un taisoties tālākā ceļā, līdzī ņemot cirvi, zāģi un lāpstu, arī nelielu bagāžu ar ēdamo un drēbēm, arī lai bērnus ģērbjot (tie bija palīduši zem gultas). Es prasīju, lai bērnus atstāj mājā, jo tik mazi bērni neko nevar noziegties pret padomju varu, tad beidzot man apsoliya liecinieku klātbūtnē, ka bērni paliks mājā. Domāju, ka mana dzīve beigsies kādā mežā, pašas raktā bedrē, neko daudz neņēmu līdz un nebija jau ar nekā. Ap 10.30 mani ielika mašīnā, viens krievu virsnieks ieskrēja atpakaļ mājā un iznesa burtiski pusplikus bērnus: septiņus gadus veco Māru un četrus gadus veco Vilni. Mamma uztraukumā bija sametusi maisā kaut ko no drēbēm, un tā sākās tālais ceļš. Mūs aizveda uz Stopiņu pagasta valdi, iznāca arī sargs ar šauteni un apsargāja mūs. Pārējie mūsu pagasta ļaudis bija savesti jau naktī, vajadzējis vēl kādus dokumentus tur parakstīt.

Un tad pēcpusdienā mūs visus aizveda uz Ogrī, kur jau gaidīja restotie vagoni. Daudzi bija pilni, bet atradās arī mums vieta. Nostāvējām Ogrē līdz saulrietam, un tad lēnām sākās mūsu ceļš uz austrumiem. Vagons bija ar nārām un ļoti vecs, visur pūta vējš un braucām ļoti bieži apstājoties – kabināja klāt atkal citus vagonus. Tā braucām prom no dzimtenes pretim nezināmajai nākotnei. Vilcienā mūs baroja ar bojātām siļķēm, kurām pie asakām bija balti tārpi, ar ūdeni bija grūti, mocīja slāpes.

Kad pārbraucām robežai, tālāk plašajā dzimtenē, naktis palika aukstas, sniga sniegs, un mēs salām. Bija vilciena dzelzs krāsniņa, kuru kurināja ar oglēm, bijām nokvēpuši melni, un aukstums nāca iekšā pa visiem stūriem. Pirmā vieta, kur mums, atstājot bērnus vilcienā, ļāva izkāpt, bija Daņilovka. No vagoniem tika iznesti diezgan daudzi mirušie. Tā braucām divas nedēļas, līdz nonācām galapunktā Asinā. Tur mūs ievietoja dzeloņdrāšu apjoztās barakās ar divstāvīgām nārām.

Uznāca aukstums, pārplūda upe, un mūsu barakās apakšā pludoja ūdens – aukstums un slapjums. Deva kaut kādu ūdeņainu zupu, lai mēs nenomirtu badā, ūdeni sūca turpat no akas, kas bija pilna palu ūdeņu, kur skalojās iekšā sausās tualetes saturs. Ļoti daudzi saslima ar dažādām slimībām, ar caureju; arī mani abi bērni saslima ar masalām, pēc kurām radās dažādas komplikācijas, sevišķi Mārai. Beidzot mūs aizveda uz kādu pagrimumu kolhozu un novietoja pie vietējiem iedzīvotājiem, kas ļāva uz grīdas pārgulēt, bija jau arī kādi cilvēcīgāki.

Mūs uzraudzīja no sākuma katru dienu kāds čekas darbinieks un reizi mēnesī brauca komandants.

No sākuma uz mums skatījās ļoti slikti, un visus grūtākos darbus veicām mēs. Pateicoties mūsu, izsūtīto, zināšanām un latviešu strādīgumam, mēs «izvedām» kolhozu pirmrindniekos. Kad braucu projām, priekšniecība lūdās, lai paliekot. Teicu: «Pietiek man ciest!» Tā nodzīvojām septiņus gadus, un 1956. gada 13. jūnijā atgriezāmies.»

Stāsta Juglas sanatorijas skolas skolotāja Māra Priedīte

«Šo dienu atceros ļoti labi. 25. marts bija saulains, visapkārt bija dzirdamas putnu balsis. Pavasaris sevi bija pieteicis visā pilnībā. Nācu no skolas, jo mācījos pirmajā klasē. Caurie zābaki laida garām ūdeni, kājas bija slapjas, taču tas nespēja nomākt labo garastāvokli – bija taču Māras diena.

Kad tuvojos mājām, pretim nāca kaimiņiene un mudināja pasteigties, citādi visus aizvedīsot un es paliekšot viena. Nekā nesapratu – kas un uz kuriem visus aizvedīs? Kāpēc? Ieejot pagalmā, ieraudzīju pajūgu ar platām malām. Pa durvīm iekšā un ārā staigāja apbruņoti vīri. Mājinieki uztraukušies. Mamma raudādama kravāja maisos kaut kādas mantas. Pamanīju, ka ieliek arī tautas tērpu, kas bija viņas kāzu dienas apģērbs. (Ar šo tautas tērpu Sibīrijā bija lielas nepatīkšanas – visu laiku tas bija jāslēpj, jo esot fašistu nacionālais tērps. Nosargājām, pārvedām mājās. Valkāju vēl šo baltu dienu.)

Svešie staigāja un visu laiku skaļā balsī komandēja: «Ātrāk, ātrāk, ātrāk!» Tad viņi pieprasīja, lai tos pabarojot ar kārtīgu lauku speķi, kura mums tobrīd vairs nebija. Arī maizīte beigusies. Mamma bija paguvusi izkurināt krāsni, kurā bija jālaiž jau uzrūgusi maize. Arī ruksi bija paredzēti kaut. Vēl vajadzēja aizstaigāt līdz kūtij, jo pasaulē bija jānāk jaunai dzīvībai – teliņam. To neļāva darīt. Visapkārt apjukums, izmisums.

Visu šo redzot un saprotot, izjūtas bija neapprakstāmas. Vissāpīgāk bija redzēt, kā braucot prom, tika nošauts pakaļ skrejošais suņuks – Duksis...»

Par «izstrebīķeļa» Trifanova pārlieko centību, deportējot ģimenes, stāsta novada iedzīvotāja, tā laika acuļieciniece Mirdza Seimane:

«25. martā Stopiņu skolā notika parastais ikdienas mācību darbs, kad

piebrauca mašina ar salādētiem cilvēkiem. Tur atradās arī jau apcietinātās Silabriežu un Lima ģimenes, bet skolā bija viņu bērni – 15-gadīgais Jānis Lima un 16-gadīgais Raimonds Silabriedis. Skolotāji, noprotot, kas sagaida zēnus, atvēra logu uz dārzu, ļaujot viņiem aizbēgt. Trifanovs bija veiklāks, pamanījās noķert bērnus un, rupji lamājoties, piepalīdzot ar kājas spērieniem, ieogrūda zēnus mašinā. Arī viņi izgāja Sibīrijas moku ceļus. Lima Emīlija un Jānis atgriezās no izsūtījuma 1956. gadā. Jānis Lima Sibīrijā bija saslimis ar kaulu tuberkulozi, drīz pēc atgriešanās viņš mira.»

Tik bezgala daudz neizdzīvotu mūžu, tik bezgalīgas ir bijušas šo cilvēku ciešanas, ka tagad, pēc tik daudziem gadiem lūgti par to stāstīt, lai pagātnes atmiņa nepazustu, viņi skumji pasmaida un labāk klusē...

Vēl kāds Mirdzas Seimanes stāsts par savas kaimiņienes – gudrās, labestīgās pagasta aizsargu pulka komandieres Hermīnes Vinteres likteni. Jaunuzcelto Ziedkalnu māju saimniece, Lāčplēša Kara ordeņa kavaliera Kārļa Ventera-Vintera māsa, bija pirmā no kaimiņiem, kas apsveica kuplo Āvu ģimeni ar mājas uzcelšanu 1930. gadā. Svētdienās un Ziemassvētkos, ar savu zirgu braucot uz Biķeru baznīcas dievkalpojumiem, laipni aicināja līdzī ar jaunos kaimiņus. Viss varēja

No kreisās Hermīne Vintere, Mirdza Seimane,
40. gadi.

būt – labas kaimiņu un cilvēku attiecības, kas vēlāk pārāug uzticībā un draudzībā. To visu pārtrauca Sibīrija... Pēc atgriešanās Hermīne Vintere vairs nedrīkstēja spert kāju iepriekšējā dzīvesvietā. Ziedkalnosdzīvoja (nevis saimniekoja) sveši ļaudis...

Labi cilvēki palīdzēja viņai iekārtoties Rīgā, 11. vidusskolā par apkopēju. Gan bērni, gan skolotāji viņu sauca par «balto tantiņu». Vairākas vasaras Hermīnes kundze ieguva mīļu patvērumu Āvās Seimaņu ģimenē. Tur auga bērni un mīla cilvēka rūpes bija ar zeltu neatsveramas. Vecās Āvu saimnieces Klāras vārdadiena (12. augusts) un dzimšanas diena (6. jūnijs) vēl ilgi bija Hermīnes viesošanās dienas Āvās. Bet netālu pāri ceļam – pašas Ziedkalni. Un tikai vēlā krēslas stundā viņa lūdza mazo Gunu Seimani (tagad Mūriņa) pavadīt līdz lielajiem ceļa bērziem, lai tiem pieglaustos, kādu nopūtu un asaru atstājot... Hermīne Vintere nesagaidīja Atmodas laiku, nekad neiegāja savos Ziedkalnos – viņa mira Ropažu veco ļaužu pansionātā un tika apglabāta Biķeru kapos 70. gados...

Represijās cietušo atmiņu stāstījumi galvenajās līnijās ir tik līdzīgi: pazemojumi, bads, vardarbība, aukstums... Piemēram, var minēt Stopiņu novada Politiski represēto biedrības valdes locekli Dzintaru Brudzinski, kurš 1949. gadā tika izsūtīts uz Molotovsku (tagadējo Severnaja Dvinu), Arhangeļskas apgabalā un vēlāk pārvietots uz Noriļsku. Pirmā vieta, kur viņš nokļuva, bija Molotovskas lēģeris. Šajā vietā pret viņu un visiem pārējiem izturējās necilvēcīgi. Visiem lika 12–14 stundas dienā strādāt pie sausā doka būvēšanas. Darbs – piekraut ķerru un aizstumt 300 metrus. Pārtika katru dienu viena un tā pati: no rīta maize, kuru grūti būtu nosaukt par maizi – stingrāk saspiežot no tās pilēja ūdens –, glāze tējas bez cukura. Vēlāk gan sāka izsniegt nelielu devu cukura visai nedēļai. Te nu galvenā problēma bija to noglabāt un saglabāt... Vakarā, pēc atnākšanas no darba, deva zupu, kuras galvenās sastāvdaļas bija nātres un zivju atkritumi. Dažreiz deva ūdenī vārītu prosas putru un vārītu ūdeni. Bez pārtikas bada sajūtas, vīriem bija arī pīpēšanas bads. Vēlāk deva vienu vai dažreiz divas ēdamkarotes tabakas nedēļā. Un tikai tad, ja labi strādāja.

Netrūka arī fizisku pazemojumu. Pat ceļā uz darbu vietējie iedzīvotāji uz viņiem metuši ar akmeņiem, lamājušies un spļāvuši, jo bijis iestāstīts, ka viņi esot briesmīgi noziedznieki, slepkavas un fašisti. Pēc trīs mēnešiem ieslodzītos pārsūtīja uz Noriļsku – tā laika vienīgo pilsētu, kurā nebija neviena brīvprātīgi atbraukušā iedzīvotāja. Šeit bija tikai izsūtītie un ieslodzītie, lai cik augstu amatu tie neieņemtu. Cilvēka dzīvībai bijaniecīga cena – par sava ieslodzītā biedra nosīšanu draudēja tikai 14 dienas karcerī...

Darbs bija pāri cilvēka spēkiem un prātam: visu dienu ar āmuru un lauzni vajadzēja kalt sasalušo zemi. Sevišķi smagi gāja ziemā, kad temperatūra bieži sasniedza -60°C , tam visam pievienojās trūcīgā pārtika, slimības, traumas – izdzīvot varēja vienīgi paši stiprākie un izturīgākie. Laimējās arī Dzintaram Brudzinskim, un viņš ir mūsu vidū...

Mūsu novadā dzīvo Ilmārs Šalts, cilvēks, kurš uzcēlis pieminekli ne tikai sev, savai ģimenei, bet visiem tiem bērniem un pieaugušajiem, kuri bija pakļauti nežēlīgajiem represiju noziegumiem. Divas grāmatas – «Nolaupītā bērība» un «Karjeristi» – ir kļuvušas par spēcīgu, emocionālu dokumentu, ko autors veltī saviem likteņa biedriem – vēl dzīvajiem un tiem, kuru vairs nav...

11 gadu vecumā 1941. gada 14. jūnijā uz Krasnojarskas novada Mizgirevkas sādžu izsūtītais Ilmārs Šalts zaudējis tēvu, māti un vecmāti. Tēvu Ilmārs Šalts pēdējo reizi redzēja Meitenes stacijā, kur vīriešus nošķīra no ģimenes. Pēc astoņiem mēnešiem Vjatlaga vergu nometnē tēvs bija miris. Sibīrijā Ilmārs Šalts dzīvoja piecas ziemas. Kad nomira māte, māsai bija seši, brālim – astoņi un Ilmāram – 13 gadi. «1946. gada

augustā kļuva zināms, ka latviešu bērnus, kas palikuši bez vecākiem, pulcina Krasnojarskā un ved uz mājām», – raksta Ilmārs Šalts. «Tikai pieci ar pus gadi tika atvēlēti dzīvei Latvijā, kad atkal lopu vagonā tiku vests nezināmā virzienā... Gandrīz tūkstotis jauniešu no Latvijas, Lietuvas un Veļikije Luku puses Krievijā iesaukti armijā, nonācām nevis parastā karaspēka daļā, bet stājāties ieslodzīto vietā katorgas darbā akmeņlauztuvēs Staļiņingradas HES celtniecības zonā kopā ar cietumniekiem. Baroja mūs ar pārskābušiem kāpostiem un sālītām zivīm, ko mantojumā bija atstājis ieslodzīto lēģeris. Dienests armijā neko nebija mainījis, Sibīrijas lāsts mūs pavadīja kara komisariāta uzskaites dokumentos, darbā kadru daļas anketās, arī mācību iestādēs.»

Kas tas ir par spēku, kas pēc tik daudziem ciešanu gadiem ļauj Ilmāram Šaltam pasmaidīt un rezumējot sacīt: «Biogrāfija bijusi diezgan raiba, bet par dzīvi nevaru sūdzēties. Man ir divas meitas, divi mazbērni. Velti dzīvojis neesmu. Re, arī grāmata dzimtas piemiņai.»

Pēc Staļina nāves izsludināja dažādas apžēlošanas. Taču izsūtītie arī pēc soda izciešanas tika visdažādākajos veidos diskriminēti – bija problēmas ar iekārtošanos darbā, dzīvesvietas meklēšanu un izglītības iegūšanu. Daudzi arī pēc atgriešanās tikuši terorizēti ar izsaukumiem uz VDK. Bija jāaizrit daudziem gadu desmitiem un tikai 1989. gada novembrī Latvijas PSR Ministru Padome 1941. un 1949. gada represijas atzina par nelikumīgām. Katrs tā laika represētais, kas palicis dzīvs, saņēma oficiālu dokumentu, ka ir rehabilitēts. Daudziem šis papīra gabals bija vienīgais, ko viņi saņēma par saviem ciešanu gadiem. 1994. gada 19. martā tika neoficiāli nodibināta Stopiņu novada Politiski represēto biedrība. Oficiāli tās dibināšana tika apstiprināta 1998. gada 19. martā. Šīs biedrības biedri ir politiski represētie, kas dzīvo Stopiņu novadā. Pavisam novadā dzīvo 107 represētie un tikai 22 no viņiem nav pensionāri. Šīs biedrības mērķis ir risināt politiski represēto tiesiskās un sociālās problēmas, pārstāvēt viņu intereses novadā un Latvijā. Biedrības valdes darbu sekmīgi vada Māra Zebauere (dzimusi Zeltiņa).

1949. gada 25.–27. martā no Stopiņu novada izsūtīja 12 ģimenes:

Nr.	Uzvārds, vārds, tēva vārds	Dzimšanas gads	No kurienes izsūtīja (māju nosaukums)	Izsūtīšanas datums	Sākotnējā noņemšanas vieta	Atbrīvots no izsūtījuma	Izsūtītā lietas Nr.
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Blomnieks Marta Mārtiņa m.	1915	Dzeguzes	25.03.1949	Tomskas apgabals	08.10.1956	11113

2.	Blomnieks Mārtiņš Alberta d.	1945	Dzeguzes	25.03.1949	Tomskas apgabals	08.10.1956	11113
3.	Virse Marija Mārtiņa m.	1892	Dzeguzes	25.03.1949	Tomskas apgabals	08.10.1956	11113
4.	Kajons Lilija Kārļa m.	1896	Kaimiņi	25.03.1949	Tomskas apgabals	02.07.1956	11142
5.	Kajons Osvalds Kārļa d.	1930	Kaimiņi	25.03.1949	Tomskas apgabals	02.07.1956	11142
6.	Lima Emilija Kārļa m.	1895	Priednieki	25.03.1949	Tomskas apgabals	11.11.1956	11229
7.	Lima Jānis Ernesta d.	1934	Priednieki	25.03.1949	Tomskas apgabals	24.10.1956	11229
8.	Veckalns Millija Kārļa m.	1919	Osiši	25.03.1949	Tomskas apgabals	23.10.1956	11254
9.	Veckalns Ausma Alfrēda m.	1943	Osiši	25.03.1949	Tomskas apgabals	23.10.1956	11254
10.	Veckalns Ērika Alfrēda m.	1942	Osiši	25.03.1949	Tomskas apgabals	23.10.1956	11254
11.	Veckalns Rasma Alfrēda m.	1939	Osiši	25.03.1949	Tomskas apgabals	23.10.1956	11254
12.	Silabriedis Pēteris Pētera d. (miris 18.12.1953)	1892	Silabrieži	25.03.1949	Amūras apgabals, Zanovskas rajons	—	12439
13.	Silabriedis Liba Jura m.	1897	Silabrieži	25.03.1949	Amūras apgabals, Zanovskas rajons	15.04.1958	12439
14.	Silabriedis Raimonds Pētera d.	1933	Silabrieži	25.03.1949	Amūras apgabals, Zanovskas rajons	14.04.1958	12439
15.	Jurjaka Alvīne Teņa m.	1890	Kalmaņi	27.03.1949	Omskas apgabals, Kormilov- kas rajons	24.11.1954	18582
16.	Vanaga Alida Miķeļa m.	1899	Cekuļi	25.03.1949	Tomskas apgabals, Teguļdetas rajons	06.12.1955	18683
17.	Igale Marta Riharda m.	1914	Akācijas	25.03.1949	Tomskas apgabals, Asinas rajons	25.03.1956	3972

18.	Zeltiņš Vilnis Alberta d.	1944	Akācijas	25.03.1949	Tomskas apgabals, Asinas rajons	25.03.1956	3972
19.	Zeltiņa Māra Alberta m.	1941	Akācijas	25.03.1949	Tomskas apgabals, Asinas rajons	25.03.1956	3972
20.	Vitņa Helēna Kārļa m.	1901	Viļņi	27.03.1949	Omskas apgabals, Kolmiko- vas rajons	06.07.1954	4773
21.	Koroļkova Melānija Pētera m.	1903	Kazāri	25.03.1949	Tomskas apgabals, Teguļdetas rajons	12.10.1956	4833
22.	Lapsa Jānis Jāņa d.	1882	Sietiņi	27.03.1949	Omskas apgabals, Kormilovs- kas rajons	13.05.1956	6683
23.	Kraujiņa Anna Marija Jura m.	1912	Bitāļiņi	27.03.1949	Tomskas apgabals	16.08.1951	20703

Nacionālā pretošanās kustība

Masveida akcijas pret desmitiem tūkstošu nevainīgu Latvijas iedzīvotāju, vardarbīgā sadzīvošana kolhozos, īpašumu atsavināšana radīja iedzīvotāju pretestību.

Tūkstošiem Latviešu leģiona vīru pēc varonīgās Kurzemes cietokšņa aizstāvēšanas nonāca Sibīrijas gulaga nometnēs. Tomēr daudzi leģionāri 1945. gada 8. maijā nepakļāvās kapitulācijas pavēlei. Viņi izšķīrās par cīņas turpināšanu partizānu vienībās. Tūkstošiem zemes arāju no Latvijas laukiem pievienojās un atbalstīja nacionālo partizānu kustību. Tautas lielākā daļa vēl cerēja, ka pasaules lielvalstis nepieļaus Latvijas un citu Eiropas valstu okupāciju. Uz to sevišķi cerēja NP (nacionālo partizānu) kustība, tāpēc tā aicināja iedzīvotājus pretoties padomju varai visos iespējamajos veidos, piemēram, veidot pretošanās grupas, aktīvi tajās darboties – izplatīt iedzīvotāju vidū pretpadomju izdevumus un proklamācijas, sūtīt draudu vēstules padomju aktīvistiem un viņu līdzskrējējiem, organizēt bruņotus uzbrukumus.

Par šo gandrīz 10 gadus ilgo partizānu karu komunistu režīms negribēja runāt, to centās noklusēt, lai izdzēstu no tautas atmiņas. Bija tikai viens šablons – varonīgi čekisti un komjaunieši iznīcina nacionālistu bandas... Apgāda «Daugava» galvenais redaktors Aleksandrs Kalvāns redaktora slejā grāmatā «Uz ežiņas galvu liku» raksta: «Latvi-

jas vēsturi mocīt mēģinājuši daudzi komunistu ideologi un «zinātnieki»... Patiesību, tāpat kā īlenu, nevienam nav izdevies maisā noslēpt. Nav un nevar būt divas patiesības. Patiesība ir viena! Arī par latviešu nacionālo partizānu cīņu!»

Kādus tik līdzekļus neizmantoja čeka, lai sagrautu nacionālo partizānu grupas! Pateicoties viņu (čekiistu) «rūpēm», partizānu vienībās visbiežāk tika iefiltrēti rūdīti čekisti, kas arī veica savu melno darbu.

Antons Gavars.

Pētot NP darbību Latvijā, nav drošu ziņu, ka Stopiņu novadā būtu darbojušās to grupas (varbūt tas ir jautājums, kas vēl un vēl jāpēta?), taču Stopiņu novadā dzīvo Līvānu Krievu purva rajonā iznīcinātās nacionālo partizānu grupas dalībnieku Antona Gavara un Ēvalda Graudiņa tuvinieki.

Krievu purva rajonā no 1948. gada 15. līdz 23. aprīlim Jāņa Vilcāna vadītajā NP vienībā iefiltrējās čekas aģenti (segvārdi Švans un Zvaja). Viņi 1948. gada 23. aprīlī noslepkavoja NP grupas dalībniekus Jāni Vilcānu, Antonu Gavaru, Ēvaldu Graudiņu un vēl citus. Antons Gavars (dzimis 1909. gadā) bijis Daugavgrīvas cietokšņa ložmetējnieku rotas kaprālis.

Pēc nošaušanas viņi nomesti Līvānu pilsētā cilvēku iebiedēšanai. Pēc nedēļas slepeni aprakti Līvānu silā. Stopiņu novadā dzīvo Antona Gavara meita Silvija un audžumeita Lidija Bistroma. Ulbrokas vidusskolā mācās mazmazbērni Jana un Artūrs Orlovi. Pie Gavaru dzimtas pieder arī pašvaldības aģentūras «Saimnieks» autotransporta daļas priekšnieks Juris Bistrovs un Lidijas Bistromas mazbērni Anna Ignāte, Edgars Bistrovs un meita Anita.

Ģimenes foto pie Antona Gavara atdusas vietas Līvānu silā 1991. gadā.

Latvijas Republikas atjaunošanas laiks (1987–1991)

*Kalns,
Ko stājies man ceļā priekšā?
Ezers,
Ko gulies, kur man ir jāiet?
Mākons,
Ko kāpi debesīs pirmais?
Ejat nost!
Jā kāpj man debesīs saulei sūdzēt,
Nedzird ne taisnākie, nedzird ne labākie
– Pāri dara tautai sveši ļaudis,
– Trin asus nažus, griezt dzīvas miesas,
– Plēst pušu dārgu latviešu tautu!
Cik ilgi zeme pasaulē sildās,
Cik ilgi min ļaudis sauli un zemi,–
Tik ilgi latvi šai zemē dzīvo
Vienā vietā pie baltās jūras
Šaizemē, savzemē piectūkstoš gadus.
Uzlēks nu saule, neradīs latvjus –
Apstāsies iet!
Uzlēks nu mēness, neradīs latvjus –
Apstāsies tecēt!
Apstāsies tecēt, meklēs un meklēs.
Meklējot uzvandīs visu pasaul' s virsu,
Salauzīs debesis, samīdīs zemi,
Izsvaidīs zvaigznes pa visu klaju.
Atradīs, saliedēs, sadziedēs dzīvībiņas –
Izvadīs ļaudīs Latviju jaunotu.*

(Rainis)

Atsaucot atmiņā laiku pirms gandrīz 20 gadiem, gribas sacīt, ka ikviens, kurš piedzīvoja šos gadus, var būt laimīgs, jo ir vēstures, mūsu tautai nozīmīga laika liecinieks. Vienalga, ko cilvēks šai laikā ir darījis, domājis, cerējis – viņš ir un paliks dzīva liecība latviešu tautas augšāmcelšanās brīnumam. Aug jauna paaudze, kura par šo laiku uzzinās tikai no mums, varbūt arī vēstures grāmatas kļūs dāsnākas šo dienu izvērtēšanā. Ir jātic kādam augstākam spēkam, kas stāvēja klāt Latvijai tajās dienās, jo nešķīda bumbas un asinis nelija straumēm. Varbūt tas bija Dziesmu vairogs, varbūt tik ļoti bija nodarīts pāri Latvijas tautai, ka viss notika tieši tā...

Latvijas Tautas frontes veidošanās, avīze «Atmoda», Dainis Īvāns – tas bija aktīvais, tautu saliedējošais spēks. Atceroties šo laiku pie mums Ulbrokā, tieši 80. gadu beigās, it kā kaut kam verot vārtus, mēs sevi izteicām ro-sīgā kultūras dzīvē. Skanīgi Rīgas rajonā sevi bija pieteicis Ulbrokas jauktais koris (diriģents Valts Pūce, kormeistare Inita Pauloviča), tika austi Vidzemes novada nacionālie tautas tērpi, ciema ļaudis ieligoja Līgo parku ar latvju rakstu zīmēm akmeņos (tēlnieks Uldis Sterģis) un svētku lāpu zem Ausekļa zīmes (metālkalējs Gunārs Andersons).

Valsts saimniecība (v/s) «Ulbroka» Tautas frontē kā vienots veselums nefunkcionēja. Apstākļi bija izveidojušies tā, ka saimniecības vadītājs nekļuva par Atmodas laika garīgo autoritāti, pārāk dziļi viņā bija ieaudzis padomju valsts darbinieka «nervs».

Sākumā dominēja savstarpēja neuzticēšanās, varbūt bailes, apvainojumi, skaļāko oratoru kāpšana tribīnē un sevis pārlicināšana atbilstoši notikumiem. Neziņa, emocijas un vārdi: «Vajag, vajag! Kaut kas jādara!» skanēja visos stūros. Vienoti nebija ne speciālisti, ne strādājošie. Nebijām gatavi radikālai rīcībai. Aktīvākie cilvēki pievienojās Rīgas pilsētas Tautas fronteī.

Un tomēr tā laika darbošanās pārsteidza ar savu vienkāršību un spēju pieņemt lēmumus vienā mirklī, jo likme bija pārāk augsta. Viens no spilgtākajiem notikumiem bija 1989. gada lauksaimniecības darbinieku vakars v/s «Ulbroka» – pirmo reizi saimniecībā tika uzvilktas Latvijas sarkanbaltsarkanais karogs un dziedāta Latvijas himna, tautas lūgšana «Dievs, svētī Latviju». Karogu uzšuva Biruta un Kristīne Zvaiģznītes. Bērnudārza bērni tautas tērpos veidoja gatvi ar svecītēm rokās, saimniecības vecākā speciāliste mežkope Mirdza Seimane, uzģērbusi savu jaunu dienu tautastērpu, svinīgi pacēla Latvijas karogu. Vēlāk viņa atzina: «Tādu mirkļu dzīvē nav daudz!»

Tomēr vissatraucošākais laiks bija 1991. gada janvāris, kad tauta cēlās aizsargāt vēl tikko iegūto neatkarību. Padomju tanki un armija Rīgas ielās kā pirmsnāves agonijā centās demonstrēt savu varenību ar bruņutransportieriem, kuri tajās dienās brīvi braukāja pa rajona ceļiem.

Arī mūsu pagasta iedzīvotāji ar vairākiem autobusiem devās uz Rīgu, lai piedalītos 13. janvāra manifestācijā Daugavmalā. Manifestācijā tauta izteica vienotību ar Lietuvas tautu, jo naktī uz 13. janvāri: «Latvijas mājās naktsmieru sašķaida nelaimes zvani no Lietuvas – armija slepkavo cilvēkus! Dievs, esi žēlīgs, jūs vēl turaties, brāļi.» Latvijas televīzija rādīja zviedru kolēģa un Jura Podnieka nesaudzīgās filmas – nelaime, ieroču zvēriskums, asinis, nepiekāpība un Tautas Spēks!

Nelaiimes nojausma arī pie mums. Mēs bijām gatavi X stundai – viņi nāks. Pie parlamenta, valdības nama, televīzijas, radiomājas un telegrāfa ļaudis cēla barikādes. Tā pati janvāra dienu hronika: «No rajoniem ar raibu raibo lieljaudas tehniku sabrauc laucinieki – rāmi, stipri, pārliecināti vīri. Sargāt Rīgu. Sargāt Latviju. Jā, mūs var samalt, var nošaut, bet nevar piespiest atteikties no Latvijas.»

Sargi kurina ugunsurus, dzied paši, dzied kori, iedzīvotāji nes un vāra karstu ēdienu, tēju, smērē maizītes. Mājās palicēji neaizver acu – kad? Un kā par spīti – sals tuvu –30 grādiem.

Vienā no tām janvāra dienām vēlā vakara stundā pie grāmatas autores ieradās galdniecības brigadieris Vincents Aniņš ar lūgumu uzņemties atbildību par saimniecības «Ulbroka» smagās tehnikas nosūtīšanu uz barikādēm un Ulbrokas ceļa krustojumu pie Piķurgas. Steidzāmies uz dispečeru punktu. Pa ceļam uzmodinājām Institūta ielas 34. mājā dzīvojošos traktoristus Jāni Ozoliņu un Antonu Sventeckī. Atceros, kā Jānis Ozoliņš savai sievai sacīja: «Iedod baltu kreklu un siltas zeķes, Dievs zina, kā būs!» Viss notika klusām un pēc minūtēm 10 bijām saimniecības dispečeru punktā, kur jau gaidīja dispečeres Vija Čergeiko un Aija Pētermane. Savus spēkratus rūcināja Oskars Neimanis, Valērijs Silavs, Ēriks Tunnis. Valērijs savu lielo «meža kaķi» bija uzlādējis ar malku un balķiem. «Lai Dievs jums stāv klāt!» un pēc brīža dispečeru mājiņā varēja nodzēst uguni.

Arī pie Ulbrokas bija stratēģiskais punkts – radiocentrs. To sargāt ar smago tehniku bija atbraukuši kaimiņi no Ropažiem, Garkalnes, Ādažiem, Tinūžiem un Ogres puses, arī paši ulbrokieši. Ulbrokas centra sievas vārīja ēdienu, nesa karstu tēju, kafiju, smērēja maizītes vai vienkārši gāja parunāties! Kopā ar barikāžu dalībniekiem pie ugunsuriem aukstajā janvāra naktī koris «Ulbroka» dziedāja «Klusa nakts, svēta nakts», to vēlot visiem, un Lūcijas Garūtas lūgšanu «Mūsu tēvs debesīs» (diriģenti Valts Pūce un Inita Pauloviča). Sniegt medicīnisko palīdzību bija gatavi mūsu ambulances mediķi. Kā savās atmiņās stāsta tautfrontietis Jānis Piebalgs, arī viņš kopā ar dakteri Jāni Leimani tēva māju pagrabā bija sagatavojuši stacionāru ievainoto glābšanai. Paldies Dievam, tas kauss mums nebija jāizdzer...

Šajā laikā tapa arī pirmie dokumenti – Tautas frontes grupu reģistrācija un pieteikums Rīgas rajona Centra grupai. Pirmā reģistrējās kantora speciālistu grupa:

- Gundega Šenberga, Smaida Krūmiņa, Biruta Zvaigznīte, Ina un Edvīns Vecmaņi, Ārija un Jānis Slišāni, Aija un Ints Pētermaņi, Uldis Grimze;
- bērnudārza «Pienenīte» grupa ar vadītāju Māru Priedi;
- galdnieku un celtnieku grupa: Valērijs Silavs, Aivars Purgailis, Vincents Aniņš, Ilmārs Lūsis, Kaspars Vilks;
- mehanizatoru grupa: Oskars Neimanis, Raimonds Rūtiņš, Georgs un Viktors Budencovi, Guntis Kretainis, Ēriks Tunnis, Jānis Ozoliņš.

Tautas frontes grupas piedalījās:

- 1988. gada 25. marta gājienā uz Brāļu kapiem, pieminot deportāciju upurus;
- 1988. gada 14. jūnija mītiņā pie Kongresu pils un gājienā uz Brīvības pieminekli, pieminot 14. jūnija deportācijas;
- 1988. gada 7. oktobra tautas manifestācijā Mežparkā par tiesisku valsti;
- 1989. gada 18. novembra tautas manifestācijā Daugavmalā;
- 1991. gada 13. janvāra manifestācijā Daugavmalā;
- Baltijas ceļā;
- Lūgšanā jūrai Saulkrastu jūrmalā.

Nu jau vairāk nekā 10 gadus novada ļaudis nāk kopā Barikāžu dienu atceres pasākumā ceļu krustpunktā, kur bargājās 1991. gada janvāra dienās sargājām Latviju. Tur uzstādīts tēlnieka Ulda Sterģa izkaltais Barikāžu akmens, kuru atklāja 1994. gadā (iesvētīja mācītājs Andrejs Kavacis).

Katru gadu 20. janvārī nāk kopā gan barikāžu dalībnieki, gan jaunā paaudze, kurai cilvēku atmiņu stāstījumi ir tikai vēsture, pie ugunsкура liesmām sildās arī garāmbraucēji. Atmiņu stāsti, kuru dziedātās dziesmas, pagasta vadības sarūpētā karstā tēja un pīrādziņi, visu beidzot, krāšņa uguņošana – tā ir šodienas vēstures stunda 20. janvārī pie Barikāžu akmens. 2003. gadā

33 Stopiņu pagasta iedzīvotājiem šeit pasniedza valdības apbalvojumu – Barikāžu dalībnieka piemiņas medaļu. To pasniedza Saeimas Tautas partijas frakcijas deputāts, tautā cienītais Juris Dalbiņš.

Valsts apbalvojumu saņēmā:

Anna Ādamsons

Vincents Aniņš

Juris Bergs

Aina Bule

Sandris Cēsnieks

Aivars Cēsnieks

Ieva Grandberga

Irēna Grigale

Velta Grīnberga

Henrihs Jankovskis

Mārtiņš Krauze

Egīls Lāčgalvis

Nellija Lagonovska

Baiba Lauzne

Vija Neimane

Oskars Neimanis

Arvīds Vilde

Millija Ozoliņa

Jānis Ozoliņš

Ziedonis Petručuks

Toms Priedītis

Ilga Priekule

Jānis Pumpurs

Anita Puricka

Elmārs Rākičs

Teodors Rubenis

Valērijs Silavs

Anna Sirmā

Uldis Sterģis

Ilze Streļeca

Antons Sveteckis

Jānis Trops

Aivars Tučs

Nekad vairs!

*Nesaules kalnā
bezmēness naktī –
noliec savu galvu.
Noliec savu galvu,
noliec sāņus stobrus –
ar uguni un zobenu
tumsa nav uzvarama.*

(I. Ziedonis)

1984. gada 12. septembrī Afganistānā kritis Normunds Krasnoperovs (dzimis 24.09.1964.). 1982. gadā iesaukts dienestā Padomju armijā. Pirms nosūtīšanas uz Afganistānu pāris mēnešus sagatavots. Pusgadu pirms demobilizācijas gājis bojā 20 gadu vecumā. Apglabāts ar militāru godu Rīgā, Pirmajos Meža kapos. Māte Vizma Krasnoperova strādāja v/s «Ulbroka» bērnu dārzā «Pienenīte» par metodiķi, dzīvo Juglas ciematā, Biķernieku ielā 220. Ģimenē vairāk bērnu nav.

- Tajā pašā gadā Afganistānā iet bojā bārenis Vladimirs Ustjuzaņins. Ulbrokas vecajos Meža kapos apglabāts ar militāru godu, tuvinieku nav, bēres organizēja Stopiņu ciema padome.

- Stopiņu novadā dzīvo deviņi Černobiļas atomreaktora katastrofas seku likvidēšanas dalībnieki (ētisku apsvērumu dēļ lūguši savus vārdus nenosaukt).

Aicinājums, pienākums, nolemtība

Tā par Stopiņu pagasta zemessargu rotas rašanos un darbošanos «Rīgas Apriņķa Avīzē» 1992. gadā no 3. aprīļa līdz augusta mēnesim rakstījis rotas komandieris Jānis Staškēvičs.

Lūk, ko mēs uzzinājām par rotas komandieri Jāni Staškēviču. Viņa vecaistēvs – Turlavas pagasta aizsargu priekšnieks Ansis Spuļģis – 1940. gada okupāciju nepiedzīvoja. Nomira gadu pirms tās. Varbūt ar pēdējo domu, ka par Latvijas brīvības cīņām iegūto zemi atstāj savas meitas nākamajiem bērniem. Jāņa tēvs Konstantīns Staškēvičs bija beidzis Smiltenes veterināro tehnikumu un aizsūtīts darbā uz Kurzemi. Tur arī apprecējies. Bet pāri Latvijai jau gāja karš. Latviešus iesauca vācu armijā. 1945. gadā, kad krievu karaspēks izsitās cauri Kurzemes katlam, tika meklēti paslēpušies pretinieki. Pirmo reizi Konstantīnu

Staškēviču, kuru ģimene bija noslēpusi mājās aiz dubultās sienas, neatrada. Bet, kad apcietināja kaimiņus, gāja pieteikties pats. Lai kā sieva viņu meklēja, pienāca vienīgi oficiāla atbilde, ka tāds «ņečisļitsa».

Šie biogrāfiskie dati ir līdzīgi gandrīz visiem zemessargiem. Jo tālab jau viņi par tiem kļuvuši. Jāņa pārliecība ir, ka zemessardze ir vienīgā legālā organizācija, kurai ir iespēja reāli darboties. Pašā sākumā Stopiņu topošo zemessardzi veidoja LNNK Aktīvās pretošanās grupas vīri, kurus no nelegālas darbības atturēja (bet varbūt paglāba) 21. augustā pasludinātā faktiskā valsts neatkarība. Aktīvās pretošanās grupa par savu ideju – brīvu un neatkarīgu Latvijas valsti – bija gatava cīnīties līdz galam. 1991. gada augustā, puča laikā, kad viena daļa iedzīvotāju apjukusi gaidīja, kas notiks, Staškēviča vīri jau zināja: kļūs par mežabrāļiem, ja uzvarēs pučisti. Situācija atrisinājās negaidīti pēkšņi – ar valsts konstitucionālo likumu, ar Komunistiskās partijas aizliegumu un ar pavēli veidot zemessardzi.

1991. gada 22. augustā Rīgā, rajona izpildkomitejas ēkā, štābā pie Roberta Millera satikās Jānis Staškēvičs un Stopiņu pagasta vecākais Ilmārs Lūsis. Abi tika iepazīstināti ar zemessardzes struktūru veidošanas kārtību. Atgriežoties Stopiņos, Ilmārs Lūsis sasauca valdes sēdi, kas nolēma Jānim Staškēvičam izsniegt pilnvaru kā topošās

zemessardzes komandierim. Tas jau bija dokuments un atļauja rīkoti. Zemessardzē piekrita stāties un darboties legāli aktīvās pretošanās grupas vīri. Nu jau bija jāaizstāv brīva un neatkarīga Latvija.

«Nākamajā dienā kopā ar rajona deputātu Sauriešu ambulances vadītāju Jāni Piebalgu ar Ilmāra Lūša svētību sākām apbraukāt pagasta uzņēmumus,» stāsta Jānis Staškēvičs. «Uzdevums – aizzīmogot kompartijas un VDK 1. nodaļas seifus, bija jāpieliek sargi DOSAAF bāzei – katram gadījumam, līdz oficiālai pārņemšanai. LNNK padome lūdza mūsu zemessargiem bloķēt VDK piederošās ēkas Rīgā. Jumta lūkās bija redzami automātisti. Viss beidzās ar VDK darbinieku ierašanos.

Sākām nakts dežūras un patrulējām pagastā. Sākumā bija sistemātiskas problēmas ar transportu. Centrālie elektriskie tīkli bija pirmais uzņēmums, kas neliedza dežūrām dienesta mašīnas.»

Par pirmajiem zemessargu kandidātiem bija gatavi kļūt Anatolijs Dežurovs, Uldis Rumba, Harijs Dišmanis, Mārtiņš Pužulis, Ziedonis Ločmelis, Māris Elksnis, Juris Bergs, Jānis Skulte, Aldis Staškēvičs. 80% no visiem Stopiņu zemessargiem, kā vēlāk noskaidrojās, ir Jāņi! Vai tas vien jau ko neizteic? Rīgas apriņķa zemessargu komandieris Roberts Millers atveda brīvprātīgo vienību lentes un nozīmes, pagasta valde iespieda zīmogu apliecībās. Par kārtību nu jau varēja rūpēties ar likuma spēku.

Kamēr Stopiņu pagasta topošie zemessargi jau jutās pilnībā atbildīgi par mieru un kārtību pagastā, arī kaimiņu pagastos tie turpināja organizēties. Tapšanas stadijā vēl bija šīs organizācijas nolikums, Augstākās Padomes priekšsēdētājs Anatolijs Gorbunovs vēl nebija pieņēmis zemessardzes bataljonu komandieru zvērestu, bet iedzīvotāji jūta, ka tas ir formējums, kam ir gan jēga, gan spēks. Tuvojoties Latvijas Republikas proklamēšanas 73. gadskārtai, zemessardzes formējumos rajonā bija pieteicies (militārā nozīmē) pulks. Tūlīt pēc bataljonu komandieru svinīgi nodotā zvēresta Rīgā, zvērestam gatavojās rotu, vadu un grupu komandieri un ierindas zemessargi. Rīgas apriņķa zemessargu pulka komandieris Roberts Millers savu vīru zvērestu pirmoreiz pieņēma 1991. gada 11. novembrī Stopiņos pie iesvētītā janvāra barikāžu piemiņas akmens (autors Uldis Sterģis). Par Stopiņu zemessargu rotas komandieri vīri jau bija vienojušies – tam jābūt Jānim Staškēvičam. Skaists un svinīgs izvērtās Lāčplēša dienas pasākums, kurā piedalījās arī pagasta iedzīvotāji.

Tad atkal parastā ikdiena. Zemessargi strādāja daudz redzamāk – zaglēnu aizturēšana, dauzoņu savaldīšana nakts stundās, sastapšanās ar dažādām ģimenes drāmām tās pašas nelaimīgās dzeršanas dēļ, kaimiņu strīdi. Bija palielinājusies cilvēku uzticēšanās zemessargiem. Līdztekus dežūrām tika uzsāktas intensīvas apmācības šaušanā.

Vairāk nekā vajadzīgos 70 punktus no 100 savāca Jāņa Staškēviča dēls Aldis, Māris Elksnis un Jānis Kreilis.

1991. gada 5. decembrī svinīgo zemessargu zvērestu Rīgā kopā ar lielu skaitu visu rajona ierindnieku nodod arī vēl 29 zemessargi no Stopiņu rotas, arī pirmā sieviete – Ruta Apse. Seši zemessargi respektablas komisijas priekšā ļoti veiksmīgi, skaitot kā tēvreizi, nokārto eksāmenu ieroču pielietošanas reglamentā. Ir iegūtas tiesības nēsāt ieroci! Pēc laika šīs tiesības iegūst vēl trīs mūsu rotas vīri un tad vēl seši... Pirmajos Ziemassvētkos Siguldas baznīcā atkal kopā ar citiem septiņi stopiņieši nodeva zvērestu un kļuva par pilntiesīgiem zemessargiem. Janvārī, barikāžu piemiņas dienā, Zaķusalā svinīgajam solījumam gatavojās tie astoņi mūsu pagasta vīri, kas pirms gada apsargāja televīzijas torni un Ulbrokas radiostaciju.

Tā kā mūsu rotai jau bija veseli septiņi formas tērpi, pulka štābs norīkoja mūsu zemessargus apsargāt Rīgas dzelzceļa stacijas muitas punkta darbiniekus, kuru uzdevums bija aizturēt preču neatļautu izvešanu. Tur nu gāja kā pie Bābeles! Melnīgsnējā tirgus publika pie mantu konfiskācijas neizmeklēja civilizācijā pieņemtu uzvešanos un leksiku, mēģinot izvest preces par lielāku summu, nekā noteikts ar valdības lēmumu. Maija sākumā zemessargi secināja, ka muitas noteikumu pārkāpēji dzelzceļa stacijā gandrīz vai izzuduši.

Nekāda lielā palīdzība muitniekiem vairs nebija nepieciešama. Tikai kādu galu ņēma nomuitotās preces – tas palika noslēpums. Savu pienākumu puiši bija godam veikuši, bet sākās jaunas spriedzes laiks – masveida krāsaino metālu zagšana. Te nu sevi neat taisnoja teiciens, ka nevar nozagt piesieto – var! Zaga visu, kas ir un nav piesiets, sevišķi meistari bija vadu zagļi. Tad mežu ugunsgrēki, kur par ieroci kļuva lāpsta.

Latvijas neatkarības pasludināšanas dienā

4. maijā Stopiņu pagasta vecākais Ilmārs Lūsis un pulka komandieris Roberts Millers bija sagatavojuši rotai neaizmirstamu pārsteigumu. Sapulcējoties pie janvāra barikāžu piemiņas akmens, rotai bija tas gods saņemt Stopiņu zemessardzes rotas karogu. To bija darinājušas pagasta daiļamata meistas. Pēc zemessardzes struktūru izmaiņas ar 2002. gada 11. novembri zemessardzes karogs nodots Stopiņu vēstures muzeja fondu glabāšanā. Tāds īsumā bija zemessardzes formēšanās gads, kad vīri nostājās plecu pie pleca. Viņu dažādajās biogrāfijās viens teikums visiem ir vienāds: «Gods kalpot Latvijai!» Leposimies ar viņiem un vienmēr atcerēsimies, ka viņi bija gatavi aizstāvēt mūs – savu tautu.

Stāsta Stopiņu novada iedzīvotāja Inta Strazda

«Esmu Inta, dzimusi un augusi Ulbrokā, Akācijās (tagad Institūta iela 28), esmu muižas kalēja Riharda Igaļa meita. Likteņa un kara vētras aizdzina mani pret pašas vēlēšanos tālu, tālu svešumā. Daudz kas tika piedzīvots un pārdzīvots (tas jau būtu stāsts pats par sevi). Tālajā Filadelfijā, ASV, satiku savu vīru Vilni Strazdu, bijušo Laumaņa bataljona 1945. gada februārī smagi ievainoto karavīru. Tā divi vientuļi latvieši uzsāka kopdzīvi. Aizgāja daudz gadu, bet arvien nebeidzām sapņot par iespējam atgriezties Dzimtenē, kā dziesmā tiek dziedāts:

*«Kaut svešumā klājas man labi arvien,
Bet dzimtene prātā stāv nakti un dien’,
Kur zvaigznītēs rakstīts mans bērniņas stāsts,
Nav aizmirstams māmiņas mīļotais glāsts.
Kur vēl tā kā dzimtenē putniņi dzied
Un mežmalā puķes visjaukāki zied?
Kur vēl tā kā dzimtenē ozoli šalc
Un dzintartīrs strautiņš tek putodams balts?»*

Manas tēva mājas iemantoja mana māsa ar bērniem, kuri 1949. gada 25. martā tika aizvesti uz Tomskas apgabalu un spēja izdzīvot. Man laimējās atgūt tēva celto smēdīti, kurā, pateicoties mana vīra amatnieka spējām, mēģinājām izveidot sev dzīvokli.

Ir skaisti atkal pēc tik daudziem gadiem dzīvot dzimtajā zemē. Daudz kas ir mainījies, pat upīte vairs netek ierastajā gultnē, un klusā Ulbroka kļuvusi par pulsējošu ciematu. Vissāpīgāk ir neatrast pamatiedzīvotājus, bērniņas paziņas, skolas biedrus. Mēs esam kā koki, kas vairākkārt pārstādīti. Nav patikusi zeme svešumā, bet nav viegli vecam kokam iesakņoties pat pazīstamā vietā. Vecums prasa savu, bet ar Dieva palīgu ceram vēl zaļot.»

Robert Miller für seine Unterstützung bei der
Ausgabe dieses Buches. Die Druckkosten
wurden durch die Unterstützung der
National Science Foundation (NSF) und
der University of California, Berkeley
gedeckt. Die Autoren danken auch
den Kollegen für ihre wertvollen
Kommentare und Diskussionen.
Das Buch ist gewidmet den
Lehrern der Biologie, die die
Lehrpläne gestalten und die
Lehrerinnen, die die Schüler
motivieren und unterstützen.
Die Autoren sind auch dankbar
für die Unterstützung der
National Science Foundation
(NSF) und der University of
California, Berkeley.

Die Autoren sind auch dankbar
für die Unterstützung der
National Science Foundation
(NSF) und der University of
California, Berkeley.
Das Buch ist gewidmet den
Lehrern der Biologie, die die
Lehrpläne gestalten und die
Lehrerinnen, die die Schüler
motivieren und unterstützen.
Die Autoren sind auch dankbar
für die Unterstützung der
National Science Foundation
(NSF) und der University of
California, Berkeley.

20110102

11/11/11

Stopiņu novada ģeogrāfiskais izvietojums un daba

Stopiņu novads atrodas Latvijas vidusdaļā, etnogrāfiskajā novadā Vidzeme. Ietilpst Rīgas rajonā un robežojas ar Rīgas pilsētu, Salaspils lauku teritoriju, Ropažu un Garkalnes pagastiem.

Pēc Rīgas pilsētas teritorijas paplašināšanas austrumu virzienā 1975. gadā, Stopiņu novada robežlīnija ved no Biķeru baznīcas uz dienvidiem, gar Kaives ielu uz Dreiliņiem, uz dienvidaustrumiem pa Lubānas ielu līdz Ulbrokas kapiem Pļavniekos, gar kapu austrumu robežu līdz Rīgas preču stacijai (Rīgas–Ērgļu dzelzceļa līnija), tālāk uz dienvidiem līdz pieturpunktam Gaisma uz Daugavpils dzelzceļa līnijas, gar to līdz Rumbulas stacijai. No šejienes robeža strauji novirzās uz ziemeļrietumiem un gar Getliņu purva rietumu malu uz Acones staciju (Rīgas–Ērgļu dzelzceļa līnija), tad gar dzelzceļa līniju uz Sauriešiem. Pie Sauriešiem Stopiņu novada robeža veido cilpu dienvidrietumu virzienā, aptverot Sauriešu ģipša lauztuves, tālāk gar dzelzceļa līniju līdz Jauncekules pieturpunktam (Rīgas–Ērgļu dzelzceļa līnija), tad atkal veido it kā cilpu, ietverot meža masīvu ziemeļos no Cekules, pagriežas dienvidrietumu virzienā iepretī Upeslejām un gar Mazās Juglas labo krastu ved ziemeļrietumu virzienā līdz tās satekai ar Lielo Juglu. Tālāk novada robeža dienvidrietumu virzienā pagriežas uz Juglas papīrfabrikas ciematu, un pa Biķernieku ielu, veidojot nelielu cilpu, atgriežas pie Biķeru baznīcas.

Līdz Rīgas pilsētas teritorijas paplašināšanai 1975. gadā, Stopiņu ciems bija viens no lielākajiem Latvijā (1969. gadā tā teritorija bija 98,5 km²). No Stopiņu ciema tika atdalīts Juglas papīrfabrikas ciemats, Brekši, Franki, zvērsaimniecība «Jugla», Pļavnieki, kas pašlaik ietilpst Rīgas pilsētā; Stopiņi, Zeltiņi, Bunči – Salaspils lauku teritorijā. Dreiliņi tika sadalīti divās daļās starp Rīgas pilsētu un Stopiņu novadu, Cekules ciemats (Jauncekule) ietilpst Salaspils lauku teritorijā, bet Cekules stacija un bijušās padomju karaspēka daļas teritorija ietilpst Stopiņu novada robežās. Stopiņu pagasta kopējā platība uz 25.05.2004. bija 5350,09 ha (t. i. 53,5 km²).

Meži aizņem 48% novada teritorijas, tas ir vairāk nekā vidēji Rīgas rajonā (47%). Meži ir paaugstinātas un vidējas ugunsbīstamības. Stopiņu novada teritorija atrodas jaukto mežu zonas rietumdaļā un ietilpst podzolaugšņu zonā, kas sākusi veidoties ledus laikmeta beigu posmā. Stopiņu novada mežos atrodas vairāki nelieli purviņi.

Pēc Latvijas Republikas atjaunošanas 1991. gadā zemes reformas rezultātā ir izveidotas 57 zemnieku saimniecības (280,7 ha), 658 piemājas saimniecības (1927,2 ha), 341 dārzkopības sabiedrību saimniecība (19,1 ha), kā arī izdalīti 1729 individuālās apbūves zemesgabali (359,8 ha).

Gar Stopiņu novada austrumu robežu tek Mazā Jugla, kas savienojas ar Lielo Juglu netālu no Juglas ezera, kuru no Stopiņu novada atdala tagad Rīgas pilsētas teritorijā esošais Juglas papīrfabrikas ciemats.

Jugla – vāciski *Jägel*, jau 1262. gadā Jogele, no lībiešu *jog, joig, jok* – upe. Lielā un Mazā Jugla savus augšējos ūdeņus savāc no Vidzemes augstienes rietumu nogāzes. Pie Suntažiem

Mazā Jugla uzņem savu vienīgo lielāko pieteku Abzi. Lejastecē Mazās Juglas kritums ir niecīgs, ieleja plata un sekla ar pavasaros pārplūstošām pļavām. Mazās Juglas kopgarums ir 125 km. Mazā Jugla visā garumā ir aizaugusi ar ūdensaugiem. Tajā mīt gandrīz visas Latvijas zivju sugas, arī karpas un foreles, sastopami upes nēgi un vēži.

Pārejot uz Rietumvidzemes līdzenuma zemāko pakāpi, Mazajai Juglai ir diezgan straujš kritums – no Stariņiem Ikšķiles pilsētas lauku teritorijā 31 km garā posmā upes kritums ir 31 m. Šai posmā Valsts autonomais Juglas elektrības uzņēmums izmantoja Mazās Juglas straumi elektroenerģijas ražošanai (sk. CET). Uz Mazās Juglas upes darbojās trīs

elektrostacijas: Dobelniekos, bijušajās Vīzenšteina dzirnavās, Augstpriedēs, bijušās Šablovska papīrfabrikas vietā, un Juglas elektrostacija (Krāga spēkstacija bijušajā papīrfabrikā).

Cauri novadam tek arī nelielā Piķurga (saukta arī Piķupe, Ulbroka, Smerdele), lejtecē Brekšupīte. Piķurga ietek Juglas ezera dienvidu galā pie Brekšiem. Piķurga ir līkumaina, plūst pa senu Daugavas palu ūdeņu noplūdes ieplaku, pa kuru uz Juglas ezeru lauzušies Daugavas palu ūdeņi. Pēdējo reizi tas notika 1867. gadā. Piķurgas lielākās pietekas (pie Madonas šosejas tilta) ir Dauguļupīte un Karātavu grāvis. Piķurgas garums ir 17 km, augštece uz austrumiem no Getliņu purva Salaspils lauku teritorijā. Piķurga tek gar Ulbrokas centru, tur ir uzstādīnāts Ulbrokas dzirnavezers (4,2 m virs jūras līmeņa). Tā platība ir 12 ha, garums 1,1 km, lielākais dziļums 1,5 m, lielākais platums 120 m. Ezers ir stipri aizaudzis (90% aizaugums), tajā mīt līdakas, karūsas, asari, līņi. Pēdējos gados ezera niedrāju mazuļu perēšanai izvēlējušies gulbju pāri.

Stopiņu novada rietumu daļa atrodas Piejūras zemienu Rīgavas līdzenumā. Virsma līdzena, tās augstums 4,7–16 m virs jūras līmeņa. Klimatiskie apstākļi tipiski republikas vidējiem. Klimats ir mēreni silts un mitrs, vasaras relatīvi vēsas, mākoņainas (vairāk nekā 40% dienu gadā), ziemas ir samērā siltas ar biežiem, negaidītiem atkušņiem (vidēji līdz 10 dienām mēnesī). Gaisa vidējā temperatūra janvārī ir –5 °C, jūlijā ap +17 °C. Bezsala periods ilgst 130–150 dienas. Gada vidējais nokrišņu daudzums ir 550–700 mm.

Ulbrokā uzmanību piesaista grāvji, kas izrakti cilvēku rokām. Ir ziņas, ka viens no šiem grāvjiem izrakts 16. gadsimtā Rīgas birģermeistara Heinriha fon Ulenbroka laikā. Šis grāvis gājis līdz Rīgai. Otrs grāvis – Karātavu grāvis – izrakts Pētera I laikā 18. gadsimtā. Tas sākās netālu no tilta, kur Rīgas–Madonas šoseja šķērso Mazo Juglu. Tas

rakts ar lāpstām, virzījies pa mežu un pļavām (Sišu pļavām), gar Ulbrokas Meža kapiem uz Ulbrokas ezera pusi ar nolūku novadīt Mazās Juglas ūdeņus Ulbrokas dzirnavu ezerā, tā pavairojot dzirnavu spēku. Ar šo grāvju palīdzību ir mēģināts novadīt vietējo ezeru ūdeni uz Rīgu – pilsētu un citadelī ietverošo nocietinājumu grāvju izskalošanai un ūdens nomaiņai. Rīdzinieki stipri cieta no nocietinājumu grāvju sastāvējušā ūdens, jo šajos grāvjos satecēja visi pilsētas netīrumi. Sevišķi daudz rūpju sagādāja tas grāvis, kurš izgāja uz Daugavu no tagadējā kanāla Nacionālā teātra rajonā un

atdaliņa citadeli no pilsētas. Lai iztīrītu šo grāvi ar svaigu ūdeni, jau 1582. gadā bija ierīkots minētā Ulbrokas grāvja lejasgals, ko nosauca par «Sandmülenbach» (Smilšu dzirnavas). Tam bija tik liels kritums, ka pretim tagadējam Bastejkalnam ilgus gadus ienesīgi darbojās ūdens dzirnavas. Nākamajā gadsimtā šo grāvi te piebēra, te atkal atraka, līdz 1813. gadā to galīgi aizbēra. Ulbrokas grāvji, kā redzams, nav spējuši pievadīt Rīgas kanāliem ūdeni, jo Mazā Jugla atrodas zemāk nekā izraktais Karātavu grāvis. Varam secināt, ka tā laika apvidus topogrāfijā tas nav ņemts vērā.

Meža masīvā ziemeļos no Cekuļes dzelzceļa stacijas uz Mazo Juglu līkumo tās kreisā krasta pieteka Ķīvuļurga (Kalnupīte, Urga, lejtecē Skujupīte). kopā ar kreisā krasta pieteku Nabiņurgu Ķīvuļurga ir 16 km gara.

Novadā atrodas Sauriešu ģipšakmens atradnes, kam noteikts valsts nozīmes atradnes statuss. Sauriešu ģipša atradnes krājumi ir lielākie Baltijā. Sākotnēji krājumi bija 11,5 mlj t. Sauriešu ģipšakmens karjeru vietā izveidojušās ~4 m dziļas ūdenskrātuves. Nākotnē, labiekārtojot ūdenskrātuvju apkārtni, tās varētu kļūt par iecienītu novada iedzīvotāju atpūtas vietu. Novada teritorijā ir arī nelieli smilts un grants karjeri. Pie Akmeņkalnu mājām (rietumos no Sauriešiem) zemē iegrimis novada lielākais akmens, tā tilpums ir ~14 m³.

2001. gadā tika veikta Stopiņu pašvaldības teritorijā esošo dižkoku apsekošana. Pārlūkojot līdz tam publicētos Latvijas dižkoku sarakstus, bija atrodamas ziņas par 14 Stopiņu pagastā augošiem dižkokiem. Dabas retumu krātuves arhīvā (Gunta Eņiņa nublicētie materiāli) izdevās iegūt ziņas vēl par 21 koku. Apsekošanas darbu sākot, bija zināmi 33 dižkoki.

Divi no līdz šim literatūrā minētajiem Stopiņu novada dižkokiem (priede pie Ērgļu dzelzceļa un ozols pie Cekules dārziņiem) pēc novada teritorijas pārdales izrādījās augam Salaspils lauku teritorijā. Deviņi no līdz šim apzinātajiem dižkokiem bija gājuši bojā: Kulpju ieva, Daktermuižas divstumbra liepa, Stopiņu 1. vīksna, Gnīdu priede, Šeluhinas 2. ozols, Sišu osis, kura stumbra apkārtmērs bija 4 m, Ulbrokas priede, Lielkāju priede un Acones stacijas priede. Tādēļ ar prieku atzīmējam, ka izdevies no jauna apzināt piecus dižkokus, no kuriem trīs atbilst Republikas nozīmes dižkoku kritērijiem.

Pirmo reizi pieminēta (Ansis Opmanis, 2001. gadā) Avotiņu liepa (*Tilla cordata*) – dižkoks. 0,8 m augstumā tās stumbra apkārtmērs ir 4,58 m. Atrodas pie Avotiņu mājām tīruma malas koku grupā.

Sišu osis (*Fraxinus excelsior*) – dižkoks. Stumbra apkārtmērs 1,3 m augstumā – 4,11 m. Atrodas 100 m no Sišu mājām nogāzē uz lauka.

Sišu ābele (*Malus sp.*) (Guntis Eniņš, 1972. gadā) – dižkoks. Stumbra apkārtmērs 1,3 m augstumā – 2,63 m. Atrodas pie Sišu mājām aizauguša dārza malā.

Sarkanmuižas kļava (*Acer platanoide*) (Ansis Opmanis), dižkoks. 1,3 m augstumā tās stumbra apkārtmērs ir 3,53 m. Atrodas pie Institūta ielas 4. mājas Ulbrokā.

Smerdeles priede (*Pinus Sylvestris L*) (Ansis Opmanis) – dižkoks. 1 m augstumā tās stumbra apkārtmērs ir 2,88 m. Atrodas mežā starp Ulbroku un Brekšiem, 550 m lepus Rīgas–Ulbrokas šosejas tilta, pirms notekūdeņu attīrīšanas stacijas.

Jau 1977. gadā valsts aizsardzībā kā dabas pieminekļi atzīmētas (Guntis Eniņš) Kulpju priedes (*Pinus Sylvestris*) – īpatnēji dižkoki. Divstumbra priedes stumbra apkārtmērs 1,2 m augstumā ir 3,4 un 2,96 m. Atrodas vienu kilometru no Līčiem, 200 m no Kulpju mājām Lubānas šosejas malā.

1973. gadā valsts aizsardzībā kā dabas piemineklis pirmo reizi minēts (Guntis Eniņš) Šeluhinas dižozols, saukts arī Līču dižozols (*Quercus robur*). 1,3 m augstumā tā stumbra apkārtmērs ir 5,4 m. Atrodas Līčos, 26 m no Mazās Juglas krasta. Šis koks ir daudz postīts, dedzināts, stumbrā iedzītas skavas. Iespējams saglabāt sastīpojot.

Turpat Līčos, sešus metrus no Mazās Juglas, tās kreisajā krastā pļavā aug īpatnējs pundurozols (*Quercus robur*) (Guntis Eniņš, 1978. gadā) – netipiski zems koks, kam no lodveida stumbra aug zaru pušķis. Stumbru vēl palielina liels māzeris. Viena metra augstumā stumbra apkārtmērs ir 4,33 m.

Stopiņu pagasta lielākais akmens Sauriešos pie Akmeņlauku mājām

Vēl jāpiemin četras liepas (*Tilla cordata* L) Upeslejās pie Silzemnieku mājām (Guntis Eniņš, 1972., 1971. gadā), ozols (*Quercus robur* L) (Guntis Eniņš, 1972. gadā) un vīksna (*Ulmus laevis* Pall.) (Guntis Eniņš, 1971. gadā).

Ceļi un tilti

Stopiņu novada teritoriju šķērso valsts nozīmes un novada pašvaldības ceļi: A4 – Rīgas apvedceļš (Baltezers–Saulkalne); P2 – Juglas papīrfabrika–Upesciems; P4 – Rīga–Ērgļi; P5 – Ulbroka–Ogre; V32 – Dreiliņi–Acones stacija; V33 – Saurieši–Salaspils; V34 – Līči–Upeslejas; V35 – Šķirotava–Saurieši; V53 – Rumbulas stacijas pievedceļš. Valsts uzturēto ceļu kopgarums novada teritorijā ir 31,25 km.

Pašvaldības pārziņā ir nozīmīgs ceļu tīkls, to kopgarums – 64,5 km. Autoceļu tīkls ir dalīts blokos. Ceļu seguma kvalitāte ir apmierinoša. Sliktāks ir pievedceļu tehniskais stāvoklis. Postošu ietekmi uz visa veida ceļiem atstāj mūsdienu lielizmēra smagsvara tehnika, izvedot meža materiālus uz ostām un pārstrādes cehiem.

Pašvaldības attīstību ietekmē tās labā sasniedzamība. Stopiņu novads šajā ziņā ir labvēlīgā situācijā. Sabiedriskā transporta

Cekules dzelzceļa stacija.

uzņēmumu darbība ir apmierinoša: organizēta regulāra autobusu satiksme no Rīgas uz Ropažiem, Oškalniem, Muceniekiem, Juglas tuberkulozes slimnīcu, Juglas papīrfabrikas ciematu, Cekuli, Salaspili, Sauriešiem, Ogri, Siguldu. Kursē arī privātie maršruta autobusi uz Sauriešiem, Dobelniekiem, Salaspili, Juglas tuberkulozes slimnīcu un Cekuli, Silakrogu un Ropažiem caur Zaķumuižu. Divus kilometrus no Ulbrokas pa Biķernieku ielu kursē pilsētas autobusi. Sauriešu un Acones iedzīvotāji var izmantot Rīgas–Ērgļu vilcienus. Mācību laikā Stopiņu novada skolēni var nokļūt uz skolām un mājās ar pašvaldības autobusiem, kas kursē vairākas reizes dienā pēc grafikiem, kas saskaņoti ar skolām.

Kopš neatminamiem laikiem upju šķērsošanai ir būvēti tilti un tiltiņi. Sākumā tie ir no koka, vēlāk mazus tiltiņus taisa no dažāda izmēra betona caurtekām. Arī pamatīgākus tiltus pār upēm vēl 19. gadsimtā būvēja no koka, vēlāk – no dažāda izmēra dzelzsbetona caurtekām un uz akmens mūra pamatiem ar dzelzsbetona braucamo daļu.

Līgo parka tiltiņš

Stopiņu novadā trīs lielākie tilti ir pāri Mazās Juglas upei: pie Līciem, pie Upeslejām un novada robežtilts pirms apvedceļa Rīgas–Tallinas–Jūrmalas virzienā. Pie Zalkšiem ir gājēju pārejas tiltiņš. Piķurgai pāri ved vairāki nelieli tiltiņi (uz Lubānas šosejas pie pagrieziena uz Ulbroku; Ulbrokas ezera lejasgalā; pie Līdaciņu mājām; caurteku pārejas gājēju tiltiņš pie Pundurīšiem – vietā, kur Piķurga ietek Ulbrokas ezerā; 1991. gadā pāri Piķurgai uzcelts glīts gājēju tiltiņš pie Līgo parka). Uz Rīgas–Ērgļu šosejas aiz Līciem neliels caurteku tiltiņš šķērso Ķivuļurgu.

Sakari

Stopiņu novada teritorijā pieejami telefona un mobilo sakaru pakalpojumi. Tālruņa sakarus nodrošina SIA «Lattelekom», mobilos – «LMT» un «Tele2». Kopš 2001. gada visā Stopiņu novada teritorijā ir nodrošināts pakalpojuma «Radio DSL» pārklājums. Iedzīvotāji ir nodrošināti ar visu valsts radio un televīzijas raidījumu uztveri. Novada teritorijā atrodas 1. Latvijas radiostacija. Stopiņu novadā

darbojas arī valsts akciju sabiedrības «Latvijas pasts» pasta nodaļas: Ulbroka (LV-2130), Saurieši (LV-2132), Cekule (LV-2118). Telefona abonentu skaits uz 2005. gada janvāri: Ulbrokā – 987, Sauriešos – 493.

Kad un kādi ir mūsu sakaru nodaļu pirmsākumi? Izpētot Ulbrokas Labierīcības veicināšanas biedrības (dibināta 1929. gada 2. jūnijā) valdes protokolus laikā no dibināšanas līdz darbības pārtraukšanai 1937. gadā, atklāju, ka jau 1929. gada 10. jūlijā Satiksmes ministrijai ierosināts jautājums: «Par automātiskas telefonu palīgcentrāles ierīkošanu Ulbrokā, pievienojot tieši Rīgas telefonu tīklam bez abonentu maksas paaugstināšanas.» Pārskatot visu gadu biedrības valdes sēžu protokolus, tikai 1934. gada 11. augusta protokolā Nr. 32 ir konstatējoša protokola daļa: «Pasta piegādāšana Ulbrokā līdz šim nav nokārtota.» Par telefonu nav runāts vispār.

Lūk, ko stāsta pirmā Ulbrokas telefona centrāles vadītāja, Marta Pareiza-Zeltiņa, dzimusi Igale:

«Ulbrokā bija arī ūdensdzirnavas un lauku centrāle ar 25 abonentiem. 1934. gada sākumā Pasta–telegrāfa departaments lūdza manu tēvu Rihardu Igalu ļaut pārbūvēt viņa kalēja darbnīcu par telpām automātiskajai telefona centrālei, jo šī esot vienīgā atbilstošā ēka. Līdz 1934. gada 1. jūnijam telpas bija gatavas un sāka uzstādīt 100 abonentu automātisko telefona centrāli. To atklāja 22. augustā. Tā bija pirmā automātiskā telefona centrāle Rīgas apriņķī. Centrāle darbojās līdz 1944. gada 11. oktobrim, kad vācu armija sadauzīja centrāles akumulatorus. 1945. gadā 5. aprīlī centrāli un pasta nodaļu atjaunoja. Mani uzaicināja strādāt par priekšnieci. Bijām divas pastnieces un apkāļpojām ļoti lielu rajonu – no Lielkāju mājām līdz pat Šeimaņu muižai, t. i., visus Pļavniekus, Juglas papīrfabrikas teritoriju, arī Juglas zvērsovhoza teritoriju. No sākuma bija tikai pasts, vēlāk uzlika arī 25 abonentu centrāli. Tur nostrādāju līdz 1949. gada 25. martam, kad mani izsūtīja uz Sibīriju.»

Līdzko 2. pasaules kara uguns bija attālinājušās no Rīgas, tika atsākti radio raidījumi ar pagaidu 5 kW raidītāju, kurš bija uzstādīts dzelzceļa vagonā netālu no A. Deglava ielas. Enerģiju tā darbināšanai deva lokomotīves. Rīgā, Radio ielā, metāla tornis ir vienīgais liecinieks, ka tur kādreiz atradies 1. Rīgas raidītājs, kas darbojās līdz 1944. gada rudenim, kad vācieši atkāpjoties to pilnīgi iznīcināja. No dega arī koka tornis. Kara laikā bija izpostītas arī abas pārējās radiostacijas Kuldīgā un Madonā, tādēļ vajadzēja domāt par jaunas, lielas jaudas radiostacijas un efektīvas raidošās antenas būvi, lai raidījumus varētu uztvert pēc iespējas lielākā republikas teritorijā. Šim nolūkam Rīgas pilsēta nevarēja piedāvāt platību, tāpēc speciālisti meklēja vietu tuvākajā apkaimē. Tāda tika atrasta pie Ulbrokas ezera. Tur atradās arī

1800. gadā celtā muižas ēka. 1945. gadā pēc speciālistu ieteikuma greznā dzīvojamā māja tika pārbūvēta, saglabājot tikai tās ārējo izskatu. Ēkā uzstādīja trofeju vācu «Telefunken» ražojuma 50 kW raidītāju, ko

rekonstruēja, lai varētu piemērot un strādāt ar Krievijā ražotām radiolampām. Pretim ēkas ieejai samontēja 125 m augstu metāla cigārveida antenas mastu ar atsaitēm un ar augstumu brīdinošām drošības lampiņām. Tornī cēla vācu karagūstekņi. Visi montāžas darbi tika veikti ar rokām. Apkārtnes iedzīvotāji un strādājošie torni, draudzīgi smejojoties, dēvēja par «Resno Margaritu».

Izmēģinājuma raidījumus sāka 1946. gada 14. septembrī. Pēc tā laika labākajām tradīcijām radiostacija saņēma jaunu vārdu – «Padomju Latvija». Valdības līmenī radiostācijas atklāšana notika 1948. gadā, atklāšanas lenti griežot tā laika Augstākās Padomes

prezidija priekšsēdētājam Augustam Kirhenšteinam un CK pirmajam sekretāram Jānim Kalnbērziņam.

Tas bija sākums. Tālāk sekoja attīstība 50 gadu garumā. Tika nomainīts vecais raidītājs, uzstādīti un modernizēti vēl citi, tika uzlabotas to darbības kvalitāte un drošība, celtas jaunas antenas, līdz 205 m augsts masts. Mainījās arī radiostācijas priekšnieki, inženieri un tehniķi. Aizsaulē jau ir Latvijas radiospeciālists Harijs Bauers, viņa dēls – bijušais stacijas priekšnieks Ivars Bauers, inženieris Jānis Broka un Alfrēds Ābiks, kuri piedalījās stacijas celšanā, antenu un torņa apkalpošanas speciālists Fjodors Osipovs u. c.

Pastāvēšanas gados stacija ir darbojusies stabili, bez lieliem defektiem un bez avārijām. Tikai 1991. gada augusta puča laikā tā atradās uz bojāejas robežas. Naktī uz 22. augustu stacijas ēkā ielauzās OMON kaujinieki un gribēja apturēt raidītājus, sašaujot tos ar automātiem. Pateicoties trauslaj sievietei Tatjanai Osipovai, kura vienojās ar viņiem par raidījumu pārtraukšanu

bez aparatūras sabojāšanas, radiostacija varēja atsākt darbu jau kā neatkarīgās Latvijas radiostacija.

Diemžēl raidījumus «Latvijas Radio» pasūta ļoti ierobežoti: Lielbritānijas virzienā tikai vienu stundu dienā, bet Zviedrijas – pusstundu sestdienās un svētdienās. Krievijas virzienā vispār netiek raidīts. Šāda aparatūras izmantošana nekādā mērā nesedz tos izdevumus, kas nepieciešami, lai to uzturētu darba kārtībā. Taču tas nav tikai ekonomisks jautājums, bet arī politisks – šim raidītājam jānes informācija par Latviju pāri tās robežām. Stopiņu novada domes, kultūras darbinieku un iedzīvotāju sapnis ir tuvākā vai tālākā nākotnē piedzīvot Ulbrokas radiostācijas likvidāciju, bet pili izmantot muzeja un tūristu vajadzībām.

Komunālā saimniecība

Novada iedzīvotāji dzīvo gan daudzdzīvokļu, gan individuālajās mājās. Kopējais mājokļu skaits novadā ir 2404, no tām 289 ir vienas ģimenes mājas. Daudzdzīvokļu mājas ir izvietotas apdzīvoto vietu centros, tajās dzīvo 5128 iedzīvotāji. Dzīvojamais fonds ir samērā jauns – 49% mājokļu uzbūvēti periodā no 1961. līdz 1981. gadam. Tikai 11% mājokļu būvēti laikā no 1919. līdz 1945. gadam.

Salīdzinot ar šodienas iespējām dzīvokļu būvniecībā, 80. gados un agrāk celtajām daudzdzīvokļu mājām raksturīga zema konstrukcijas un ekspluatācijas kvalitāte, vienmuļš, neinteresants izskats. Būtu nepieciešams veikt daudzdzīvokļu māju tehniskā stāvokļa novērtēšanu, apkārtējās vides labiekārtošanu un – iespēju robežās – ainavas veidošanu.

Arī 80. gados izveidotais Līvānu tipa māju ciemats (26 ēkas) nebija vizuāli labākais risinājums, tomēr tā bija iespēja risināt dzīvojamā fonda paplašināšanas problēmu un piepildīt daudzu ģimeņu sapni par savu māju, iekoptu dārzu.

Kopš 1990. gada pašvaldības teritorijā notiek aktīva individuālo māju būvniecība, īpaši Dreiliņos, Vālodzēs un Dzidriņās. Interesants ir savrupmāju ciemats Saulīši.

Centralizēta ūdens apgāde ir nodrošināta Ulbrokā, Līčos, Upeslejās, Sauriešos, Dzidriņu ciematā, Vālodzēs un Getliņu izgāztuves zonā.

Kādos daudzumos patērējam ūdeni? Lielākie ūdens patērētāji ir iedzīvotāji – 25 000 m³ mēnesī, kā arī uzņēmumi: Tuberkulozes un plaušu slimību valsts aģentūra – 280 m³ mēnesī, a/s «Knauf Marketing Rīga» – 120 m³ mēnesī, SIA «Ulbroka» – 95 m³ mēnesī un Ulbrokas vidusskola – 80 m³ mēnesī.

Novada teritorijā ir 21 artēziskā ūdens ņemšanas vieta. Ūdensvada tīkls ir novecojis un ļoti sazarots. Tas rada papildu sarežģījumus avāriju gadījumos, jo no jauna apbūvējot apdzīvotās vietas, inženiertīkli tiek nemitīgi mainīti un papildināti ar jauniem pieslēgumiem bez vienotas tīklu shēmas vai kartes. Avāriju gadījumā pārtraukumi ūdens apgādē tomēr nav ilgstoši, jo svarīgākajās ūdens ņemšanas vietās ir vairāki urbumi. Ūdens attīrīšanas un atdzesēšanas iekārtas ir tikai ūdens ņemšanas vietās Upeslejās un Līčos. Pārējās vietās ūdens netiek apstrādāts.

Kanalizācijas tīklu garums novadā ir 9400 metri. Vietās, kur nav pieejama kanalizācijas sistēma, izmanto smeļamās bedres, no kurām notekūdeni ar cisternām izved uz attīrīšanas iekārtām. Vidēji gadā tiek apstrādāti 510 000 m³ noteces. Atkritumus no dzīvojamām mājām un uzņēmumiem izved uz novada teritorijā esošo Getliņu izgāztuvi (SIA «Getliņi EKO»), kas ir Stopiņu novada un Rīgas pilsētas kopīgs pašvaldību uzņēmums. No daudzdzīvokļu mājām un individuālās apbūves vietām atkritumus saskaņā ar līgumu ar specializētu transportu izved SIA «Hoetika».

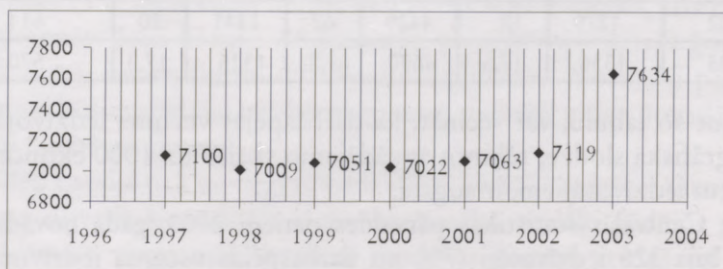
Siltuma un gāzes apgāde. Siltumtīklu kopējais garums ir 8300 metri. Ulbroka siltumu saņem tieši no Rīgas TEC-2 bez a/s «Rīgas Siltums» starpniecības. Trases garums – 3600 m; piegādātais siltuma daudzums – gandrīz 1900 Gcal gadā. Novada apdzīvotajās vietās siltumu nodrošina vietējās katlu mājas. Līčos, Sauriešos un Upeslejās kurināmais ir dabasgāze, Cekulē un SIA «Getliņi EKO» – malka un skaidas. Kopējais dabasgāzes patēriņš apkurei ir 1,4 miljoni m³ gadā. Gāzes apgādi patērētājiem nodrošina uzņēmums «Latvijas Gāze». Stopiņu novada teritoriju šķērso vidēja spiediena dabasgāzes vads, no tā ir vairāki atzari un gāzes regulēšanas punkti. Dabasgāzes pieslēgums ir ciematos Saurieši, Liči, Upeslejas un Ulbroka. Pārējās apdzīvotajās vietās daudzdzīvokļu namos un individuālajās mājās izmanto sašķidrināto gāzi no baloniem. Ir izbūvēts gāzes vads līdz Ulbrokas vidusskolai, tas arī nodrošinās ar gāzi Ulbrokas individuālo dzīvojamo māju un ciemata Vālodzes iedzīvotājus.

Elektropiegādi nodrošina valsts a/s «Latvenergo» Centrālo elektrisko tīklu Juglas elektropiegādes tīklu rajons un Rīgas tīklu rajons (Rumbula).

Stopiņu novada iedzīvotāji un cilvēkvide

2002. gadā Stopiņu pagasta kopējais iedzīvotāju skaits bija 7634 cilvēki. Stopiņu novads ir visblīvāk apdzīvotais pagasts Rīgas rajonā – 136 cilvēki uz km² (Rīgas rajonā 2000. gadā vidēji 49 cilvēki uz km², Vidzemes reģionā – 16,6). Pēdējos gados iedzīvotāju skaitam ir tendence palielināties. Prognozējams, ka šāda tendence saglabāsies arī turpmāk.

Iedzīvotāju skaita dinamika

Iedzīvotāju skaita pieaugums novadā galvenokārt notiek uz mehāniskās kustības rēķina – iebrauc cilvēki no citiem valsts reģioniem. Rīgas tuvums un Rīgas rajons nodrošina labākas darba iespējas. Pēdējos gados arī Rīgas iedzīvotāji arvien biežāk dod priekšroku dzīvesvietai ārpus galvaspilsētas, iepērkot apbūves gabalus tās tuvumā.

Demogrāfiskā situācija novadā tāpat kā visā Latvijā, ir vērtējama kā nelabvēlīga. Iedzīvotāju dzimstība ir zema, mazāka nekā mirstība, tādēļ iedzīvotāju dabiskais pieaugums ir negatīvs.

Iedzīvotāju dabiskais pieaugums
(mirušo un dzimušo iedzīvotāju starpība)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Dzimuši*	50	55	49	46	41	57	46	45	58
Miruši	111	109	94	95	92	97	127	105	110
Dabiskais pieaugums	-61	-54	-45	-49	-51	-40	-81	-60	-52

*Bērnu dzimšanu reģistrē arī Rīgā turpat Dzemdību namā, tā ka dzimušo skaits varētu mainīties. Uz doto brīdi šādu datu nav. Tomēr arī šī nelielā korekcija pozitīvi neiespaidotu dabiskā pieauguma rādītājus.

Iedzīvotāju skaits pa galvenajām vecuma grupām (pašvaldības dati)

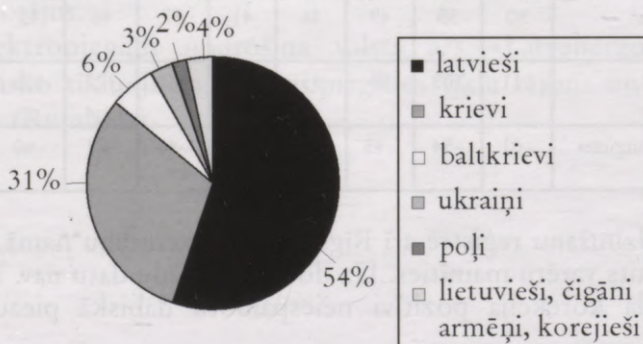
Gadi	Iedzīvotāji līdz darbaspējas vecu- mam		Iedzīvotāji darbaspējas vecumā		Iedzīvotāji virs darbaspējas vecuma		Demogrāfiskā slodze
	skaits	%	skaits	%	skaits	%	
2000	1267	18	4389	62	1376	20	602
2001	1231	17	4383	62	1449	21	611
2002	1279	18	4429	62	1441	20	614
2003	1336	17,5	4670	61,2	1325	17,3	570

Pētot šo tabulu, var secināt, ka darbaspējas vecuma iedzīvotājiem demogrāfiskā slodze, rēķinot apgādājamo skaitu uz 1000 ekonomiski aktīviem iedzīvotājiem, ir augsta.

Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2000. gadā novadā bez darba bija 326 iedzīvotāji (7% no darbaspējas vecuma iedzīvotājiem vai 4,6% no kopējā iedzīvotāju skaita). Salīdzinoši zems bezdarba līmenis saistīts ar iedzīvotāju mobilitāti (Rīgas tuvums piedāvā labākas nodarbinātības iespējas), samērā augsto kvalifikāciju un novada rosīgo saimniecisko dzīvi. Labvēlīgi iedzīvotāju ieešanu darba tirgū sekmē izglītības līmenis: 11% Stopiņu pašvaldības iedzīvotāju ir augstākā izglītība, 41% vidējā vai vidējā speciālā izglītība. Galvenās nozares, kurās nodarbināti Stopiņu novada iedzīvotāji, ir tirdzniecība un pakalpojumu sfēra, apstrādes rūpniecība, veselība un sociālā aprūpe, transports, sakari un izglītība. Gandrīz 60% novada iedzīvotāju strādā ārpus novada, galvenokārt Rīgā, savukārt no citām pašvaldībām uz darbu Stopiņu novadā ierodas apmēram 300 cilvēku. Jāpiezīmē, ka Rīgas reģionā gandrīz visās saimnieciskās nozarēs atalgojums pārsniedz vidējo līmeni.

Vērtējot iedzīvotājus pēc nacionālā sastāva, Stopiņu novadā, ņemot vērā vēstures notikumus, ir liels ciltautiešu īpatsvars – 45%.

Iedzīvotāju nacionālais sastāvs

Svarīgs rādītājs iedzīvotāju ģeogrāfijā ir ģimene. To veido viena, divas vai vairākas paaudzes. Latvijas laukos parasti kopā dzīvo vairākas paaudzes. 2004. gada vasarā tika apsekotas 350 pagasta ģimenes. 157 ģimenēs kopā dzīvoja divas paaudzes, 83 (24%) ģimenēs – trīs paaudzes, deviņās (3%) ģimenēs – četras paaudzes, 94 (27%) ģimenēs – viena paaudze. Paaudžu skaita ziņā ir atšķirība starp ģimenēm, kas dzīvo individuālajās un daudzdzīvokļu mājās. 35% individuālo māju (apsekotas 134 mājas) kopā dzīvoja divas paaudzes, 32% – trīs paaudzes un 4% – četras paaudzes.

Novada teritorijā dzīvo 1961 ģimene, vidējais lielums ir 2,8 cilvēki. 899 ģimenēs ir tikai viens bērns, divi bērni – 54 ģimenēs, trīs bērni – 103 ģimenēs, četri bērni – 16 ģimenēs, pieci bērni – četrās ģimenēs, vairāk – seši un septiņi bērni – ir divās ģimenēs. Normālai paaudžu nomaīņai būtu vajadzīgi trīs bērni ģimenē, diemžēl mūsu novadā vidēji ir tikai 0,8 bērni ģimenē.

Vidēji Latvijā tiek noslēgtas 4,4 laulības uz 1000 iedzīvotājiem gadā, Stopiņu novadā šis rādītājs ir daudz zemāks, sevišķi pēdējos gados. Šos rādītājus, visticamāk, ietekmē moderno ģimeņu veidošana (kopā dzīvošanas pārbaudes laiks bez oficiālas laulības reģistrācijas).

Noslēgto laulību skaits uz 1000 iedzīvotājiem Stopiņu novadā

1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
3,3	3,2	2,9	3,1	2,7	1,96	1,57

Mūsu novada iedzīvotāji dzīvo novada centrā un ciematos. Pēc J. Turlaja un G. Miltiņa Latvijas apdzīvoto vietas klasifikācijas, iedzīvotāju skaits apdzīvotajās vietās ir šāds (uz 01.01.2003.):

lielciemi:	Ulbroka – 2688
	Saurieši – 1405
vidējie ciemi:	Dreiliņi (saplūduši ar Rīgu) – 381
	Līči (ar Kulpjiem, Jugļu un Zalkšiem) – 488
mazciemi:	Cekule – 194
	Viļņi (Dzidriņas) – 123
aprūpes ciemi:	Gaisma (speciālā internātskola, saplūduši ar Rīgu) – ~100
	Upeslejas–Silzemnieki – 1151
skrajciemi:	Rumbula (saplūduši ar Rīgu) – 267.

Ar 2000. gadu Līvānu tipa un individuālo māju ciemats ar 231 iedzīvotāju ieguvis nosaukumu Vālodzes.

Par saimniecisko rosību līdz 20. gadsimta sākumam. Krogi un manufaktūras

Biškoks

(pēc A. Bilenšteina, 1907. gads.)

Pierīgas lauku apvidiem bija milzīga nozīme pārtikas produktu piegādē. Pārsvārā tie bija zemnieku pievedumi. Zemnieku tiesības pārdot ražas pārpalikumu – parasti rudenos, pēc nodevu samaksāšanas feodālim – Livonijā tika apstiprinātas vairākkārt. Rīga sargāja šīs tiesības pret muižnieku tīkojumiem. Zemnieki veda uz Rīgu linus un kaņepājus, labību, lopus, gaļu, sviestu, žāvētas zivis, medu, vasku u. c. Rīgas tirgotāji centās gūt no zemnieku tirgošanās maksimālu labumu un nekautrējoties uzspieda zemniekiem gan cenas, gan citus darījumu noteikumus, sagaidot zemniekus tālu aiz pilsētas vārtiem.

Muižu, veco māju nosaukumi un rakstiskie avoti ir saglabājuši liecības par sava laika raksturīgu parādību – krogiem (latviešu vārds krogs – latviskots vācu *Krug*). Krogi ieņēmuši nozīmīgu vietu Latvijas saimnieciskajā un sabiedriskajā dzīvē.

Nav rakstisku ziņu, vai kaut kas līdzīgs krogiem būtu bijis 12. gadsimtā. Pirmās ziņas par lauku krogiem Latvijā atrodamas vēsturiskos dokumentos sākot ar 13. gadsimtu, kad tiesības ierīkot krogus Vācu ordenis, augstākā garīdzniecība un Rīgas rāte lēņoja saviem vasaļiem vai piešķīra kā atzinību par pakalpojumiem ierēdņiem. A. Teivena grāmatā minētās ziņas par krogiem viduslaikos (un ne tikai) attiecas uz Vidzemi, Kurzemi un Zemgali. Zviedru dokumentos 1638. gadā atzīmēto Vidzemes krogu vidū minēts arī Stopiņu krogs (*Stopinshof*, īpašnieks Z. Stopijs), arī zviedru 1681.–1710. gada kadastra dokumentos Vidzemē atzīmēto krogu vidū minēts *Stopins krug*, bet grāfa L. A. Mellina 1791.–1794. gadā izveidotajās Vidzemes kartēs Rīgas apriņķī atzīmēts arī Desu krogs un Dreiliņu krogs (Mellins dzimis 1754. gadā Igaunijā, miris 1835. gadā Rīgā. Baltijas muižniecības grāfs, studējis ārzemēs, interesējies par Baltijas zemniecību, vēlējies atvieglot tās dzīvi un tā nonācis konfliktā ar muižniecību. Būdams Krievijas armijas virsnieks, darbojies tipogrāfijā. 1782. gadā ieguvis

atļauju veikt zemes mērīšanas darbus Vidzemē un Igaunijā. Mellins kartogrāfijas darbus vispirms uzsāka Rīgas apriņķī. Jaunās, precīzās kartes guva lielu ievēribu un atzinību, cariene Katrīna II un cars Pāvils apbalvoja L. A. Mellinu. Kartogrāfijas darbu viņš pabeidza 1809. gadā, 14 apriņķu kartes izdodot kopējā karšu atlantā. Karšu atlanta faksimil-izdevums atkārtoti iespiests 1972. gadā Lineburgā, Vācijā.).

Degvīns Baltijā izplatījās daudz vēlāk nekā Krievijā, Polijā un Lietuvā. Vēl 17. gadsimta beigās to lietoja kā zāles, bet ne kā dzērienu. Zemnieki to tecināja paši savām vajadzībām, bet ar 1729. gada ģenerālgubernatora rīko-

jumu tas tika aizliegts, vainīgos sodīja ar rīkstēm. Degvīna tecināšana kļuva par muižnieku un mācītāju priekšrocību. Muižnieki pārliecinājās, ka no labības, to pārstrādājot degvīnā, var gūt lielākus ienākumus. Katrā muižā ierīkoja degvīna dedzinātavu vietējam patēriņam un eksportam uz Krieviju, kur pēc degvīna bija liels pieprasījums. Darbs tika veikts muižas klaušu ietvaros. Zemnieki tika arī dzīti šķūtīs, jo spirts bija jānogādā pilsētās.

Tika palielināts krogu skaits un visādi veicināta degvīna lietošana. Rezultātā mērenas alus dzeršanas vietā krogos palielinājās degvīna patēriņš un aizvien biežāk ļaudis apdzērās – ar visām no tā izrietošajām sekām. 1762. gada likumā degvīnu atļāva pārdot krogos, kas bija ierakstīti vakas grāmatās (Zviedrijas karaļa Kārļa XI (1660–1691) laikā notika Vidzemes muižnieku zemes redukcija – bijušo kroņa un lēņu muižu atsavināšana, vienlaikus mērot un vērtējot zemes. Klaušu un nodevu lielumu noteica pēc zemes ienesības. Pēc īpašas takses klaušu un nodevu vērtību noteica naudā – zviedru dālderis un grašos. Piemēram, rudzu pūrs tika aprēķināts par vienu dālderu, viena govys – divarpus dālderus, viena zirdzinieka diena par četriem grašiem. Ja kādas zemnieku mājas klaušas un nodevas bija novērtētas par 60 dālderiem, tad par tādu māju teica, ka tā ir vienu arklu liela. Visus šos vērtējumu rezultātus ierakstīja tā saucamajā vakas grāmatā, ko saņēma katrs zemnieku māju saimnieks.). Šiem krogiem bija pienākums uzturēt arī stadulas un ar 1774. gadu krogus nedrīkstēja projektēt tuvāk par trim verstīm no jau esoša kroga.

Krogi auga kā sēnes pēc lietus. Pār vēsturnieka Arveda Švābes ziņām uz 1757. gadu četros Vidzemes apriņķos bija 933 krogi, bet tikai 29 skolas. Muižnieki palika bagāti, bet zemnieki daudzajos krogos nodzēra pēdējo nabadzību, zaudēja veselību un pagrima. Tāpēc

18. gadsimta vidū Vidzemē plašu atbalstu ieguva hernihūtiešu kustība, kas modināja tautas garīgās intereses un samazināja krogā gājēju skaitu. Tas satrauca muižniecību un garīdzniecību, hernihūtiešu kustība tika aizliegta. 19. gadsimta beigās krogu skaits Latvijā bija mērāms vairākos tūkstošos.

Ja sākumā krogi bija ceļotāju naktsmītnes, dažreiz arī mācītāja «ģērbistaba» (ja krogs bija tuvu baznīcai), tad vēlāk – administratīvi saimnieciskas celtnes, reizēm dievkalpojumu un skolu vieta, pagasta dienu sapulču un dzīves vieta. Krogs bija arī vieta, kur līgstamdienās darbspēku līga turīgu māju īpašnieki. Līgšana parasti notika svētdienās – lielākoties janvārī un februārī, citur arī no Mārtiņiem līdz Ziemassvētkiem. Darbā stāšanās jaunajā darba vietā – Jurgos (23. aprīlī). Līgstamdienas izziņoja pagasta valde ar apkārtrakstu. 19. gadsimtā daudzi krogi bija arī pasta stacijas. 19. gadsimta beigās lauku krogs saistījās ar jaunstrāvnieceku kustību – krogu telpas lietoja kā ziņu, proklamāciju izplatīšanas un slepenu apspriežu vietas. Tādam mērķim tie tika izmantoti arī 1905. gada revolūcijas laikā.

Meklējot ziņas par krogiem Stopiņu novada teritorijā, bez L. A. Mellīna kartēs minētajiem krogiem (Stopiņu, Dreiliņu, Desu krogi) 1892. gadā A. Krēgera (*Kröger*) izdotajās adresu grāmatās, kas sakārtotas pa apriņķiem un pagastiem, tiek minēti vēl divi Stopiņu novada krogi Ulbrokas muižas teritorijā – Blusu krogs (īpašnieks J. Būze, krodzinieks V. Brinks) un Plunča krogs (īpašnieks arī J. Būze, krodzinieks K. Melle). Divi krogi bija uz Kurtsmuižas (*Kurtenhof*) zemes – Desu krogs un Vēja krogs (īpašnieks – Rīgas pilsēta, F. Šmits, krodzinieks – J. Kipe). Dreiliņu pagastā – Sila krogs (Gaiļu muižā – *Hahnhof*; krodzinieks P. Ilvers), trīs krogi bez nosaukuma ar krodziniekiem J. Lenniki, A. Petersonu un E. Šultcu. Krogu vietas un nosaukumus atmiņā restaurējusi Stopiņu pagasta iedzīvotāja Marta Pareiza-Zeltiņa (dzimusi Igale).

Latvijas arhīvu darba speciālists un vēsturnieks Teodors Zeids ir apkopojis ziņas par manufaktūrām novada teritorijā.

1582. gadā Rīgas birģermeistars Filips Ulenbroks uzcēla savā muižā dzirnavas, kur mala iesalu Rīgas krodziniekiem. 1619. gadā tās tika piemērotas arī vara apstrādei. Rīgas varkaļu cunftē uzsāka cīņu pret birģermeistaru, kurš pārstrādāja savās dzirnavās metālu, taču cīņas iznākums amatniekiem bija nelabvēlīgs, jo Ulenbrokam Rīgas rātē netrūka atbalstītāju. Metālu dzirnavās pārstrādāja līdz pat 17. gadsimta vidum. Pēc 1655.–1660. gada Zviedrijas–Polijas kara tās turpināja malt vienīgi labību un iesalu, bet gadsimta beigās dzirnavas bija pat sabrukušas.

Rīgas cunfetes cīnijās pret manufaktūru izveidošanu, lai neļautu darboties konkurentiem. 1779. gada maijā tās panāca savu – ar ģenerāl-

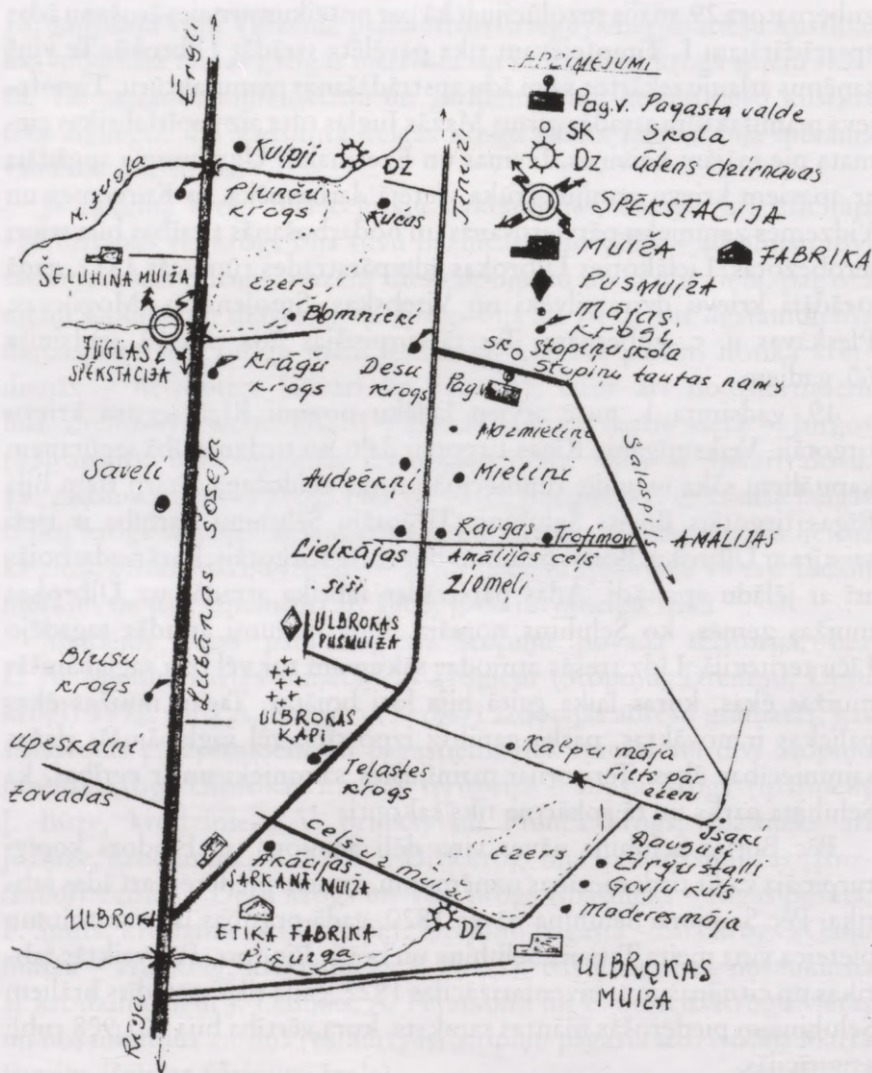
gubernatora 29. maija rezolūciju it kā par noteikumu neievērošanu ādas apstrādātājam I. Timofejevam tika pavēlēts strādāt Ulbrokā. Te viņš saņēmis atļauju iekārtot savu ādu apstrādāšanas manufaktūru. Timofejeva manufaktūra atradās pirms Mazās Juglas tilta aiz papīrfabrikas ciemata pie mājām Laiviņas, Ieviņas un Ezermalas. Uzņēmums apgādāja ar apaviem krievu armiju. Trūka vietējā darbaspēka, jo Kurzemes un Vidzemes zemnieku pārvietošanās un nodarbošanās tiesības bija stipri ierobežotas. Lielākoties Ulbrokas ādu pārstrādes rūpnīcās 1811. gadā strādāja krievu dzimtcilvēki no Vitebskas, Smoļenskas, Mogiļevas, Pleskavas u. c. guberņām. Tas tā turpinājās līdz pat 19. gadsimta 60. gadiem.

19. gadsimta 1. pusē arvien lielāku nozīmi Rīgā ieguva krievu tirgotāji. Veiksmīgākie Rīgas tirgotāji daļu no tirdzniecībā iegūtajiem kapitāliem sāka ieguldīt rūpniecībā un tās veidošanā. Starp tiem bija Rīgas tirgotājs Boriss Šeluhins. Tirgotāju Šeluhinu darbība ir tieši saistīta ar Ulbroku. Boriss Šeluhins bija turīgs tirgotājs, kurš nodarbojās arī ar jēlādu apstrādi. Ādas pārstrādes fabrika atradās uz Ulbrokas muižas zemes, ko Šeluhins nomāja. Viņa īpašumi atradās tagadējo Līču teritorijā. Līdz trešās atmodas sākumam tur vēl bija saglabājušās muižas ēkas, kuras laika gaitā bija ļoti bojātas. Tagad muižas ēkas paliekas ir novāktas, parks gandrīz izpostīts, vēl saglabājušās dažas saimniecības ēkas. Teritorijai mainījušies saimnieki un ir cerības, ka Šeluhina parks un tā apkārtnē tiks sakopti.

Pēc Borisa Šeluhina nāves viņa dēli Semjons un Fjodors kopīgi turpināja vadīt tirdzniecības uzņēmumu, viņiem piederēja arī ādas fabrika. Pēc Semjona Šeluhina nāves 1820. gadā prasības uz mantojumu pieteica viņa meita Tatjana Šeluhina un brālis Fjodors. Pēc veiktās fabrikas un citu īpašumu inventarizācijas 1822. gadā tika sastādīts brāļiem Šeluhiniem piederošās mantas saraksts, kura vērtība bija 101 908 rubļi asignācijās.

Vēl Fjodora Šeluhina dzīves laikā pēc brāļa Semjona Šeluhina nāves bija radušās grūtības ar nomas naudas samaksu par fabrikas teritoriju Ulbrokas muižas zemes tā laika īpašniekam Leonardam Cimmermanim. Ādas fabrika nonāca izsolē 1823. gadā par 21 000 rubļu banku obligācijās. Drīz vien Fjodors nomira.

Šeluhini bija plaši sazarota tirgotāju dzimta. 19. gadsimta 30. gados darbojās tirdzniecības uzņēmums «V. I. Šeluhina dēli». Vasilijs Ivana dēls Šeluhins, Rīgas 2. gildes tirgotājs, uzņēmumu novēlēja vecākajam dēlam Timofejam Šeluhinam. Domājams, ka šai Šeluhinu ģimenei bija radniecīgas saites ar gadsimta pirmajos gadu desmitos aplūkotajiem Šeluhiniem (Borisu, Semjonu un Fjodoru). Par to liecina tas, ka arī šai ģimenei piederēja minētā ādas pārstrādes fabrika Ulbrokas muižas teritorijā un tie paši dzīvojamie nami Rīgā, Maskavas priekšpilsētā.

20. gadsimta 30. gadi. Pagasta galvenie ceļi, krogi, muižas,
U. Dēliņa zīmējums.

Timofejs Šeluhins iesaistīja uzņēmumā savus trīs brāļus. 1845. gadā aprēķinātā peļņa par pēdējiem trim gadiem (1842., 1843., 1844. gadu) bija 62 799 sudraba rubļi un 68 kapeikas.

1849. gads Šeluhinu ģimenei bija liktenīgs, jo 43 gadu vecumā nomira uzņēmuma vadītājs 1. ģildes tirgotājs Timofejs Šeluhins. Viņa ģimenē bija 13 bērni. Dzīvojamā māja (bijusi Līčos) savā laikā piederēja 1. ģildes tirgotājam Sergejam Šeluhinam, vēlāk tajā dzīvoja Timofeja Šeluhina atraitne ar bērniem. 1852. gadā māja tika nodota pārdošanai izsolē, to nopirka Šeluhina brālis Benedikts par 1100 sudraba rubļiem. Uzņēmums «V. I. Šeluhina dēli» turpināja attīstīties un sekmīgi darbojās arī 19. gadsimta 2. pusē. Jāpiebilst, ka viens no Šeluhina

pēctečiem – Rīgas tirgotājs V. Šeluhins, kuram piederējuši īpašumi tagadējos Ličos, – miris 1938. gadā 54 gadu vecumā. Ir ziņas, ka viņš saņemto mantojumu – 4000 sudraba rubļu – bija palielinājis līdz vienam miljonam.

Šeluhina dzirnavas Ličos.

Bez ādas apstrādes manufaktūrām darbojās arī papīrdzirnavas. 1805. gadā Strasbūras fabrikanta dēls Luijs Pakē nopirka dzirnavas Ulbrokas muižā starp Mazo Juglu un Blusu krogu (pirms Saveļiem). Ar kredīta palīdzību viņš tanī pašā gadā pārbūvēja labības dzirnavas par papīrdzirnavām, izmantojot Zasuļauka papīrdzirnavu iekārtu. Tomēr Luijs Pakē nebija veiksminieks, viņš neprata un nespēja organizēt ražošanu papīrdzirnavās. 1808. gadā viņš bija spiests papīrdzirnavas nodot Ulbrokas muižas tā laika īpašniekam Leonardam Cimmermanim (1777–1821), kurš uzsāka papīra ražošanu.

1811. gadā Ulbrokas papīra manufaktūrā strādāja meistars un septiņi strādnieki, gadā nopelnot 950 dālderu. 1812. gadā strādnieku skaits palielinājās līdz 25. 1816. gadā Ulbrokas papīrdzirnavās par meistaru strādājis no Saksijas uzaicinātais Gotlībs Štoss. Viņam izdevies sekmīgi vadīt darbu papīrdzirnavās. Lielākā daļa no kopējās produkcijas bija papīrs tabakas un cukurgalvu iesaiņošanai, rakstāmpapīru Ulbrokā neražoja. 1816. gadā Leonards Cimmermanis papīrdzirnavas pievienoja nelielai muižiņai un nosauca par Juglas dzirnavām.

Pēc Leonarda Cimmermaņa nāves papīra manufaktūru mantoja viņa brālis Kristiāns Bernhards (1771–1847), kurš laikā no 1822. līdz 1824. gadam uzņēmumu ievērojami paplašināja. 1826. gadā viņš uzbūvēja jaunas vējdzirnavas. Tajā pašā gadā tika uzcelta vārtava ar četriem katliem līmes un zilās krāsas izgatavošanai. 1827. gadā papīrfabrikā ražoja cukurgalvu saiņojamo papīru – 5839 pudus par 56 153 rubļiem, papīra maisiņus par 5562 rubļiem, kartonu par 1440 rubļiem, rakstāmpapīru par 1360 rubļiem. Pēc Kristiāna Bernharda nāves ar 1854. gadu Juglas muižiņu ar dzirnavām savā īpašumā ieguva tirgotājs no Rīgas – Teodors Fibuze. Juglas papīrdzirnavas nedrīkst sajaukt ar Juglas muižas papīrfabriku, ko 1858. gadā uzcēla Juglas ezera dienvidaustrumu krastā jau kā modernu papīrrūpniecības uzņēmumu. Par to mazliet sīkāk.

Juglas papīrfabrikas administrācijas ēka.

nas iesaiņojamā papīra. Fabrikā darbojās divas papīra mašīnas ar 170 mm un 1850 mm darba platumu. Pēc 2. pasaules kara fabriku paplašināja un rekonstruēja. 1964. gadā fabrikā darbojās četras papīra mašīnas, ieviesa nepārtrauktās malšanas sistēmu, uzstādīja ķīmikāliju dozēšanas iekārtu, mehanizēja atkritumu transportēšanu. Fabrika specializējās galvenokārt rakstāmpapīra ražošanā. Izejvielas rūpnīca saņēma no Slokas celulozes un papīra ražošanas kombināta, kā arī ievada no bijušajām PSRS republikām.

15 km no Rīgas centra pie fabrikas – bijušās Juglasmuižas (*Jagelshof*) – atrodas Juglas papīrfabrikas ciemats. Šeit saglabājušās vairākas muižas ēkas, kurās kādu laiku bijusi papīrfabrikas administrācija un bērnu dārzs. Ciemats «izaudzis» pēc 2. pasaules kara. Līdz 1964. gadam ciematā fabrikas strādniekiem bija uzceltas 26 dzīvojamās mājas. Pie fabrikas darbojās klubs, neliela bibliotēka (1965. gadā – 1750 grāmatu), 50 vietu bērnu dārzs, medicīniskais punkts (divi ārsti), ēdnīca, sakaru nodaļa, vairāki veikali. Ciematā ietilpst arī apdzīvota vieta Brekši, kas agrāk ietilpa bijušajā Dreiliņu pagastā, vēlāk Stopiņu ciemā, bet ar 1975. gadu – Rīgas nomalē starp Biķerniekiem un Juglas papīrfabriku. Brekši izveidojās par apdzīvotu vietu pēc 2. pasaules kara. Te uzcel-

Brekši. Dreiliņu 9-gadīgā skola.

Tā tika dibināta 1884. gadā ar nosaukumu «Ed. Brūns un Ko». 1913. gadā tajā bija nodarbināti 225 strādnieki. 1935. gadā fabrikā strādāja 188 cilvēki, kas ražoja 1835 tonnas papīra, t. sk. 636 tonnas rakstāmpapīra, 132 tonnas tipogrāfijas papīra, 347 ton-

nas ap 50 ģimeņu dzīvojamās mājas. Brekšos atradās Dreiliņu 9-gadīgā skola, kas dibināta 1945. gadā muižas kungu dzīvojamā mājā, tai vēlāk piebūvējot jaunu korpusu. 1965./66. mācību gadā tajā mācījās 300 krieviski runājošie skolēni no Juglas papīrfabrikas strād-

nieku un Padomju armijas garnizona karavīru ģimenēm. Pēc garnizona likvidēšanas, atjaunojoties Latvijas Republikai, skolēnu skaits skolā samazinājās un 2000. gadā skola beidza pastāvēt.

Saimniekošana 20. gadsimta sākumā

Dreiliņu pagasta iedzīvotāju galvenā nodarbošanās bija dārzu un audzēšana (sakņkopība) un piensaimniecība. Pienu un dārzenus iedzīvotāji nogādāja tieši Rīgas tirgū. Izsējis slaveni Rīgas tirgos bija Dreiliņu pagasta kāpostu audzētāji. Kāpostus audzēja un skābēja milzumlielās koka mucās vēl 20. gadsimta 80. gados. Žurnālā «Jaunais zinātnieks» (to izdeva a/s «Valters un Rapa»), 17. numurā, autoru Z. Lancmaņa, B. Šalfejeva, J. Novoselova Rīgas priekšpilsētas, nomales un apkārtnes aprakstā stāstīts tā: «Lielākais vairums sakņu dārzu ir Vidzemes šosejā, arī Lubānas šosejas tuvumā. Vispirms gar Lubānas šosejas malu visa no apgrozības «izjemtā manta» tika atgādāta no pilsētas mēslu kastēm. Zemes mēslošanai derīgo izlietoja sakņu dārziem, bet viss nederīgais krājās te gadiem ilgi un izveidoja veselus atkritumu kalnus. [Tādi bija redzami vēl 20. gadsimta 70.–80. gados. «Mūžīgais ugunskurs» un «Smirdoņa» – tāds nosaukums šai vietai bija tautas mutē. Uz tagadējās A. Deglava ielas šo lielo atkritumu izgāztuvi pārtrauca «eksploatēt» tikai pēc Getliņu izgāztuves atklāšanas – aut.] Mēslu apstrādāšanas iestāde atradās pie Lubānas šosejas (netālu no Baltā kroga). No pilsētas centra izvestos netīrumus izgāza speciāli ierīkotās bedrēs, kur tos apbēra ar kūdras pakaišiem. Bedrēs mēsli paliek parasti apm. 8 līdz 10 mēnešus. Pēc nostādīšanas novērojamas trīs kārtas. Pirmā kārtā ir šķidra un to novada laikā no 1. oktobra līdz 1. aprīlim pa apakšzemes kanālu uz apm. 2 km attālo atklāto grāvi, no kura to pārpumpē tālāk uz laukiem. Par šo šķidrumu maksu neņem. Ja šķidrums jānovada vasarā, tad to pa apakšzemes caurulēm aizvādāja uz pilsētas kūdras purvu pie Rumpmuižas ielas, bet pēc kanalizācijas izbūves to ievada kanalizācijas tīklā (Rīgā). Otrā kārtā ir pusbieza, to sala laikā izlaiž atklātā dīķī, lai tā sasaltu un ledus gabalu veidā kļūtu ērtāk pārdodama vietējiem lauksaimniekiem. Trešā kārtā ir bieza (turas uz lāpstas), un to pārdod dārzniekiem. Rīgas tirgu lielākā daļa sakņu dārznieku ir krievi. Sakņu dārzniecības Rīgas nomalēs jau no seniem laikiem ir bijušas krievu rokās. Visi viņi lielāko tiesu ir cēlušies no Jaroslavas guberņas, Porečja sādžas, kuras iedzīvotāji visi nodarbojās

ar sakņu dārzniecību. Krievu sakņu dārznieki ie brauca Rīgā aizvien janvāra beigās. 2. februārī noturēja aizlūgumu, bet 3. stājās pie darba. Rudeņos brauca atpakaļ uz dzimteni, bet daži tomēr palika, ieguva zemi un apmetās uz dzīvi te pavisam.

Slaveni sakņu dārznieki kļuva jaroslavieši – Karpovski, Žigilovi, Serafimovi, Smirnovi. Arī latvieši jau pirms I Pasaules kara ieņēma redzamu vietu sakņu dārzniecībā. Starp viņiem atzīmējams arī latvietis Liepiņš, viņa siltumnīca atradās Biķernieku meža rajonā un viņš plaši nodarbojās un kļuva slavens ar sparģeļu audzēšanu.»

Dreiliņu pagastā uz 1920. gada janvāri bija 102 saimniecības. Tām kopā piederēja 1670 pūrvietas (618,5 ha) aramzemes, 1178 pūrvietas (436,3 ha) pļavu, 343 pūrvietas (127 ha) aizņēma ganības, 145 pūrvietas (53,7 ha) – mežs, bet 247,5 pūrvietas (91,7 ha) bija nederīgā zeme. Kopā Dreiliņu pagasta platība bija 3583 pūrvietas (1327,2 ha) zemes, un tas bija mazākais pagasts visā Rīgas apriņķī.

Saimniecībās turēja 158 darba zirgus un kumeļus, 212 slaucamas govīs, 131 jaunlopu, 53 cūkas, 19 aitas, 10 kazas. Darbaspēji bija 196 vīrieši un 116 sievietes.

Zemes izmantošana Dreiliņu pagastā uz 1920. gada 1. janvāri

Izmantojums	Pūrvietas	Ha
Kopējā platība	3583	1327,2
t. sk.: aramzeme	1670	618,5
pļavas	1178	436,3
ganības	343	127
meži	145	53,7
lauksaimniecībā neizmantojamā vai nederīgā zeme	247,5	91,7

1929. gadā pagasta platība bija 2604 ha zemes, kas novērtēta par 332 040 latiem. Bija 76 vecsaimniecības, jaunsaimniecību nebija. 1929./1930. gada pagasta budžets bija 11 380 lati. No tiem: izdevumi administrācijai – 3906 lati, izglītībai – 2128 lati, mazturīgo pabalstiem – 1707 lati.

1935. gadā (uz 1. janvāri) Dreiliņu pagastā skaitījās 91 saimniecība. Pagasta kopējā platība bija 31,32 km² (salīdzinājumam – 2004. gadā Stopiņu pagasta kopējā platība bija 53,5 km²). Iedzīvotāju skaits – 1102, no tiem 535 vīrieši un 567 sievietes. Vasarās iedzīvotāju skaits pieauga līdz 1500 cilvēkiem.

1939. gadā pēc lauksaimniecības objektu skaitīšanas Dreiliņu pagastā bija 95 zemes īpašumi 6897,9 pūrvieta (2554,8 ha) kopplatībā, t. sk. aramzeme un dārzi – 1944,8 pūrvieta (720,3 ha).

Zeme pagastā lielākoties smilšaina. Zemnieki pa daļai audzēja labību un cukurbietes, lai gan pēdējām nepavisam nav piemērotas smilts augšnes. Audzēšanas izdevīgumu noteica tā laika izdevīgā cukurbiešu valsts iepirkuma cena. Kā jau iepriekš minēts, viens no galvenajiem ienākuma avotiem bija piena lopkopība, dārzeņu un agro kartupeļu ražošana, ar ko zemnieki apgādāja Rīgu.

1935. gada sējumu struktūra: rudzi – 19%, auzas – 14%, kvieši – 6%, mieži – 4%, zālāji – 14%, kartupeļi un dārzeņi – 19%.

Kādas bija iespējas nopelnīt, pārdodot izaudzēto produkciju Rīgas tirgos? Pārdomām citāts no 1932. gada 7. jūlija «Lauksaimniecības Tirgus Ziņām»: «Rīgas tirgus patreizējos apstākļos bagātīgi apgādāts ar svaigiem dārzeņiem. Arī cenas visai pieņēmīgas. Dārzāju cenas Rīgas centrāltirgū vairumā šādas – latos:

jauni kartupeļi – 0,10–0,14 kg
svaigi burkāni – 0,27–0,30 kg jeb 0,05–0,15 buntītē
kāļi, skatoties pēc lieluma – līdz 0,12 par gab.
svaigas bietes – līdz 0,24 kg
jaunie, baltie kāposti galviņās – 0,33–0,42 kg
puķu kāposti, skat. pēc lieluma un labuma – 0,20–0,30 gab.
tomāti, jau krietni daudz un maksā 1,20–1,80 kg
spināti – 0,25 kg
skābenes – 0,20–0,28 kg
redīsi – 0,10 buntītē,
salāti – līdz 0,03 gab.
gurķi – svaigi līdz 0,30 gab.»

Pagastā darbojās divi veikali, attīstījās arī rūpniecība. Lielākais uzņēmums – akciju sabiedrības «Eduards Brūns un biedri» papīrfabrika. 1935. gadā pagasta namā bija bibliotēka ar 614 grāmatām (vadītājs Jānis

Vītolīņš). No sabiedriskajām organizācijām darbojās Latvijas Aizsargu organizācija, Lauksaimniecības biedrība, Dreiliņu krājaizdevumu sabiedrība «Ziedonis».

Pēc saimnieciskā stāvokļa Dreiliņu pagasts starp citiem Rīgas apriņķa pagastiem ietilpa otrajā grupā. Galvenais ienākumu avots bija nodokļi, taču uzkrājumi neveidojās un lielākiem celtniecības darbiem un citiem kapitālieguldījumiem līdzekļu nepietika. Tāds īsumā ir ieskats Dreiliņu pagasta saimniecībā līdz liktenīgajam 1940. gada 17. jūnijam.

Ulbrokas-Stopiņu pagasta platība un zemes izmantošana uz 1920. gada 1. janvāri

Izmantojums	Pūrvietas	Hektāri
Kopējā platība	14 536	5383,7
t. sk.: aramzeme	2710	1003,7
pļavas	2728	1010,4
ganības	1902	704,4
meži	5427	2010
lauksaimniecībā neizmantojamā vai nederīgā zeme	1768	655,2

Ulbrokas-Stopiņu pagasts bija vidēja lieluma. Saimniecībās skaitījās 165 darba zirgi un kumelji, 280 slaucamas govīs, 182 jaunlopi, 134 cūkas un sivēni, 113 aitas, 12 kazas. Nodokļu maksātāju vīriešu bija ap 150, sieviešu – arī ap 150. Iedzīvotājiem piederējušas četras klavieres un viena 3. kategorijas tirgotava. Ulbrokas-Stopiņu pagasts pēc ekonomiskās attīstības iespējām ietilpa pagastu 3. grupā. Tiem raksturīga mazauglīga zeme, neliela platība. Lai varētu pastāvēt un saimniekot, iedzīvotājiem bija jāmaksā paaugstinātas nodokļu likmes. Saimniecībās veidojās nelieli uzkrājumi, vai tādu nebija nemaz, tomēr ar neatlaidīgu, smagu darbu tika paveikts daudz savas labklājības nodrošināšanai.

Arī Ulbrokas-Stopiņu pagasta iedzīvotāju galvenā nodarbošanās bija sakņkopība un piensaimniecība. Daļa iedzīvotāju Rīgā strādāja dažādus gadījuma darbus. 1935. gadā Ulbrokas-Stopiņu pagastā skaitījās 1237 iedzīvotāji, no tiem 616 vīrieši un 621 sieviete. Vasarā iedzīvotāju skaits pieauga līdz 2000.

Pagasta budžets: 1934./1935. gadā – 17 235 lati; 1936./1937. gadā – 17 690 lati; 1939./1940. gadā – 24 000 latu. Budžeta summa tika noteikta, nodokļu uzlikšanas likumā paredzētās nodokļu likmes palielinot par 20%, lai uzkrātu līdzekļus skolas pārbūvei.

Pagastu salīdzinājums pēc 1936./1937. saimnieciskā
gada budžeta, latos

	Dreiliņu pagasts	Ulbrokas-Stopiņu pagasts
Budžeta summa	13 700	17690
Iedzīvotāju skaits	1102	1237
Budžeta summa uz vienu iedzīvotāju	12,43	14,30
Nodokļu summa uz vienu iedzīvotāju	10,30	13,05
Parādu summa uz vienu iedzīvotāju	-4,15	-

1935. gadā Ulbrokas-Stopiņu pagastā bija jau 269 zemes īpašumi un 241 saimniecība. Salīdzinot ar 1920. gadu, mainījās zemes lietošanas struktūra – kopējā platībā palielinājās aramzemes, ganību un pļavu īpatsvars. Uz 1939./1940. gadu pagasta zemes kopējā platība bija 6451,31 ha, nekustamās mantas vērtība – 836 271 lats. Pagastā dzīvoja jau 1674 iedzīvotāji. Bija 100 vecsaimniecību ar kopplatību 4013,73 ha, 118 jaunsaimniecību ar 1052,75 ha kopplatību, 84 sīksaimniecības ar 13 ha kopplatību un 71 amatnieka gabals ar kopplatību 65 ha.

Kā jau minēju, nozīmīga pagasta iedzīvotāju nodarbošanās bija piena lopkopība. To sekmēja arī Rīgas tirgus tuvums. Latvijas valsts sākuma gados lauksaimnieki vispirms pievērsa uzmanību lopu skaita atjaunošanai, arī pļavu un ganību iekārtošanai, kas neprasīja lielus kapitālieguldījumus, tā ātrāk gūstot labas sekmes saimniekošanā. Mazāk uzmanības tika pievērsts sugas lopu audzēšanai un šķirņu izkopšanai.

Diezgan plašos apmēros arī Ulbrokas-Stopiņu pagastā audzēja sakņaugus un kāpostus, pārdodot tos Rīgas tirgū. Ar graudkopību

Lielkāju ganāmpulks, 30. gadi.

Kāpostu stādīšanas talka Ziedkalnos (Hermīnes Vinteres dzimtās mājas).

nodarbojās tikai dažas lielākās saimniecības, lai gan maizes labības cenas Lauksaimniecības ministrijas Zemkopības departaments un Labības birojs bija noteicis augstas un zemniekiem izdevīgas. Piemēram, rudzu cena 1930. gadā, lati par tonnu:

Labības nosaukums	Hektolitras svars	Tīrības pakāpe %			
		95–97	97,1–98	98,1–99	99,1–100
Rudzi, nekaltēti	Min. 67	215,–	219,30	223,60	227,90
Rudzi, kaltēti	69–71	240,–	244,80	249,60	254,40
	75,1–76	252,–	256,80	261,60	266,40
	76,1–77	254,40	259,20	264,–	268,80

Pie noteikta stērķeles (cietes) satura Nodokļu departaments paziņojis un noteicis «pieklājīgas» cenas kartupeļiem spirta ražošanai. Daži piemēri:

Stērķeles saturs, %	Cena par kvintālu*, Ls	Cena par tonnu, Ls
13–13,44	4,74	94,80
18–18,4	6,54	130,80
22–22,4	7,98	159,60

*1 kvintāls = 50 kg

Neatkarības pēdējā gadu desmitā pirms varmācīgās okupācijas 1940. gadā Latvija sviesta eksportā bija ieņēmusi 4. vietu Eiropā un 6. vietu pasaulē. Bet katra saimnieka «krājkase» bija bekonis. Tā audzēšanu un nodošanu eksportam veicināja Kotācijas komisijas noteiktās cenas.

Bekona cenas (dzīvsvārā) 01.08.–06.09.
1930./1931. saimnieciskajā gadā

Svars, kg	Cena, Ls/kg
64–74	0,96
75–79	1,06
80–91	1,10
92–100	1,06

Politikis un vēsturnieks Visvaldis Lācis, analizējot Latvijas Republikas pirmos 20 gadus, uzsver, ka Zeme un Brīvība – tās bija divas vērtības, kuru atgūšanai latviešu tauta cīnījās par neatkarīgu valsti no 1918. gada 18. novembra līdz 1920. gadam. Latvieši zināja, ka zaudējot brīvību, pakāpeniski viņiem tiks atņemta arī Latvijas zeme. Vārds «zeme» latviešu apziņā saistījās ar saimniecisko brīvību, tai piedevēja svētumu. Tāpēc arī 1920. gadā Satversmes Sapulces vēlēšanu cīņā pirmajā vietā bija nevis jautājums par valsts iekārtu, bet gan par agrāro satversmi. Agrārās reformas jautājumus Satversmes Sapulce sāka izskatīt jau 1920. gada 19. augustā un tā tika pilnīgi pabeigta tikai 1937. gadā, taču lielākā daļa darbu tika paveikti divarpus gadu laikā un jau 1923. gadā Zemes komitejas tika likvidētas un zemes reformas īstenošanu uzdeva pagasta pašvaldībām.

Lauksaimnieciski izmantojamā zeme kopā ar mežiem kļuva par Latvijas svarīgāko dabas bagātību. Katrs, kam piederēja šī bagātība, darīja visu, lai ar vislielāko atbildību to koptu un nodrošinātu savu labklājību. Arī pašvaldības, balstoties uz valsts noteiktajiem tautsaimniecības likumiem, sekoja lauksaimnieku saprātīgai saimniekošanai. Piemēram, «Valdības Vēstneša» 216. numurā 1930. gada 24. septembrī bija publicēts šāds norādījums: «Lauksaimnieku ievēribai! Katram lauksaimniekam, kas atved intendantūrai pārdot labību, jāņem līdz pase un pašvaldības apliecība: «...pagasta valde ar šo apliecina, ka NN mājas saimnieks (v. uzv.) 1930. gadā savā saimniecībā patiešām ražojis (rudzus, kviešus u. c.) un virs saimniecības gada patēriņa un sēklai vajadzīgā daudzuma kā liekus var pārdot intendantūrai.»»

Tāpat ļoti nopietni tika uzraudzīts mājlopu veselības stāvoklis. Latvijas Veterinārijas pārvalde presē ziņoja par katru konstatētās mājlopu sērgas gadījumu ne tikai apriņķī vai pagastā, bet arī konkrētā saimniecībā. Piemēram, tā paša 1930. gadā jūlijā Ulbrokas-Stopiņu pagasta Staliņos un Grunduļos bijusi cūku roze (*Erysipelas suum*).

Lauksaimniecības attīstības temps bija straujš. Arnolds Aizsilnieks (grāmatas «Latvijas saimniecības vēsture 1914–1945» autors) rakstīja:

«...latvju tauta šajos gados veikusi lielu varoņdarbu, atdzīvinot pašas spēkiem un kailām rokām gruvešos sagrauto saimniecību... šis varoņdarbs nav nebūt mazāks kā tas, ko latvju tauta parādīja Brīvības cīņās kaujas laukā.»

Zemnieki paši organizēja dažādas kooperācijas: piensaimnieku biedrības, savstarpējās kredītsabiedrības, lopkopības pārraudzības biedrības. 1929. gada 2. jūnijā Ulbrokā tika dibināta «Labierīcības veicināšanas biedrība.» Biedrības mērķis bija «apvienot Ulbrokas un tās apkārtnes zemes īpašniekus un citus iedzīvotājus kopdarbā par kulturālā līmeņa pacelšanu, materiālo un tiesisko interešu aizstāvēšanu, Ulbrokas labierīcības izkopšanu, ceļu un vispār satiksmes nokārtošanu, kā arī kopīgo interešu aizstāvēšanu, dibināt, pēc vajadzības, īpašus pasākumus...» Biedrības darbības rajons aptvēra Ulbrokas-Stopiņu un Dreiliņu pagastus. Valdes «sēdeklis» bija Ulbrokā. Dibināšanas sapulce notika «Austrumu» mājās, turpmākās sapulces – O. Mālera mājās. Par valdes priekšsēdētāju ievēlēja O. Asmani, par sekretāru – V. Vilsonu, par priekšsēdētāja biedru – K. Cvetikovu, par mantzini – E. Veidemani, par kasieri – O. Māleru.

Pēc satura un formas interesanta šodien liekas Ulbrokas Labierīcības veicināšanas biedrības sarakste. Piemēram, uzaicinājums Ulbrokas apkārtnes saimniecību īpašniekiem:

«God. kungs!

Daži ulbrocieši pēdējā laikā bija nākuši uz domām dibināt biedrību, kuras mērķis būtu rūpēties par Ulbrokas un apkārtnes uzplaukšanu, labierīcību utt. Dīvaini izliekas, ka Ulbroka, kura atrodas tik tuvu galvas pilsētai, ir tik maz pazīstama un rīdzinieki neizmanto atpūtai etc. Šāds stāvoklis nevar turpināties, ja gribam tikt uz zaļa zara. Tāpēc iniciatori, lolodami cerības uz rosīgu kopdarbību par Ulbrokas un katras atsevišķas saimniecības uzplaukšanu, ķērās pie attiecīgu statūtu izstrādāšanas jaundibināmai organizācijai...

... Uz redzēšanos dibināšanas sapulcē 2. jūnijā 1929. gadā.

V. Vilsons.»

Šāds uzaicinājums tika piesūtīts 50 cilvēkiem, no tiem bija ieradušies 12 (to skaitā Rihards Igals). Jau no paša sākuma biedrības darbība bija lemta neveiksmei, jo iedzīvotāji bija pasīvi. Tomēr biedrības darbošanās laikā tika izskatīti un ierosināti daudzi pagastu iedzīvotāju sadzīves uzlabošanas jautājumi: 1) Satiksmes ministrijai tika ierosināts jautājums par automātiskas telefonu palīgcentrāles ierīkošanu Ulbrokā, pievienojot to tieši Rīgas telefonu tīklam bez abonementa maksas paaugstināšanas; 2) Satiksmes ministrijai, Ministru kabinetam un Saeimas Budžeta komisijai tika iesniegts lūgums Rīgas-Ērgļu dzelzceļa

lietā – jauno līniju virzīt no Rīgas tieši gar Ulbroku; 3) Ierosinājums Šoseju un zemes ceļu dienestam rūpēties par apstādījumu ierīkošanu uz Lubānas šosejas rajonā starp Šeimaņa muižiņu un dzelzceļa līniju pie Rīgas. Saņemtas šādas atbildes: automātiskās centrāles ierīkošana Ulbrokā nav iespējama dārgās pārbūves dēļ; 3. ierosinājumu valde noraida, jo «Lubānas šosejas galvenais virziens vēl nav noteikts.»

Biedrības valde uzskatīja par «nākotnei svarīgu» arī jautājumu par pamatskolas būvi Ulbrokā. Par to Ulbrokas-Stopiņu pagasta padome 1930. gada 14. janvārī pieņēma šādu lēmumu: «atstāt bez ievēribas, jo ... līdz šim Ulbrokas novadā ir tikai apmēram 10 skolēni.» Pēc šī protokola redzams Ulbrokas-Stopiņu pagasta padomes sastāvs uz 1930. gada 14. janvāri. No 12 padomes locekļiem klāt bija deviņi: K. Venters-Vinters, J. Lapsa, K. Riekstiņš, A. Janševskis, J. Veidemanis, K. Jurjaks, T. Kaņepe, J. Sirmbārdis, J. Krastiņš. Pagasta valdes priekšsēdētāja un darbveža paraksti nav salasāmi.

Pārlapojot protokolus, atrodami iesniegumi nākotnes vārdā: lūgums Rīgas apriņķa valdei Ulbrokas novadu pievienot Dreiliņu pagastam, ja tiktu realizēts projekts par Salaspils un Stopiņu apvienošanu; aicinājums Ulbroku reklamēt laikrakstos, jo «...arī kā vasarnīcas un atpūtas rajons Ulbroka ieņem cienīgu vietu blakus Ogresi, Siguldai u. c., un pat, cerams, tiks vēl vairāk iemīļota»; lēmums «protestēt pret tuberkulozes sanatorijas ierīkošanu Ulbrokā, kas bieži apdzīvota. Par to ziņot Veselības departamentam.»

Aktuāla bijusi satiksme ar Rīgu, lūk: «Nācis zināms, ka pārpildīti autobusi no Šeluhinas nemaz neiegriežas Ulbrokā, kamdēļ publika paliek nezināšanā un spiesta iet kājām uz Rīgu. Valde atrod šādu kārtību par nenormālu un tamdēļ nolemj ziņot par to uzņēmējam, lūdzot nokārtot, lai valsts autobuss pieturētu Ulbrokā.» Rīgas–Ulbrokas autosatiksmes uzņēmuma īpašniekam Jakobsonam tika ierosināts ierīkot pie auto pietātnes «Ulbroka» pajumti pasažieriem. «Šajā jautājumā būtu vedamas sarunas ar kalēju R. Igalu, varbūt tas varētu atļaut paplašināt jumtu esošai mājiņai, kura tagad stāv dīkā.»

Diemžēl 1936. gada 26. jūlijā biedrība saņēmusi Iekšlietu ministrijas lēmumu par biedrības likvidāciju. Valde nolēma lūgt revidēt lēmumu un atļaut arī turpmāk biedrībai darboties, tomēr 1937. gada 21. janvāra «Valdības Vēstnesī» Nr. 16 ir paziņojums par Ulbrokas Labierīcības biedrības likvidēšanu bez sīkākiem paskaidrojumiem.

Pagasta sabiedriskajā dzīvē nozīmīga bija aizsargu organizācija – 5. Rīgas aizsargu pulka Stopiņu nodaļa (priekšniece Hermīne Vintere no Ziedkalnu mājām), Latvijas Kultūras veicināšanas biedrība (dibināta 1922. gadā, priekšsēdētājs Ernests Lima), Savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība (priekšsēdētājs Jānis Veidemanis), Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrība (priekšsēdētājs E. Sproģis),

Nacionālā atvaļināto karavīru biedrība (priekšsēdētājs Kārlis Raņķis). Darbojās arī citas sabiedriskās organizācijas – Stopiņu 869. mazpulks, Stopiņu Lopkopības pārraudzības biedrība, Stopiņu Lauksaimniecības biedrība.

Kā pagasta jaukākā vieta tiek minēti Mazās Juglas krasti. Desu krogā bijusi iekārtota tūristu apmešanās vieta «Priednieks».

Ulbrokas-Stopiņu zemes dzīles bija (un ir) bagātas ar izejvielu krājumiem būvmateriālu ražošanai. To vidū: dolomīti, kaļķakmens, ģipšakmens. Bija sāкта plaša ģipšakmens slāņu izmantošana. Getliņu purva rajonā darbojās Salaspils kūdras fabrika, kas bija valsts īpašums ar 167 strādniekiem un 242 377 latu gada apgrozījumu. 1936. gadā fabrika uzsāka pakaišu kūdras eksportu uz ārzemēm.

Salaspils stacijas tuvumā vairāk nekā 10 gadus pastāvēja Šoha firmas augļu un krāšņuma koku audzētava, aizņemot vairāk nekā 20 ha lielu platību. Tagad tā daļēji ir Salaspils Botāniskā dārza teritorija. 1922. gadā dibinātais Latvijas Universitātes Botāniskais dārzs pirmos četrus gadus bija izvietojies uz neliela nomāta zemes gabala Dreiliņos. Botāniskā dārza dibinātājs un pirmais direktors (1922–1944) bija profesors Nikolajs Malta (12.02.1890.–21.11.1944. Štolcenavā, Vācijā). No 1944. līdz 1948. gadam Botānisko dārzu vadīja profesors Pauls Galenīks (23.02.1891.–15.05.1961.). 1920./1921. gadā viņš vadīja ārstniecības augu pētīšanas ekspedīciju Vidusaltajā un Dienvidaltajā. Ekspedīcijā savāktās augu sēklas viņš iesēja Dreiliņu Botāniskajā dārzā. 1926. gadā Latvijas Universitāte Botāniskā dārza vajadzībām ieguva 10 ha (tagad 16 ha) lielu teritoriju Āgenskalnā, Kandavas ielā 2. Botāniskā dārza dēstījumi tika pārcelti uz turieni.

No pārējiem uzņēmumiem būtu minami: dzirnavas «Jauncekulos» (īpašnieks Mārtiņš Grunde) un Ulbrokā (īpašnieks Jēkabs Imše). Darbojās dažādu preču tirgotavas pie Salaspils dzelzceļa stacijas (īpašnieki Kārlis Saulītis, Kārlis Miklāvs, Mendels Rakūzins); preču veikals Zeltiņos (īpašnieks Krišjānis Klauva); tirgotavas Desu mājās (īpašnieks Jānis Martinsons), Kazākās (īpašnieks Osips Koroļkovs), Krāģī (īpašnieks K. Levinskis), Ulbrokā (īpašnieks Reinholds Engelberts); 1. šķiras traktieri-restorāni: pie Salaspils stacijas (īpašnieks Kārlis Saulītis) un Līču krogā (īpašnieks Nikolajs Verhickis).

Satiksmes ziņā pagasts atradās ļoti izdevīgā vietā. Pagasta teritoriju šķērsoja divas dzelzceļa līnijas: Rīga–Daugavpils un Rīga–Ērgļi. Pagasta robežās atradās Salaspils, Acones un Sauriešu stacijas un pieturvietas Cekulē. Pagastu šķērsoja Rīgas–Dobelnieku, Rīgas–Ērgļu un Rīgas–Ulbrokas–Līču (Šeluhinas) autosatiksmes ceļi.

Stopiņu novada nozīmīgākie uzņēmumi

Valsts saimniecība «Ulbroka» – kolektivizācija, saimniecības izveidošanās un darbība

Masveida kolhozu dibināšana notika pēc 1949. gada deportācijas. Kolhozos (tos sauca arī par lauksaimniecības arteļiem, l/a) sāka stāties visi – tik lielas bija iedzīvotājiem iedzītās bailes no Sibīrijas. Vārds un apziņa – Sibīrija – bija pātaga, drauds, un latviešu zemnieks izšķīrās par šo soli, kas viņam atņēma visu: zemi, ko viņš tik cītīgi bija kopis, lopus, kas priecēja katru saimnieku, lauksaimniecības darbarīkus, ko, likdams latu pie lata, bija spējis iegādāt. Par nestāšanos kolhozos vīriem bija dūša parunāt tikai tuvu draugu pulkā, varbūt pie alus glāzes...

1948. gadā Dreiliņu pusē nodibinājās pirmais l/a «Cīņa». Teritorijas perimetrs bija apmēram šāds: Biķernieku mežs, Liepiņas, Gundegas, Saulīšu zemes, Brekši, Daumaņi. Kolhoza kantoris atradās Purgaiļu mājās (tagad to vairs nav); kolhoza biedru skaits – 140. Pirmais kolhoza priekšsēdētājs bija Jāzeps Pozņakovs, cilvēks, kurš ar lielu piepūli vilka savu parakstu. Atceras tā laika galvenā zootehniķe Dzidra Pūce-Bērtiņa: «1958. gadā, uzsākot darbu l/a «Cīņa», valdes priekšsēdētājs bija Albīns Butāns. Augstākā lauksaimnieciskā izglītība bija galvenajam agronomam Rēpiņam un galvenajai zootehniķei. Saimnieciskā drošība – piena lopkopība (nodota ekspluatācijā Rumpju liellopu ferma 120 galvām), izslaukums no govīm gan bija stipri zem 3000 kg gadā. Pienu uz savākšanas punktu veda ar zirga pajūgu. Savākšanas punkts bija Dreiliņos (tagad – kafejnīca «Pie sievasmātes»). Saimniecībā ražoja cūkgaļu un sāka attīstīt putnkopību, olu ražošanu. Ļoti krietna darba darītāja bija putnkope Bronislava Briška.»

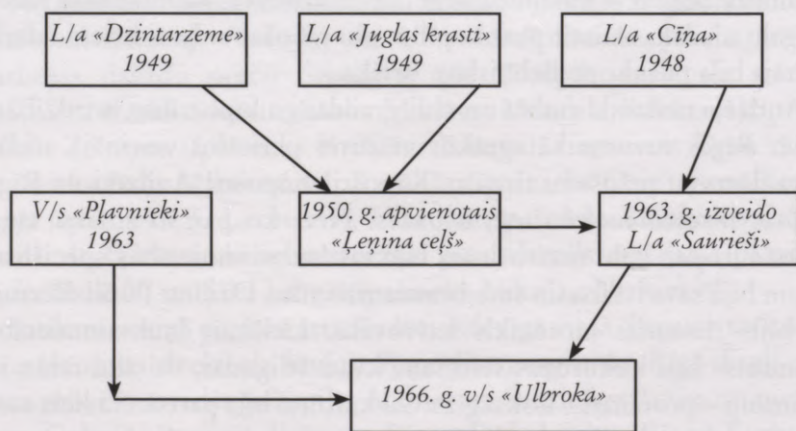
Audzēja nedaudz rudzu un citu graudaugu lopbarības vajadzībām, tomēr Rīgas tuvums kā agrākos vēstures periodos veicināja atklātā lauka dārzenu ražošanu tirgum. Kāposti! Kāposti! Audzēti uz Rīgas pilsētas izvesto tualešu mēslu bāzes. Nez, ko par šo smaku tagad teiktu Eiropa? Labi nodrošināts bija tas lauksaimniecības speciālists, kuram bija sava istaba un savs braucamais rīks. Dzidrai Pūcei-Bērtiņai tas bijis slavenais motocikls kavrovecs. Lielākais lauksaimniecības «brīnums» bija kukurūzas stādīšana kvadrātligzdās, vairāku reižu ravēšana un – protams! – koksagīzs. Šai kultūrai bija paredzēta liela tautsaimnieciskā nākotne gumijas ieguvē.

Veidojās arī ciematiņš. Pirmās mājas uzcēla Deglava ielas un Lubānas šosejas krustojumā. Jāpiebilst, ka Lubānas šoseja bija visparastākais neizbraucamais zemes ceļš. 1950. gadā l/a «Cīņa» kļuva par pirmo padomju Latvijas kolhozu miljonāru.

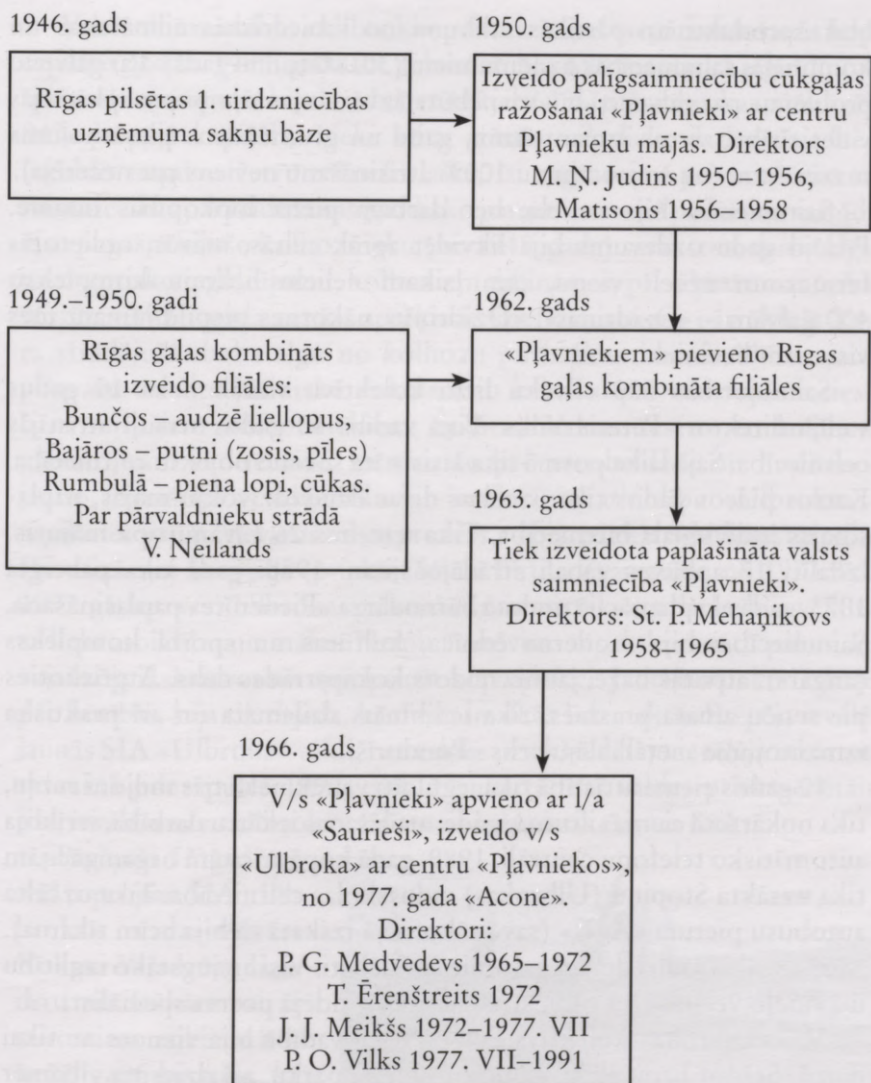
Ulbrokas centrā 1949. gadā nodibinājās divi lauksaimniecības arteļi – «Dzintarzeme» un «Juglas krasti.» L/a «Dzintarzeme» kantoris bija Pārūpēs, priekšsēdētājs – Āboliņš. Šiem kolhoziem bija īss mūžs, un 1950. gadā, tos apvienojot, izveidojās l/a «Ļeņina ceļš.» L/a «Ļeņina ceļš» kantoris bija izvietots Robežniekos. Arī «Ļeņina ceļa» pamatražošana bija piena lopkopība, liellopu gaļas ražošana, cūkkopība un olu ražošana, piena savākšanas punkts bija Raugās.

No kolhoza «Mārupe» uz «Ļeņina ceļu» par priekšsēdētāju tika pārcelts lauksaimniecības speciālists Arvīds Kalējs. Šo cilvēku grāmatas autorei bija iespēja satikt 80. gados. Artūrs Kalējs bija lielas dzīves gudrības un labestības cilvēks. Priekšsēdētāja gados viņš ap sevi pulcēja gudrus un darbīgus speciālistus. Stopiņu novada lauksaimnieki vēl šodien var lepoties, ka savas jaunības gados šeit strādāja arī visiem zināmais Ķekavas putnu fabrikas iedibinātājs un veidotājs Mārtiņš Skuja, par galveno grāmatvedi – kolhoza «Ķekava» galvenais grāmatvedis Ernests Stepka un, protams, arī mūsu Dzidra Pūce-Bērtiņa. Mēs, vēlāko gadu lauksaimniecības speciālisti, labvēlīgi saskatījāmies, ja rajona Lauksaimniecības pārvaldē gadījās redzēt slavenos ķekavniekus...

1963. gadā Latvijas laukos tika noteikti ražošanai optimālāki saimniecību lielumi. Arī tagadējā Stopiņu novadā tika apvienoti mazie kolhozi (l/a). Apvienojoties l/a «Ļeņina ceļš» un l/a «Cīņa», izveidojās jauna saimniecība – «Saurieši». Apvienotās saimniecības mūžs nebija garš. 1966. gadā, «Sauriešiem» pievienojot valsts saimniecību «Pļavnieki», tika izveidota valsts saimniecība «Ulbroka», kas pastāvēja līdz 1992. gada 29. februārim. Shematiski tas varētu izskatīties šādi:

Valsts saimniecība «Ulbroka» kā viena no lielākajām cūkgāļas ražošanas saimniecībām Latvijā pastāvēja 26 gadus (1966–1992). Veidoties par šāda tipa saimniecību «Ulbroka» sākusi tūlīt pēc 2. pasaules kara. Saimniecības izveidošanās gājusi ļoti garu ceļu:

Pēc izveidotās shēmas redzams, cik dažādi saimniekošanas veidi un vadītāji bijuši v/s «Ulbroka». No saimniecības, kur ziemā «Bajāru» fermā turētajiem un laikā neieziemotajiem ūdensputniem, kas iesala Lielās Juglas ūdeņos, gluži vienkārši nopļauti kakli, kur rudenos «Pļavnieku» cūku fermās sievas brida vismaz līdz ceļiem pa vircu, līdz saimniecībai, kuru 1990. gadā vērtēja par vienu no tā laika modernākajām saimniecībām – tāda bija izaugsme.

1973. gadā v/s «Ulbroka» sāka darboties republikā lielākais cūkgaļas rūpnieciskās ražošanas komplekss – lielferma «Acone», kur ik gadus nobaroja 60 000 cūku (viena aprīte – 30 000 galvu). Izvēloties vietu lielfermas celtniecībai, vērā ņēma galvaspilsētas tuvumu. Apmēram 20% cūku barības nodrošināja pilsētas pārtikas rūpniecības

blakusprodukti un pārtikas atlikumi no sabiedriskās ēdināšanas un komunālās saimniecības uzņēmumiem (30 000 tonnu gadā). Par galveno problēmu, par galveno «būt vai nebūt», izvērtās jautājums par apkārtējās vides tīrību, vircas izmantošanu, gaisa un gruntsūdens piesārņojuma mazināšanu (uz šo jautājumu 100% atrisināšanu neviens pat necerēja).

Saimniecībā bija neliela, bet darbīga piena lopkopības nozare. Pēdējo gadu uzdevums bija likvidēt agrāk celtās, mazās, nolietotās fermas un uzcelt vienu, tam laikam nelielu liellopu kompleksu 400 galvām – «Dzidriņas». «Dzidriņu» nākotnes piepildījumam mēs visi esam liecinieki...

Saimniecības 500 cilvēku lielo kolektīvu vairāk nekā 10 gadus vadīja direktors Pēteris Vilks. Viņa vadībā 10 gados strauji attīstījās celtniecība. Šajā laika posmā tika atrisināta sociālo objektu celtniecība. Katros piecos gados tika uzceltas divas daudzdzīvokļu mājas, paplašinājās individuālā būvniecība. Tika uzceltas 26 Līvānu tipa mājiņas, izdalīti 17 apbūves gabali strādājošajiem. 1988. gadā tika pabeigta 1973. gadā ekspluatācijā nodotā bērnu dārza «Pienenīte» paplašināšana. Saimniecībai bija moderna ēdnīca, kultūras un sporta komplekss (angārs), atpūtas bāze, jaunizveidots kokapstrādes cehs. Atgriezoties pie senču amata prasmes, tika iedibināts daiļamata un arī praktiska izmantojuma metālkalēju cehs «Pundurīši.»

10 gados ciema attīstībā tika ieguldīti vairāk nekā trīs miljoni rubļu, tika nokārtota ciema siltumapgāde, attīrīšanas iekārtu darbība, ierīkoja automātisko telefonu centrāli. 1989. gadā kopā ar citām organizācijām tika uzsākta Stopiņu (Ulbrokas) vidusskolas celtniecība. Tika uzcelta autobusu pietura «Āvas» (savā sākotnējā izskatā tā bija acīm tīkama). Saimniecību vadīja deviņi galvenie speciālisti. Visi ar augstāko izglītību un vidējo vecumu 43 gadi, strādāja arī 48 vidējā posma speciālisti.

V/s «Ulbroka» kolektīvs Pētera Vilka vadībā bija vienots ne tikai darbā. Stādot liepu aleju, veidojot «Līgo» parku, arī dziesma vienmēr bijusi blakus. Gadiem ilgi rajona un republikas skatēs sevi augstam novērtējumam pieteicis sieviešu vokālais ansamblis (vadītāja Ina Ekarte), vīru koris aizdziedāja līdz republikas dziesmu svētku laureātam (diriģents Ludvigs Poselis). Arī jauktā kora «Ulbroka» pirmsākumi ir v/s «Ulbroka». Vēl šodien vilktie Vidzemes novada tautastērpi nav nekas cits kā līdzekļi likvidējamās «Pļavnieku» cūku fermas «kapitālajam remontam». Tautastērpus ārpus kārtas auda Rīgas rajona pakalpojumu kombinātā, kura direktors 1986./1987. gadā bija visu cienītais atjaunotās Latvijas Republikas pirmais prezidents Guntis Ulmanis. Paldies viņam par to. Pirmo reizi šie tērpi tika uzvilkti Daugavpils Stroņu estrādē 1990. gadā – Latgales pēdējo, 1940. gada, dziesmu svētku atceres koncertā. Par cilvēkiem, viņu darbu un notikumiem nebūtu par maz vienas atsevišķas grāmatas ar nosaukumu «Tas laiks...».

Valsts saimniecības «Ulbroka» privatizācijas un pārveidošanās kopsapulce notika 1992. gada 29. februārī. No 698 mantiskā ieguldījuma īpašniekiem sapulcē bija ieradušies 449 jeb 64% īpašnieku, kas pārstāvēja 94% kopējā kapitāla. Lieki būtu stāstīt, cik lielu darbu vajadzēja ieguldīt nepilnu četrus mēnešus laikā, lai sagatavotu privatizācijas un saimniecības pārveidošanas juridisko pamatojumu. Apzināt un sastādīt visu pagastā bijušo kolhoznieku (no 1948. gada) sarakstus; darba algas un mantisko ieguldījumu, kolhoziem dibinoties, pārrēķināt mantiskās vērtības 1991. gada cenās; aprēķināt koeficientus un pārrēķināt katra strādājošā darba algu no kolhozu pirmsākumiem; izrakties cauri pilnvaru un citu juridisku dokumentu kalniem par mantojuma tiesībām mirušiem kolhozniekiem. Šodien, atskatoties uz to laiku, ar gandarījumu var secināt, ka visu šo procesu beidzot un nodibinot jauno formāciju – sabiedrību ar ierobežotu atbildību «Ulbroka» – netika ierosināts neviens tiesas process, nebija pat kārtīgu domstarpību. Privatizācijas komisija (priekšsēdētāja Biruta Zvaigznīte, no 1973. līdz 1992. gadam v/s «Ulbroka» galvenā ekonomiste) savu darbu bija veikusi ar lielu atbildību un māku. Neminēsim visas tās dokumentu pakas, ko vajadzēja izskaidrot un apstiprināt kopsapulcei. Jautājumu, ko izskatīt pēc būtības, bija tik daudz, ka diena ievilkās līdz naktij. Paspēja ievēlēt jaunās SIA «Ulbroka» valdi, bet valdes priekšsēdētāju ievēlēja atkārtoti sasauktā pilnsapulcē 1992. gada 14. martā. Par valdes priekšsēdētāju tika ievēlēts v/s «Ulbroka» galvenais inženieris Aivars Kokts.

Pagājuši 13 gadi un vēl joprojām SIA «Ulbroka» vada Aivars Kokts. Vajadzēja lielu drosmi, dažkārt pat ar sakostiem zobiem būt nežēlīgam, lai tajos, kā mēs tagad sakām, «juku laikos», kad jaunie likumi tikai veidojās, uzņemtos šī lielā ražošanas giganta vadību.

Bija ātri jāizlemj kā strādāt, ko izvēlēties par domubiedriem, jo pa vecajām ierastajām sliedēm braukt vairs nevarēja, ja gribēja noturēties. Bija jāizdara izvēle. Aivara Kokta racionālais prāts un raksturs ievirzīja visu pareizā gultnē. Šodien lielferma «Acone» un SIA «Ulbroka» ir moderns 21. gadsimta uzņēmums.

Stāsta SIA «Ulbroka» valdes priekšsēdētājs Aivars Kokts

«Tolaik uzbūvētais cūku komplekss izcēlās ar vairākām progresīvām lietām, kuras pat šodien rietumos uzskata par aktualitāti. Problēma kompleksā bija ļoti liels cūku vircas daudzums – līdz 20 000 m³ mēnesī. Vircu neuzglabāja, bet ik dienas izveda uz apkārtējiem laukiem ar 5–6 lieljaudas traktoriem.

Cūku kompleksam ļoti grūts bija 1992.–1996. gads, jo tad mainījās daudzi ražošanas nodrošināšanas parametri: tika pārtraukta sivēnu piegāde no reproduktorsaimniecībām; trūka pilsētas pārtikas atlieku, arī to pārstrāde ekonomiski būtu neizdevīga dārgo energoresursu dēļ; strauji samazinājās gaļas iepirkuma cenas.

SIA «Ulbroka», kurā strādā 60 darbinieki, sekmīgi ir atrisinājuši šīs problēmas, arī pašu galveno – sivēnu ražošanu. Sadarbojoties ar nozīmīgiem rietumvalstu selekcionāriem, apgūta jaunu cūku šķirņu ieguve. No 1995. gada SIA «Ulbroka» ir piešķirts šķirnes cūku audzētāja statuss. Pilnīgi nodrošinātas ir ne tikai pašu vajadzības pēc vaislas dzīvniekiem – spējam nodrošināt arī republikas vadošās cūku audzēšanas saimniecības. Sadarbojoties ar Lielbritānijas lopbarības kompāniju «BOCM Pauls», ir apgūta jauna cūku barošanas tehnoloģija. Tas devis iespēju paplašināt darbības virzienu – tirdzniecību ar ļoti kvalitatīviem lopbarības produktiem no Lielbritānijas.

Ik gadus notiek ēku rekonstrukcija, tiek uzlaboti dzīvnieku turēšanas apstākļi, sakārtota apkārtējā vide. Vircas daudzums mēnesī nepārsniedz 2000 m³. Parasti virca tiek uzkrāta un izvesta uz laukiem pirms aršanas. Kaimiņu pagastu zemkopji izjūt organiskā mēslojuma deficītu un vienojas ar SIA «Ulbroka» par mēslojuma piegādi, šeit vēl ir radošas darbības lauks.

No 2002. gada līdz 2004. gadam fermas labiekārtošanā ieguldīts vairāk nekā viens miljons latu. Ir realizēti pieci SAPARD projekti ar Eiropas Savienības līdzekļu piesaisti. Šobrīd dzīvniekiem nav bīstamas ārējās temperatūras svārstības, pat janvāra lielais sals, jo dzīvnieki atrodas uz apsildāmām grīdām, novietnēs temperatūra tiek regulēta automātiski. 2004. gadā tika pabeigta lieljaudas kautuves rekonstrukcija, par ko ir saņemts «Atzīšanas sertifikāts», kas ļauj veikt produkcijas piegādi lielveikalu tīkliem «Mego», «Rimi», «Nelda». Ik mēnesi tiek pārdotas 120 tonnas pašu izaudzētas cūkgaļas. Nākotnes plānos ir turpināt fermas sakārtošanas un labiekārtošanas darbus, tās darbību padarot draudzīgu apkārtējai videi. Ja redzat braucam specializētu mašīnu ar mīļi aicinošu reklāmas uzrakstu: «Ķer lepno vietējo!», tad ziniet – jums ir iespēja iegādāties augstas kvalitātes produkciju.

PSRS Lauksaimniecības ministrijas Graudaugu kultūru šķirņu izmēģināšanas komisijas Rīgas iecirknis

Šīs saimniecības 90. gadu direktora Jāņa Laša stāstījumu 2000. gada decembrī pierakstījusi Ulbrokas vidusskolas skolotāja Zeltīte Zapoļska.

«1946. gada martā Stopiņu pagasta teritorijā, apvienojot Raugu un Robežnieku saimniecību zemes, tika dibināts PSRS Lauksaimniecības ministrijas Graudaugu kultūru šķirņu izmēģināšanas komisijas Rīgas iecirknis 43,8 ha platībā (laika gaitā nosaukums vairākkārt mainījies).

1946. gadā izmēģinājumi tika veikti septiņām kultūrām, pavisam tika pārbaudītas 30 šķirnes. Nākamo 10 gadu laikā strauji palielinājās gan pārbaudāmo šķirņu skaits (92), gan audzējamo kultūru daudzums (13).

Robežnieki 1948. gadā.

1946. gadā saņemtā zeme bija slikti kopta, ražas bijušas mazas. Mērķtiecīgas darbības rezultātā pastāvēšanas pirmajā desmitgadē tika sasniegti augsti saimnieciskie rādītāji, un 1956. gadā Graudaugu kultūru šķirņu izmēģināšanas komisijas Rīgas iecirknis tika izvirzīts uz Vissavienības Tautas saimniecības sasniegumu izstādi Maskavā.

Sākumā galvenos darbus veica ar zirgiem, vēlāk tos nomainīja tehnika. 20 gadus pēc saimniecības dibināšanas bija trīs traktori, arklis, disku lobītājs, kultivators, zāles pļāvējs, divas sējmašīnas u. c. tehnika. Vēl pēc 20 gadiem (1989. gadā) tehnikas daudzums bija apmēram četras reizes lielāks. Bija iegādāti arī četri kombaini un cita moderna tehnika. Saimniecībā bija paplašinājusies līdz 283 ha.

Saimniecībā strādājuši ilggadēji darbinieki, kas lielā mērā veicinājuši

tās attīstību. Visilgāk – vairāk nekā 40 gadus – saimniecībā strādājis Jānis Garkalns (dzimis 1905. gada 14. maijā). No 1947. gada viņš veicis gan vadītāja palīga, gan agronoma, gan grāmatveža darbu, strādājis arī par šoferi un kombainieri. Garajos darba gados Jānis Garkalns saņēmis daudz atzinību un pateicību par godprātīgi veiktu darbu. Ilggadēja darbiniece bijusi arī G. Purviņa, kura strādājusi gan iecirknī, gan inspektūrā.

Stabilus pamatus saimniecības attīstībā licis tās pirmais vadītājs Jānis Rocēns. Viņa vadībā saimniecība 1950. gadā pārcēlās no Robežniekiem uz Silabriežiem, kur visi lauku ierīkošanas darbi bija jāveic no jauna. J. Rocēna vadītā saimniecība sasniedza augstus rezultātus un saņēma atzinību Vissavienības Tautas saimniecības sasniegumu izstādē.

60. gados saimniecību vadīja N. Ivanovs un J. Spolētis, 70. gados – V. Lukša, 80. un 90. gados – Jānis Lasis. Par 1989. gada rezultātiem Vissavienības Tautas saimniecības sasniegumu izstādē iegūta II vieta un sudraba medaļa. Sakarā ar zemes reformu saimniecība beidza pastāvēt 1997. gadā.»

Latvijas Lauksaimniecības mehanizācijas un elektrifikācijas zinātniskās pētniecības institūts

Pirms nonākam pie Latvijas Lauksaimniecības mehanizācijas un elektrifikācijas zinātniskās pētniecības institūta (LLMEZPI) ilggadējā direktora profesora Edgara Lāčgalvja stāstījuma par institūta izaugsmi, darbību un ļaudīm, neliels ieskats pašos pirmsākumos, kas nemaz nav saistīti ar mūsu novadu. Senas fotogrāfijas un atmiņu stāstījumi mūs aizved uz kaimiņu pagastu, uz Ropažiem. Tur 1940. gadā, lai apkalpotu apkārtējos pagastus, tika izveidots zirgu iznomāšanas punkts un mašīnu traktoru stacija (MTS) ar 13 rekvizētiem traktoriem (vā-

1945. gads, pirmais traktors Ropažu MTS.

cu laikā un līdz pat 2. pasaules kara beigām traktori bija izpārdoti iedzīvotājiem). Traktoru novietne bija iekārtota Ropažu muižas zirgu staļļos, traktoristi – izmitināti Ropažu barona pilī (nopostīta, atradās parkā starp skolu un Ropažu–Inčukalna šoseju), MTS

kantoris atradās mācītāja mājā Pilskalnos (1941. gada martā Ropažu baznīcai tika atņemti visi īpašumi).

1949. gadā ar CK lēmumu MTS tika atjaunota. MTS «Ropaži» pirmais direktors bijis Francis Skromanis. Mehāniskās darbnīcas tika iekārtotas muižas ēkās gar Lielās Juglas krastu. Par šiem tālajiem gadiem pastāstīja Prīma Lūkina, grāmatvede no 1949. gada, arī tā laika MTS darbiniece Berta Gailīte un māsas (tolaik vēl meiteņu gados) Akvilina un Anna Laizānes, kuru tēvs bija apkārtņē par labu amata pratēju atzīts kalējs.

Tehnikas parks, ja to tā var saukt, bija kopā savestās pagastu saimniekiem rekvizētās lauksaimniecības mašīnas. 1947. gadā tur nonāca arī Stopiņu Lazdastēva «Imanta» un traktors. Divus gadus – no 1950. līdz 1952. gadam – par MTS direktoru strādāja S. P. Mehaņikovs, pēc tautības baltkrievs – liela auguma, rupju rīkli, bet labsirdīgs, pratis savākt «kadrus».

Ir interesanta 1952. gada fotogrāfija – Mehaņikovs un MTS darbinieki uz Brīvības pieminekļa fona... Šodien varētu jautāt: drosme vai nekaunība? Lai nu tas paliek. Mehaņikovu aizsūtīja uz Maskavu mācīties. Vēlāk viņš bija v/s «Pļavnieki» direktors (1958–1962). No 1953. līdz 1960. ga-

Ekskursija Rīgā 1952. gada ziemā.

dam par direktoru strādāja kāds Ivans Rjabihs – ukraiņis, inženieris ar augstāko izglītību. Direktors Rjabihs atzinis latviešu nacionālos svētkus un arī reliģiskos svētkus.

Kā tika organizēts MTS darbs? Pārvaldes sistēma MTS bija noteikta pēc PSRS principiem. Varas struktūra – administrācija (direktors, vietnieki, uzskaites darbinieki). Pati galvenā «galva» bija katra uzņēmuma politnodaļa ar vadītāju (Ropažu MTS tas bija Vladimirs Zariņš), komjaunatnes darbinieku un kādu padomi. Ropažu MTS darbojās sieviešu padome, kuras aktīva darbiniece bija aktrises Antras Liedskalniņas māte. Sāka veidoties arī arodbiedrība. Trešā pakāpe MTS bija traktoristu brigādes, kopā 13. Brigādes bija izvietotas pa visu Rīgas rajonu, vienā brigādē bija 8–10 mehanizatori. Katrā brigādē bija brigadieris, brigadiera palīgs, uzskaitvedis. Sevišķi labi nokomplektēta bija 13. brigāde – melioratori. Viņu rīcībā bija lielaudas tehnika, brigādes sastāvā bija meliorācijas inženieris un tehniķis mehāniķis. Kolhozi

Autogarāžas – noliktava, 1962. gadā
pārbūvētas par klubu.

1952. gadā sākās Ulbrokas ciemata celtniecība pēc MTS vispāratzītā tā laika tipveida projekta. Pirmās uzcēla divas somu tipa mājiņas – barakas (tautā sauktas Rogoļova barakas), kur izmitināt celtniecības strādniekus, vēlāk tās izmantoja kā dzīvokļus no Ropažu MTS pārnākušajiem darbiniekiem. 1954. gadā nodeva ekspluatācijā vienstāva administrācijas ēku (tagad Stopiņu domes ēka), blakus Akācijām uzcēla divstāvu dzīvojamo māju kopmītnēm (tautā to dēvēja par «Staļina laika» projektu – augsti griesti un plašas kāpņu telpas). 1954. gadā

R. Igala Akācijas un pirmā «Staļina tipa»
ēka Ulbrokā.

un valsts saimniecības maksāja naudā un graudā proporcionāli padarītā darba apjomam, ar galīgo rēķinu gada beigās.

Ropažu MTS vairs nespēja apkalpot lielo rajonu un tika meklēta vieta tālākai MTS paplašināšanai. Izvēlējās Rīgai tuvo Ulbrokas centru, Sarkanmuižu (tā sauca mājas un vietu, kurā veidojās vēlākais LLMEZPI).

no Ropažiem uz Ulbroku pārcēlās grāmatvedība un administrācija, daļēji – darbinicu strādnieki. Līdz pat 1956. gadam daudzi darbinieki joprojām braukāja no Ropažiem uz Ulbroku darbā. Daļa MTS darbinieku kā dzīvokļus izmantoja administrācijas ēku. Speciālisti bija spiesti sēdēt gaitenīs.

Sarkanmuižas mājā bija neliels klubiņš, bet vēlāk uzbūvēja automašīnu garāžu. 1960. gadā sāka pārbūvi. Izmantojot kolektīva bezmaksas darbaspēku un labo gribu, tapa jauns klubs ar parketa grīdu. Klubā vēl tagad notiek novada svētki. Tika risināti arī sadzīves jautājumi. No 1954. līdz 1974. gadam Ulbrokas centrā darbojās pirts (tagad – Jauno tehniķu stacija), tika iekārtots medpunkts, ēdnīca un strādājošo

vecāku Bērnu istaba (1961. gadā), kas darbojās līdz 1973. gadam, kad atklāja bērnudārzu «Pienenīte». Tajā strādāja godprātīgas sievas bez augstākās un speciālās izglītības: Lilija Izotova, Velta Seļeznova, Zenta Līduma, Natālija Lūkina, Ina Polpurova.

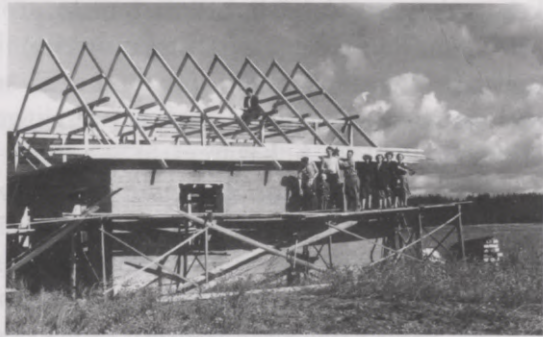
MTS darbinieki no Ropažiem pārcēlās ar saviem lopiem, kūtiņas uzcēla aiz Piķurgas tiltiņa. Ganības iedalīja kolhoza «Leņina ceļš» brigadieris Jānis Krauze par palīgdarbiem kolhozā, piemēram, rudzu lauka malu applaušanu, kartupeļu, biešu ravēšanu, siena talkām Sišu pļavās. Vietu pļaušanai MTS darbiniekiem ierādīja Tumšupes pļavās.

Administratīvā ēka Ropažu MTS – Rīgas MTS, 1954. gads.

Sākās ciemata apbūve uz Sauriešu pusi. Pirmo māju – Jaunceriņus (galvenajai grāmatvedei Prīmai Lūkinai), tagad Vidus iela 4 – sāka būvēt 1958. gadā. Tagadējā veikala «Elvi», ciemata Peldu ielas un «Pienenītes» teritorijā bija darbinieku sakņu dārzi.

Darbīgi bija ļaudis, veidojot savu ciematu. Netika aizmirsta arī vecā kapsēta (Ulbrokas meža kapi). Kapsēta

līdz 1960. gadam skaitījās «mirusi» kapsēta. Savus aizgājējus jaunie ciema ļaudis centās glābt Pļavnieku kapos (stāsta māsa Laizānes). Pienāca šo kapu sakopšanas talka – ne jau priecīga. Mira elektriķis Kārlis Siļķe – vīrs spēka gados. Viņš bija pirmais cilvēks no «jaunajiem», ko radi un draugi glabāja talkā sakoptajos Ulbrokas Meža kapos.

1958. gadā sākās reorganizācija MTS sistēmā, līdz 1960. gadā MTS tika sadalīta. Izveidojās: LLMZPI, Rīgas meliorācijas un celtniecības pārvalde (Lubānas ielā 49); spēcīgo Ulbrokas elektrocehu pārcēla uz Krustpils ielu, kur tika likti pamati elektroiekārtu rūpnīcai «Jauda».

1960. gada sākumā Latvijas PSR Lauksaimniecības ministrijā sarakā ar MTS reorganizāciju un tehnikas nodošanu saimniecībām tika debatēts par mehanizācijas institūta nepieciešamību republikā. Tika nolemts organizēt Latvijas Lauksaimniecības mehanizācijas un

Elektroceha darbinieki atpūtā, 1956. gads.

elektrifikācijas zinātniskās pētniecības institūtu Jelgavas tuvumā, Ozolniekos, lai Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas (LLA) mācībspēki varētu aktīvāk iesaistīties zinātniskajos pētījumos, bet institūta darbinieki – piedalīties mācību darbā. Īpašai komisijai tika

uzdots sagatavot priekšlikumus un atrast piemērotu vietu. Pavērsiens šai jautājumā bija Latvijas PSR Ministru Padomes 1960. gada 3. augusta lēmums Nr. 4/4966 un Lauksaimniecības ministrijas pavēle Nr. 138 par Rīgas Mašīnu meliorācijas stacijas (MMS) Ulbrokā bāzes nodošanu Mehanizācijas un elektrifikācijas institūtam.

Pirmajā štatū sarakstā bija 51 darbinieks; institūta sastāvā ietilpa arī eksperimentālās darbnīcas. Sākotnēji tika izveidotas četras nodaļas: laukkopības, lopkopības, mašīnu un traktoru parka ekspluatācijas un konstruktoru nodaļas. Pirmie darbinieki, protams, bija no tā laika MTS, MMS un RTS (Remontraktoru stacija) sistēmām. Jaunizveidotās nodaļas intensīvi strādāja pie kolhozu, sovhozu lauku un fermu mehanizācijas. Par pirmo institūta direktoru kļuva lauksaimniecības ministra vietnieks A. Lazarevs.

Visi turpmākie gadi bija nemitīga cīņa par izaugsmi: par lielākām algām darbiniekiem, par naudu tehnisko līdzekļu iegādei, pētījumu izvērtēšanai. 1966. gadā izdevās iegūt 2. finansēšanas kategoriju – toreiz tas nozīmēja iespēju palielināt algas, saņemt vairāk naudas iekārtu iegādei. Kopš 1966. gada institūtu vadīja Edgars Lāčgalvis. Šim laikam bija raksturīga plaša celtniecība. Institūts sāka veidoties telpās, kas bija paredzētas citiem mērķiem, tāpēc jau ar pirmajām dienām bija

jāsāk domāt par ēku celtniecību un pielāgošanu pētniecības darbam. Vienlaikus bija jāceļ arī dzīvojamās ēkas, jo bez dzīvokļiem nebija iespējams piesaistīt darbiniekus. 1962. gadā tika uzsākta 24 dzīvokļu mājas celtniecība. No ražo-

šanas ēkām pirmo uzcēla metināšanas laboratoriju (1962. gadā), kuru vēlāk izmantoja vienkārši kā laboratorijas ēku. 1968. gadā tika uzcelta 18 dzīvokļu māja, rezerves daļu noliktavu pārbūvēja semināru un izstāžu rīkošanai. 1969. gadā nelielajai kantora ēkai uzcēla otro stāvu, ielika plašākus logus. Un atkal trūka dzīvokļu. Nu jau bija iecere uzcelt kaut ko lielāku – 55 dzīvokļu māju (1971.–1973. gads).

Dzīvokļu celtniecība ļāva piesaistīt kadrus – tajā laikā institūtā štatu sarakstā bija 124 darbinieki, t. sk. 45 zinātniskie darbinieki un 25 konstruktori. Institūtā strādāja viens zinātņu doktors un 10 zinātņu kandidāti, pavisam institūta darbības laikā tika aizstāvētas 23 disertācijas. Institūtā tika izveidotas: informācijas nodaļa (tās vajadzībām uzcēla atsevišķu trīsstāvu korpusu), ieviešanas un projektēšanas nodaļa (to apgādāja ar tehniku darbam izbraukumos), detaļu atjaunošanas nodaļa. Izstrādes iemiesojās ēkās un iekārtās – plaši tika realizēta ideja, ka viena organizācija – institūts – projektē jaunu tehnoloģiju, konstruē tai atbilstošas mašīnas, tās izgatavo, uzstāda un iedarbina. Šādi tapa, piemēram, Acones ferma v/s «Ulbroka», ferma «Unguri» Saldus rajona kolhozā «Druva», v/s «Ogre» cūku kompleks.

Institūts auga, bet telpas bija par šaurām, jo katru gadu LLA nosūtīja darbā divus trīs absolventus. Plašākai būvēšanai šķēršļus lika ideja par lauksaimniecības zinātniskā centra celtniecību Siguldā, tāpēc neatļāva būvēt nevienu ražošanai domātu ēku. Lauksaimniecības ministrija tomēr tika «apvesta ap stūri» un pie izstāžu zāles tika uzcelta piebūve – trīs stāvu korpus, kas tika atvēlēts tehniskās informācijas nodaļai; veselību stāvu tajā aizņēma bibliotēka ar plašu lasītavu. Tagad šajā korpusā atrodas Ulbrokas mūzikas skola. Aizvien populārāka kļuva institūta eksperimentālās mašīnbūves produkcija, tika rekonstruēti abi cehi un tos apvienoja, uzceļot četru stāvu inženierkorpusu. Celtniecība ilga vairākus gadus, bet nu telpu zinātniekiem bija pietiekami. Tika arī samontēts 900 m² liels paviljonu izstāžu vajadzībām, tapa būve ar divām zālēm, somu pirti un palīgtelpām. Vecā lauksaimniecības tehnikas šķūņa vietā uzcēla modernas garāžas ar apkoopes punktu. Drīz pēc tam tika uzcelta arī 60 dzīvokļu māja.

Lai gan institūta finansējums bija ierobežots, jau no 1967. gada tika īstenoti plāni, lai Ulbrokas ciemats kļūtu

LLU Ulbrokas Zinātnes centra ēka Ulbrokā, Institūta ielā 1.

par Stopiņu pagasta centru. Vispirms 1970. gadā Stopiņu ciema padomei tika piedāvāts no necilās ēkas Dreiliņos, Kaives ielā, pārcelties uz Ulbroku, kur padomes rīcībā nodeva 14. mājas 2. stāvu.

Institūts daudz paveica Ulbrokas labiekārtošanā: lai uzlabotu iedzīvotāju drošību naktīs, tika ierīkots galvenās ielas apgaismojums, sākās pakāpeniska gājēju celiņu un autostāvvietu iekārtošana; lai uzlabotu iedzīvotāju medicīnisko apkalpošanu, ambulancei iekārtoja telpas vecajā smēdē Acones ielā, bet pēc inženierkorpusa uzcelšanas, kur bija arī ēdnīcas telpas, ambulances rīcībā nodeva bijušo MTS ēdnīcu – telpas tika pārbūvētas, paplašinātas un tiek izmantotas vēl tagad. 1973. gadā, risinot iedzīvotāju sadzīves jautājumus, nodibināja individuālo garāžu kooperatīvu, kuru pakāpeniski paplašināja līdz 134 vietām Ulbrokā ar filiāli Dreiliņos, kur bija 189 garāžas. Lai brīvajā laikā nodarbinātu pusaudžus, tika atrastas telpas un vadītājs (Igors Romanovs) raķešu modelistu pulciņam, bet vēlāk tika izveidota Jauno tehniķu stacija, kuras rīcībā nodeva veco ciemata pirti, jo visās mājās dzīvokļos jau bija ierīkotas vannas istabas ar centralizēto siltā ūdens apgādi. Meža trijstūrī iekārtoja sporta laukumu ar slidotavu ziemā. Kopā ar valsts saimniecību «Ulbroka» un Rīgas PMK institūts risināja un sekmēja veikala, pasta–centrāles, vidusskolas un sporta kompleksa celtniecību. Institūts uzbūvēja ciemata ūdens torni, izurba trīs artēziskās akas, kopā ar saimniecību «Ulbroka» izbūvēja siltumtrasi no TEC-2. Tika iekārtotas telpas audēju un keramikas pulciņiem.

1986. gadā institūta dzīvē bija lielas pārmaiņas, jo modē nāca t. s. zinātniskās ražošanas apvienības (ZRA). Uz institūta bāzes ar Valsts Agrorūpnieciskās komitejas lēmumu Nr. 77 (10.07.1986.) tika izveidota ZRA «Stars» ar šādām sastāvdaļām:

- 1) institūts;
- 2) eksperimentālās mašīnbūves darbnīcas;
- 3) rūpnīca «Stars» ar filiāli Kārsavā;
- 4) projektēšanas birojs (PKTB).

Tas bija smags laiks, jo vajadzēja saliedēt daudzšķautņainu kolektīvu, taču daudz tika arī paveikts. Nozīmīgākais veikums – tehnikas izstrādāšana un ražošana lauksaimnieku vajadzībām. Institūta kolektīvs četros gados izstrādāja 64 dažādas mašīnas un iekārtas, kuras tūlīt arī sāka ražot apvienībā vai citos uzņēmumos. Tie bija institūta ziedu laiki. 1986. gadā institūts ieguva īpašumā Dunties astoņgadīgās skolas ēku Limbažu rajonā. Lai vēl vairāk nostiprinātu saikni ar ražotājiem, tur tika iekārtota moderna laboratorija lopbarības kvalitātes un notekūdeņu pārbaudei. Uzcēla garāžu tehnikai un labiekārtoja telpas zinātnieku atpūtai vasarā. 80. gadu beigās vēl tika projektēta 90 dzīvokļu māja, lai pilnīgi visus institūta darbiniekus nodrošinātu

ar labiekārtotiem, ģimenes lielumam atbilstošiem dzīvokļiem, taču māju uzcelt neizdevās. Mainījās sabiedriskā iekārta un šiem nolūkiem naudas vairs nebija.

1991. gadā – jauna vadība ar A. Feldmani priekšgalā. Tā centās saglabāt apvienību, taču tādu kā agrāk to atstāt nebija iespējams. Holdingsabiedrību radīt neizdevās, tādēļ 1992. gadā apvienību pārdēvēja par «Agmi», taču tās finansiālā darbība bija neveiksmīga un apvienība sāk sairt – atdalījās «Stars», PKTB. Parādi jau bija sasnieguši vairākus desmitus tūkstošus latu. Tad 1993. gadā institūta zinātnieku grupa ierosināja izstāties no «Agmes» sastāva un atkal kļūt par patstāvīgu Lauksaimniecības mehanizācijas un enerģētikas institūtu. Daudzi darbinieki aizgāja uz ienesīgākām darba vietām, citi dibināja privātuzņēmumus. Tika likvidētas ieviešanas, detaļu atjaunošanas nodaļas, citas tika samazinātas. Bija mainījusies arī zinātnes finansēšanas sistēma – tika finansēti t. s. «granti» jeb projekti, kurus izvērtēja ekspertu komisija.

1993. gada jūlijā Uzņēmumu reģistrā tika reģistrēts Latvijas Valsts lauksaimniecības mehanizācijas un enerģētikas zinātniskās pētniecības institūts – LVLMEZPI. Tajā bija 41 darbinieks, to skaitā 13 zinātņu doktori un habilitētie doktori. Viens attīstības spirāles loks bija noslēdzies, taču «jaunajam» institūtam kā «Agmes» ar zinātni saistīto funkciju pārņēmējam bija uzkrauts arī vairāk nekā 40 tūkstošu latu liels parādu slogs. Daudziem ar ražošanu, transportu un komunālo saimniecību saistītajiem darbiniekiem bija jāizlemj, kā strādāt tālāk. Institūta vadību uzņēmās A. Dambergs. Ar Stopiņu pagasta vecāko Ilmāru Lūsi izdevās vienoties par nodokļu parādu nomaksu un pārējo nodošanu pagastam. Par to gan institūts bija spiests atdot arī gandrīz 70% īpašumu. Cehus, angāru, daļu ēku sāka apsaimniekot privātas struktūras, kuras bija izveidojuši kādreizējie institūta darbinieki. Vienīgais gandarījums, ka neviena ēka netika nojaukta vai izdemolēta. Pārveidošanās periods tika pārdzīvots salīdzinoši veiksmīgi – tika saglabāts zinātnieku kodols, infrastruktūra, ēkas – tās visas tiek izmantotas.

1994. gadā par institūta direktoru kļuva Edvards Matisāns. Bija jāturpina risināt daudzas problēmas: darbības virzieni, pētījumu līmenis, vieta lauksaimniecības zinātnes sistēmā. Samazinājās institūta loma vietējās lauksaimniecības mašīnbūves koordinācijā, jo par dominējošo valstī kļuva ievestā tehnika. Par svarīgāko kļuva tehnoloģiju salīdzinošie pētījumi un izvērtējums, tika apgūta datortehnika, turpinājās īpašuma jautājumu kārtošana. 1996. gadā tika sagatavoti grantu pieteikumi jaunajam 3–4 gadu ciklam. Iepriekšējā perioda svarīgākie rezultāti: klasificētas un izvērtētas augsnes apstrādes tehnoloģijas (A. Vilde); dots lopbarības sagatavošanas rituļos izvērtējums (J. Pankovs); izstrādāti

vairāki lopkopības tehnoloģiju un ēku projekti zemnieku saimniecībām (E. Matisāns, A. Ilsters, J. Bergs); sagatavoti priekšlikumi energoresursu racionālai izmantošanai laukos (A. Šķēle).

Turpinājās 70. gados aizsāktā sadarbība ar Latvijas Lauksaimniecības universitātes (LLU) Tehnisko fakultāti. Atklājās arī zinātnes sistēmas trūkumi – pētījumu sadrumstalotība, daudzu tēmu nepietiekams finansējums, darbinieku novecošanās, aparatūras trūkums, tāpēc pamazām nobrieda doma par visas lauksaimniecības zinātnes koncentrēšanos ap LLU. Dažādu variantu apspriešana sākās 1996. gadā un turpinājās arī 1997. gadā, līdz 1. septembrī LLU un institūts noslēdza integrācijas līgumu. Tam sekoja Ministru kabineta 1997. gada 8. oktobra rīkojums Nr. 500, ar kuru institūts tika pārdēvēts par LLU Ulbrokas Zinātnes centru (turpmāk tekstā Ulbrokas ZC) un ar 1998. gada 1. janvāri kļuva par LLU struktūrvienību – Ulbrokas ZC darbojas Tehniskās fakultātes Lauksaimniecības tehnikas institūta sastāvā. 90. gadu beigās zinātnes centrā strādāja 19 zinātniskie darbinieki, t. sk. 12 zinātņu doktori un habilitētie doktori, kopējais darbinieku skaits – 35. 1998.–2000. gadā tika strādāts pie septiņiem projektiem (grantiem) un divām valsts nozīmes pētniecības programmām.

1998. gada rudenī Edvards Matisāns pārsniedza administratīvajiem amatiem pieļaujamo vecuma robežu. Par direktoru ievēlēja Daini Viesturu. Par svarīgu Ulbrokas ZC darba virzienu kļuva piedalīšanās LLU mācību darbā – 1999. gadā tika sagatavotas 12 obligāto un izvēles studiju priekšmetu programmas. Iespēju robežās Ulbrokas ZC darbinieki piedalās bakaluru un maģistru studiju programmu īstenošanā.

Svarīgs zinātniskās darbības vērtēšanas kritērijs ir piedalīšanās starptautiskās zinātniskajās konferencēs un publikācijas ārvalstu zinātniskajos izdevumos. Šos rādītājus pēdējos gados ir izdevies ievērojami uzlabot. 1999. gadā starptautiskās konferencēs nolasīti 24 referāti un ārvalstu zinātniskajos izdevumos publicēti 30 raksti. Pēdējos gados izdotas arī vairākas grāmatas un brošūras. Taču saglabājas arī visai valsts zinātnei raksturīgas problēmas – darbinieku novecošanās, aparatūras trūkums, mazs (~10% no grantu finansējuma) pasūtījumu – līgumdarbu – apjoms. To daļēja risināšana būtu iespējama, vairākām organizācijām gatavojot kopīgus projektu pieteikumus, aktīvāk meklējot iespējas iekļauties Eiropas valstu finansētajās pētījumu programmās, atrodot vietu pētījumiem mehanizācijas jomā virzienos, kur līdz šim tie nav veikti.

Īpaša stāsta vērtā ir institūta darbinieku rosīgā sabiedriskā darbošanās, kas sākās jau drīz pēc institūta nodibināšanas – 60. gados. Galvenokārt tā bija mākslinieciskā pašdarbība (koris) un sports. Aktīvākie kora dziedātāji Ulbrokas korī: Prīma Lūkina, Berta Gailīte, Velta Vilde, Velta Grutkovska, Zenta un Pēteris Līdumi, Jānis Badūns un citi, pavisam 16 cilvēki.

Sabiedriskās dzīves «renesanse» sākās 70. gados, kad institūtā sāka strādāt liels skaits gadu jaunu darbinieku. Fizikultūras organizatora Nikolaja Pavlova vadībā iekārtoja brīvdabas sporta kompleksu Ulbrokas «mazajā mežā» ar volejbola, futbola, basketbola, tenisa laukumiem, vingrošanas stieņiem pieaugušajiem un bērniem, ar velosipēdistu un skriešanas ceļiem. Ziemā futbola un basketbola laukumus izmantoja kā slidotavas, tika ierīkots ūdensvads slidotavu laistīšanai.

Divas reizes gadā sadarbībā ar Stopiņu ciema padomi tika rīkotas sacensības vasaras un ziemas sporta veidos.

Vasarā – volejbols, futbols, virves vilkšana, kross, novuss, šahs, dambrete un galda teniss; ziemā – distanču slēpošana, nobrauciens no kalna ar slēpēm vai polietilēna maisu. Aktīvākie sporta organizatori: Nikolajs Pavlovs, Rūdolfs Kazulis, Aloizis Močs. No tehniskajiem sporta veidiem jāmin autosports, motobols, skijorings uz Ulbrokas ezera ledus, autosacīkstes veiklības braukšanā. Aktīvākie dalībnieki un organizatori: Pēteris Pommers, Andris Feldmanis, Aloizis Močs, Egīls Lāčgalvis, Pēteris Bārda, Valērijs Endlers.

Nozīmīga sabiedriskajā dzīvē bija mākslinieciskā pašdarbība. Darbojās sieviešu un vīru vokālie ansambļi un estrādes orķestris (kopā ar Centrālo elektrisko tīklu darbiniekiem). Aktīvākie dalībnieki: Jānis Apinis, Jānis Trops, Jānis Dvēselīte, Ojārs Vilciņš, Jānis Badūns, Dainis Paegle, Dainis Zebauers, Ivars Bauers, Aldonija Auziņa, Ruta Balode, Taiga Stabrovska, Aivars Tučs. Kultūras darba organizatores Veltas Lāčgalves vadībā regulāri notika atpūtas vakari ar pašdarbības kolektīvu priekšnesumiem un deju mūziku. Veltas Lāčgalves režijā uzveda arī ludziņas ar institūta darbinieku piedalīšanos. Vēlāk kultūras dzīves vadību pārņēma Aldonija Auziņa, uz atpūtas vakariem tika aicināti republikā populāri aktieri un dziedātāji. Arodbiedrības priekšsēdētāja Akvilina Laizāne organizēja izstādes, kurās piedalījās gan institūta darbinieki, gan ievērojami mākslinieki. Tika novērtēta darbinieku kulinārijas, rokdarbu, dārzenu un puķu audzēšanas prasme.

Ilgus gadus komjauniešu organizāciju vadīja Tatjana Vilciņa, kultūras dzīvē aktīvi sāka piedalīties jaunieši. Tika rīkoti saviesīgi draudzības vakari kopā ar Siguldas Lopkopības institūta jauniešiem, tematiskie vakari (Jautro un asprātīgo klubs), vairākas ekskursijas pa Latviju un ārpus tās.

60.–70. gados populāra bija sabiedriskā grāmatu izplatīšana: sabiedriskā daiļliteratūras bibliotēka un grāmatu tirdzniecība. Aktīvisiti – Sara Zinaburga, Zenta Dīce, Valentīna Popikova, Ruta Balode. Visai vērienīgu grāmatu tirdzniecību organizēja bibliotekāre Margārta Pavlova izstāžu «Novators» ietvaros.

Dažādos laikos pastāvēja un darbojās biedrības un sabiedriskās organizācijas: Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrība, Sabiedriskā autoinspekcija, Sabiedriskie kārtības sargi, Tautas kontrole, Zinātniski tehniskā biedrība, Zinību biedrība, DOSAAF, Grāmatu draugu biedrība, Auto amatieru biedrība.

Institūta darbinieki un viņu bērni varēja saturīgi pavadīt brīvo laiku, darbodamies rokdarbu (groziņu pīšanas, tamborēšanas, metālkalšanas, keramikas) pulciņos, apmeklēt klavierspēles nodarbības. Jauno tehniķu stacijā bērni pasniedzēja Igora Romanova vadībā apguva raķešu modelēšanu un vēlākajos gados Jāņa Bērziņa vadībā – minikāru izgatavošanas un vadīšanas iemaņas. Gan raķešu modelētāji, gan minikāru braucēji piedalījās starptautiskās sacensībās.

Galvenie sporta veidi, ar ko nodarbojās LLMEZPI darbinieki, bija tehniskie – ugunsdzēsības sports, motosports, autosports. Lai gan ne mazāk populāri bija volejbols, galda spēles u.c., tomēr tieši tehniskajos sporta veidos tika sasniegti ļoti augsti rezultāti pat valsts mērogā.

Viens no pirmajiem tehnisko sporta veidu aizsācējiem bija Aloizijs Močs, kurš ar lielu entuziasmu sāka organizēt motobolu – sporta veidu, kurā spēlētāji, uz motocikliem braukājot pa laukumu, spēlē futbolu ar lielu bumbu. Ziemā, kad motobolu nespēlēja, vīri sāka nodarboties ar skijoringu – pa trasi, turoties saitē, aiz motocikla brauc slēpotājs. Ar laiku skijorings kļuva ļoti populārs. Sacensības notika ziemā gandrīz katru svētdienu un pulcēja lielus dalībnieku un skatītāju pulkus.

Sekojojot motosportistu rosībai, lēnām, bet neatlaidīgi sāka attīstīties vēl viens tehniskais sporta veids – autosports. Aloizijs Močs tolaik strādāja par autogarāžas vadītāju, viņam izdevās norakstīt un nodot autosportistu rīcībā vecu GAZ markas kravas automašīnu, lai sagatavotu to sacensībām autosportā. Sākās grūts un garš ceļš uz LIELO autosportu.

Atceras vairākkārtējais LPSR čempions autorallijā, PSRS Sporta meistars autosportā Pēteris Pommers:

«Reizē ar automašīnas gatavošanu sporta sacensībām sākās autosporta aktivizēšanās LLMEZPI un EMD (Eksperimentālās mašīnbūves darbnīcas). Tika organizēti dažādi iekšēja mēroga automači starp institūta un EMD darbiniekiem. Sākām arī pakāpeniski gatavoties lielajam autosportam. Vajadzēja iegūt atbilstošu sporta kvalifikāciju, tāpēc sākām gatavoties un piedalīties dažādās Rīgas rajonā organizētās autosporta sacensībās – autosprintos un figurālās vadīšanas sacensībās.

Tā pakāpeniski ieguvām III un II sporta klasi. Vairākus gadus dažādās trasēs piedalījāties dažādās sacensībās. Bija arī rezultāti. Par stūrmani nostabilizējās Lauksaimniecības ministrijas Mehanizācijas pārvaldes šoferis Juris Vīksne. Izveidojāties par vienu no spēcīgākajām rallija ekipāžām Latvijā. Vairākus gadus bijām Latvijas čempioni autorallijā savā automašīnu klasē. Pa sporta kvalifikācijas kāpnēm rāpāties arvien uz augšu. Izpildījām Sporta meistara normatīvu un ieguvām PSRS Sporta meistarū nosaukumu (to piešķīra tikai Maskavā). Piedalījāties arī Baltijas valstu čempionātos Igaunijā un Lietuvā. Pakāpeniski sagatavojām vēl vienu kravas automašīnu speciāli krosiem, sākām piedalīties autokrosa sacensībās. Autokrosi vienu laiku Latvijā bija ļoti iecienīti – tā Priekulē, Latvijas čempionātā autokrosā automašīnām GAZ-52 klasē, startēja vairāk nekā 40 automašīnas, sacensības noskatīties bija atnākuši vairāki desmiti tūkstoši skatītāju. Tie bija svētki skatītājiem un dalībniekiem.

Ar laiku mums piediedrojās ekipāža no PMK (Pārvietojamā mehanizētā kolonna), kura startēja institūta komandā. Vēlāk izveidojās institūta ekipāža ar Egīlu Lāčgalvi priekšgalā. Tagad jau bijām pilna komanda, startējām zem LLMEZPI vārda. Liels nopelns autosporta lietās bija EMD direktoram Arnoldam Saliņam un LLMEZPI direktoram Edgaram Lāčgalvim, kuri mūs atbalstīja gan materiāli, gan morāli.

80. gadu vidū un beigās arvien asāk sākām izjust benzīna trūkumu. Nodrošināt ar degvienu vairākas kravas automašīnas autorallija treniņiem un sacensībām nebija iespējams, tādēļ sākām braukt tikai krosos un galvenokārt ar vieglajām automašīnām. Atbilstoši krosa vajadzībām sagatavojām divas vieglās automašīnas GAZ-24 un divatā ar Egīlu Lāčgalvi piedalījāties krosos. Krosos piedalījāties vairākus gadus, bija veiksmes un neveiksmes. Varu droši apgalvot, ka visā šajā laikā Ulbroka ar LLMEZPI izveidojās par spēcīgu, Latvijā atzītu autosporta centru. Lielais sports arī aizrāva līdzī plašākus iedzīvotāju slāņus – kopīgi ar institūta un EMD administrāciju tika rīkotas dažādas auto sacensības iesācējiem. Katru gadu institūta teritorijā rīkojām tradicionālās auto daudzciņas sacensības par LLMEZPI kausiem. Tās apvienoja auto figurālo vadīšanu, satiksmes noteikumu zināšanu pārbaudi un šaušanu mērķī ar «gaisa» šautenēm. Šīs sacensības bija ļoti populāras un pulcēja daudzus dalībniekus no tuvas un tālas apkārtnes. Daudzreiz piedalījās pat šī sporta veida Latvijas izlases dalībnieki. Ziemā rīkojām ātruma sacensības ar personīgajām automašīnām. Trases tika izveidotas dažādās vietās, dažāda garuma, ar noteikumu, lai tās būtu pietiekami līdzenas un slidenas. Ja ziemas atļāva (bija sniegs), tad tika sarīkotas sacensības vairākos etapos, citreiz pat pa nakti.»

Stāstot par tehniskajiem sporta veidiem LLMEZPI un EMD, nevar nepieminēt ugunsdzēsības sportu, kas bija kā turpinājums aktīvajai Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrības (BUB) darbībai institūtā. Aktīvākie Brīvprātīgo ugunsdzēsēju komandā bija P. Lidums, J. Badūns, Dz. Lāce un daudzi citi EMD un institūta darbinieki. Galvenokārt bija jāpiedalās Rīgas rajona BUB rīkotajos rajona čempionātos. Tie tika

Ugunsdzēsēji sveic ilggadējo biedrības priekšnieku Staņislavu Larku:
«Kam zābaki – uz jumtiem!»

rikoti katru gadu, ļoti labā organizatoriskajā līmenī un pulcēja daudzus rajona komandas. Sacensību «nagla» bija pilnībā ekipētas ugunsdzēsēju automašīnu komandas ūdens «došana» uz simbolisku dzēšanas vietu vairāku desmitu metru attālumā. Šis sporta veids veicināja ugunsdzēsēju darbību LLMEZPI, pulcēja kopā entuziastus, uzturēja «kaujas gatavībā» tehniku, tāpēc institūta ugunsdzēsēju komanda vasarās sekmīgi cīnījās ar ugunsnelaimēm apkārtējos mežos un arī citos objektos Ulbrokas apkārtnē, tā bija viena no labākajām Rīgas rajonā.

rikoti katru gadu, ļoti labā organizatoriskajā līmenī un pulcēja daudzus rajona komandas. Sacensību «nagla» bija pilnībā ekipētas ugunsdzēsēju automašīnu komandas ūdens «došana» uz simbolisku dzēšanas vietu vairāku desmitu metru attālumā. Šis sporta veids veicināja ugunsdzēsēju darbību LLMEZPI,

Centrālie elektriskie tīkli

Mūsu darbam jābūt tādām, kas rada un atstāj pieminēklus – vai nu grāmatās rakstītus, vai no akmeņiem celtus, vai tēraudā kaldinātus...

(K. Ulmanis)

Centrālie elektriskie tīkli (CET) atrodas Rīgas pievārtē. Ilgajā attīstības periodā CET apkalpojamā teritorija ir mainījusies un dažādi ir bijuši CET vadīšanas varianti, tomēr uzņēmums vienmēr ir saglabājis savdabību, kas izpaudusies kolektīva saglabātajās tradīcijās, darba tehnisku risinājumu meklējumos un to ieviešanā. Tas ir raksturīgs ilgi strādājošam kolektīvam, kas izgājis caur «uguni un ūdeni» gan kara, gan miera apstākļos. CET aizsākums ir Juglas hidroelektriskie tīkli, kas dibināti 1919. gadā.

Pirmo reizi par «plašāko elektrisko spēkstaciju, ko darbina ūdensspēks» tika norādīts 1930. gadā sērijā «Ekskursanta bibliotēka»

izdotajā Z. Lancmaņa grāmatā «Jugla un apkārtnē»: «No 1879. gada līdz apmēram 1910. gadam autobusa galapunktā nosauktā par Šeluhina muižu, kas atradusies gabaliņu no lielceļa, tepat pie ceļa darbojusies Brūna papīrfabrika, izmantojama Mazās Juglasūdensspēku. Okupācijas laikā (I Pasaules kara gados) vācieši ierīkojuši «augstsprieguma» elektrisko spēkstaciju (Krāga spēkstacija). Elektrību, starp citu, izmantoja vaņģinieku (gūstekņu) nometņu dzīvību apdraudošiem žogiem.»

Brigāde pie Juglas stūžām 1921. gada pavasarī.

Krāga spēkstacijas jauda (kā minēts tajā pašā aprakstā) bijusi ap 150 KVA. 11 km augstāk pa Mazo Juglu bijušās Šablovska papīrfabrikas vietā darbojās Augstpriedes spēkstacija, kas ražoja 50–60 KVA; bijušajās Vī-

Juglas HES 30. gados.

zenšteina dzinavās, vēl četrus kilometrus uz augšu, atradās Dobelnieku spēkstacija ar jaudu 100 KVA. Šīs spēkstacijas viena otrai izlīdzēja strāvas lielāka vai mazāka patēriņa gadījumos. Krāga spēkstacija apgādāja ar elektroenerģiju Vecmīlgrāvi un tā apkārtni, Ropažu, Siguldā, Ogres, Baldones, Doles, Iecavas, Ulbrokas-Stopiņu pagastus un Jaunjelgavu. Elektrostacijas strādāja rītos no pulksten 6.00 līdz gaismai un vakaros pēc krēslas iestāšanās līdz pulksten 24.00. Tolaik patērētājiem skaitītāju nebija. Maksu par izlietoto elektroenerģiju aprēķināja pēc patērētāju skaita.

1936. gadā Latvijas Valsts Prezidents izsludināja likumu par Ķeguma spēkstacijas būvi. Sāka gatavoties elektrības uzņēmumu apvienošanai, bija vajadzīgi cilvēki ar pieredzi un tradīcijām lauku elektrifikācijas jautājumos. Lietu datu apkopošanas, priekšlikumu izstrādes un analīzes darbu veica Valsts autonomais Juglas elektrības uzņēmums (EU) un tā direktors Voldemārs Burkēvics.

Juglas EU šajā laikā bija 492 km 15 KV līniju, 151 transformatoru punkts ar kopējo jaudu 2637 KVA, kā arī 390 km zemsprieguma līniju. Uzņēmums piedalījās lauku līniju izbūvē, sedzot 20–50% izmaksu.

Dobelnieku HES.

jas priekšrocības. Pastāvēja burvju loks: elektrību nelietoja tāpēc, ka tā dārga, bet tā bija dārga tādēļ, ka to maz lietoja. Juglas EU 1939. gadā finansiālu grūtību gan nebija, jo pilsētu iedzīvotāji un rūpniecība, atbalstot lauku elektrības lietotājus, maksāja augstākus tarifus. Elektroenerģija tika piegādāta Mangaļu, Ādažu, Ropažu, Inčukalna, Allažu, Siguldas, Dreiliņu, Ulbrokas-Stopiņu, Salaspils, Doles, Ikšķiles, Daugmales, Baldones, Iecavas, Zālītes, Vecmuižas, Ogresgala, Rembates, Lielvārdes, Kokneses, Madlienas, Skrīveru, Seces, Krapes u. c. pagastiem. Norēķināšanās par patērēto elektroenerģiju notika piecas reizes gadā pēc piestādītajiem rēķiniem.

1919. gada vēstures liecība – Juglas HES turbīna.

Juglas EU pēc Ķeguma uzcelšanas nodeva Valsts elektrības uzņēmumam (VEU) «Ķegums». Galīgā nodošana notika 1940. gada 8. martā. Juglas EU direktoru Voldemāru Burkevici iecēla par VEU

Tiklam bija pieslēgti 3500 patērētāji, no tiem 1351 laukos. Pieslēgumu skaits vidēji gadā palielinājās par 200–300 saimniecībām (galvenokārt uz radioaparātu un citas sadzīves tehnikas rēķina). Lauksaimnieki vēl nebija izpratuši elektroenerģijas

Voldemāram Burkevicam bija priekšlikumi elektrības patēriņa veicināšanai laukos. Piemēram:

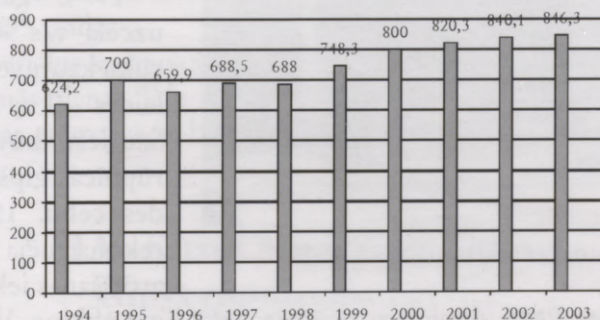
- visām elektrocentrālēm, kas ražo enerģiju pilsētām, uzlikt pienākumu izbūvēt attiecīgu daudzumu augstsprieguma līniju tieši laukiem;
- rajonu augstsprieguma līniju izbūvei ik gadus pakāpeniski ieguldīt lētu (2–3%) kapitālu, procentu maksājumus sadalīt uz vairākiem gadiem;
- likvidēt dārgo tarifu, mazo pilsētu centrāles, ekonomiskāk būvēt augstsprieguma līnijas, kuras varētu izmantot arī lauku patērētāji;
- laukos jādibina paraugsaimniecības, kurās demonstrētu dažādus elektrības aparātus un mašīnas, pierādot elektroenerģijas izdevīgumu.

«Ķegums» izdalīšanas direkcijas vadītāju. 1944. gada rudenī vācieši atkāpjoties Juglas HES uzspriecināja un tas vairs netika atjaunots.

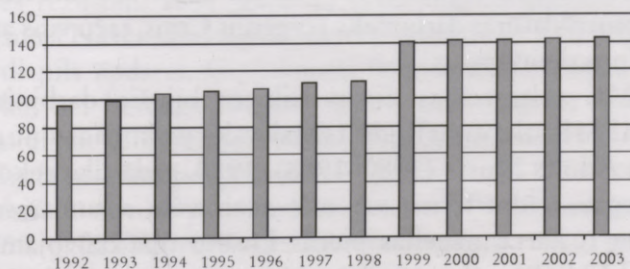
Tagad CET ir viena no septiņām valsts akciju sabiedrības «Latvenergo» filiālēm, kas nodrošina 15% no visas Latvijas realizētās elektroenerģijas 5030 km² apkalpojamās teritorijas platībā. CET pārvalde atrodas Līčos. Jau ilgu laiku – kopš 1987. gada – CET direktors ir Valdis Volks. Viņa pakļautībā ir 471 darbinieks.

CET elektroenerģijas realizācijai un klientu skaitam no 90. gadu sākuma ir tendence palielināties.

CET Elektroenerģijas realizācija, mlj KWh

CET klientu skaita dinamika, tk

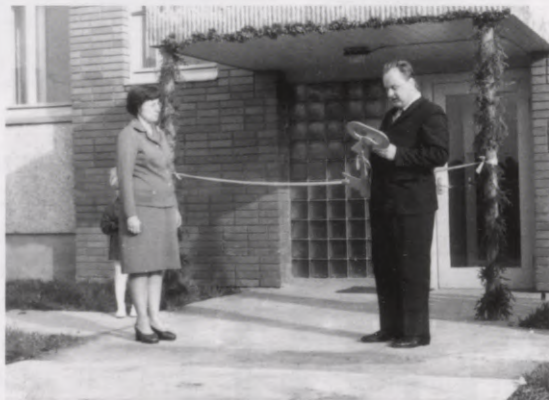

Rīgas Pārvietojamā mehanizētā kolonna

Stāstot par lielajām organizācijām un to lomu pagasta izaugsmē, jāpastāsta arī par celtniecības organizāciju Rīgas Pārvietojamā mehanizētā kolonna (PMK).

Līdz 1971. gadam organizācijas administrācija atradās Rīgā, Raunas ielā. 1968.–1970. gadā Ulbrokā tika uzbūvētas divas daudzdzīvokļu mājas Institūta ielā 6 un Institūta ielā 8. PMK administrācija 6. mājā izveidoja savu kantori un nelielas atpūtas telpas.

1967. gadā PMK sāka būvēt v/s «Ulbroka» cūkkopības kompleksu «Acone»; 1971. gadā nodeva ekspluatācijā kompleksa 1., 2. un 3. bloku; 1973. gadā PMK sāka būvēt v/s «Ulbroka» mehānisko darbnīcu bloku, izveidoja ceļu Ulbroka–Acone caur Dreiliņiem, nodeva ekspluatācijā cūkkopības kompleksa «Acone» 4., 5. un 6. bloku, informācijas centru, v/s «Ulbroka» bērnudārzu, uzsāka dzīvojamās mājas Institūta

Bērnudārza atklāšana 1973. gadā.

ielā 24 un Sauriešu būvmateriālu rūpnīcas ģipša pārstrādes ceha celtniecību, sāka būvēt ēkas LLMEZPI,

1974. gadā PMK uzcēla v/s «Ulbroka» cūku kautuves un caurlaides ēku; pabeidza Sauriešu būvmateriālu rūpnīcas ģipša pārstrādes cehu. 1975. gadā rekonstruēja Ulbrokas attīrīšanas iekārtas.

Tolaik par PMK direktoru strādāja Arkādijs Ļubkins. Viņam bija milzīgas, kā tautā saka, «caursišanas» spējas, taču padomju laikā tādi darbinieki traucēja. It kā par laikā nenodotiem objektiem Arkādijs Ļubkins tika no amata atcelts. Pēc tam par direktoru tika iecelts kāds partijas nomenklatūras darbinieks Jevgēņijs Cinis, taču viņš amatā bija tikai nepilnus divus gadus.

Par PMK celtniecības ziedu laikiem bijušie darbinieki dēvē gadus, kad PMK sāka vadīt Rūdolfs Majeviskis un kopā ar viņu galvenais inženieris Ādolfs Musts (1980–1988). 1980. gadā tika rekonstruēta v/s «Ulbroka» cūku ferma «Acone», izbūvēta siltumtrases TEC-2–Ulbroka 1. kārtā, uzceltas piecas Līvānu tipa dzīvojamās mājas ciematā, LLMZPI sāka 62 dzīvokļu mājas celtniecību Institūta ielā 36, sāka būvēt administratīvo korpusu. 1981. gadā PMK v/s «Ulbroka» uzcēla piecas Līvānu tipa mājas. 1982. gadā PMK v/s «Ulbroka» uzbūvēja 11 Līvānu tipa mājas, 60 dzīvokļu māju, nodeva ekspluatācijā LLMZPI administratīvo korpusu. 1984. gadā tika uzcelta atpūtas bāze v/s «Ulbroka». 1986. gadā PMK v/s «Ulbroka» uzcēla vēl piecas Līvānu tipa dzīvojamās mājas, nodeva ekspluatācijā 60 dzīvokļu māju Peldu ielā 4. 1987. gadā ekspluatācijā tika nodota 25 dzīvokļu māja Peldu ielā 6, sāka celt 60 dzīvokļu māju Peldu ielā 8. 1988. gada objekti: v/s «Ulbroka» bērnudārzs (rekonstrukcija), Ulbrokas pasts, Rīgas PMK dzīvojamā māja Institūta ielā 1a, piecas Līvānu tipa mājas.

1989. gadā PMK vadību pārņēma Dmitrijs Bahmanovs (tagad strādā uzņēmumā «Rīgas Tilti»; viņa vadībā uzcelta Skonto halle un sākta Dienvidu tilta būvniecība). 1989. gadā tika uzcelta PMK 76 dzīvokļu māja Institūta ielā 17; 1990. gadā – 67 dzīvokļu māja Institūta ielā 15; 1991. gadā – LLMZPI 70 dzīvokļu māja. 1992. gadā ekspluatācijā tika nodota Ulbrokas vidusskola. 1995. gadā tika uzcelta dzīvojamā māja Institūta ielā 13.

Vienlaikus ar celtniecību Stopiņu ciemā PMK brigādes strādāja ne tikai visā Latvijā, bet arī slavenā BAM celtniecībā, Petrozavodskā. Vācijā 1984. gadā pēc tipveida projekta tika uzcelta pionieru nometne, Lietuvā – atpūtas bāze un Igaunijā – tipveida projekta liellopu ferma. PMK gada vidējais strādājošo skaits bija 1000 cilvēku. PMK beidza pastāvēt 1995. gadā.

Šos materiālus sagatavojuši organizācijas darbiniece no 1967. gada, t. i. no pirmās dienas, līdz 1995. gadam Austrā Usāne – pirmos gadus organizācijas grāmatvede, bet no 1979. gada – plānu daļas priekšiece.

SIA «Knauf Marketing Riga». Ģipša rūpniecība Latvijā

Ģipšakmens ieguvei un pārstrādāšanai Latvijā ir sena vēsture. Par to liecina Rīgas Sv. Pētera baznīcas 1408.–1410. gadā celtā pilona javas analīzes rezultāti. 1631. gadā no Līves muižas ģipšakmens lauztuves (tagadējā Nāves sala) ģipšakmens tika sūtīts uz Zviedriju Jakoba de la Gardi pils apdarei. Ģipšakmeni ieguva arī Kurzemes hercoga Jēkaba laikā, bet hercogs Ernests Bīrons to izmantoja apšuvumam un skulpturāliem veidojumiem savās pilīs. Arī Rundāles pilī atrodas tēlnieka Grofa meistarīgie ģipša veidojumi.

19. gadsimtā notika plašāka Kurzemes un Vidzemes ģeoloģiskā izpēte. 1859. gadā sāka darboties fabrika Stopiņos. 1910. gadā cariskajā Krievijā ģipšakmens ieguves ziņā Vidzeme un Kurzeme (iegūts 43 000 t ģipšakmens) atradās 2. vietā aiz Jekaterinoslavas (vēlāk Dņepropetrovska) guberņas Ukrainā. Ar šķiedraino Sauriešu minerālu apdarinātas vairākas Pēterburgas celtnes.

30. gados sākās strauja ģipšakmens izmantošana. K. Šmita ce-

Sauriešu dzelzceļa stacija.

menta rūpnīca Rīgā savai cementa ražotnei un arī eksportam izmantoja Nāves salā iegūto ģipšakmeni. 30. gadu vidū arī Sauriešos ierīkoja ģipšakmens lauztuves.

Saurieši ir apdzīvota vieta pie Ulbrokas–Ogres šosejas un atzarojuma uz Salaspili 17 km no Rīgas, 6 km no Ulbrokas un Salaspils. Dzelzceļa stacija «Saurieši» uz Rīgas–Ērgļu dzelzceļa līnijas. 20. gadsimta 20. gados tagadējo Sauriešu vietā atradās tikai viena māja, saukta Koroļkova dzimtas

K. Šmita māja, tagad Stopiņu pamatskola.

māja («Kazāri», šodien Sauriešu pasta ēka). Otra māja, kas atradās mežā, piederēja K. Šmitam, un tajā tagad darbojas Stopiņu pamatskola ar krievu mācību valodu. Ciemats izveidojās kā dzīvojamais un sadzīves objekts pie Sauriešu ģipša rūpnīcas un ģipšakmens atradnēm. 1969. gadā

kopā ar dārzkopības biedrību «Saurieši» ciematā bija 860 iedzīvotāji, 1998. gadā 1334 iedzīvotāji, uz 2003. gada 1. janvāri – 1405 iedzīvotāji. Ciematā ir sakaru nodaļa «Saurieši», veselības aprūpes centrs, bibliotēka, vairāki veikali. Cauri mežam ved asfaltēts ceļš uz netālajām Upeslejām. Blakus autobusu pieturai (ceļa līkumā pagriezienā uz Salaspili) atrodas Desu kroga pamati, māju «Desas» 1991. gadā dzimtas īpašumā atguva mežsargs Jānis Raņķis.

Izdevīgs bija Sauriešu dzelzceļa stacijas tuvums. 1935. gadā ģipšakmens lauztuvēs strādāja 207 darbinieki. Gada apgrozījums – 1 263 109 lati. Tajos gados tas bija lielākais privātais uzņēmums pagastā un arī viens no lielākajiem Latvijā šajā jomā.

Ģipšakmeni ieguva arī P. Bēma Stopiņu fabrika Zeltiņos (ražoja arī krāsns podiņus. 30. gados tajā bija nodarbināti 184 strādājošie, gada apgrozījums – 380 000 latu), to pārstrādāja K. Šmita Rīgas cementa rūpnīca. Ģipšakmens ieguves apjomi sevišķi palielinājās 30. gadu beigās: 1934. gadā tika iegūti 82 000 t ģipšakmens, 1935. gadā – 99 000 t, 1936. gadā – 124 000 t, 1937. gadā – 197 000 t ģipšakmens. Strauji palielinājās arī ģipšakmens eksports. Ja 1930. gadā tas bija 20 000 t, tad 1939. gadā – 188 000 t. Pirmskara Latvijā šis produkcijas eksports nodrošināja ievērojamu valūtas ieguvu. Galvenokārt eksportēja uz Skandināvijas valstīm un Lielbritāniju.

1938. gadā tika nodibināta akciju sabiedrība «Rīgas ģipsis», kas viena no pirmajām Eiropā sāka ģipškartona plāksņu ražošanu. 1939. gadā Latvijā saražoja 20 000 t būvģipša un vienu miljonu m² ģipškartona plāksņu, kuras pasaulē izgāja ar nosaukumu, kurš ietver Rīgas vārdu – riģipsis.

Kad Latvijā nostiprinājās padomju vara, ģipša rūpniecības uzņēmumus nacionalizēja un, piemērojot plašo pēckara celtniecības apjomu vajadzībām, paplašināja. Ja Salaspils ģipša rūpnīca 1950. gadā ražoja 35 000 t būvģipša, tad 1960. gadā – jau 62 000 t. 1961. gadā, apvienojot Salaspils ģipša rūpnīcu un Sauriešu ģipšakmens karjeru, tika izveidota Sauriešu ģipša izstrādājumu rūpnīca, kas dažus gadus vēlāk kļuva par kombinātu. Rūpnīca 60. gados tika rekonstruēta, mehanizējot ražošanas procesus. 1968. gadā tika iegūti 379 000 t ģipšakmens un saražoti 94 000 t būvģipša.

Turpmākajos gados jauda būtiski nemainījās (piemēram, 1982. gadā ieguva 430 000 t ģipšakmens un 110 000 t būvģipša), toties mainījās izstrādājumu nomenklatūra. 50. gadu vidū uzsāka 80 mm biezu starpsienu plātņu – ģipsolīta – ražošanu, rekonstrukcijas gaitā uzstādīja t. s. Kozlova iekārtu velmēto lielpaneļu starpsienu izgatavošanai jau 1968. gadā saražoja 550 000 m² velmēto lielpaneļu, vēlāk – līdz 700 000 m² gadā). Attīstoties lielpaneļu dzīvojamo ēku celtniecībai, rūpnīcā izveidoja cehu ģipšbetona sanitāro kabīņu ražošanai ar 8000 gabalu jaudu gadā un nodomu šo jaudu vēl paplašināt. 80. gados notika ne visai sekmīgs mēģinājums izmantot lielpaneļu elementus saliekamajām sagatavošanas kārtām zem grīdām, īpaši tipveida dzīvojamās mājās. Lielpaneļu starpsienas un sanitārās kabīnes uz vairākiem gadu desmitiem kļuva par kombināta galveno produkciju.

Padomju tehnoloģiskā iekārta, kas turklāt kopš rekonstrukcijas vairāk nekā 20 gadu laikā bija krietni nolietojusies, nenodrošināja izstrādājumu kvalitāti. Tā kā nenotika ļoti dažādo slāņu ģipšakmens homogenizācija un apdedzināšanas procesa kontrole bija nepilnīga, kombināta ražotais būvģipsis bija ar ļoti svārstīgu, neprognozējamu stiprību. Pārmērīgi liels bija arī kombināta kurināmā patēriņš, nepietiekami tika pildītas vides aizsardzības prasības, īpaši par putekļu izdalīšanos atmosfērā.

Pārejas perioda ekonomiskā krīze, sākot ar 1991. gadu, katastrofāli sašaurināja tirgu gan ģipšakmenim (cementa ražošanas apjoma strauja samazināšanās), gan ģipša izstrādājumiem (celtniecības apjoma samazināšanās). Turklāt celtniecības strukturālās izmaiņas – lielpaneļu dzīvojamo namu celtniecības pārtraukšana – noveda pie tā, ka lielpaneļu starpsienu un sanitāro kabīņu ražošana 1992.–93. gadā bija pilnīgi jāpārtrauc. Pieprasījumu pēc starpsienu kalibrētajām plātnēm un īpaši ģipškartona plāksnēm,

ko izraisīja rekonstrukcijas un remonta darbu apjoma pieaugums, kombināts nebija gatavs apmierināt, tādēļ notika strauja ražošanas sašaurināšanās.

1994. gadā Sauriešu būvmateriālu kombinātu privatizēja SIA «Knauf Marketing Riga». Uzņēmums guvis ievērojamus panākumus pašmāju un Baltijas būvmateriālu tirgū, ieguldījis ievērojamas investīcijas Sauriešu valsts būvmateriālu kombināta rekonstrukcijā un jaunu ražotņu izveidošanā. Pēc līguma ar Latvijas Privatizācijas aģentūru (LPA) objektā bija jāinvestē četri miljoni latu, bet faktiski tika ieguldīti vairāk nekā septiņi miljoni latu un kopējais «Knauf» investīciju apjoms Latvijā pārsniedz 10 miljonus latu. Pēc līguma ar LPA bija jānodrošina pilna apjoma darbvieta 60 darbiniekiem – faktiski uzņēmumā ir nodarbināti 130 cilvēki. Kopš 1997. gada Sauriešos darbojas sausās būves metāla profilu izgatavošanas līnijas un kopš 1999. gada tiek ražoti apmetumi un špakteles. 2000. gadā, izmantojot visjaunāko tehnoloģiju, «Knauf» uzbūvēja pirmo un vienīgo ģipškartona plākšņu ražotni Baltijā. Sauriešos tiek ražotas vairāk nekā 50 uz nākotni orientētas produktu sistēmas.

1932. gadā dibinātais uzņēmums «Gebr. Knauf Westdeutsche Gipswerke, Iphofen» vairs nav tikai viens no lielākajiem būvmateriālu ražotājiem Eiropā, bet gan visā pasaulē strādājošs koncerns. Par spīti milzīgajai izaugsmei un ražošanas apjomu pieaugumam «Knauf» joprojām ir īsts ģimenes uzņēmums, kas pieder Alfonsa un Karla Knaufu

ģimenēm. Uzņēmuma īpašnieku vadošie kompanjoni ir brālēni Baldvins un Nikolauss Knaufi. Abi strādā Iphofenā (starp Nirnbergu un Vircburgu), kur atrodas uzņēmuma galvenā mītne. Arī pārējie kompanjoni ir radnieki, kas daļēji vada visdažādākās ārzemju uzņēmumu darbības.

«Knauf» pieder vairāk nekā 100 ražotnes 30 valstīs. «Knauf» uzņēmumos strādā 16 000 cilvēku, un gada apgrozījums ir vairāk nekā 2,5 miljardi eiro. Lielākais tirgus noiets ir Ziemeļrietumu un Centrālajā Eiropā, kā arī Vidusjūras valstīs – Spānijā, Itālijā, Grieķijā un Turcijā. Pēdējos gados «Knauf» ir arvien lielāka nozīme tirgus attīstībā, it sevišķi Austrumeiropā, bijušajās PSRS valstīs un Ķīnā.

«Knauf» bija viena no pirmajām kompānijām, kas investēja Austrumācijā, Austrumeiropā un PSRS valstīs. Kopš 1997. gada «Knauf» pieder arī plākšņu rūpnīcas Āzijā. Pirmā rūpnīca tika atvērta Vuhū, netālu no Šanhajas, otra, kas atrodas pie Kantonas, ar «Knauf» plāksnēm apgādā Kantonas, Honkongas un Dienvidķīnas būvmateriālu tirgu. Trešā rūpnīca 1999. gadā tika nopirkta no «Siam Cement», un tā atrodas Tjaņdziņā, netālu no Pekinas.

Paralēli ģipsim un ar to saistītai produkcijai «Knauf» četrās vietās ASV ražo izolācijas materiālus no stikla šķiedras un polistirola. Vēl viena «Knauf» grupas uzņēmumu darbības joma ir perlīta ražošana. Perlītu izmanto apmetumu, cementa plākšņu un sauso maisījumu ražošanā. Arī kartonu ģipškartona plāksnēm ražo «Knauf». Uzņēmumam pieder rūpnīcas «Inland AB Lilla» Edetā, Zviedrijā, un Sanktpēterburgas Poligrāfijas un kartona rūpnīca Krievijā, kā arī daļēji uzņēmums «Tecnokarton» Maijenā.

Ar kapacitāti vairāk nekā 800 miljoni m² plākšņu gadā «Knauf» ir viens no lielākajiem ģipša plākšņu ražotājiem pasaulē. Paralēli tam «Knauf» Vācijā, Beļģijā, Krievijā un Ungārijā gadā saražo trīs miljonus ģipša plākšņu starpsienām. Iepriekšējos gados tika saražots vairāk nekā 3,3 miljoni tonnu ģipša apmetuma, anhidrīta un cementa javas, līdz ar to «Knauf» ir arī viens no lielākajiem sauso maisījumu ražotājiem pasaulē. «Knauf» visā pasaulē iegūst 1,1 miljardu tonnu izejmateriālu, 23 valstīs uzņēmumam pieder 53 akmeņlauztuves un 12 ģipša atradnes. «Knauf» piederošajās atradnēs un akmeņlauztuvēs katru gadu iegūst piecus miljonus tonnu ģipšakmens.

2002. gada 29. janvārī SIA «Knauf» saņēma ISO sertifikātu, kas apliecina, ka uzņēmumā ir ieviesta un tiek izmantota kvalitātes vadības sistēma ģipškartona plākšņu, metāla profilu, apmetumu un ģipša maisījumu ražošanā, kā arī «Knauf» sistēmveidojošo celtniecības materiālu pārdošanā.

Pašreizējās uzņēmuma ražošanas jaudas spēj nodrošināt pieprasījumu pēc «Knauf» ģipškartona plāksnēm Baltijā, daļa produkcijas tiek eksportēta uz Igauniju, Lietuvu, Baltkrieviju un Krieviju.

Uzņēmuma produkcijas klāstā ietilpst gan sausās būves sistēmas sienām, starpsienām un griestiem, gan sauso un pašlīdzinošo lejamo grīdu sistēmas, gan arī apmetumi, špakteles, ēku fasāžu siltināšanas sistēmas, ugunsdrošie materiāli «Knauf Fi-

reboard» un materiāli flīžu līmēšanai un šuvju aizpildīšanai. Arī turpmāk «Knauf» ir nolēmis paplašināt savu darbību pasaules tirgū. «Knauf» cer, ka produkcijas noiets palielināsies galvenokārt Āzijā, Dienvideiropā un Austrumeiropā – šeit eksperti tuvākajos 10 gados paredz lielu ienākumu kāpumu.

Sauriešu un Salaspils ģipšakmens atradņu krājumi var nodrošināt rūpniecisko ražošanu vēl vairāk nekā 50 gadus. Tā ir garantija arī darba vietu saglabāšanai. 70% no visiem uzņēmumā nodarbinātajiem ir Stopiņu novada un Salaspils lauku teritorijas iedzīvotāji. Zinātniskajā un darbinieku piesaistīšanas jomā uzņēmums sadarbojas ar arodvidusskolām, Rīgas Celtniecības koledžu, Rīgas Tehnisko universitāti, Latvijas Lauksaimniecības universitāti. Topošajiem arhitektiem un būvīnžinieriem piešķir uzņēmuma stipendijas. Savā mācību centrā Sauriešos «Knauf» kopumā apmācījis vairāk nekā 6000 speciālistu.

«Knauf» ir nesavtīgs mecenāts novada skolām. SIA «Knauf» aktīvi atbalsta arī Latvijas kultūras attīstību: Baltijas baleta festivālu, Hanzas dienas, koncertapvienību «SOLO», Rīgas Doma kora skolas zēnu kori, Piebalgas Ņeča balvu. Ar «Knauf» atbalstu ir iznācis Ulda Marhilēviča mūzikas albums ar dziesmām no izrādes «Tobāgo».

Getliņu atkritumu poligons. SIA «Getliņi-2», SIA «Getliņi EKO»

No 1971. gada Rīgas rajona Getliņos sāka izgāzt Rīgas atkritumus. Darbība tika «legalizēta» 1973. gadā, nosaucot izvedamos atkritumus par «sadzīves atkritumiem». Izgāztuvi bija plānots izmantot apmēram 10 gadus. Rīgas pilsētas izpildkomitejai bija jāuzņemas pilnīga atbildība par izgāztuves ekspluatāciju. Līdz 70. gadu vidum vēl kūpēja arī A. Deglava ielas lielais atkritumu kalns.

Līdz 1990. gadam Rīgas pilsētas attiecīgās iestādes nebija veikušas nekādas nozīmīgas analīzes par Getliņu izgāztuves ietekmi uz apkārtējo vidi. Netika noteikta pat sanitārā zona, pieļāva tādu neļūdzību, ka 80. gados pie izgāztuves iedalīja zemi dārziņu ierīkošanai Rīgas pilsētas iedzīvotājiem. No dārziņiem iegūtās ražas kaitīgo ietekmi uz cilvēka organismu arī neviens neanalizēja. Un tikai tad, kad Stopiņu pagasta Rumbulas pusē noskanēja trauksmes zvans akas! un ūdens kvalitāte tajās, kad pastāvīgo iedzīvotāju mitināšanās šajā zonā kļuva veselībai bīstama, tika izvirzīta prasība, lai Rīgas pilsēta, kura bija galvenā «sadzīves atkritumu» ievēdēja Getliņu izgāztuvē, sāktu risināt šīs apkārtnes ekoloģijas jautājumus.

1991. gadā Rīgas pilsētas Sanitāri epidemioloģiskās stacijas galvenais ārsts Nazarovs pieņēma lēmumu ar tā paša gada 1. novembri slēgt Getliņu izgāztuvi. Jautājums tika izskatīts Latvijas Republikas Augstākās Padomes Apkārtējās vides aizsardzības komisijā. Rīgas sadzīves atkritumu izgāztuve darbojās jau 20 gadus. «Šajā atkritumu izgāztuvē nonāk 40% no visiem atkritumiem, kas veidojas valstī», vēl pēc četriem gadiem konstatēja vides ministrs Indulis Emsis. Tika pieņemts lēmums – atrast jaunu atkritumu izgāztuves vietu 1992. gadā. Nazarovs pagarināja izgāztuves slēgšanas termiņu līdz 1992. gada 1. maijam, savukārt Rīgas pilsētas izpildkomitejas priekšsēdētājs Zikulis ar Rīgas izpildkomitejas lēmumu pagarināja izgāztuves darbību līdz 1995. gada 31. decembrim.

No 1991. gada Rīgas pilsētas izpildkomiteja regulāri plānoja pasākumus Getliņu izgāztuves un apkārtnes ekoloģijas uzlabošanai, tomēr tie plāna punkti, kas attiecās uz iedzīvotāju sūdzībām, netika pildīti. Vides aizsardzības komitejas priekšsēdētājs Indulis Emsis

ierosināja pasludināt Getliņus par ekoloģiskās nelaimes zonu. No zonas bija nekavējoties jāpārvieta septiņas individuālās mājas, bet 1993. gadā – vēl 13 mājas. Ekspertīzes slēdziens – vides piesārņojums vairāk nekā 100 reizes pārsniedz normu, poligona tuvumā nedrīkst būt viensētas un dārziņi.

1992. gadā Reģionālā vides aizsardzības komiteja iesūdzēja Rīgas pilsētas izpildkomiteju tiesā, kur izpildkomiteja centās pierādīt, ka

atbildīgajam par visu notiekošo «nesaimnieciskumu» jābūt Stopiņu pagastam. Stopiņu pagasta vadība regulāri rīkoja sapulces ar Getliņu apkārtnes iedzīvotājiem, pieaicinot gan Vides komitejas, gan Rīgas izpildkomitejas pārstāvjus, tomēr «ve-

zums» nekustēja ne no vietas. Tikai pēc tam, kad Stopiņu pagasts pārņēma apsaimniekošanā Getliņu izgāztuvi, sākās ekoloģiskas dabas jautājumu risināšana: tika izveidots novadgrāvju tīkls, sāka būvēt ūdensvadu.

Rīgas cieto sadzīves atkritumu poligona «Getliņi» aprūpes sabiedrība dibināta 1994. gada 22. decembrī. Ar 1995. gada 1. janvāri darbu sāka uzņēmums SIA «Getliņi-2», kas pilnīgi pārņēma izgāztuves apsaimniekošanu no 1995. gada 1. jūlija. SIA «Getliņi-2» darbu veiksmīgi koordinē un vada direktors Edgars Sarkans. Atkritumu apsaimniekošanai izmantoja 36 ha (kopplatība pēc zemes īpašuma reģistra – 86,1 ha), pārējā platībā atradās saimnieciskā zona ar reģistrācijas ēku, ģērbtuvēm strādājošajiem un mehāniskajām darbnīcām, kā arī atkritumu šķirošanas un kompostēšanas laukumi, virsmas ūdeņus savācošie grāvji un dīķi. Kopš uzņēmuma «Getliņi-2» nodibināšanas tika veikta stingra uzskaitē un atkritumu kontrole, lai novērstu bīstamo atkritumu ieviešanu izgāztuvē. «Getliņos» notiek arī atkritumu šķirošana, tādējādi iegūstot otrreizējās izejvielas.

SIA «Getliņi-2» realizētās otrreizējās izejvielas 1995.–2000. gadā (2000. gada 10 mēnešos)

Krāsainais metāls, t	Melnais metāls, t	Lauskas, t	Pudeles, gab.	Kartons, t	Polietilēns, t	Malka, lupatas, m ³
1325,97	8220,83	3313,57	5590632	7201,19	356,5	451,06 257,9

Vidējais strādājošo skaits

Gads	Strādājošo skaits
1995	49
1996	84
1997	78
1998	64
1999	47
2000 (6 mēneši)	45

Ar Ministru kabineta 1996. gada 5. novembra lēmumu Getliņu sadzīves atkritumu izgāztuve tika atzīta par nacionālas nozīmes vides aizsardzības un Rīgas komunālās saimniecības objektu. Starp Rīgas domi un Stopiņu pagasta padomi par Getliņu atkritumu poligona sanācību un tālāku darbību tika noslēgta vienošanās. Vajadzēja īstenot Pasaules Bankas Getliņu izgāztuves sanācijas un darbības turpināšanas projektu, kas paredzēja nepieciešamos pasākumus, lai pilnībā atveseļotu vidi poligona teritorijā, kurā darbojās SIA «Getliņi-2», un, ieviešot modernas tehnoloģijas, rastu iespēju efektīvi pārstrādāt Rīgas pilsētas un Stopiņu pagasta cietos sadzīves atkritumus līdz 2020. gadam (ja puses nevienojas par termiņa pagarināšanu). Projekta realizācijai jānodrošina Getliņu poligonam pieguļošās teritorijas iedzīvotāju un poligonā strādājošo saimnieciskās un darba vides uzlabošana, arī sanitāri higiēnisko apstākļu uzlabošana, atbilstoši spēkā esošajiem normatīviem. Izmantojot ekoloģiski tīras un pasaules praksē aprobētas tehnoloģijas, jāiegūst un jārealizē izgāztuves gāze (metāns), novadot to energopatērētājiem. Saskaņā ar vienošanos SIA «Getliņi-2» bija jāturpina veikt savas funkcijas līdz brīdim, kad atkritumu poligons būs sagatavots darbam ar projektā paredzēto jaudu un tiks veidota jauna uzņēmēj sabiedrība ar nosaukumu «Getliņi EKO».

Notikumi ap Getliņu apsaimniekošanas valdījumu un finansējumu tālāk attīstījās vairāku gadu garumā. 1996. gada 18. decembra Ministru kabineta sanāksmē, kurā piedalījās toreizējais premjerministrs Andris Šķēle, vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs Anatolijs Gorbunovs, vides valsts ministrs Indulis Emsis, Rīgas domes priekšsēdētājs Māris Purgailis, Stopiņu pagasta padomes priekšsēdētājs Ilmārs Lūsis un Pasaules Bankas misijas vadītāji Anderss Haldings un Larss Jerlings, tika nolemts:

- veidot jaunu uzņēmumu ar akciju sadalījumu 60% Rīgas domei, 40% Stopiņu pagasta padomei (līdz tam dabas resursu nodokļa sadalījums bija par labu Stopiņu pagastam – 75%);

- SIA «Getliņi-2» kapitāla daļas nodot jaunizveidotajam uzņēmumam pilnā valdījumā uz noteiktu laiku, kas nav garāks par projekta īstenošanas laiku, SIA «Getliņi-2» uz šo laiku turpina darboties;
- veidot, atbilstoši akciju sadalījumam, jaunizveidotā uzņēmuma direktoru padomi, kas uzraudzītu arī SIA «Getliņi-2» darbību (uzņēmuma padome tiek veidota šādā sastāvā: Rīga – trīs pārstāvji, Stopiņi – divi pārstāvji, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija – viens pārstāvis).

Stopiņu pagasta iedzīvotāju interešu aizsardzībai uz projekta īstenošanas laiku ir vienošanās izveidot Getliņu atkritumu poligona uzraudzības padomi, kuras sastāvā ir Rīgas pilsētas, Stopiņu pagasta padomes, Vides ministrijas, Lielrīgas reģionālās vides pārvaldes, SIA «Getliņi EKO» vadības, SIA «Getliņi-2» vadības, uzņēmuma darbinieku un poligonam pieguļošās teritorijas pārstāvji.

Pavērsiens divu Getliņu apsaimniekotāju attiecībās notika 1999. gada 2. februārī, kad atklātā tiesas sēdē Rīgā Rīgas domes prasībā pret Stopiņu pagasta padomi par SIA «Getliņi EKO» īpašuma tiesību atzīšanu tiesa nosprieda anulēt Rīgas rajona Zemesgrāmatu reģistra 204. ierakstu, atjaunojot Rīgas pilsētai tiesības uz meža fondu zemēm (1940. gada bijusī meža fondu zeme) Rīgas rajona Stopiņu pagasta teritorijā «Getliņi» 86,1 ha platībā. Turpinājās SIA «Getliņi-2» sarakste ar SIA «Getliņi EKO» par iespēju turpināt sadarbību, par jaunu savstarpēju līgumu slēgšanu, līdz 2001. gada oktobrī «Getliņi-2» mainīja darbības spektru un pārcēlās uz Stopiņu pagasta Ievām.

«Getliņi-2» darbību sāka tukšā vietā. Lai uzsāktu plānoto, bija jāiekārto 7700 m² betonēts laukums, kas atbilstu poligona statusam (ar hidroizolāciju kompostēšanai). Tādi paši noteikumi attiecās arī uz tehnikas glabāšanas laukumiem.

Tagad SIA «Getliņi-2» pārstrādā 90% to pārtikas produktu, kam beidzies lietošanas termiņš, arī muitas punktos nomuitotus bezsaimnieka pārtikas produktus. Otrs darbības virziens, ņemot vērā to, ka SIA «Getliņi-2» koncentrējis sev lielu smagās tehnikas parku, ir zemes mehānisko darbu veikšana. Darbības zona ir visai plaša: Rīgas pilsēta, Rīgas rajons, arī Stopiņu novads un Salaspils pilsēta ar lauku teritoriju. Uzņēmums veic zemes rekultivācijas, labiekārtošanas, buldozera iekrāvēja specifiskos darbus; zemes meliorācijas darbus vada inženieris meliorators. SIA «Getliņi-2» tehnikas pakalpojumus arvien vairāk pieprasa arī individuālās celtniecības projektu īpašnieki. Uzņēmumā nodarbināti 22–25 ar specifisku tiesību kvalifikāciju nodrošināti darbinieki.

Jautāts, kādu nākotnes perspektīvu saskata un ko vēlas, «Getliņi-2» direktors Edgars Sarkans ar nelielu pašironiju atbild: «Darīt visu, kas nodrošina vides aizsardzību, bet nekad vairs nevēlētos aiziet uz «tukšu vietu».»

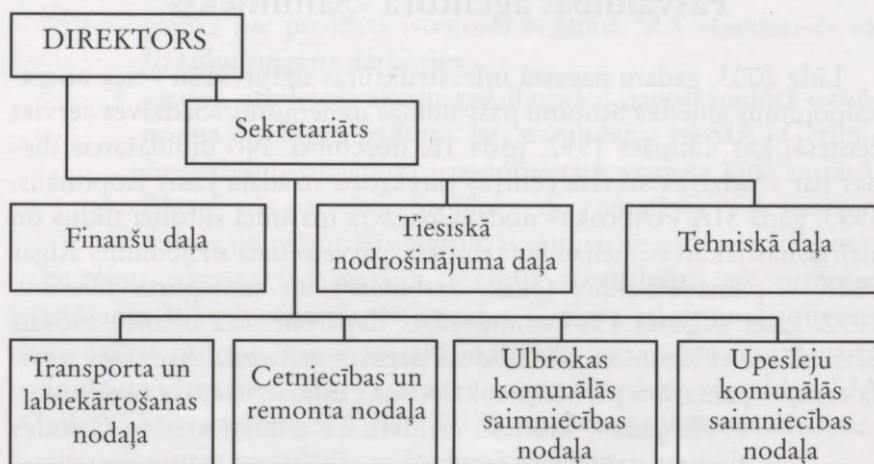
«Sadzīves servisa centrs». Pašvaldības aģentūra «Saimnieks»

Līdz 2003. gadam pagastā infrastruktūras uzturēšanu veica un pakalpojumus sniedza Stopiņu pašvaldības uzņēmums «Sadzīves servisa centrs», kas dibināts 1992. gada 18. decembrī. No dibināšanas dienas par «Sadzīves servisa centra» direktoru strādāja Jānis Koponāns. 1993. gadā SIA «Ulbroka» nodeva pagasta īpašumā siltuma tīklus un attīrīšanas iekārtas, lieljaudas tehniku, pārveidotais uzņēmums Rīgas PMK – pamatlīdzekļus (ēkas, darbnīcas) un transporta tehniku. 1992. gada augustā Lauksaimniecības departamenta bilancē esošais bērnodārzs «Pienenīte» tika nodots pagasta īpašumā. «Sadzīves servisa centrs» pamazām pārņēma apkalpošanā infrastruktūras objektus:

- 1995. gadā – Sauriešu ciematu un armijas atstāto Cekules ciemata dzīvojamo fondu;
- 1996. gadā – Tuberkulozes slimnīcas un Upesleju dzīvojamo fondu un komunālās saimniecības objektus;
- 1997. gadā – valsts a/s «Latvenergo» Liču ciematu;
- 1999. gadā – Radiostacijas ciemata komunālo saimniecību;
- 1999. gadā izveidoja atsevišķu transporta daļu – pašvaldības uzņēmums «Stopiņu auto», tā vadītājs bija Edvīns Šults.

Laiks ritēja un dzīve prasīja pārmaiņas arī «Sadzīves servisa centra» darbībā. Bija nopietni jāpārkārtoto darbs, lai saimniekošana nenestu zaudējumus un neciestu iedzīvotāju labklājība. Stopiņu pagasta padomes 2003. gada 8. oktobra sēdē tika apstiprināts nolikums jaunai saimniekošanas vienībai – pašvaldības aģentūrai (PA) «Saimnieks». 2004. gada 7. janvārī PA «Saimnieks» uzsāka darbību. Aģentūra tika izveidota, reorganizējot Stopiņu pagasta pašvaldības uzņēmumu «Stopiņu auto» un pārņemot visu to labo, kas bija iedibināts arī «Sadzīves servisa centrā». Izstrādātais nolikums paredz PA ļoti plašas funkcijas. Lai tās īstenotu, dotas arī lielas rīcības tiesības pašvaldības programmu ietvaros. Aģentūra uzņemas pilnīgu atbildību par dzīvojamo māju apsaimniekošanas organizēšanu, apkures, ūdens, kanalizācijas sistēmu u. c. objektu pārvaldīšanu, teritorijas apsaimniekošanu, ielu, ceļu un tiltu uzturēšanu kārtībā, novada mežu apsaimniekošanu, transporta pakalpojumu sniegšanu, sadzīves atkritumu izvešanas organizāciju – gluži vienkārši par visu, kas saucas sadzīve. Aģentūras darbību vada direktors Jānis Koponāns. Uzņēmumā strādā 160 darbinieki, 98% no tiem ir vietējie iedzīvotāji. Uzņēmuma ienākumus veido iedzīvotāju komunālie maksājumi, ienākumi no līguma darbiem un pakalpojumiem citām organizācijām, privātuzņēmumiem un personām. Noslēdzot finanšu gadu, PA «Saimnieks» jāsagatavo un jāpublicē gada pārskats par budžeta līdzekļu izlietojumu.

Stopiņu novada pašvaldības aģentūras «Saimnieks» struktūrshēma

«Certa» – mājai, dārzam un skaistumam

Uzņēmums «Certa» dibināts 1992. gada pavasarī. Tā īpašnieki ir Guntars Ceravs un Aigars Taukulis. Uzņēmuma nosaukums konstruēts no abu īpašnieku uzvārdu pirmajām zīlēm (Ceravs, Taukulis).

Līdz 1994. gadam «Certa» attīstīja tikai siktirdzniecību. 1994. gada 9. februārī pagasta domes pirmajā stāvā atvēra veikaliņu «Oāze», kurā tirgoja sēklas, ziedus, sīko dārza inventāru, mazliet suvenīrus. Atverot veikalu, «Certa» strādāja trīs darbinieki. Pamazām veikala sortiments paplašinājās. No 1995. gada uzņēmums sāka pārdot norvēģu firmas

«Kverneland» tehniku. Strauji sāka palielināties preču pieprasījums un apgrozība.

1997. gada nogalē «Certa» ieguva jaunas telpas blakus pagasta policijas iecirknim. Uzņēmumam «Certa» ir atvērtas arī vairākas filiāles: 1996. gadā TPSVA kiosks; 1997. gadā vei

kals Cēsu rajona Priekuļos; 1998. gadā veikals Saldus rajona Druvā; 2001. gadā kiosks veikalā «Sky», Mežciemā, Rīgā.

Tagad «Certa» nodrošina 26 darba vietas. Daļai preču ir sezonāls raksturs. Pamatā «Certa» tirgojas ar lauksaimniecības tehniku, rezerves

daļām, sēklām, inventāru, saimniecības precēm, ziediem, suvenīriem. Vislielākos ienākumus dod lauksaimniecības tehnikas, rezerves daļu un sēkļu realizācija. Nākotnes plānos ietilpst paklājzālienu audzēšana. Veikalā var nodot attīstīšanai fotofilmas.

Pastāvīgi tiek rīkoti semināri zemniekiem par lauksaimniecības tehnikas jaunumiem. Interesants uzaicinājums «Certas» darbiniekiem bija noformēt laukumus Pasaules kausa sacensībām jāšanas sportā, kā arī lielveikalu tīkla «Sky» piedāvājums izrotāt lielveikalus Lieldienās un Līgo svētkos.

Mazo «Pundurīšu» lielie kalēji

1992. gada 28. decembrī ar SIA «Ulbroka» direktora Aivara Kokta pavēli Nr. 134 par SIA «Ulbroka» ražošanas objektu privatizāciju pieņemšanas nodošanas komisija nodeva metālkalēju darbnīcas «Pundurīši» izsoles uzvarētājiem Uldim Osim un Ārijai Slišānei.

Darbnīcas sāka veidoties kā metālkalēju cehs jau v/s «Ulbroka» laikā. Toreiz te strādāja 10 cilvēki, viņus vadīja interesants, māksliniecisks kalējs Gunārs Andersons. Tagad viņš strādā Brīvības muzejā.

1990. gadā, privatizācijas procesa laikā, tika pārkārtots darbs, ievēlēts jauns un darbīgs brigadieris Uldis Osis. 1992. gada 15. aprīlī, apvienojot kapitāla daļas, Uldis Osis un Ārija Slišāne nodibināja privātu uzņēmumu, ko vēlāk nosauca SIA «Fenikss-Ko». Apkārtējie iedzīvotāji un arī darījuma partneri joprojām uzņēmumu dēvē veco māju vārdā par «Pundurīšiem».

Šis novada stūris ir sakārtots un pārveidots līdz nepazīšanai. Skaistas un gaumīgas ir administrācijas telpas, ir domāts par strādnieku sadzīves un darba apstākļiem, ar atturīgu eleganci izveidots uzņēmuma vizuālais ietērps. Uzņēmums izgatavo visdažādākās mākslinieciskā kaluma un metāla konstrukcijas, sākot no kamīniem, sētām, terasēm un vītņu kāpnēm, beidzot ar durvju rokturiem un sīkiem aksesuāriem. Kā apakšnozares var minēt metāla liešanu un melnā metāla restaurāciju, arī mākslas darbu

kopiju izgatavošanu. Izvēles iespējas nodrošina katalogu piedāvājums. Galvenie sadarbības partneri ir lielās būvkompanijas. Pasūtījumi ir ne tikai no Latvijas – daudzi izstrādājumi aizceļojuši gan uz Eiropu, gan uz Krieviju. Vistālākais pasūtījums ir bijis no Astrahaņas.

«Pundurīšu» kalumus var apskatīt vairāk nekā 13 lielos un sabiedrībā pazīstamos objektos. Nozīmīgākie: Nacionālais teātris, kur tika atjaunoti un restaurēti visi metāla priekšmeti, kas teātrī atrodas – gan lielās lustras, gan visi mazie āķīši un sliekšņi – šis darbs aizņēma pusotra gada; četras vēstniecības, Mazā Ģilde, viesnīca «Latvija», Latvijas Banka, tirdzniecības kvartāls «Berga bazārs», Centrālā dzelzceļa stacija.

Reiz kāda Latgales kapsēta pasūtījusi jaunu misiņa zvanu. Kvalitatīvs darbs, klāt pieliets vīru pārdzīvojums un spēks – jaunais zvans ne tikai mirdzēja, bet arī dziedri skanēja.

Jautāts, vai «Pundurīšus» ietekmēs Eiropas Savienība, Uldis Osis pasmaidot atbild: «Mēs ietekmēsim Eiropas Savienību! Mūsu darbinieki pārbraucot no Eiropas mācībām, atveda pārlicību: mūsu darbs nav ne kriptatiņu sliktāks par viņu – eiropiešu. Mēs varam būt Eiropas speciālistu cienīgi konkurenti!»

Viesos «Pie kamīna» pārnācis Ulenbroks

SIA «Intana» dibināta 1993. gada 29. janvārī. Tā paša gada 26. aprīlī Institūta ielā 1 tika atvērta maza kafejnīca. Telpa no vecas garāžas tika pārvērsta par jauku kafejnīcu 20 m² platībā ar dēļu grīdu, oša koka bāra leti un diviem galdiņiem. Sākotnējā iecere – karsta tēja vai

kafija, daži kārumi un pašceptas modē nākušas picas – pēc apmeklētāju ierosinājuma pārtapa citā realitātē. Apmeklētāji vēlējās paēst karstas pusdienas. Pirmkārt, tika iekārtota virtuve, lai pašu spēkiem gatavotu salātus un otros ēdienus, vēlāk zupas, desertus un uzkodas, paplašinājās ēdienu sortiments. Tāpēc 1995. gada 1. jūlijā tika atklāta jauna 55 m² kamīnzāle un kafejnīca ieguva nosaukumu «Pie kamīna».

Šodien augsti kvalificēti profesionāļi kafejnīcā ik dienas piedāvā vidēji 14 veidu salātus, divu veidu desertus, divu veidu zupas, 22 veidu karstos ēdienus, kurus katru dienu gatavo tikai pēc pasūtījuma, tā garantējot kvalitāti. Uzņēmuma klātie viesību galdi

priecē ne tikai vietējos – uzņēmuma darbiniekus aicina arī Rīgas iestādes un kaimiņu pagasti. SIA «Intana» darbinieki strādā kā vienas ģimenes cilvēki. Direktore Ingrīda Balode slavē savus ļaudis: «Mēs uzticamies cits citam, esam līdzās gan gaišos prieka brīžos, gan tad, kad esam noguruši.»

Ir īstenoti plāni paplašināt telpas un nodibināt jaunu uzņēmumu, kas šogad sāka darbību ar Stopiņu novadā tik labi pazīstamu nosaukumu – «Ulenbroks». Apmeklētājus arī turpmāk priecēs kafejnīca «Pie kamīna». Firms ēdiens tajā ir karbonāde «Lukss»: «Cep karbonādi no abām pusēm. Virsū klāj tomātu šķēlītes, nedaudz sasmalcinātu sīpolu, sāli, piparus, svaiga šampinjona ripiņas, marinēta gurķa ripiņas, ananāsa gabaliņus, melnās olīves, tad visu pārklāj ar sarīvētu sieru, uzliek vāku un «nogatavina». Bet nekas neizdosies, ja katrai procedūrai nepievienos kripatiņu mīlestības! Labu ēstgribu!»

SIA «Konkas»

SIA «Konkas» Stopiņu novadā ir privātuzņēmums, kas nodarbina apmēram 110 cilvēkus, no kuriem četri ir vietējie iedzīvotāji. Īpašnieki ir septiņas privātpersonas, Latvijas iedzīvotāji. Uzņēmums dibināts 1994. gadā, tātad jau nosvinēti apaļi 10 pastāvēšanas gadi.

SIA «Konkas» ir daudznozaru uzņēmums, kas attīsta trīs biznesa nozares: 1) virsbūvju tentu ražošana smagajām automašīnām, autoliftu

uzstādīšana; 2) paviljonu, nojumju, saulesargu un markīžu ražošana pēc pasūtījuma; 3) vizuālās reklāmas izgatavošana pēc pieprasījuma.

Uzņēmuma klienti galvenokārt ir kompānijas un privātpersonas no Latvijas, Somijas un arī no Lielbritānijas. Tuvākajos plānos ir Baltijas reģiona apgūšana un virzīšanās uz Eiropas Savienību caur Skandināviju. Stratēģiskās izejvielas SIA «Konkas» iepērk Francijā, Itālijā, Somijā. Katru gadu ražošanas un realizācijas apjoms pieaug vidēji par 10% gadā, uzņēmums ir stabils savā tirgū. Augstu tiek vērtētas izredzes sekmīgi konkurēt ar ES kompānijām, jo izejvielu kvalitāte ir vienāda, tomēr SIA «Konkas» priekšrocība ir darba pieredze tehnoloģisko procesu izmantojumos un jaunu meklējumos.

SIA «MARKO KEA»

Oktobrī pagāja jau astoņi gadi, kopš dibināta kokmateriālu eksporta aģentūra (KEA) «Marko». Sākumā uzņēmums nodarbojās ar kokmateriālu vairumtirdzniecību, komplektējot kravas no nelieliem piegādātājiem un pārdodot pircējiem ār-

zemēs. Tagad «Marko» kļuvusi par vienu no lielākajām kokmateriālu eksporta aģentūrām Latvijā, kā arī ir Latvijas Kokapstrādes uzņēmēju un eksportētāju asociācijas biedre.

KEA «Marko» nodarbojas ar kokmateriālu eksportu uz ārzemēm, sadarbojas ar apmēram 30 kokmateriālu iepircējkompānijām Francijā, Lielbritānijā, Nīderlandē, Beļģijā un citās valstīs. Kokmateriālus eksportē ar jūras transportu, kā arī auto transportu. Latvijā KEA «Marko» sadarbojas ar vairāk nekā 100 zāģētavām, no kurām tiek iepirkti eksportam paredzētie žāvētie un nežāvētie zāģmateriāli, taras materiāli un palešu sagataves. SIA «Marko KEA» ir arī jauns pakalpojumu veids – lietoto un bojāto palešu uzpirkšana un labošana vai otrreizēja pārstrādāšana.

2003. gadā KEA «Marko» Stopiņu novada Ličos nopirka 3,5 ha zemes, uz kuras uzcēla jaunu, modernu biroja ēku, ierīkoja automatizētu žāvētavu, kas ir vienīgā šāda tipa žāvētava visā Baltijā, un kokmateriālu pārstrādes cehu, kas tika nodrošināts ar jaunāko tehniku – zāģmateriālu garināšanas optimizācijas līniju –, un deva jaunas

darbvietas gan Stopiņu novada iedzīvotājiem, gan citiem darba meklētājiem. Paralēli pamatdarbam KEA «Marko» nodarbojas ar palešu un žogu vairogu, kas ir populāri ārzemēs, ražošanu un eksportu.

Uzņēmumā strādā 20 biroja darbinieki (visi ar augstāko izglītību) un 90 strādnieki. Kā jau plaukstošā uzņēmumā KEA «Marko» labākajiem darbiniekiem ir visas iespējas tikt paaugstinātiem amatā. Uzņēmuma vadība nodrošina darbinieku apmācību, arī stažēšanos ārzemēs, rūpējas par saviem darbiniekiem gan ikdienā, gan kopīgos atpūtas pasākumos.

SIA «Marko KEA» dibināta 1997. gadā un no nelielas domubiedru grupas ir izaugusi par kompāniju, kas nodarbina vairāk nekā 110 darbiniekus. 2003. gadā SIA «Marko KEA» sasniedza 8,5 miljonu latu lielu apgrozījumu. Kompānijas panākumu pamats – savlaicīga pasūtījumu izpilde un racionāla risinājumu piedāvāšana, finansiālā stabilitāte, profesionāli un izglītoti speciālisti. SIA «Marko KEA» produkcijas un pakalpojumu atbilstību Eiropā noteiktajiem kvalitātes standartiem apliecina 2001. gadā iegūtais kvalitātes sertifikāts ISO 9001 : 2000.

Kokrūpniecības nozare Latvijā strauji attīstās, un tās produkcija veiksmīgi atrod savu vietu un konkurē gan vietējā, gan ārējā tirgū. Galvenie eksporta kokapstrādes produkti ir zāģmateriāli, paletes, palešu virsmas, kokskaidu plātnes, kā arī apaļkoksne. Ievērojama daļa no iepriekš minētajiem produkcijas veidiem ir realizēta ES valstīs, tomēr pamazām palielinās produkcijas realizācijas apjoms arī vietējā tirgū.

SIA «Marko KEA» ir viens no uzņēmumiem, kas veiksmīgi apguvis modernās tehnoloģijas un investējis mūsdienīgās iekārtās. Modernizācija ir ļāvusi veiksmīgi strādāt Rietumeiropas tirgos un piegādāt kvalitatīvu, konkurētspējīgu un pieprasītu precī sadarbības partneriem.

SIA «Marko KEA» darbojas ne tikai kokmateriālu eksportēšanā Latvijas teritorijā un ārzemēs, bet arī mežu atjaunošanā. Uzņēmums arī piedalās īpašā programmā, kas paredz iespēju skolēniem vasaras brīvlaikā izmēģināt savus spēkus uzņēmuma darbā, kas ir ļoti pamācoši un interesanti. SIA «Marko KEA» piedalās arī apkārtnes sakopšanā un pilnveidošanā, kā arī sava ciemata stāvokļa uzlabošanā.

Stāstījums par SIA «Marko KEA» ir Ulbrokas vidusskolas 11.b klases 2004. gada vasaras brīvlaika projekta darbs, kuru veicot viņi novēl: «Jums, kurus ik rītu sveicina Mazā Jugla, sakām: esiet kā upe, kas dzīvībā tecēt neapstājas!»

Skaistumkopšanas salons «Sentendrē»

Braucot ceļojumā uz Ungāriju, tagadējai salona īpašniecei radās ideja, ka varētu Ulbrokā izveidot skaistumkopšanas salonu. Arī salona nosaukums radās ceļojuma laikā – Sentendrē ir neliela mākslinieku pilsētiņa Ungārijā. Tulkojumā no latīņu valodas Sentendrē nozīmē Svētais Andrejs. Salona simbols ir ābols, tā arī nav nejaušība. Ābols simbolizē veselību un sievietes skaistumu, arī salona īpašnieces un direktores uzvārds slēpj sevī ābolu – Džuljeta Āboliņa.

Salons tika dibināts 1998. gada 2. septembrī, bet atklāts tā paša gada 28. oktobrī.

Salonā pieejami dažādi pakalpojumi: frizieris izveidos gan ikdienas, gan svētku frizūru pēc apmeklētāja vēlēšanās; manikīrs un pedikīrs; kosmetologs palīdzēs kopt ādu ar dažādu masku un terapiju palīdzību; solārijs, lai arī ziemas tumšākajos mēnešos būtu iedegums, sauna; masāža un svara vērotāju nodarbības; šūšanas pakalpojumi.

Veselības aprūpe Stopiņu novadā

Par medicīnisko aprūpi Stopiņu novadā pirms Latvijas Republikas nodibināšanas īpašu ziņu nav. Šajā laikā medicīniskās palīdzības punkti novada teritorijā nav minēti. Jādomā, ka smagāku saslimšanu gadījumos iedzīvotāji braukuši pie ārstiem uz Rīgu. Novada teritorijā nav bijusi neviena aptieka. Viena no tuvākajām aptiekām (izņemot Rīgu) atradās

Sanatorijs Ulbrokas muižā 20. gados.

Ropažu pagastā. To atvēris Ropažu muižas barona dēls Džeimss fon Volfs par saviem līdzekļiem. Atļauja aptiekas darbības sākšanai izsniegta 1897. gadā, bet dokumentos aptieka minēta 1898. gadā. Aptiekas provizors Ādolfs Brandeburgs savu amatu apguvis kā māceklis Bauskā, vēlāk Tērbatā nokārtojis aptie-

kāra eksāmenu. Strādājis no 1898. līdz 1906. gadam. No 1907. līdz 1917. gadam aptiekas pārvaldnieks bijis Kārlis Davidovskis. Ap 20. gadiem par aptiekas īpašnieku un provizoru kļuva Pēteris Ozoliņš. Viņš aptiekā nostrādājis līdz 1950. gadam. Iedzīvotāji Pēteri Ozoliņu atceras kā labu speciālistu un izpalīdzīgu cilvēku. 19. gadsimta 90. gados Stopiņu pagastā darbojās Kurtenhofas (tagadējās Salaspils dzelzceļa stacijas rajonā) aptieka, kuru 20. gadsimta sākumā savā īpašumā ieguva kāds Voldemārs Ģērmanis. Tā saukta arī par Ģērmaņa privāto aptieku; darbojās vēl Latvijas Republikas laikā. Salaspilī atradās arī Bermaņa aptieka un zobārsta privātā prakse (ārste Kiršteina), kur palīdzību varēja saņemt arī Stopiņu pagasta iedzīvotāji.

Pēc 1920. gada agrārās reformas Rīgas apriņķa valde paziņoja pagasta valdei, ka Ulbrokas muižas telpas līdz ar zemi pēc Rīgas apriņķa zemes ierīcības komitejas 1921. gada 14. aprīļa lēmuma piešķirtas Rīgas pilsētas slimokases sanatorijas ierīkošanai un tiek izrentētas uz sešiem gadiem. Līdz 2. pasaules karam muižā atradās bērnu sanatorija.

Ar lielu cieņu un pateicību Stopiņu novada vecākā paaudze piemin feldšeri Grigalinoviču, kurš vienmēr sniedzis medicīnisko palīdzību iedzīvotājiem prakses vietā Stopiņu pagasta Blāzmās, kā arī mājas vizītēs viņu dzīvesvietās. Mediķa tradīcijas ģimenē turpina meita (dzimusi 1936. gadā) Romalda Grigalinoviča, kura strādā P. Stradiņa klīniskajā universitātes slimnīcā.

Dreiliņu ambulance Juglas papīrfabrikas ciemata teritorijā tika atvērta 50. gadu sākumā. Par ārstiem un viņu palīgiem strādājuši speciālisti: ārste Antipenko (vārds nav zināms), ārste Rozenšteina, ārsts – ķirurgs Nikolajs Knišs (strādājis kā terapeits, ķirurga tiesības atņemtas dzeršanas dēļ), zobārste Smila, ārsta palīgs Juris Dedunieks, feldšere Aleksandra Koroļova. Dreiliņu ambulance pēc 1975. gada teritorijas reformas tika pievienota Rīgai.

Feldšeru punkts

Ulbrokas centrā (tagad šajās telpās ir lietoto apģērbu veikals). MTS koplīdīnēs (tagad – Institūta iela 14) iekārtoja medpunktu 10 m² telpā, tajā strādāja feldšere Aleksandra Koroļova un no 1959. gada – Marija Badūne-Laizāne, zobārste Zaiga Sveržecka (darbu pagastā neturpināja). Pirmsākumos tas apkalpoja tikai mehāniskajās darbnīcās strādājošos.

Stopiņu ambulance Ulbrokā, Institūta ielā 20.

1963. gadā tika izveidots feldšeru punkts Ulbrokas centrā. Zobārste Vēsma Eglīte 1977. gadā atnāca no Stopiņu ambulances, kas bija iekārtota Desu mājās. Feldšeru punktu slēdza 1977. gadā, kad tika iekārtota jaunā Stopiņu ambulance Acones ielā 1. Zobārsta kabinets palika līdz 1982. gadam, kad atklāja jaunu ambulances ēku bijušās LLMEZPI ēdnīcas telpās.

Rīgas rajona Stopiņu ambulance Stopiņu ciema Desās tika atvērta 1959. gadā, kad telpās izvietotā Stopiņu ciema padome pārcēlās uz Dreiliņu Tālavām. Iedzīvotāji atceras traģiski dzīvi beigušo ārsti Apīni, feldšeri un ārstu Zelmeni. 1969. gadā darbu uzsāka: ārste –

Desu krogs. Līdz 1977. gadam tajā bija iekārtota ambulance.

pediatre Raisa Jeļisejeva, zobārste Vēsma Eglīte, feldšere – (tagad ārsta palīdze) Irēna Lazdāne. 1971. gadā – feldšere (tagad ārsta palīdze) Dace Luste, 1974. gadā – feldšere (tagad ārsta palīdze) Nadežda Serjaga un feldšere Helēna Ūdre. 1977. gadā Desās izveidoja Sauriešu feldšeru punktu ar feld-

šeri Helēnu Ūdri. 1984. gadā darbu uzsāka feldšeris (tagad ārsta palīgs) Jānis Piebalgs, 1988. gadā – ārste – pediatre (tagad feldšeru punkta vadītāja) Iveta Vīksne un ārsta palīdze Genoveva Grava. Getliņu–Rumbulas zonā dzīvojošos apkalpo Salaspils pilsētas poliklinika.

Stopiņu ambulance. Atdaloties Sauriešu medpunktam, 1977. gadā Stopiņu ambulance tika iekārtota Ulbrokas centrā, Acones ielā 1. Dažus mēnešus par galveno ārstu strādāja Vladimirs Orlovs un tajā pašā gadā par galveno ārsti sāka strādāt Vēsma Strautmane, no Desām pārnāca pediatre Raisa Jeļisejeva, feldšeres (ārsta palīdzes) Irēna Lazdāne (par godprātīgu un teicamu darbu savā profesijā Irēna Lazdāne 1997. gadā apbalvota gadā ar Triju Zvaigžņu ordeņa II pakāpes sudraba medaļu. Tā viņas mūža darbu profesijā novērtējuši pagasta iedzīvotāji), Dace Luste, Nadežda Serjaga un no Ulbrokas feldšeru punkta – Aleksandra Koroļova. 1978. gadā darbu uzsāka ārste – pediatre Ārija Žebrovska. 1982. gadā Stopiņu ambulance iekārtojās jaunās (bijusī LLMEZPI ēdnīca) telpās, kur tā atrodas vēl šodien. Ilgstoši mūsu ambulancē strādā ārste ginekoloģe Anita Spakovica, privāti praktizē ārsts – neirologs Leonīds Viškērs. Dažus gadus praktizējusi ārste Tija Zvagule. 2005. gada janvārī Rīgas rajona Stopiņu ambulancei mainījās nosaukums. Tā kļuva par Stopiņu novada pašvaldības aģentūru «Stopiņu ambulance».

Stacionārās ārstēšanas un padziļinātas izmeklēšanas gadījumos iedzīvotāji var izmantot stacionārus Rīgā: P. Stradiņa klīnisko universitātes slimnīcu, Gaiļezera, Lin ezera, Biķernieku slimnīcu, kā arī Rīgas rajona slimnīcas Ādažos, Siguldā un Tuberkulozes un plaušu slimību Valsts aģentūru.

1. rindā no kreisās: I. Lazdāne, I. Viksne, V. Eglīte; 2. rindā no kreisās: G. Grāvele, A. Spakovica, V. Strautmane, N. Serjaga.

Tuberkulozes un plaušu slimību Valsts aģentūra

1935. gadā Ulbrokas Labierīcības veicināšanas biedrības valde pieņēma protestējošu lēmumu: Ulbrokas apkārtnē nepieļaut tuberkulozes sanatorijas celtniecību. Protestu aizsūtīja Veselības aizsardzības departamentam. Atbilde netika saņemta, bet arī sanatoriju neuzcēla. Bija jāpaiet 36 gadiem līdz Mazās Juglas krastā Silzemnieku māju apvidū tika izvēlēta vieta tuberkulozes slimnīcas būvniecībai. Slimnīcas kompleksa autors – Kārlis Segliņš (1904–1982), kura mūžs un daudzpusīgais

ārsta, zinātnieka, pedagoga un organizatora darbs bija veltīts tuberkulozes ārstēšanai un tautas veselības aizsardzībai. Ārstu Kārli Segliņu raksturo viņa teiktais, ieejot mūža astotajā gadu desmitā: «Lai atrastu – jāmeklē, lai iegūtu – jāstrādā, lai gūtais nepazustu, mums jāprot to saglabāt un nākamām paaudzēm nodot.»

teiktais, ieejot mūža astotajā gadu desmitā: «Lai atrastu – jāmeklē, lai iegūtu – jāstrādā, lai gūtais nepazustu, mums jāprot to saglabāt un nākamām paaudzēm nodot.»

Kārlis Segliņš neatlaidīgi un pašizliedzīgi ir aizstāvējis savu ideju realizāciju – uzsākt jaunas tuberkulozes slimnīcas kompleksa izveidošanu. 1958. gadā viņš izstrādāja dokumentāciju tuberkulozes slimnīcas celtniecībai Plakanciemā, tomēr vieta slimnīcai nebija sevišķi veiksmīgi izvēlēta. Kopā ar domubiedriem viņš izbraukāja un izstaigāja tuvāko Rīgas apkārtni. Izvēle palika Stopiņu pagastā – Rīgas–Ērgļu šosejas 17. kilometrā divu kilometru attālumā pie Mazās Juglas.

1961. gada aprīlī Valsts Veselības aizsardzības ministrijas, Rīgas Medicīnas institūta, Valsts sanitārās inspekcijas, Arhitektūras pārvaldes un citu ar slimnīcas celtniecību saistīto dienestu pārstāvju izbraukumā un būvlaukuma apskatē izraudzītie apbūves laukumi slimnīcai un personāla dzīvojamām mājām tika atzīti par piemērotiem. Slimnīcas ēku projektēšanas darbu pēc Kārļa Segliņa ierosmes veica arhitekts P. Švāne. 1962. gadā jūnijā arhitekts demonstrēja slimnīcas maketu un

silueta zīmējumus. Lai mazinātu celtniecības izmaksas, bija jāizdara daudzi pārveidojumi. 1963. gada 19. aprīlī veselības aizsardzības ministrs Vilhelms Kaņeps beidzot apstiprināja slimnīcas celtniecības programmu.

1966. gada 19. februārī slimnīcas pamatos ieguldīja dokumentu kapsulu ar īsu slimnīcas celtniecības rakstu – vēstījumu nākamajām paaudzēm.

Rūpes par jaunās slimnīcas būvniecību no 1969. gada uzņēmas Kārlis Segliņš. 1969. gadā dispanseru apvienoja ar jaunbūvēto slimnīcu – dispansera stacionāru. 1971. gada maijā Kārli Segliņu iecēla par galvenā ārsta vietnieku medicīnas darbā jaunajā slimnīcā. 1971. gada 25. maijā slimnīcas 4. nodaļā uzņēma pirmos 32 slimniekus, mēnesi vēlāk jau ievietoja slimniekus 5. un 6. nodaļā. Republikāniskā prettuberkulozes dispansera stacionāru svinīgi atklāja 1971. gada 18. jūnijā. Par pirmo tās galveno ārstu kļuva Voldemārs Saulīte (1928–1997).

Sarežģītajos padomju varas gados Voldemārs Saulīte, būdams erudīts ārsts, kurš tuberkulozi pazina arī kā slimnieks, un labs organizators, apveltīts ar izcilām diplomāta dotībām, prata izmantot visas iespējas tuberkulozes «tikla» darbā. Nereti viņa ieteikumus pārtvēra PSRS Veselības aizsardzības ministrija. Aktīvākie dzīves gadi tika veltīti tuberkulozes apkarošanas iespēju izpētei, dalībai starptautiskajos ftiziatru pasākumos, lai paplašinātu pieredzi. Statistikā parādījās tuberkulozes saslimstības rādītāju kritumi.

Zemākais rādītājs tika sasniegts 1990. gadā un to būtiski ietekmējusi arī Voldemāra Saulītes erudīcija, spēja Latvijā ieviest un lietot pasaules tuberkulozes dienesta darba atklāsmes. Pasliktinoties veselībai, pēc vairākiem pārslimotiem tuberkulozes saasinājumiem, Voldemārs Saulīte 1993. gadā aizgāja pensijā, atstājot saviem kolēģiem un nodaļu vadītājiem novēlējumu: «Latviešu tautai ilgus gadus bijuši sveši kaklakungi, mums nav savas aristokrātijas labā nozīmē. Mums tāda jāveido, tāpēc, lai arī kurš tas būtu, sargājiet, saudzējiet savu nākamo galveno ārstu un vienmēr palīdziet viņam!»

Bija pienācis laiks jaunākam, enerģiskākam vadītājam. Par tādu kļuva Jānis Leimans, kurš jau internatūras laikā bija izvēlējis tuberkulozes ārsta specialitāti. 1970. gadā viņš sāka strādāt par ķirurgu Rīgas pilsētas tuberkulozes slimnīcā, vēlāk tika pārcelts uz TPSVC stacionāru. Vairākkārt mācījās torakālo ķirurģiju kvalifikācijas celšanas kursos RMC, Maskavā, Ļeņingradā.

Kā augstākās kategorijas ķirurgs 1993. gadā sāka vadīt plaušu ķirurģijas nodaļu, kļūstot par TPSVC direktoru, iegūstot veselības aprūpes ārsta sertifikātu. Jānis Leimans pilnībā uzņēmas atbildību par tuberkulozes apkarošanas darba norisi valstī. Īpaša uzmanība tika veltīta medicīnas aparatūras un instrumentu atjaunošanai, telpu mūsdienīgam remontam, labāko kompāniju ražoto zāļu sagādei, ārstu kvalifikācijas celšanai – tika organizēta piedalīšanās ERS (Eiropas Respiratoru savienība) pasākumos, kongresos, ieviesti teletilta sakari konsultācijām ar ASV slimību kontroles un profilakses centru Atlantā. Darbojas tuberkulozes slimnieku datorizēts reģistrs. Ir izpildīti priekšnoteikumi ES standartam visas slimnīcas sertifikāta iegūšanai.

Kā augstākās kategorijas ķirurgs 1993. gadā sāka vadīt plaušu ķirurģijas nodaļu, kļūstot par TPSVC direktoru, iegūstot veselības aprūpes ārsta sertifikātu. Jānis Leimans pilnībā uzņēmas atbildību par tuberkulozes apkarošanas darba norisi valstī. Īpaša uzmanība tika veltīta medicīnas aparatūras un instrumentu atjaunošanai, telpu mūsdienīgam remontam, labāko kompāniju ražoto zāļu sagādei, ārstu kvalifikācijas celšanai – tika organizēta piedalīšanās ERS (Eiropas Respiratoru savienība) pasākumos, kongresos, ieviesti teletilta sakari konsultācijām ar ASV slimību kontroles un profilakses centru Atlantā. Darbojas tuberkulozes slimnieku datorizēts reģistrs. Ir izpildīti priekšnoteikumi ES standartam visas slimnīcas sertifikāta iegūšanai.

Uz 2004. gada 1. janvāri centru veidoja stacionārs ar 500 gultām un ambulatoro daļu. Stacionārā strādāja 72 augstas kvalifikācijas ārsti, t. sk. zobārsts, divas medmāsas ar augstāko izglītību, 196 medicīnas darbinieki ar vidējo speciālo izglītību, trīs farmakologi, 18 laboranti, 177 jaunākā medicīniskā personāla darbinieki un 108 pārējie saimnieciskie darbinieki. Kopā slimnīcā ir 563 darba vietas. Vairāk nekā 70 darbiniekiem, kuri vēl turpina strādāt, ir 25 gadu darba stāžs.

Kopš TPSVC dibināšanas brīža, centrs ir arī Rīgas Medicīnas institūta (tagad Latvijas Medicīnas akadēmijas) Tuberkulozes katedras klīniskā mācību bāze.

Sekmīgam tuberkulozes apkarošanas darba problēmu risinājumam valstī ir nepieciešama vispusīga pieeja, nodrošinot konsolidētu dažādu institūciju, ministriju, starptautisko organizāciju, kā arī nevalstisko organizāciju un pat katra pilsoņa sadarbību un koordināciju. Latvijas nacionālā tuberkulozes apkarošanas stratēģija iekļauta Nacionālā progresa ziņojumā atbilstoši Eiropas Komisijas atzinumam par Latvijas pieteikumu iestāties Eiropas Savienībā. Latvijas veselības aprūpes darbinieki ir iemācījušies sasniegt labus rezultātus tuberkulozes ārstēšanā, kā arī spēj savas zināšanas nodot tālāk Eiropas un Āzijas valstu speciālistiem.

2004. gada 22. novembris atkal bija liela darba sākuma diena nu jau apvienotajai Tuberkulozes un plaušu slimību Valsts aģentūrai (TPSVA). Kā filiāles tika pieminēti Rēzeknes, Cēsu, Lielbērzes un Ceplīšu tuberkulozes rajonu centri, saglabājot tur strādājošo personālu. 22. novembrī TPSVA atklāja arī Pasaules Veselības organizācijas sadarbības aģentūru (centru) multirezistentās tuberkulozes ārstēšanas pētniecībā un izglītībā. Pasaules Veselības organizācija ir atzinusi TPSVA par pasaules sadarbības centru.

Par spīti straujajam dzīves ritmam un pārmaiņām, TPSVA administrācija un strādājošie dziļā cieņā saglabā atmiņā aizsaulē aizgājušos darbiniekus, kā arī vienmēr sniedz izsmeļošu informāciju par visiem ar darbu un sadzīvi saistītiem notikumiem ne tikai lielo jubileju reizēs, bet arī ikdienā.

Ulbrokas aptieka

2005. gada augustā 10 gadu pastāvēšanas jubileju svinēja Ulbrokas aptieka – Dainas Kalniņas individuālais uzņēmums. Daina Kalniņa 1981. gadā beigusi Rīgas Medicīnas institūtu ar ierakstu diplomā provizors – ķīmiķis.

Aptiekas pirmsākums ir 1994. gadā, kad Daina Kalniņa firmai «Erst» iekārtoja aptiekas punktu. Telpa bija maza, klientu apmeklējums neliels, jo spēcīgs konkurents bija aptiekas punkts ambulancē.

Bez pārkārtošanas – aptiekas paplašināšanas, plašākas sadarbības ar medicīnas darbiniekiem – nebūtu

iespējams izveidot jaunu uzņēmumu. 1995. gadā tika reģistrēts individuālais uzņēmums Ulbrokas aptieka «Gunda». Tagad aptiekā ir pusotras slodzes darba vietas, iespējams nopirkt un pasūtīt visas klientiem nepieciešamās zāles. Darba laiks piemērots novada iedzīvotāju ērtībām – sešas dienas nedēļā. Par Dainu Kalniņu cilvēki saka: «Viņa ir gaiša un zinīga». Lai arī ik pa brīdīm nošķind aptiekas zvaniņš: «Ar ko varu palīdzēt?» Vēl Daina piebilst: «Ar grūtībām jāvēlās, bet man, liekas, vienmēr ir klāt vectēvs – Lāčplēša Kara ordeņa kavalieris Kārlis Kalniņš! Tā, lūk! Un uz darbu es nāku ar prieku, jo man ir vislabākie klienti pasaulē!»

Kultūra

Skolu vēsture un izglītības iestāžu attīstība

Kultūra

Nākotnējā izglītība Līvoniā kontrolēja baznīca. Pēc baznīcas reformācijas 16. gadsimtā tika noteikts, ka izglītībai dzimtajā valodā jābūt pieejamiem. 1439. gadā Līvonijs konvencionā noteica, ka visiem 7–12 gadus veciem zemnieku bērniem jāpamēklā skola vai jāmācās mājtā. Laštānu un katrīsomu laukos bieži vien apguva mājtā; zināšanas relizjādā pārbaudīja vietējais mājtājs.

19. gadsimta sākumā skolu tīkls Līvoniā bija valsts. Zemākā skolu pakāpē laukos bija trīsgadīga, bērni maksā pagastam, pilsētām pakāpē – trīsgadīga draudzes skolā, pilsētās – maksā valstij. 19. gadsimta 20. gados sāka dibināt reālskolas, kurās mācījās arī zemnieku bērni un ticušie. Pirmais latviešu skolotājs Līvoniā bija skolotājs. Sākumā latviešu valodas atmosfērā kustība, kas prasīja vācu murtiņu ieviešanu skolās (19. gadsimta 60. gados), kas mācīja visus draudzes bērnus latviešu valodā. 19. gadsimta beigās latviešu skolotāji tradīcijas un valodu. No 19. gadsimta beigām mācīšanā skolās bija jānotiek krievu valodā.

Pegastskolas bija vienklasīgas, ar vienu stāvu skolotājam. Pār

skolotājus, katrīsomu (katehētus); baznīcas dziesmu dziedātājus. Latviski tam mācās lasīt, rakstīt un rēķināt. Klases aprīkojums bija ļoti pieticīgs un mēģināts. Klases priekšā karājās divas mācīšanas tāfelis – viena pirmklasniekiem, otra – otrklasniekiem. Starp tāfelis – līnija. Klasi aizvērs līnija četrrādus skaitļi ar būdvardu pogām katrī rādā, pie sienas karājās biblija un ģeogrāfijas karte – Krievijas impērija ar kamengrāfiju.

Bērniem bija ļoti skaisti balsti stāva no grīnātas – lēnām, izteiksmīgi, visas klases priekšā. Tas raksturojis katrī dienu. Taj bērni iemācās iekšā lasīt un rakstīt un skaudu runāt. Rakstīšanu parasti sāma par parastā rakstīšanu (vēlāk – par ģimnāzistisku). Bija ārkārtā uz grīdā tāfelis – 25 × 15 × 0,5 cm – no melna šķēfēta, koka zīmēt. Grīdā tāfelis bija uz abām pusēm rakstīšanas, viegli noslēdzāms ar līniju. Rakstīja ar grīdā – rakstīšanu iebūti no tumsa, rakstā galma vai melna marmora (devis balta raksta). Bija ārkārtā ļoti daudz – uzraksturo skolotājs

Kulturo

Skolu vēsture un izglītības iestāžu attīstība

Sākotnēji izglītību Latvijā kontrolēja baznīca. Pēc baznīcas reformācijas 16. gadsimtā tika noteikts, ka izglītībai dzimtajā valodā jābūt pieejamai visiem bērniem. 1739. gadā Livonijas konsistorijs noteica, ka visiem 7–12 gadus veciem zemnieku bērniem jāapmeklē skola vai jāmacās mājās. Lasīšanu un katķismu laukos bieži vien apguva mājās; zināšanas reizi gadā pārbaudīja vietējais mācītājs.

19. gadsimta sākumā skolu sistēmu sāka kontrolēt valsts. Zemākā skolu pakāpe laukos bija trīsgadīga bezmaksas pagastskola, nākamā pakāpe – trīsgadīga draudzes skola (par maksu). 19. gadsimta 70. gados sāka dibināt reālskolas. Vairums skolu bija atsevišķi zēniem un meitenēm. Turīgākie latvieši sūtīja savus bērnus vācu skolās. Sākoties latviešu tautas atmodas kustībai, jaunlatvieši uzstājās pret vācu muižnieku ietekmi (19. gadsimta 60. gados tika noteikts, ka mācībām visās draudzes skolās jānotiek vācu valodā), aicināja celt godā latviešu tautas tradīcijas un valodu. No 19. gadsimta 80. gadiem mācībām skolās bija jānotiek krievu valodā.

Pagastskolas bija vienklasīgas, ar vienu štata skolotāju. Par galveno priekšmetu uzskatīja reliģijas mācību – Bībeles lasīšanu, Bībeles stāstus, katķismu (katehismu), baznīcas dziesmu dziedāšanu. Līdzās tam mācīja lasīt, rakstīt un rēķināt. Klases aprīkojums bija ļoti pieticīgs un mērķtiecīgs. Klases priekšā karājās divas melnas tāfeles – viena pirmziemniekiem, otra – otrziemniekiem. Starp tāfelēm – krīts. Klasē atradās lieli četrriindu skaitīkļi ar bīdāmām pogām katrā rindā, pie sienas ķeizara bilde un ģeogrāfijas karte – Krievijas impērija ar kaimiņvalstīm.

Bērniem bija ļoti skaļā balsī jālasa no grāmatas – lēnām, izteiksmīgi, visas klases priekšā. Tas atkārtojās katru dienu. Tā bērni iemācījās tekoši lasīt un skaļi un skaidri runāt. Rakstīšanu parasti sauca par pareizrakstīšanu (vēlāk – par glītrakstīšanu). Bija jāraksta uz grifeļtāfeles – 25 × 15 × 0,5 cm – no melna šiferīta, koka rāmītī. Grifeļtāfele bija uz abām pusēm rakstāma, viegli noslaukāma ar lupatiņu. Rakstīja ar grifeli – rakstāmo irbuli no tumša, mīksta grafīta vai melna marmora (deva baltu rakstu). Bija jāraksta ļoti daudz – uzrakstīto skolotājs

novērtēja, tad ar lupatiņu tas bija jānodzēš un atkal jāraksta no jauna. Tikai otrajā ziemā labākajiem rakstītājiem atļāva rakstīt ar zīmuli un pēc tam ar tinti un spalvu burtnīcā. Burtnīca tika uzskatīta (un tā arī bija) par ļoti dārgu un saudzējamu mantu. Tā bērni iemācījās rakstīt ļoti skaisti (75 grādu leņķī), izveidojot labu rokrakstu. Daudzi ar šo prasmi vēlāk varēja dabūt labu skrīvera darbu valsts iestādēs un karadienestā – būt par štāba vai pagasta skrīveri.

Rēķināšanā pamatā bija jāiekaļ reizrēķins (līdz 10×10), saskaitīšana un atņemšana, mazāk mācīja reizināšanu un dalīšanu. Labi bija jāiepazīst kalendārā laika skaitīšana, arī baznīcas kalendāra laiki. Bērni ielauzījās skolās mācītājā, sevišķi labi rezultāti bija naudas skaitīšanā, svāra un garuma mēros.

Pirmās nopietnās ziņas par bērnu izglītošanu Dreiliņu un Ulbrokas-Stopiņu pagastos ir no 19. gadsimta 60. gadiem. Lielāko ieguldījumu bērnu izglītošanā deva Ulbrokas-Stopiņu pagastskola un Biķeru pagastskola.

Biķeru pagastskola

Biķeru pagastskola dibināta 1866. gadā vietējās baznīcas ērģelnieka mājā. Par pirmo skolotāju darbojies Mihelsons (vārds nav minēts), no 1887. līdz 1891. gadam K. Freidenfelds – gan kā skolotājs, gan kā draudzes ērģelnieks. Tolaik skolā mācījušies 30 skolēni. No 1891. līdz 1905. gadam par skolotāju strādājis K. Jaunzems. Šajā laikā skola izveidojusies par sešklasīgo pamatskolu. 1900. gadā skola pārgāja uz jaunu divstāvu ēku, kuru uzbūvēja par Rīgas pilsētas Muižu valdes un Dreiliņu pagasta līdzekļiem. Skolēnu skaits pieauga līdz 190. Skolotājs K. Jaunzems ar pagasta palīdzību uzturēja divas klases, taču Rīgas pilsētas Muižu valde pieprasīja tās slēgt. K. Jaunzems bija spiests aiziet no skolas, un tās darbība tika pārtraukta līdz 1906. gada pavasarim.

Jauns posms skolas vēsturē sākās ar 1906. gada 12. aprīli, kad skolā sāka strādāt Heinrihs Lulla kopā ar sievu Veru Lullu. Palielinājās skolēnu skaits – līdz 160 skolēniem. Darbu uzsāka vēl divi skolotāji: Z. Putniņa (1907. gadā) un A. Stūprāns (vai A. Staprāns – uzvārds neskaidrs).

Ar īsiem pārtraukumiem skola darbojās kara laikā (1914–1920). Rokdarbu stundās skolēni šuva karavīriem veļu, vāca un sūtīja dāvanas uz fronti. Karš pilnīgi mainīja skolas dzīvi – telpās tika izmitinātas

karavīru daļas. No 1916. gada janvāra līdz augustam skola atkal pārgāja uz veco skolas ēku (ērgelnieka māju). Skolā dažādos laikos strādāja skolotāji A. Priedītis, E. Bete, J. Balodis.

Pēc 1917. gada februāra revolūcijas skolas telpās notika vietējo pagasta lauksaimnieku un bezzemnieku sapulces, kurās bezzemnieki panāca algas paaugstināšanu un darba laika saīsināšanu.

1917. gada 21. augustā vācu karaspēks ar smago artilēriju apšaudīja skolas apkārtni. 25. oktobrī vācu varas iestādes uzdeva skolas pārzinim Heinriham Lullam atjaunot mācības skolā. Lai gan bija kara laiks, skolā pieteicās 130 bērni. Vācijas skolu iestādes atsūtīja skolai divus papildu skolotājus – vāciešus. Pēc Latvijas Republikas nodibināšanas 1918. gadā abi skolu atstāja, jo neprata latviešu valodu. Padomju varas laikā 1919. gadā skolā strādāja tikai šīs varas iecelti skolotāji.

Pēc karadarbības beigām Dreiliņu pagasta valde uzņēmās skolas uzturēšanu. Par skolas pārzini 1919. gada 2. oktobrī atkal atjaunoja (ievēlēja) Heinrihu Lullu. Skola gan 1919. gada rudenī pēc visām kara šausmām nespēja uzsākt darbību, jo pagasta budžetā nebija tik daudz līdzekļu, lai atjaunotu sagrauto skolas ēku – bija aplēsts, ka skolas remontam vien nepieciešams ap 7000 rubļu –, tāpēc daļa skolēnu vecumā no 8 līdz 14 gadiem apmeklēja Rīgas skolas.

1920. gada 25. janvārī Dreiliņu pagasta valde sarīkoja Jautrības vakaru, ieņēmumus un ziedojumus novirzot skolas attīstībai. Ienākumi no vakara bija 1651 rublis, tie tika nodoti skolas uzturēšanai.

No 1920. gada februāra par skolotāju sāka strādāt Jānis Rudzītis, mājskolotājs no Rīgas (alga – 275 rubļi mēnesī, apkuri un elektrību skolotājiem apmaksāja no pagasta budžeta līdzekļiem). 1920. gada martā un 1922. gadā Amerikāņu labdarības misija izsniedza skolēniem mēteļus un zeķes.

1923. gadā skolas teritorijā notika «lielie apzaļumošanas darbi» – koku stādīšana plašā teritorijā un apstādījumu iekārtošana. No 1923./24. mācību gadu skolā bija 6. klase.

Latviešu skolu stundu* plāni uz 1923./24. mācību gadu (izstrādājis Latvijas Skolu departaments)

Priekšmeti	Pirms-skola	I pakāpes skolas			II pakāpes skolas		
		klases					
		1.	2.	3.	4.	5.	6.
1	2	3	4	5	6	7	8
Ticības mācība	2	2	2	2	2	2	2

Priekšmeti	Pirmskola	I pakāpes skolas			II pakāpes skolas		
		klases					
		1.	2.	3.	4.	5.	6.
1	2	3	4	5	6	7	8
Latviešu valoda	6-8	6-8	6-8	6-7	6-7	5	5
Matemātika	4-5	5-6	5-6	4-5	5	6	6
Dabas mācība	-	-	-	2	2	4	4
Ģeogrāfija	-	-	-	2	2	2	2
Apkārtnes mācība	4	4	4	4	-	-	-
Vēsture	-	-	-	2	2	3	3
Zīmēšana, modelēšana	2	2	2	2	2	2	2
Glitrakstīšana	-	-	2	-	-	-	-
Dziedāšana	-	2	2	2	2	2	2
Vingrošana	2	2	2	2	2	1	1
Rokdarbi	-	-	-	2	2	2	2
Minimālais stundu skaits**	18 + (2)	21 + (2)	23 + (2)	24 + (9)	25 + (7)	30 + (6)	30 + (6)
Maksimālais stundu skaits	23	26	28	33	33	36	36

* Stundu garums bija 45 minūtes.

** Domāts galvenokārt lauku skolām, jo tur I pakāpes pamatskolās mācību gads bija īsāks nekā pilsētu skolās.

Biķeru skolu vadījuši:

1866. gadā Mihelsons (vārds nav zināms),

1887-1891 - Kārlis Freidenfelds,

1891-1905 - Kārlis Jaunzems,

1906-1935 - Heinrihs Lulla,

1935-1936 - direktora p. i. Marija Baltiņa,

1936. gada rudenī - Jānis Kaminskis.

Ilggadējā skolas pārziņa pedagoga Heinriha Lullas laikā par skolotājiem strādājuši: Marija Baltiņa (beigusi Madonas ģimnāziju, 1921–1937); Jūlijs Ampermanis (1923–1931); Voldemārs Ampermanis (beidzis Jelgavas Valsts skolotāju institūtu, 1931–1932); Voldemārs Lakševics (1932–1933); Rozālija Jansone (beigusi Cēsu pilsētas vidusskolu, 1933–1937); Anna Popa (beigusi Rīgas skolotāju institūtu, 1934–1937); Kārlis Melnmatis (1935–1936).

Heinrihs Lulla beidzis Irlavas skolotāju semināru, Jānis Kaminskis beidzis Tomskas 1. vīriešu ģimnāziju un trīs mēnešu skolotāju sagatavošanas kursus Rīgā, mācījies Latvijas Valsts Konservatorijas kompozīcijas teorijas klasē.

Ievērojamākie šīs skolas skolnieki bijuši: mācītājs Indriķis Rublis no Stopiņu pagasta, Arveds Mihelsons, Dailes teātra aktieris un rakstnieks, populāru grāmatu par Rīgas vēsturi, arī «Vella kalpu», autors Rutku Tēvs. Biķeru pamatskolā 1920. gada sākumā mācījies dzejnieks, prozaīķis un dramaturgs Pāvils Vīlps, zinātnieks Arvīds Lepiks (1889–1965), lauksaimniecības mehanizācijas speciālists, tehnisko zinātņu doktors. 1972. gadā to beidzis dzejnieks un tulkotājs Pēters Brūveris.

Internāta skolā nebija, jo pagasta robežas nepārsniedza četru kilometru attālumu no skolas. Bērni pēc mācībām un nodarbībām gāja mājās. No 1926. gada marta skolēniem sāka izsniegt kakao un kafiju, bet no 1931. gada – siltas pusdienas. Mēnesī tās izmaksāja divus latus. Ar 1937. gadu skola koptā vārdzībām stādīja kartupeļus un audzēja sakņaugus pagasta ierādītajā zemē. Skolas zeme 1,55 hektāru kopplatībā atradās tieši pie skolas (apmaiņas kārtībā zemi ieguva 1936. gadā). Skolas augļu dārzā iedēstīja augļu kokus un ogulājus. 1936. gada uzskaitē bija: 18 jaunas dažādu šķirņu ābeles, trīs jaunas bum-bieres, trīs jaunas plūmes, 18 ķiršu koki, 75 jāņogu krūmi, 20 ērkšķogu krūmi, pieci upeņu krūmi. 1939. gada vasarā Biķeru pamatskolas apbūves platība bija 345 m², tai piederēja koka šķūnis malkai un viena nolikta-va. Skolai bija piemērota elektroapgāde un darbojās divi ūdenssūkņi.

Bijusī Biķeru skola Frankos (tagad Rīgas pilsētas teritorijā).

2. pasaules kara laikā skolas telpas atkal tika piemērotas karalaika vajadzībām. Skola darbību atsāka 1945. gadā. Par direktori tika iecelta Kristīne Helga, vēlāk (līdz 1953. gadam) Boļeslavs Teicāns. Ilgus

gadus – no 1953. gada līdz pat Biķeru skolas likvidēšanai 1975. gadā – par direktoru strādāja Vladislavs Capāns. Par skolotājiem ilgus gadus strādāja un savu skolēnu atmiņā un cieņā palikuši skolotāji: Gulbis, Mirdza Gailīte, Jadviga Dzene, Emīlija Capāne, Olga Jēkabsons, Ausma Ciematniece, Veneranda Malahovska, Pēteris Ēriksons, Irēna Āboltiņa, Ārija Liepiņa, Bērziņa.

1964. gadā skolā izveidoja Baldones vidusskolas neklātienes Biķeru konsultācijas punktu, kurā mācījās un vidējo izglītību ieguva daudzi Stopiņu iedzīvotāji. 1969. gadā bija pirmais vidusskolas izlaidums ar septiņiem Stopiņu ciema iedzīvotājiem. Sakarā ar Stopiņu ciema

Biķeru pamatskolas absolventu salidojums
2004. gadā.

robežu maiņu un Biķeru pievienošanu Rīgas pilsētai, 1975. gadā Biķeru skola tika likvidēta.

Ar lielu sirds siltumu un godbijību bijušo absolventu salidojumā 2004. gada maijā Stopiņu klubīnā tikās skolu beigušie un viņu sirmie skolotāji. Bija

kopīga atmiņu, pārdomu un senu, mīļu dziesmu novakare. «Mēs šķirāmieš it kā kļuvuši tīrāki un baltāki. Lai svētītas tādas stundas un tikšanās!» šādu domu šķīroties savās turpmākajās gaitās aiznesa katrs salidojuma dalībnieks...

Stopiņu pagastskola

Par Ulbrokas-Stopiņu pagastskolu Latvijas Valsts vēstures arhīvā ir dati, ka tā dibināta 1875. gadā. Jau pašos pirmsākumos skolu piemeklēja ugunsnelaime. Skola bijusi no koka, kad tā nodegusi, vietā vēlreiz uzcelta koka ēka.

Uz 1875. gadu skolas vecumā Stopiņos bija 37 zēni un 40 meitenes, bet Ulbrokā – 21 zēns un 34 meitenes. Mājās mācījās un gatavojās skolas gaitām 43 bērni. Skolā bija tikai viena klase. Pirmie skolotāji bija K. Valdmanis un I. Štrauhs. 1875. gadā skolā mācījās 29 zēni un 42 meitenes. Mācības ilga 21 nedēļu un bija bez maksas. Kādu laiku skolā atradusies arī pagasta valde, skolotājs Bērziņš bijis pagasta rakstvedis. Šajā laikā pie skolas iestādītas 50 ābelītes un ķiršu koki – tos dāvinājusi jau iepriekš minētā Šoha dārzniecība.

1905. gada rudenī Stopiņu skolā par skolotāju sāka strādāt Jānis Šimans, kā otrs skolotājs – Allis (vārds nav zināms). Skolā mācījās 55 skolēni. 1907. gada rudenī Jānis Šimans pēc pagasta valdes norādījuma izslēdza no skolas 15 skolēnus – krievu vecticībniekus –, lai varētu vairāk uzmanības pievērst latviešu valodai. Par to Šimans tika sodīts ar pārceļšanu uz Krimuldas pagastskolu, bet izslēgtie bērni – uzņemti skolā atpakaļ.

Dumpīgajā skolā sāka strādāt krievu tautības skolotājs Voss (vārds nav zināms). Pret viņu atklāti nostājās gan skolēni, gan viņu vecāki. Neieguvis iedzīvotāju simpātijas, pēc gada Voss bija spiests aiziet no skolas, bet Jānis Šimans ar 1909. gada vasaru pēc pagasta iero-

Stopiņu skolas ēka 1956. gadā.

sinājuma atjaunots skolotāja darbā. Tomēr Rīgas mācību apriņķa kurators viņa rīcību 1907. gadā nebija piedevis un darbā neapstiprināja. Par skolotāju tika pieņemts Pēteris Liepiņš.

Skolā mācījās 73 skolēni, no tiem 19 krievu vecticībnieki. Īsu brīdi skolā strādāja skolotāji Eduards Kasvands, Pēteris Rozenfelds, Andrejs Bankovics, Alvīne Zaksa.

1. pasaules kara laikā mācības tika pārtrauktas. 1917. gada rudenī skolas apkārtnē notika lielas kaujas. Ap skolu bija izraktas tranšejas, augļu dārzs izpostīts, skolas ēka stipri cietusi.

1918. gadā skola atjaunoja darbību, mācības sāka 84 skolēni. Par skolas pārzini tika ievēlēts Pēteris Liepiņš (1879–1924; ļoti cienīts pagastā, dzimis Daugavpils apriņķī, 1900. gadā beidzis Valkas skolotāju semināru. Skolā mācīja matemātiku, dabas zinātnības, latviešu valodu, krievu valodu, dziedāšanu un zīmēšanu. Nedēļā slodze bijusi 30 stundas. Pēteris Liepiņš Stopiņu skolā nostrādājis 21 gadu), par otru skolotāju Vilis Gulbis, bet no 1919. gada Marta Nicmane.

Putnu dienas Stopiņu pamatskolā ar K. Griguļa (vidū) piedalīšanos 1971. gadā.

1919. gadā pagastā bija 168 bērni vecumā no 8 līdz 14 gadiem, no tiem skolā mācījās 95. 1919. gada rudenī tika atvērta 4. klase, 1921. gadā – 5. klase, 1922. gadā – arī 6. klase. Par skolotāju tika pieņemta Zelma Tūtera. Pēc skolas pārziņa Pētera Liepiņa nāves 1924. gadā par skolas pārzini ievēlēja Jēkabu Vītoliņu.

Skolas telpas kļuva par mazām, nebija fizikas un ķīmijas kabinetu, trūka mācību līdzekļu. Skolas bibliotēkā bija 250 grāmatas un tikai dažas vēstures un ģeogrāfijas kartes. 1921. gadā skolā bija tikai divas klašu telpas. Vienā no tām kopā mācījās 1. un 2. klases skolēni, pavisam 54, otrā – 3. un 4. klases skolēni – kopā 47. Telpas platība bija 59,6 m², tajā bija tikai viens logs, krāsns apkure. Skolu uzturēja pagasts par budžeta līdzekļiem, mācības bija par brīvu. Skolā nebija kopgalda un internāta. Bez maksas tika izsniegtas mācību grāmatas, apģērbs trūcīgiem bērniem – kopumā par 6300 rubļiem.

Par Stopiņu skolas pārziņiem strādājuši arī Vītoliņš, Līdaks, Bergs, Kristmanis, Pēteris Āboltiņš. Pēteris Āboltiņš padomju laikā pārgāja strādāt uz Biķeru skolu. Viņš bija 1971. gadā nodibinātās pensionāru padomes pirmais priekšsēdētājs.

Gan Biķeru, gan Stopiņu skolas daudziem abu pagastu iedzīvotājiem ir bijušas pirmās, mīlās, ar bērnības atmiņām saistītās skolas. Vai tas bija Latvijas Republikas vai padomju laiks – pirmā skolas diena, pirmā skolotāja, pirmā izlasītā grāmata ikvienam bija saules pielietis dārzs uz mūžu. Šīs divas mazās skolas bija lielas vairākām iedzīvotāju paaudzēm novadā. Tāpēc ir svarīgi neaizmirst skolotāju darbu tautas izglītošanā dažādos laikos, pie dažādām varām. Daudzus gadus šīs abas skolas

Ulbrokas vidusskolas skolotājas, kuras beigušas Stopiņu 1. astoņgadīgo skolu.

No kreisās: Dz. Krese, L. Bērziņa, D. Upmale, G. Mūriņa, L. Bondare.

tājai, viņas audzēkņi tapuši gan par labiem cilvēkiem ģimenes dzīvē, gan arī par krietniem darba darītājiem. Reiz skolotāja atzinusies, ka ilgajos darba gados viņai nav bijis mīlāko skolēnu, taču mīlākā klase gan. «1968. gada absolventi man ir kā bērni», saka Skolastika Lāce.

vairs nedarbojas, tomēr gan Stopiņos, gan Ulbrokā, gan Dreiliņos ir daudzi šo skolu absolventi, kuri ar pateicību atceras savu pirmo skolotāju.

1968. gada Stopiņu pamatskolas absolventi līdz šai dienai ar lielu sirsniību runā par savu skolotāju ar dīvaino vārdu Skolastika Lāce. Pateicoties savai skolo-

«Mūsu dvēseles saistītas ar neredzamām saitēm». Klases jaunākā meitene Guna Mūriņa, kas pati sekoja audzinātājas paraugam un kļuva par skolotāju Ulbrokas vidusskolā, saka: «Skolotāja Lāce dzīvoja mums līdzīgan priekos, gan bēdās. Mana vislielākā vēlēšanās – būt tikpat labai un saprotošai pret bērniem kā skolotāja Lāce.» Šai klasei tikšanās iemeslu ir daudz – mainās gadalaiki, nāk lielas un mazas jubilejas vai arī vienkārši – tiek kurināta pirts. Vismīļākās tikšanās reizes ir pie skolotājas viņas vasaras mājiņā netālu no Siguldas, kuru skolotāja Lāce dēvē par «mīļo skalu būdiņu». Un zvaigznēs ierakstīta pārlicība, ka kopā mēs būsīm ilgi, ilgi...

Gaismas speciālā internātskola

Katlakalna pagastā, Mazjumpravas muižas ceļa krustojumā netālu no fabrikas «Kvadrāts» atradās Krusta krogs, kurā ap 1895. gadu bija arī Krusta skola ar divām mācību klasēm. Kā pirmais skolotājs minēts Zaļkalns.

Ap 1918. gadu skolas ēka nodega. Mācības turpinājās privātā mājā. Ap 1925. gadu no kāda Hidriksona tika nopirkta divstāvu ēka Parumbe, ko pārbūvēja skolas vajadzībām. Skolā tad bija trīs klases. No šī laika skolas nosaukums bija Katlakalna Krusta sešgadīgā pamatskola. Skolā strādāja trīs skolotāji un mācījās apmēram 70–80 pagasta bērnu.

1944. gadā, vāciešiem atkāpjoties, tika uzspridzināts tilts blakus skolai, stipri cieta arī skola un tika likvidēta. Ap 1946. gadu skola tika ierīkota privātās mājās Mauriņos un Križās. Padomju varas gados skola tika nosaukta par Gaismas skolu.

Ap 1960. gadu tika uzcelta jauna pamatskolas ēka. Par skolas direktoru strādāja Žanis Pumpuriņš. Papildus tika uzcelta vēl viena ēka, kas pildīja kultūras nama funkcijas.

1973. gada 1. septembrī tika izveidota Rīgas rajona Stopiņu ciema Gaismas internātpalīgskola ar 60 skolēniem. Palīgskola darbu uzsāka uz bijušās Gaismas astoņgadīgās skolas bāzes. Par direktoru tika iecelts Jāzeps Urtāns, mācību pārzīnes darbu veica Ausma Āzere. Direktors skolā strādāja līdz aiziešanai mūžībā, 1994. gada 23. martam. Skolā mācījās bērni no 4. līdz 8. klasei.

1974./75. mācību gadā skolai tika uzbūvēta

metālapstrādes darbnīca, garāžas, taras noliktava un malkas šķūnis. Tika veikts kapitālremonts galdnieku darbnīcā. Tajā laikā skolas galvenais virziens audzināšanas un mācību darbā bija darb-mācība. Skola sadar-

bojās ar rūpnīcu «Jauda», kokapstrādes rūpnīcu «Rīga», šūšanas uzņēmumu «Latvija» un Nacionālo botānisko dārzu Salaspilī. 1976. gadā skolai tika uzcelts internāts ar 120 vietām, ēdnīca un virtuve.

No 1994. gada līdz 1996. gadam skolā par direktoru strādāja Mārtiņš Opmanis, par mācību pārzini – Ilze Kantore, par vecāko audzinātāju – Vija Blumberga. Šajā periodā skolā bija aktīva sporta dzīve, kas deva bērniem iespēju apgūt ne tikai profesionālās iemaņas, bet arī nostiprināt fizisko veselību.

1996. gadā skola pēc likvidācijas un reorganizācijas procesa uzsāka darbu kā Gaismas speciālā internātskola ar 110 bērniem. Par direktori apstiprināja Vītu Felsbergu, par mācību pārzini strādāja Gunta Rozenberga, par vecāko audzinātāju – Anastasija Ozoliņa.

1997./98. mācību gadā tika atvērta pirmā mācību klase bērniem invalīdiem, bet jau nākamajā mācību gadā skolā divās klasēs mācības un dzīves iemaņas apguva 12 bērni. 1998./99. mācību gadā skolas materiāli tehniskā un metodiskā bāze radīja iespēju skolēniem mācības skolā turpināt arī 5. un 6. klasē. Skolēni apguva aroda apmācības pamatus turpmākajai profesijas izvēlei. 1999./2000. mācību gadā mācības internātskolā uzsāka 124 skolēni no 1. līdz 6. klasei.

2000./2001. mācību gadā Gaismas speciālajā internātskolā mācījās 112 skolēni, 2001./2002. mācību gadā – 116 skolēni. 2002. gadā skolā tika atvērta vēl viena mācību klase bērniem invalīdiem, bet 2003./

2004. mācību gadā bērniem invalīdiem jau bija atvērtas četras mācību klases, kopējais skolēnu skaits skolā bija 106.

Ar Rīgas rajona finansiālo atbalstu tika uzsākta plaša ēku un tehnisko komunikāciju rekonstrukcija. 1997. gadā tika rekonstruētas ka-

nalizācijas un attīrīšanas iekārtas, 1998. gadā atjaunoja katlu māju un siltumtrasi, 1999. gadā rekonstruēja un paplašināja internātu – tika uzcelts 3. stāvs un bērniem bija iespēja dzīvot pa diviem vienā istabiņā ar labierīcībām. 2000. gada septembrī atbilstoši mūsdienu prasībām un sanitāri higiēniskajām normām rekonstruēja mācību korpusa telpas, bet 2001. gadā tika veikta skolas teritorijas labiekārtošana.

Skola turpina gadu gaitā aizsākto darba tikuma un iemaņu apguvi. Skolēnu piedalīšanās un panākumi Latvijas Speciālajā olimpiādē ir pierādījums sportisko tradīciju turpinājumam skolā, bet skolas pedagogu izstrādātie metodiskie darbi – apliecinājums pedagoģiskā procesa tālākai attīstībai, pilnveidei un jauns sākums skolas izaugsmei.

Stopiņu pamatskola

Sauriešos 1946. gadā atklāja pamatskolu ar krievu apmācības valodu. Skola atrodas ēkā, kas 20. gadsimta 30. gados piederēja ģipša rūpnīcas īpašniekam K. Šmitam. Skolā līdz 1950. gadam bija septiņu gadu mācību kurss.

Pirmā skolas direktore bija Basja Fainšteina, dzimusi 1912. gadā, 1933. gadā beigusi Viņņicas pedagoģisko skolu. Skolēnu skaits – apmēram 200. Pateicoties direktores spējām sadarboties ar iedzīvotājiem, bērnu vecākiem

un vietējo varu, skolā tika ierīkoti kabineti, zāle un laboranta istaba. Skolā sāka veidoties savas tradīcijas. 50.–60. gados tā paplašinājās un kļuva par astoņgadīgo skolu.

Pēc Basjas Fainšteinas par skolas direktori ilgu laiku – līdz aiziešanai pensijā – strādāja Nadežda Mamikina. Visu to labo, ko skolā bija sākusi veidot iepriekšējā direktore, Nadežda Mamikina ne tikai saglabāja, bet arī mērķtiecīgi papildināja. Skola kļuva par deviņgadīgo pamatskolu ar 16 klašu komplektiem un 24 skolotājiem – īstiem sava aroda pratējiem.

Nopietna uzmanība skolā tiek veltīta valsts valodas apguvei. Stopiņu pamatskolā šogad mācās vairāk nekā 152 skolēni 10 klasēs. Skolā ir sešas metodiskās komisijas: sākumskolas, dabaszinību, sociālo zinību, valodu, klašu audzinātāju, estētiskā cikla un sporta metodiskā komiteja. Skolas direktore kopš 2001. gada ir Valērija Mikute. Skolā strādā

20 skolotāji, t. sk. 17 ar augstāko izglītību (divas skolotājas vēl mācās). Skola sadalīta divās daļās: 1.–4. klase atrodas vecajā bērnudārza ēkā, bet 5.–9. klase – atsevišķajā ēkā. Skolā ir datorklase ar 12 datoriem, bibliotēka ar 6004 grāmatām, t. sk. 3771 mācību grāmatu. Ir ķīmijas, matemātikas, krievu valodas, latviešu valodas, vēstures un ģeogrāfijas kabineti. Skolēni piedalās ārpusklases darbā. Darbojas vokālais ansamblis, teātra, aerobikas, rokdarbu un izteiksmīgās runas pulciņš, ir sporta nodarbības, vācu valodas apmācība. Veiksmīgi tiek startēts rajona olimpiādēs. 2003./2004. mācību gadā iegūtas divas atzinības Valsts valodu olimpiādē – Violeta Popelkovska un Ksenija Avlasēviča, vizuālās mākslas olimpiādē atzinību saņēmusi Marija Černova, angļu valodas konkursā «Edelweiss» Oļegs Kazakovs izcīnīja 3. vietu. Vairāk nekā 10 bērnu mācās Ulbrokas Mākslas un mūzikas skolā. Skolai ir atzīstami panākumi rajona sporta sacensībās – II vieta minifutbola kausa izcīņā,

I vieta futbola turnīrā «Turaida». Skolēniem notiek tikšanās ar sportistiem, popielas, Ziemassvētku pasākumi, izstādes. Skolotāju un skolēnu nākotnes vīzija – jauna, plaša sporta halle, labiekārtots sporta laukums, paplašināta datorklase.

2006. gadā Stopiņu pamatskola svinēs 60 gadu jubileju. Skolas 50. gadskārtā 1996. gadā ilggadējā matemātikas skolotāja (strādā skolā 38 gadus), mācību daļas vadītāja Z. M. Osipova par skolas panākumu priekšnoteikumiem minēja trīs lietas: «Pirmkārt – veiksmīgs skolas direktoru darbs, otrkārt – kolektīva gaisotne, treškārt – skolēni, ar kuriem strādānot mēs sevi pierādām.»

Bērnudārzs «Pienenīte»

*Klusi pienenīte smaida –
Lai jau runā gudrinieks,
Viņas bērni vēju gaida –
Tālu lidot tiem būs prieks.*

(Dz. Rinkule-Zemzare)

Tas bija pirms vairāk nekā 30 gadiem, kad bērnu mīlulis lācītis Pūks (aktrises Antas Krūmiņas personā) brīnumā sasita rokas, ieplēta

apaļās acis un priecīgs iesaucās: «Tas nu gan ir viens varens medus pods!» Medus pods tas nu īsti nebija, bet milzīgs daudzsološs un gaidīts bišu strops gan – mūsu pašu valsts saimniecības «Ulbroka» celtais bērnodārzs ar gaišo un saulaino nosaukumu «Pienenīte».

1973. gada 16. oktobrī darbu uzsāka bērnodārzs v/s «Ulbroka», LLMEZPI un PMK darbinieku bērniem. No celtnieku rokām simbolisku atslēgu saņēma bērnodārza vadītāja Ilgmāra Priede. Pateicoties viņas darba pieredzei gan kā pedagogam, gan kā skolas pārzinei (Zaķumuižas pirmsākuma skolā) un lībietes godaprātam, veiksmīgi tika pārvarētas sākuma grūtības. Jau 1973. gada oktobrī bērnodārzā bija sešas grupas, pilnībā nokomplektēts audzinātāju, auklīšu un tehnisko darbinieku personāls. 1988. gadā pēc individuāla projekta piebūvēja klāt vēl sešu grupu korpusu. Veselības stiprināšanai un fiziskajai attīstībai izbūvēja arī peldbaseinu. Šajā laikā izveidoja 12 bērnu grupas, kuras apmeklēja 280 bērni.

Dažus vārdus par vadītāju Ilgmāru (ikdienā gluži vienkārši sauktu par Māru) Priedi. Dzimtas saknes Mārai sniedzas Mazirbē Grabju mājās. Lībietes stingro raksturu, taisnprātību un savas tautas piederības lepnumu Māra Priede centās kopt arī bērnodārzā «Pienenīte». No

Grabju pūra lādes tika izņemts lībiešu tautas tērps, pēc kura parauga auda un šūdināja tērpus «Pienenītes» dejojotājiem un dziedātājiem. Kokļu spēles pirmsākumi novadā arī meklējami bērnodārzā. Stingra un prasīga Māra Priede bija līdz pat aiziešanai pensijā, atstājot

«Pienenītē» sava mūža 18 gadus. Kā cieņas apliecinājums skolotājas darbam vēl aizvien kuplo, zied un dod augļus viņas dāvatā ābele bērnodārza pagalmā, tikai jāpasniedz pretim rokas un sirds.

Pēc vadītājas Ilgmāras Priedes aiziešanas pensijā no 1991. līdz 2001. gadam par bērnodārza vadītāju strādāja Alma Plūce.

1992. gada augustā Lauksaimniecības departamenta bilancē esošais bērnodārzs «Pienenīte» tika nodots Stopiņu pagasta padomes īpašumā. Sākot ar 1992. gadu jaunatvērtajā korpusā strādāja septiņas grupas, kuras apmeklēja 150 bērni.

No 2001. gada 1. decembra par iestādes vadītāju strādā Lelde Sturme. 2001. gadā darbojās sešas grupas, 2002. gada 1. septembrī no jauna tika atvērta 7. grupa un vēl pēc gada – 8. un 9. grupa. Kopējais

bērnu skaits iestādē – 200 bērni vecumā no diviem līdz septiņiem gadiem. Interesanti un mīļi ir tas, ka katrai grupai ir savs nosaukums, savs vārdiņš: «Cālēni», «Zaķēni», «Gliemeziņi», «Bitītes», «Knīpas un knauķi», «Kāpēcīši», «Lācēni», «Rūķēni» un «Mārītes».

Par bērnu labsajūtu ik dienas atbild 46 darbinieki, to skaitā 22 pedagogi, metodiķe Ilze Juraka, medmāsa Evita Ņikitenko, saimniecības pārziņe Tamāra Zelmene. Visu to kopā satur jaunā un nosvērtā vadītāja Lelde Sturme.

Iestādē darbojas interešu pulciņi. Savā bērnodrāzā kā mūzikas skolotāja atgriezusies Līga Kurzemniece, kas vada vokālo pulciņu; tautas deju ansamblī «Pūka», domājot par lielo «Pastalnieku» deju grupu nākotni, vada Lilita Šveca; pasaulē droši veras angļu valodas apguves pulciņš, kuru vada skolotāja Jana Aleksandrova.

Saviem audzēkņiem bērnodrāz «Pienenīte» piedāvā: vidi, kas nodrošina harmonisku bērnu attīstību; veselīgu, sabalansētu ēdināšanu trīsreiz dienā; daudzveidīgas nodarbības un personību attīstošus pasākumus; bērnu sagatavošanu skolai; peldēšanas nodarbības baseinā. Dzīvei atvērtas bērnu acis un sirdis. Lai visiem mums prieks par to!

Juglas sanatorijas internātskola

Juglas sanatorijas internātskola ir valsts akreditēta mācību iestāde, kas izveidota 1976. gadā. Skolas projektu izloloja cilvēks, kurš savu mūžu veltījis ar tuberkulozi slimo cilvēku ārstēšanai – viņšaulē aizgājušais dakters Kārlis Segliņš. Par skolu paldies jāsaka projekta au-

torei arhitektei D. Dannenbergai. Tā uzcelta četros, piecos gados agrākās Daktermuižas vietā, iztērējot divus miljonus un 300 tūkstošus padomju rubļu.

Skola atrodas priežu mežā, Mazās Juglas krastā – daudz saules,

daudz gaismas un nomierinošas koku šalkas... Projekts ir ļoti savdabīgas: skolas astoņi korpusi – mācību, medicīnas, virtuves un ēdnīcu korpusi, sporta zāles un aktu zāles – izvietoti senajā upes krastā un ielejā, aizņemot 8,9 hektāru platību. Telpu kopējā platība ir 11 500 m² (zem jumta).

Uz pirmo skolas pedagoģiskās padomes sēdi skolotāji bija pulcējušies meža ielokā iepretim skolai 1976. gada 9. augustā. 1. septembrī skolotāji sagaidījuši Mazās Juglas krastā, kad pie viņiem ieradusies toreizējā LPSR izglītības ministre Mirdza Kārklīņa un atzinusi: «Es zinu, ko nozīmē skolotājam 1. septembris bez skolēniem. Tāpēc es atbraucu pie jums.» Tad sekoja divu mēnešu kopīgs darbs ar celtniekiem, lai varētu uzsākt mācības jaunajā skolā. Tikai 10. novembrī atskanēja skolas zvans pirmajai mācību stundai, bet lielais skolas komplekss pilnībā tika pabeigts 1977. gada augustā, kad to atklāja LPSR izglītības ministra vietnieks Aldonis Bulis. Visus darbus organizēja un vadīja enerģiskā un lietišķā skolas direktore Aina Brikše. Aina Brikše skolu vadīja 25 gadus. Pēc viņas par direktora vietas izpildītāju strādāja Agra Lipsberga un Kristiāna Liekmane. Kopš 2003. gada 3. marta par skolas direktori iecelta Irēna Frankoviča, viņas vietniece mācību darbā ir Kristiāna Liekmane, vietniece audzināšanas darbā ir Ramona Liepiņa.

Skolai pirmajos tās pastāvēšanas gados draugi un padomdevēji bija Cēsu sanatorijas skolas ļaudis. Skolas 10 gadu jubilejā kā dāvinājums tapa skolas himna «Kā pasaka» ar Leona Amoliņa mūziku un Laimoņa Vāczemnieka vārdiem:

*Kā mazā sirmā pasakā
Stāv skola Juglas silā,
Gar logiem bikla stirna brien
Un zaķēns ausis cilā...*

Latvijā šāda tipa skolas nekur citur vairs nav. Ar rajonu tuberkulozes dispanseru un Izglītības un zinātnes ministrijas medicīniskās komisijas norīkojumiem te ierodas mācīties un dzīvot bērni no visas Latvijas. Skolnieki ierodas no dažādām skolām un ar dažādu zināšanu līmeni, tāpēc skolas pedagogi daudz strādā ar skolēniem individuāli, lai skolnieku zināšanas stabilizētos atbilstoši mācību programmu prasībām. Skolā tiek nodrošināti labi apstākļi ne vien dzīvei noderīgo zināšanu apgūšanai, bet arī bērnu veselības uzlabošanai.

2003. gadā skolā strādāja 120 darbinieki, no tiem 77% bija augstākā pedagoģiskā izglītība. Pavisam drīz skola svinēs savu 30. jubileju. Daudz skaistu tradīciju izveidojies šajos gados: kopīgi svinēt Zinību dienu, Skolotāju dienu, latviešu tautas svētkus. Skolas bibliotēkā iespējams saņemt visas mācību grāmatas, iepazīt daiļliteratūru, iedziļināties

Skolas pirmā direktore Aina Brikše (no labās).

dažādos enciklopēdiskos izdevumos, pieejami preses izdevumi. Divreiz mēnesī skolā tiek organizētas diskotēkas, iznāk skolēnu avīze «Tev». Notiek erudītu konkurss.

Svarīgākos skolas jautājumus izskata speciāli izveidotā Skolas padome, kurā ietilpst vecāki, pedagogi, skolēni, vietējās pašvaldības un skolas administrācijas pārstāvji. Stopiņu novada padome sniedz finansiālu palīdzību interešu izglītībai skolā. Gadu no gada tiek remontētas un labiekārtotas gan mācību, gan sadzīves telpas. Bērni klašu audzinātājus uztver gandrīz kā savus vecākus. Arī dienas ritms skolā ir kā pie gudriem vecākiem: savs laiks mācībām, savs rotaļām un arī darbiņam – brīvajā laikā bērni paši sakopj skolas apkārtni, ved zemi, ravē un laista.

Skolotāji par savu galveno misiju uzskata darīt visu, lai redzētu skolas absolventus mērķtiecīgus, tālāk izglītoties motivētus, garīgi un fiziski attīstītus, patstāvīgus, atbildību uzņemtus spējīgus, labas ģimenes veidotājus.

Skola plāno izveidot elastīgāku skolēnu sasniegumu vērtēšanas sistēmu, Skolēnu parlamentu iesaistīt mācību darba efektivitātes paaugstināšanā, ieviest jaunas tradīcijas sadarbībai ar vecākiem, līdzdarboties valsts un starptautiskajos projektos – UNESCO projektos, kas saistīti ar vides izglītību un jaunatnes skolu, kooperēties ar LU Humānās pedagoģijas laboratoriju, saistīties ar Latvijas organizāciju cilvēku ar īpašām vajadzībām sadarbībai «Sustento».

Skola ir unikāla ar savu matemātikas skolotāju Ernestu Lapiņu. Par viņu saka: «Skolotājs ar džentelmeņa manierēm, kurš nekad nav pacēlis balsi – tādas attiecības ar bērniem izveidot spēj reti kurš skolotājs.»

Juglas sanatorijas internātskolai 2006. gadā 30! Neliels ieskats pagātnē – 1996. gada 9. novembrī, kad avīzītē «Juglas Sanatorijas Meža Skolas Ziņas» skolotāji vērtēja 20 aizgājušos gadus:

Skolas direktore Aina Brikše: «Pateicos visiem labajiem cilvēkiem, kuri ir bijuši šos gadus ar mums kopā!»

Pensionētais pedagogs Vladislavs Capāns: «Ieaudzīnāt nākotnes cilvēkos Dzimtenes mīlestību un gandarījumu!»

Skolotāja Ieva Grandberga: «Iemetīsim mūsu ikdienā pa radošai dzirkstelei, tad pie mums skolā vienmēr būs gaiši un silti!»

Skolotāja Natālija Bondareva: «1978. gada 15. augustā es pirmo reizi pārkāpu šīs skolas sliekšni. Tā bija mana pirmā darba vieta. Kā mani sagaidīs kolēģi? Vai palīdzēs man? Es jutos labi jaunajā, draudzīgajā kolektīvā. Viss būs labi!»

Skolotāja Agnese Pumpure: «Mana klase – mana «Asortu» kārba! Visu mūžu mainos, visu mūžu mēģinu būt labāka. Kā man tas izdodas, redz viņi – mani «Asortiņi!»»

Skolas mediķi: «Šajos daudzajos gados bijušas gan grūtas, gan priecīgas dienas. Priecājamies, ka bijušie skolēni nekad neaizmirst iegriezties arī medicīnas korpusā.»

Matemātikas skolotājs Ernests Lapiņš: «Pāri gadiem atmiņas nes vairāk labo un gaišo, pieticīgāk to, kas bijis ne tik patīkams. Tie 20 ir bijuši. Tie gājuši pilni darba, pilni veiksmju, un, Dievam paldies, arī pa neveiksmei bijis, lai mūs redzīgākus un stiprākus darītu. Pāri nākošiem 20 atmiņa neredz. Kādi tie būs? Lai nenoliedz visu bijušo, lai labo un gaišo arī no pirmajiem 20 ņem!»

Audzinātāja Mihelīna Cakule: «Kungs! Dod man būt mātei vairāk par pašām mātēm, lai es varu būt par aizvēju... Padari vieglu manu roku, kad es sodu, un maigu, kad es glāstu! Palīdzi man bērņā ieraudzīt un atrast mīlestību, lai es ik dienas nāku pie bērņiem un pieaugušajiem ar vieglumu, atraisītību un sirdsgudrību.»

Ulbrokas vidusskola

*Un atkal vienu pilskalnu sanesām
Ar savu valodu sanesām;
Un atkal vienu pili uzcēlām
– uzcēlām dziedādami.*

(V. Krāslavietis)

Pēc 2. pasaules kara Sauriešu un Ulbrokas latviešu tautības bērņi mācījās Stopiņu pamatskolā. 1980. gadā skola nodega un skolēņiem bija jābrauc mācīties uz Rīgas skolām un arī uz Salaspili. Stopiņu ciema izaugsme, ražošanas paplašināšanās, iedzīvotāju skaita pieaugums – tas viss bija priekšnoteikums jaunas skolas – vidusskolas – nepieciešamībai. 80. gados sākās iestāžu durvju virināšana, lai pārliecinātu dažāda ranga ierēdņus par skolas celtniecību Ulbrokā. Pozitīva lēmuma pieņemšanā liels nopelns bija tā laika v/s «Ulbroka» direktoram Pēterim Vilkam, viņam pievienojās arī LLMEZPI direktors Edgars Lāčgalvis, un lēnām sākās skolas projektēšanas darbi. Dažādu iemeslu dēļ tie ieilga.

1991. gada 1. septembrī, kad skolas ēkas celtniecība vēl nebija pabeigta, skolā jau uzņēma 25 skolēnus pirmajā sešgadīgo bērņiu klasē. Klases atradās bērņudārza «Pienenīte» telpās. Pirmie skolotāji darbā ar mazajiem – skolotājas Guna Mūriņa un Lūcija Bikovska.

1992. gada 1. septembrī pirmos audzēkņus 1.–10. klasē uzņēma jaunā, ekspluatācijā nodotā

Ulbrokas vidusskola. No 1991. līdz 1993. gadam par pirmo skolas direktoru strādāja Vilnis Trupavnieks. Skolēnu skaits šajā laikā – 200.

Nav viegli dzīt pirmo vagu tīrumā – tai jābūt taisnai un drošai, lai varētu turpināt skaisti uzart, sēt, apkopt un galvenais izaudzēt tos smagos graudus, kas nebirst cauri sietam. Tāpat nebija viegli jaunās skolas pirmajam direktoram – vajadzīgi skolotāji un tehniskie darbinieki, jānodrošina materiāli tehniskā bāze. Jādara viss, lai katrs pagasta iedzīvotājs sūtītu savus bērnus tieši šajā skolā, lai katrs ar lepnumu varētu teikt: «Tā ir mana skola, mani skolotāji!» To paveica pirmais skolas vadītājs Vilnis Trupavnieks.

Kad 1993. gada 1. septembrī skolu sāka vadīt direktors Anatolijs Sergejevs, skolēnu skaits bija pieaudzis līdz 415. Jaunais direktors bija vēsturnieks. Ar aizrautību viņš iesaistīja skolēnus pagasta vēstures

Ulbrokas vidusskolas Rakstu dienās viesojas Valsts Prezidente Vaira Viķe-Freiberga.

izpētē. Daudzi vēstures notikumi šajā grāmatā aprakstīti, pateicoties Anatolijam Sergejevam.

Kopš 1994. gada par tradīciju skolā veidojās Rakstu dienas. Tie ir svētki latvju rakstam, tāpat kā ir savi svētki dziesmai un deļai. Rakstu dienās rīko arī audēju darbu izstādes. Tas viss domāts un darīts, lai skolēnus tuvinātu latviskās dzīvesziņas izpratnei. Rakstu dienu ierosinātājs ir tēlnieks Uldis Sterģis. Visiem atmiņā vēl lielais notikums, kad Saules rakstu zīmes dienā skolā viesojās Latvijas Valsts Prezidente Vaira Viķe-Freiberga.

Kā mirdzēja meiteņu acis un taisnas izstiepās zēnu muguras lepnumā par savu skolu! Mums bija ko stāstīt un mēs pratām uzklaut...

1995. gadā skolai apstiprināts savs karogs. Tā autore ir tekstilmāksliniece Ilona Grodele. 1998. gada maijā pie skolas atvēra sporta halli ar lielo zāli 1025 m² platībā. Par tās pirmo vadītāju apstiprināja 1980. gada olimpisko čempioni kamaniņu sportā Veru Zozuļu.

No skolas pirmās dienas liela uzmanība pievērsta mākslinieciskajai pašdarbībai un dažādu pulciņu darbam. Ar atzīstamiem panākumiem mūsu skolas kori (5.–9. klašu koris, zēnu koris, vokālie ansambļi) skolotājas Vijas Gaveckas vadībā piedalās rajona un valsts mēroga koru un ansambļu skatēs, konkursā «Do-re-mi» – esam «izlutināti» ar I un II pakāpes diplomiem. Milzīgs pārdzīvojums lieliem un maziem koristiem ir gatavošanās un piedalīšanās Skolēnu dziesmu un deju svētkos, zēnu koru salidojumos. Ne tikai skolas un novada pasākumos, Dziesmu un deju svētkos, bet arī pasaulē ir aizdejojuši skolotājas Lilitas Švecas vadītie «Pastalnieki». Čakli strādā jauno keramiķu, aušanas, daiļlasītāju u. c. pulciņi – kopā 15. To vadīšanu apmaksā Stopiņu novada padome. Daiļlasītāju konkursa «Zvirbulis» uzvarētāji katru gadu aizlido uz rajona skatēm. Skolēni gūst labus rezultātus rajona mācību priekšmetu olimpiādēs (latviešu un angļu valodā, matemātikā, vēsturē, mājturībā un vizuālajā mākslā, ģeogrāfijā, bioloģijā un ekonomikā).

2000. gada jūnijā par direktori skolā sāka strādāt Saiva Tiltiņa-Bekere. Skolēnu skaits – pieaudzis līdz 500. Skolā ierīkotas divas modernas datorklases, kuras gadu no gada paplašinās. Kopš 2000. gada janvāra skolā ir pieslēgums internetam. Sko-

lā ir bibliotēka ar 11 000 grāmatu krājumu. Līdz vidusskolas klasēm skolēni nodrošināti ar nepieciešamajām mācību grāmatām. 2004. gadā atvērta metodiski informatīvais centrs (MIC). Skolā strādā 39 skolotāji ar atbilstošu pedagoģisko izglītību. Sešiem no viņiem ir maģistra grāds un ir viens doktorants.

Ieviešot jaunas tradīcijas (rīta koncerti ar iecienītu mākslinieku piedalīšanos, vēsturisku notikumu piemiņas godināšana, jauniešus interesējošas modes demonstrējumi, lekcijas par veselības saglabāšanas tēmām u. c.) joprojām mīlas ir Rakstu dienas. Ulbrokas vidusskolas pirmais izlaidums bija 1994./1995. mācību gadā, skolu absolvēja 10 jaunieši, klases audzinātājs – Valdis Mārtiņš Drinks. Līdz 2003./2004. mācību gadam ir bijuši 10 vidusskolas klašu izlaidumi, skolu beiguši 114 jaunieši, no tiem 62 meitenes un 52 zēni. Vairāk nekā 46% bijušo absolventu turpina izglītību augstākajās mācību iestādēs, 47% apgūst profesiju dažādos kvalifikācijasursos un vidējās profesionālajās mācību iestādēs un tikai 7% uzsāk darba gaitas, nodibina ģimenes un audzina bērnus.

Izlaiduma klases audzinājuši skolotāji: Vera Zozuļa, Antonija Trukšāne (divi izlaidumi), Maija Kokina, Līvija Bērziņa, Inga Buivīte, Iveta Siliņa, Lilija Čerņavska, Ilze Šūmane. 2004./2005. mācību gadā pirmo reizi vidusskolas pastāvēšanas laikā skolu beidza divas 12. klases (klases audzinātājas Dzintra Krese un Neila Krave) – pavisam 30 absolventi. Varam būt gandarīti – skola aug ne tikai kvalitatīvi, bet arī skaitliski.

Skola aug! Lūk, jau turpat 150 jauni cilvēki beiguši mūsu vidusskolu, sākuši jaunu ceļu, lai nostātos tajā vietā, kur jutīs sevi visvairāk vajadzīgu. Skolas absolventu pēdējā zvana svētkos, izlaidumos ir tā reize, kad visi piekļust – ir skumji un priecīgi reizē. Vai var pieteikt vēl mīļākus vārdus savai skolai, saviem skolotājiem, savai jaunībai, kā to ir izdarījusi 1996./1997. mācību gada absolvente Inta? «Mēs atnācām. Jūs esat mūs iestādījuši kā daudzgadīgus augus, jūs laistījāt, vēlējāt mums sauli, jūs devāt, rūpējāties, mīlējāt vēl neplaukušus augus. Šie dzīvie, zaļie augi uzplauks citur. Par viņiem prieks būs citiem. Mēs atnāksim, kad pirmie ziedi būs nobiruši. Tos salijis būs lietus, izsaldējis sals. Mums uzplauks jauni, atkal dzīvi ziedi. Mēs parādīsim sevi tad, kad gadu nasta būs jau plecos un zaros dusēs pumpuri. Tie nāks pie jums un sāksies viss no gala. Jūs dēstīsiet un liesiet, dosiet sauli un mīlestību. Ar viņiem mēs pateiksim jums paldies!»

Dore! Dore. Dore... Dore – dobums kokā bišu saimei. Vai tu dzirdi kā skan Dore? Dzirdi? «Bišu dzīve ir līdzīga burvju akai: jo vairāk no tās smelsi, jo pilnāka tā pildīsies.» (K. Frišs). Ulbrokas vidusskolai ir arī sava avīze – «Dore». No pirmās dienas skolā strādā latviešu valodas skolotāja (direktora vietniece mācību darbā) Antonija Trukšāne, kuras vēlējumu visiem, kas piederīgi skolai, nes Dore bišu vārdi:

*Mums ir viena asins rite:
Tu jau piedzimi pie bitēm.
Un tu mācījies no bitēm.
Un es lidoju starp bitēm...*

Ulbrokas vidusskolas skolotāju bērnības dienu lielākās blēņas:

- Labu audumu sagriezu un sašuvu lellēm kleitas.
- Ar brālēnu kāvāmies ar spilveniem un sasītām lustru, mamma to pamanīja pēc mēneša...
- Caur palielināmo stiklu saules staros sadedzināju jaunās bikses.
- Ar melnu zīmuli uz sienas tapetes zīmēju zirnekļus – tā baidīju savu mazo māsu.
- No Botāniskā dārza caur sētu zagu kaktusus.
- Būdama sešus gadus maza, nometu zemē savu nepilnu gadu veco māsiņu. Par to jūtu sirdsapziņas pārmetumus vēl šobaltdien.

No 2003. gada 5.b klases skolēnu intervijas:

Kādam nav jābūt skolotājam:

- Lecīgam, aizmāršīgam, skopam.
- Mēmam, kurlam, lēnam.
- Dumjam, «psiham», iedomīgam.
- Dusmīgam, stulbam, nepacietīgam.

Kādam jābūt skolotājam:

- Apdomīgam, mierīgam, gādīgam.
- Labam, glītam, stingram.
- Skaistam, labsirdīgam, gudram.
- Saprotamam, ātram, asprātīgam.
- Ar humoru, čaklam, modernam.

Tā runā skolotāji:

- Ģirts ar Mareku izmazgās klasi! Vai, atvainojiet – Ģirts ar lupatu izmazgās klasi!
- Varēsiet ar savām nullītēm staigāt pavasarī!
- «Sakiet, skolotāj, kā būs pareizāk teikt – pats par sevi saprotams vai dabiski?» «Pats par sevi saprotams, ka dabiski!»
- Skolotājs Jānis Naglis par sodu pieceļ kājās skolnieku, kurš ar pļāpāšanu nepārtraukti traucē stundu. Kad skolnieks nomierinājies, viņam atļauj apsēsties. Tikko apsēdies viņš atsāk pļāpāšanu. Skolotājs neiztur un dusmīgi jautā pļāpam: «Vai tev āda par īsu? Kā apsēžas, tā mute vaļā...»

Tā raksta skolēni:

- Bibliotēkā ievērojamus rakstniekus var pazīt pēc tā, ka tie ir visvairāk nobružāti.
- Ar Raini es iepazīnos jau bērnudārzā, kur viņš stāvēja pie sienas.
- Aspazija parāda, ka dzejniekam dzejoļi jāraksta ar žulti.

Ulbrokas Mūzikas un mākslas skola

Nākotnes vīzijas, iztēle un sapņi? Nē, gaišu un gudru cilvēku mērķtiecīga rīcība sava pagasta bērnu, sava pagasta kultūras izaugsmes vārdā. Un tomēr arī sapnis, kuru savā sirdī ar vēlēšanos īstenot glabājusi pagastā ieprecētā zemgaliete, sieviešu kora «Dzintars» koriste Vita Paulāne. Ar šo domu izdevās aizraut pagasta padomes deputātus, toreizējo priekšsēdētāju Ilmāru Lūsi un viņa vietnieku profesionālu

Mūzikas skolas atklāšana.
Ar ziediem – skolas pirmā
direktore Vita Paulāne.

Mūzikas skolas direktore Vita
Pinne (vidū) ar vietniecēm Santu
Podgaisku un Anitu Riekstu.

24 pedagogi, kuriem palīdz trīs tehniskie darbinieki. Skola īsteno profesionālās ievirzes pamatizglītības programmas un interešu izglītības programmas:

- instrumentālajā mūzikā – klavieru, ērģeļu, vijoles, akordeona, kokles, flautas, klarnetes, saksofona, trompetes spēle;
- vokālajā mūzikā – kora klase;
- mūzikas teorētiskie priekšmeti – mūzikas mācība, solfedžo un mūzikas teorija, mūzikas literatūra;
- bērni kolektīvi muzicē; darbojas klavieru, vijoļu, flautu, kokļu, akordeonu ansambļi, muzicē dažādi jauktie instrumentālie ansambļi un koris;

- vizuāli plastiskajā mākslā: obligātie kursi – zīmēšana, gleznošana, veidošana, kompozīcija, mākslas valodas pamati; izvēles kursi – keramika, grafika, datorgrafika. Tuvākajā laikā iecerēts palielināt izvēles kursu skaitu.

pedagogu Jāni Pumpuru. Viss veicās, un 1998. gada 22. jūlijā durvis vēra profesionāla mūzikas izglītības skola. Par skolas direktori iecēla Vitu Paulāni.

Pagāja divi gadi un 2000. gada 23. augustā skolā tika izveidota arī mākslas nodaļa. Skola ieguva plašu mācību programmu un arī jaunu vārdu – Ulbrokas Mūzikas un mākslas skola. Pagastā mainījās vadība. Jānis Pumpurs tika ievēlēts par padomes priekšsēdētāju, Vita Paulāne – par priekšsēdētāja vietnieci. Kopš 2001. gada skolai ir jauna direktore Vita Pinne – kokļu mūzikas speciāliste. Līdzekļus Ulbrokas Mūzikas un mākslas skolai solidarīgi piešķir valsts un pašvaldība.

Pašlaik skolā mācās 180 audzēkņi. Mācību process ir bilingvāls (latviešu un krievu valodā), to pārzina

2003. gadā skola nosvinēja piecu gadu jubileju. Tas ir maz – tikai sākums, pirmie soļi mūzikas un mākslas dievišķajā pasaulē, bet tas ir daudz, redzot prieku iedvesmu bērnu, viņu pedagogu un vecāku acīs, klausoties muzicēšanu un skatoties mazo roku veidotajos mākslas darbos.

Skolā bērni attīsta intelektu mākslas jomā, esot kopā ar augsti profesionāliem pedagogiem, iegūst plašāku skatījumu arī uz pasaules lietu kārtību. Skola ir kļuvusi par kultūras centru novadā, ar tiešām un netiešām saitēm tā vieno tos, kam nav vienaldzīga bērnu garīgā pasaule. Par tradīciju kļuvuši mūzikas skolas tematiskie koncerti un mākslas skolas izstādes. Esam bagāti ar to, ka mūsu bērni mīl mūziku, ieskatās mākslas lielajā grāmatā, ka viņi piedalās valsts un starptautiskajos konkursos, festivālos, plenēros un izstādēs, tā apliecinot savu profesionālo varēšanu gan mums, gan draugiem citās līdzīgās skolās Latvijā un arī Lietuvā (skola Algtys).

Mūs vieno pārliecība, ka kultūrizglītības programma ir neatņemama sastāvdaļa sabiedrības vispārējās kultūras izaugsmē jebkuros sociālos apstākļos. Būt nomodā par savas tautas dziesmu un pastāvēšanu aicina arī Ulbrokas Mūzikas un mākslas skolas himna «Mūsu laiks» – mūzikas pedagoga Alvila Altmaņa mūzika, Naulas Dzirkales vārdi:

*Vien sirdī paliks sapņu pēdas,
Aiz mums – viss nodzīvotais laiks,
Kad vārdus aizstāj melodija,
Un atmiņā ir brīdis maigs.*

*Mans laiks ir mans, kas dedzis mirkļos,
Kā riets aiz apvāršņa reiz būs.
Tik nesaki, ka viss ir velti –
Ar dziesmu uzzied mūsu mūžs.*

Uzrunājot bērnu vecākus, skolas pedagogi pateicas viņiem par sadarbību gan ikdienas darbā, gan par atbalstu tradicionālajām vasaras radošajām nometnēm, kopīgajiem koncertiem, bet galvenais – paldies, ka tiek uzticēts pats dārgākais – cilvēka bērns un viņa dvēsele.

Stopiņu novada bibliotēkas

Ulbrokas bibliotēka

Es vācu medu no grāmatu ziediem...

(Z. Mauriņa)

Par Ulbrokas bibliotēkas izveidošanos stāsta Stopiņu novada bibliotēkas vadītāja Daiga Brigmane.

Ceļš uz Ulbrokas bibliotēkas pirmsākumiem meklējams Stopiņu novada Brasliņu saimnieces Almas Brasliņas mājās. Apkārtnes ļaudis saimnieci mīļi sauc par bibliotekāri un kultūras dzīves organizētāju.

1935. gadā Dreiliņu pagasta namā iekārtoja bibliotēku ar 614 grāmatām. Par tās vadītāju tika iecelts Jānis Vītolis, tomēr par bibliotēkas oficiālu dibināšanas dienu tiek uzskatīts 1947. gads, kas Stopiņu ciema Dreiliņu bibliotēka tika atvērta ciema padomes ēkā Tālavas. Tā ir pirmā koka ēka ceļa kreisajā pusē, braucot uz Biķeru baznīcu. Par bibliotēkas vadītāju ilgus gadus strādāja Marta Grintāle. Bibliotēkas

2. no kreisās bibliotēkas vadītāja
Daiga Brigmane.

apkalpojamā mikrorajona iedzīvotāju skaits tobrīd bija 1700.

70. gados bibliotēka tika pārcelta uz v/s «Ulbroka» klubu Pļavniekos. Ēka celta kā baraka un pielāgota bibliotēkas vajadzībām. Tajā par vadītāju neilgi strādāja Bernadeta Senkāne. Bibliotēkas fonds bija apmēram 7000 vienību, un tā bija izvietota vienā 20 m² telpā. Ciemā vēl bija nelielas bibliotēkas papīrfabrikā «Jugla», Biķeru skolā, LLMEZPI un Sauriešos.

1972. gadā par Dreiliņu bibliotēkas vadītāju sāka strādāt Gaīda Rozīte. Bibliotēka tika pārcelta uz Ulbroku, Institūta ielu 14 – ciema padomes ēku. Bibliotēkas fonds palielinājās līdz pat 10 000 vienībām. No 1978. gada notika bibliotēku centralizācija. Grāmatas tika saņemtas no Rīgas rajona Centrālās bibliotēkas.

1990. gada jūlijā bibliotēkas vadību pārņēma Inta Orniņa un bibliotēka tika pārcelta uz jaunām telpām Institūta ielā 17. Vēl pēc 10 gadiem par Stopiņu pagasta Ulbrokas bibliotēkas vadītāju kļuva Daiga Brigmane. Tika likvidēta Rīgas rajona Centrālā bibliotēka. Bibliotēku tālākā darbība bija katras pašvaldības ziņā.

Savas pastāvēšanas 55 gados bibliotēkai vairākkārt nācies mainīt gan atrašanās vietu, gan nosaukumu, no Dreiliņu bibliotēkas pārtopot par Ulbrokas bibliotēku. Kopš 2000. gada pieaugusi publisko bibliotēku loma, palielinājies lasītāju skaits.

Gads	Lietotāji	Izsniegums
2000	340	5074
2001	415	6310
2002	500	9737
2003	520	10 632

Laikagaitā bibliotēka nodrošinājusi bezmaksas apkalpošanas sistēmu un informācijas pieejamību novada iedzīvotājiem. Vienlaikus ar Valsts vienotās bibliotēku informatizācijas sistēmas ieviešanu Rīgas rajonā Stopiņu pagasta pašvaldība risināja jautājumu par jaunu bibliotēkas telpu labiekārtošanu un pilnveidošanu. 2002. gada nogalē tika uzsākts Ulbrokas bibliotēkas

rekonstrukcijas darbs. Bibliotēka tika pārvietota uz jaunām, remontētām telpām Institūta ielā 1, Ulbrokas Zinātnes centra 2. stāvā. No 2003. gada 19. marta bibliotēkas lietotājiem un darbiniekiem ir jaunas, mājīgas, modernas

telpas 113 m² platībā. Bibliotēkas funkcionālo plānojumu veido integrēta bibliotēkas zāle, klusā lasītava ar divām interneta un sešām lasītāju darba vietām. Nebijis jaunums – darbinieku telpa grāmatu apstrādei, labošanai un profesionālo darbu veikšanai.

Integrētajā bibliotēkas zālē izvietota abonētu apkalpošanas darba vieta. Brīvieejas un bērnu literatūras fondā pieejami 12 tūkstoši krājuma vienību, divas bērnu lasītāju un rotaļu vietas.

Bibliotēkas kvalitāte un publicitāte 2004. gadā

- Informācijas vienību skaits uz vienu lasītāju – 22
- Apmeklējumu skaits uz vienu lasītāju – 12
- Izmantotie līdzekļi uz vienu lasītāju – 29
- Lasītāju skaits uz vienu bibliotekāro darbinieku – 520*
- Izsniegumu skaits uz vienu bibliotekāro darbinieku – 10 632*
- Izstādes, literatūras skates – 10
- Literāri pasākumi – 19
- Semināru organizēšana rajona mērogā – 1

* 2003. gadā.

Bibliotēkas pakalpojumi:

Abonements

- Grāmatu un laikrakstu izsniegšana;
- Tematiskas izstādes;
- Pasākumi un tikšanās ar literātiem;
- Bezmaksas kopēšana no bibliotēkas materiālu fondiem;
- Uzziņas un konsultācijas.

Lasītava

- Uzziņu un nozaru literatūra;
- Maksas datorpakalpojumi (internets/MS Office);
- 37 nosaukumu laikraksti un žurnāli latviešu un krievu valodā;
- Literāro pasaku stundas – latviešu un cittautu pasaku audioierakstu klausīšanās.

21. gadsimtā bibliotēka ir kļuvusi par vienu no mūsu novada kultūras dzīvesvietām, par saskarsmes un literāras pulcēšanās vietu. Ulbrokas bibliotēkas vizītkarte atklāj ikdienā novērotos lasītāju tipus.

Romantiskais lasītājs. Bieži sastopams, lasa dvēselisku un izjustu literatūru, kas sasmidina, liek raudāt aizkustinājuma asaras un atkal smieties. Patīk dzeja, labprāt mācās to no galvas; izraksta iepatikušās rindkopas, neskaitāmas reizes pārlasot iecienītākās grāmatas. Romantiskais lasītājs ir liels estēts, kas cenšas izjust prieku no skanoša, dzīva vārda, ritma atskaņām. «Skaņas, lai cik dzīvīgas tās būtu dotajā brīdī, ir neaptveramas būtnes. Tās nepieder nevienam, tās nevar iesprostot iepriekš sagatavotās formās, tās nevar piespiest pakļauties intelekta diktātam. Skaņas pat dators nespēj kanonizēt – tās eksistē vecumvecajos, tradicionālajos skaņu simbolos un zīmēs...» (Pauls Dambis.)

Reālistiskais lasītājs. Ikdienas saskarsme ir pierādījusi, ka šis lasītājs ir pārliecināts un prasīgs vispāratzītu vērtību ziņā; iecienījis grāmatas, kas attēlo apkārtējo pasauli un paudžu savstarpējās attiecības.

Latviešu rakstnieces Annas Skaidrītes Gailītes rakstītajā lūkojoties, lasām: «Kamēr ģimenē valda mīlestība un satiecība, neviens par to nedomā. To nejūt tāpat kā gaisu, ko ieelpo. Bet nekas nav mūžīgs. Sevišķi tad, ja gadu gaitā mainās cilvēku raksturi un izveidojas nevēlami paradumi. Kāpēc sazaļojušas tādas nezāles kā egoisms, cietsirdība, vienaldzība?»

Intelektuālais lasītājs. Grāmatās meklē atbildes, kaut kā nezināma izskaidrojumu, iegūto informāciju pēc tam izmantojot savā labā. Šie lasītāji izmanto intelektuālo potenciālu un apgūst emocionālās saskarsmes iemaņas, lai radoši un pilnvērtīgi veidotu savu dzīvi.

Aktuālas informācijas meklētājs. Meklē īsu, konkrētu un precīzu informāciju par mūsdienīgām tēmām. Šis lasītājs savu zināšanu papildināšanai bieži izmanto plašsaziņas līdzekļus – televīziju, radio, laikrakstus un arī jauno tehnoloģiju piedāvāto uzziņu avotu – internetu.

Ulbrokas bibliotēkas lietotāji lasa, lai uzzinātu, tādējādi gūstot jaunus iespaidus un emocionālu kontaktu ar grāmatu; lasa, lai atpūstos. Vairumam cilvēku ir pazīstams labas grāmatas dziednieciskais efekts, izlasītajā meklējot mierinājumu, iedvesmu, zināšanas vai atpūtu. Bieži vien grāmatas iesaka bibliotekārs, lai palīdzētu tikt galā ar ikdienas problēmām vai veicinātu personisku izaugsmi, gūstot emocionālu vai intelektuālu pieredzi. Arī lasīšana izklaidei vai atpūtai ietver sevī potenciālu attīstīt un stiprināt veselīgu attieksmi pret sevi, veicināt personiskā spēka sajūtu un identitāti.

Brasliņas – bibliotēka, mākslas, kultūras darbinieku un ciema iedzīvotāju saieta vieta no 1951. līdz 1976. gadam

Braucot ar sabiedrisko transportu virzienā Rīga–Saurieši–Cekule–Salaspils, ievēroju kasieres brīdinājumu pasažieru izkāpšanai: «Pietura – Bibliotēka». Vairāk nekā pēc 35 gadiem ar Brasliņu māju tagadējās saimnieces Māras Brasliņas labvēlību manās rokās nonāca savdabīga dienasgrāmata, vairāk gan ar viesu grāmatas nozīmi, «Brasliņas».

Iepazīstoties ar šīs grāmatas saturu, gara acīm redzu: 1935. gadā uzceltas mājas, 1940. gadā tajās sāk saimniekot Jānis un Alma Brasliņi un viņu bērni. 1920. gadā dzimusī meita Ārija, 1935. gadā dzimušais Jānis, 1940. gadā dzimusī tagadējā māju īpašniece Māra. Lasu, ka 1944. gadā tiek izbūvēts apdzīvošanai otrais stāvs, iemūrētas krāsnis, bet 1945. gadā otro stāvu apdzīvo krievu karavīri.

1950.–1962. gadā Alma Brasliņa bija oficiāli iecelta par kolhoza «Leņina ceļš» kultūras darba organizatori (sauktu «kultorgs»). Kad, apvienojot Ulbrokas un Stopiņu ciemus, 1951. gadā izveidoja vienu

Alma Brasliņa
1963

*«Daudz tavai labklājībai ziedots,
No sabiedrības līdzekļiem,
Ko apkārt braukāt «vilīts» iedots –
Uz veikalu pēc cīsiņiem!»*

Stopiņu ciemu, Ulbrokā esošo bibliotēku pārcēla uz Doles ciemu. Alma Brasliņa savās mājās Brasliņās noorganizēja kolhoza «Leņina ceļš» bibliotēku. Ar visām brošūrām 1962. gadā skaitījās 2000 vienību liels fonds. Kolhozs šo 10 gadu laikā tikai divas reizes piešķīra līdzekļus (500 rubļus), kā valde sprieda, «nozarei, kas neko neienes», lai gan uzskaitē bija apmēram 300 lasītāji. Tajā pašā laikā kolhoza priekšsēdētājs biedrs Jānis Āboliņš gada pilnsapulcē kā vienīgais īstenais darbonis panāca sev («izčīkstot») gada prēmiju. Alma Brasliņa šo notikumu «svētīja» ar trāpīgu, publiskā vietā izteiktu kupleju:

Ar to pašu arī bibliotēkas un kultorga liktenis bija nākamajā pēcsapulces valdes sēdē izšķirts – lai gan atnāca jauns kolhoza priekšsēdētājs (b. Bukovskis) 1962. gada aprīlī bibliotēku likvidēja.

Apkārtnes iedzīvotājiem pietrūka Brasliņu bibliotēkas, kur tika rīkoti literāri vakari, muzikāli dziesmu solo vakari, veltīti rudens ražas novākšanai... 1951./52. gadā bibliotēkā pat bija noorganizēti kursi I pakāpes zootehnikas minimuma apgūšanai ar visiem gala eksāmeņiem. Kursos piedalījās 24 klausītāji, tos vadījis zootehniķis Rezevskis.

Brasliņu mājas izcēlās ar skaistu, iekārtotu dārzu, vienkāršiem dārza skulpturālajiem priekšmetiem, lapeni, sauktu par «būri», un nosaukumiem – sākot no Aspazijas nedrošā tiltiņa, līdz Draudzības un mīlestības tiltiņam. Kas tad deva šos interesantos un romantiskos nosaukumus? Būdamā dziļas kultūras cilvēks Alma Brasliņa savās mājās vienmēr ar lielu izdomu un mīlestību pulcēja Latvijā pazīstamus kultūras un mākslas cilvēkus gaišajos «Ziedoņa svētkos», kas notika katru gadu jūnija sākumā. Almas Brasliņas aicinājums skanēja līdz pat 1976. gadam:

*«Kam māksla tuva, goda prāts,
Ikviens šai namā aicināts!»*

Cilvēki bija izslāpuši pēc brīvas gaisotnes. Brasliņu dārzā gadu no gada, ne tikai «Ziedoņa svētkos», Edgara Vintera un Gunāra Vīndedža gleznu izstādēs, cepuru ballēs un muzikālajos vakaros, sabrauca un viesmīlīgi tika sagaidīti: «putnu karalis» Kārlis

Grigulis, kurš ar savu stabuli «nopūtis» serenādi dārza keramikai – Akmens bekas kundzei; lapenē – rožu mājiņā – labprāt nakšņojis gleznotājs Jānis Pauļuks, sacerot vēstījumu Kārlim Grigulim, kurš rožu namiņu gluži vienkārši saucis par «būri». Ziņojums «meža karalim»:

*Vairāk naktis meža stūrī
Nakšņo dārzā Jūsu būrī
Putns visai neparasts:
Tāds kā kovārmis, kā strazds!*

Viesojies gleznotājs, lielais bohēmists Leo Kokle ar māti, valodnieks Jānis Loja, rakstniece Emīlija Prūse un dzejnieks Luijs Prūsis, komponisti Jānis Ivanovs un Artūrs Salaks, koklētājs Aloizis Jūsmiņš. 1969. gadā rakstnieks Kārlis Kraujiņš atstāja vēlējumu mājas saimniecei:

*«Lai viņai cieņa, slava, gods!
Mēs būsim šeit, lai izput jods!»*

1969. gadā Brasliņās ciemojās dziedātājs Tālis Matīss ar savu skolnieku, arī dziedātāju, Arvidu Lusti. Četras dienas pirms savas 80 gadu jubilejas sveicienu jau plaši pazīstamajai Almai Brasliņai no Kurzemes atsūtīja cienījamā dzejniece Paulīna Bārda. Vairākkārt Brasliņās koncertēja vīru vokālais ansamblis Viļņa Salaka vadībā, 1967. gadā Brasliņās ciemojusies arī jaunā komponiste Lauma Reinholde, dzejniece Austrā Dāle. Dailes teātra aktrise Irma Laiva Brasliņas nosaukusi par «Ulubeli, ko esat radījusi». Savu 50. jubileju šeit nosvinēja skolotājs, diriģents Pauls Gils, un pirmo reizi 1968. gadā šeit viesojies students Uldis Sterģis, kas veltījis ierakstu: «Paldies! Tā turpināt!»

Alma Brasliņa bijusi apveltīta ne tikai ar skaistu balsi, viņa izmēģinājusi roku arī rakstot dzeju ar pseidonīmu Mežmaliete. Komponists Artūrs Salaks viesu grāmatā atstājis ierakstu:

*«Tu dievišķā, Tev slavu dziedam,
Tu Dievu uguns – mūzika!»*

Ilgus gadus Brasliņās ikviens tika mīļi noglāstīts ar skaņu, dziesmu un dzeju – līdz 1976. gada 4. maijam, kad ir visu draugu pēdējais ieraksts viesu grāmatā. Brasliņu māju saimniece tika guldīta Ulbrokas Meža kapos līdzās saviem mīļajiem.

Stopiņu novada Sauriešu bibliotēka

Pensionāre Staņislava Kuzmina, Sauriešu bibliotēkas vadītāja no 1969. gada līdz aiziešanai pensijā, stāsta, ka pirmā bibliotēka sākumā (jādomā tūlīt pēc kara, 1946. gadā) atradās toreizējā Stopiņu ciema Priedniekos (tagad – Salaspils lauku teritorijā). Pirmais bibliotēkas darbinieks bija pensionētais skolotājs Pēteris Danis. 1958. gadā bibliotēka tika pārvietota uz Stopiņu ciema Desām. Grāmatu fonds palielinājās, apvienojot Stopiņu bibliotēkas un Sauriešu būvmateriālu kombināta bibliotēkas grāmatu fondus. Katru gadu rūpnīca piešķīra zināmu naudas summu grāmatu iegādei. Palielinājās arī lasītāju skaits. Tika organizētas pārvietojamās bibliotēkas, skolēniem obligāto literatūru veda no Rīgas rajona bibliotēkas – no Bergiem. Vecākiem cilvēkiem grāmatas pienesa mājās. Grāmatas no Rīgas Bibliotēku kolektora sūtīja pa pastu, vēlāk Staņislava Kuzmina pati braukusi komplektēt grāmatas.

Sauriešu bibliotēkai – 50.
Vadītāja Elvīra Borozdina.

Bibliotēkā var saņemt informāciju par jebkuru tematu, pieejama literatūra darbam lasītavā (10 vietas) vai lasīšanai mājās. Lasītājiem tiek piedāvāts: plašs uzziņu literatūras fonds, dažādu nozaru literatūra, vārdnīcas, periodiskie izdevumi (34 nosaukumu laikraksti un žurnāli), bērnu literatūra, daiļliteratūra.

Stopiņu novada bibliotēku darbu atbalsta, finansē un pārziņā Stopiņu novada padome un tās priekšsēdētājs Jānis Pumpurs.

Stopiņu novada Sauriešu bibliotēkas darbu jau vairāk nekā 20 gadus organizē un vada Elvīra Borozdina. 2003. gada beigās bibliotēkas lietotāju skaits bija 300, no tiem 90 1.–9. klašu skolēni. Bibliotēkas lietotāju vidū ir bērni, skolēni, studenti, pensionāri, dažādu profesiju pārstāvji.

Savam novadam

Stopiņu novada muzejs

2000. gada nogalē Saules rakstu zīmes dienā Ulbrokas vidusskolā atklāja pagasta muzeju. Ar Stopiņu pagasta finansiālu palīdzību atbilstoši muzeja vajadzībām tika iegādāti ekspozīciju stendi un vitrīnas. Galveno darbu – nepilna gada laikā savākt, atlasīt laikmetus vēstošus notikumus un lietas, noformēt un aprakstīt tās – veica skolotāji un skolēni. Lielu darbu ekspozīciju noformēšanā ieguldīja skolotājas Iveta Siliņa un Livija Bērziņa. Savu padomu neliedza arī pagasta iedzīvotāji. Tas bija sākums.

Muzeju atklājot, netrūkst arī tik pozitīvu emociju! Un tas ir labi!

Ar 2002. gada novembri par muzeja vadītāju sāka strādāt ilggadēja pagasta iedzīvotāja, bijušās v/s «Ulbroka» galvenā ekonomiste Biruta Zvaigznīte. Muzeja darbība kļuva koordinēta un interesanta. Nepaiet neviens starpbrīdis, kad muzejā neiegrieztos skolēni. Vadītāja ir cilvēks ar lielu dzīves pieredzi, viņa vienmēr var būt interesanta sarunu biedre. Vidusskolas jaunieši muzejā atrod idejas un materiālus saviem projektu darbiem. Muzeja krājumā jau ir tuvu pie 1000 priekšmetiem, puse no tiem – pamatkrājumā. 2004. gadā muzeju apmeklēja 2340 cilvēki, bija 39 grupu apmeklējumi.

Muzeja vadītāja uzskata, ka: muzeja darbības galvenais pamatvirziens ir Stopiņu novada cilvēks, viņa laiks un liktenis; muzeja darba saturs ir tematiskas izstādes, kas veltītas izciliem novadniekiem, vēsturisku notikumu atcerei un mūsdienu aktualitātēm.

«Tēvzemīte»

Stopiņu novada iedzīvotāji ir lepmi par savu avīzi. Ne jau katram novadam tāda ir. Pirms 11 gadiem, 1994. gada martā iedzīvotāji saņēma savu pirmo avīzi «Tēvzemīte», lai varētu iegūt plašāku informāciju par pagastā notiekošo. Šīs idejas autors un īstenotājs bija pagasta domes priekšsēdētājs Ilmārs Lūsis.

Kā laikrakstu «Tēvzemīti» nebija iespējams reģistrēt. Šeit mums palīdzēja «Rīgas Apriņķa Avīze» – «Tēvzemīte» tika noformēta kā Stopiņu pagasta apkārtraksts. 11 gadu laikā avīzīte no 2–4 lappusēm izaugusi par avīzi ar 12 lappusēm. Avīze kļuvusi krāšņāka, saturīgāka. Tajā iedzīvotājiem tiek sniegta informācija par novada padomes sēdēm, tajās pieņemtajiem lēmumiem, par finansēm un to izlietojumu, plaša informācija par novada kultūras un sabiedriskās dzīves svarīgākajiem notikumiem. Novada iedzīvotāji tiek sveikti nozīmīgās jubilejās, tiek apsveikti jaundzimušie un izteikta līdzjūtība mūžībā aizvadīto tuviniekiem. «Tēvzemītē» ir plaša informācija par skolu dzīvi, izlaidumiem, pārdomas par vēstures notikumiem. Un kā jau katrā cienījamā avīzē – dažādi sludinājumi, reklāma u.c. informācija.

Novada iedzīvotāji ir aicināti vienmēr piedalīties, iesniegt informāciju un publicēt interesantus, vajadzīgus rakstus.

Novada kultūras tradīciju daudzveidība

«Mums pienākas tik daudz prieka, cik esam spējuši to radīt – tāpat kā zeme atalgo mūs ar ziediem tik, cik esam to iekopuši.»

(L. Brīdaka)

Par kultūras dzīves rosību Stopiņu novadā (tolaik ciemā) pēckara periodā ir paskopas ziņas. Vecajā pasta un piena savāktuves ēkā Dreiliņos (tagad tirdzniecības uzņēmums «Pie sievasmātes») 50. gados kolhozam «Cīņa» bija iekārtota neliela zālīte, kurā notika kolhoznieku saviesīgie vakari – parasti pēc pilnsapulces. Tajā laikā bija ceļojošais kino, kas rādīja trofeju filmas, obligāti «Jautros zēnus», «Ruslanu un Ludmilu», vēlāk «Kubaņas kazakus». Pēc seansa vienmēr bija dejas «под пластинку» – pie skaņuplašu mūzikas.

1963. gadā, nodibinoties apvienotajam kolhozam «Saurieši», lēnām sāka atspīrgt arī iedzīvotāju vēlēšanās darboties kultūras laukā. Stopiņu ciemam laimējās, ka šeit atradās Stopiņu pamatskola ar ļoti

muzikālo un darbīgo skolotāju Paulu Gilu. Viņš skolā bija labi organizējis muzikālo audzināšanu, darbojās skolas koris. Varbūt skolotāja Gila mūzikas mīlestība bija tas spēks, ko daudzi viņa skolas kora dziedātāji paņēma

līdz visam mūžam. Viņa vadītais jauktais koris «Saurieši» piedalījās dziesmu karos, Rīgas rajona dziesmu svētkos, zonas dziesmu svētkos Ogrē, kā arī dziesmu svētkos Rīgā

1968. gadā. Koristes pašas darināja Nīcas novada tautastērpus. Kolhoza gada balles un lielākie ciema pasākumi notika Stopiņu skolas aktu zālē. Tradicionāli kļuva skolas un kora «Saurieši» kopīgie koncerti valsts svētkos.

Iedzīvotāju nacionālais sastāvs ciemā, it īpaši bijušās v/s «Ulbroka» pirmsākumos, nebija labvēlīgs kultūras dzīves uzplaukumam. 70% no saimniecībā strādājošajiem bija krievu un baltkrievu tautības, vadošie speciālisti – pat 90%. Cittautiešu iekārtošana Pierīgas saimniecībās bija tā laika valsts politika. Šos cilvēkus neinteresēja ne latviešu tautas kultūras un sadzīves tradīcijas, ne – diemžēl – viņu pašu tautas kultūra.

1972. gada nogalē mainījās saimniecības «Ulbroka» vadība – darbu sāka direktors Jevgēnijs Meikšs. Mainoties speciālistu kontingentam, varēja sākt veidoties jauna sabiedriskā dzīve. Sāka strādāt tagad Ķekavā pazīstamā kultūras darbiniece ar profesionālu izglītību Daina Prūse. 1973. gadā ekspluatācijā nodeva bērnudārzu «Pienenīte» ar jauniem pedagoģiskajiem darbiniekiem, saimniecībā par ekonomisti sāka strādāt LLA tautas deju ansambļa «Kalve» dalībniece Biruta Zvaigznīte. Šie cilvēki sāka ap sevi pulcināt tos, kuriem nepietika tikai ar rindām pie gaļas kioska...

Rīgas tuvums un saimniecības maksātspēja nodrošināja talantīgu, profesionālu kolektīvu māksliniecisko vadītāju piesaisti, pašdarbības kolektīvi veidojās ar augstu māksliniecisko līmeni. Ne tikai saimniecībā un ciemā ātri atzinību guva sieviešu vokālais ansamblis. Pirmā vadītāja – Ilga Šternberga. Mainoties vadītājam (Ina Vasiļjeva-Ekarte, Dace Pūce) un dziedātājam, vokālais ansamblis pastāvēja 12 gadus. Piedaloties Rīgas rajona un zonu vokālo ansambļu skatēs, iegūti I, II un III pakāpes diplomi. Republikas vokālo ansambļu finālskatēs iegūtas II un III vietas. Garīgi bagāti un audzinoši izvērtās vokālā ansambļa, sieviešu kora «Madara» un Meža skolas dziedātāju kopīgie koncerti, kurus organizēja skolotāja un diriģente, augstas raudzes kultūras cilvēks – Gita Katāja. Ilgi un vairākkārt skanēja dziesma:

*«Mēs ticēsim saulei, ticēsim saulei –
Jo tā jau zina, ko dara!»*

Vīru koris «Ulbroka» pēc skates Universitātes aulā 1958. gada maijā – iegūta III vieta.

Diriģents L. Poselis.

karā (savā koru grupā, izslēdzot Tautas korus), ieguva III vietu. Ar rīdzēm pušķotās cepurēs mūsu vīri lepni soļoja dziesmu svētku gājienā.

Jāpiemin arī bērnodārza «Pienenīte» koklētāju ansamblis (vadītāja Valda Puriņa, tagad Baldones mūzikas skolas pedagogs). Ansamblis piedalījās koklētāju salidojumā un Skolēnu dziesmu svētkos.

Ciemā bija daudz atsaucīgu cilvēku, kuri vēlējās darboties savā brīvajā laikā par prieku sev un citiem, tomēr līdz pat 80. gadu vidum pašdarbības kolektīvi it kā bija katrs sava uzņēmuma, iestādes patriots. Nebija kopā vienojuma – ne spēka, ne vietas. Katra iestāde lepojās ar saviem panākumiem. Lūk, kāds bija šis trīsstūris: v/s «Ulbroka», LLMEZPI, kas dažkārt «pievilka» pie sevis CET un Tuberkulozes slimnīcas pašdarbniekus. Par institūta sabiedrisko dzīvi jau plaši stāstīts vienā no iepriekšējām nodaļām.

Līgo parks un novada svētki

*...To tautu nesalauzt,
tā nenomirs nekur,
ko Jāņu vaiņags zaļš
un asins kopā tur.*

(A. Eglītis)

Tie, kas dodas uz Sauriešiem vai Salaspili, lielceļa malā noteikti pamanīs akmeni – milzi – ar iekaltu vārdu «Līgo». Jā, te tas ir – vienīgais Latvijā šāda veida parks. Tā izveides iniciatori ir paši ulbrokieši. Un sākumā bija tā: vai Līgo svētku svinēšana bija vai nebija tā laika valdības atļauta, ciema ļaudis meklēja iespēju svinēt šos svētkus kopā. Kur gan tas visur nenotika: Acones dzelzceļa pļavās, Brīvzemnieku laukmalē,

Ulbrokas ezera krastā, skaļāk un klusāk, bet riepu dūmi līdz debēs... 1988. gada agrā pavasarī nejauši satikās trīs ciema speciālisti: mākslinieks akmeņkalis Uldis Sterģis, ciemā dzīvojošais arhitekts Elmārs Orniņš un v/s

«Ulbroka» galvenā ekonomiste Biruta Zvaigznīte. Tieši viņam bija noteicošais vārds estrādes plānošanā un būvē. Bija nepieciešams plašs sabiedrības atbalsts – katru mēnesi te notika vismaz divas, trīs talkas. Strādāja pēc izveidota grafika (tas atrodas muzejā). Strādāja ne tikai «Ulbrokas», bet arī Rīgas PMK, zinātnes un ražošanas apvienības «Stars» ļaudis. Ne arhitekts, ne mākslinieks, ne citi iniciatori un lielo darbu darītāji nav ne kapeiku sev prasījuši. Viss darīts pašu rokām, pašu sirdsapziņai un godam. Pat lielais akmens 1987. gadā (kad vēl skaļi nerunāja par Līgo svētku atjaunošanu) noskatīts tepat pašu mājās. Saimniecības direktora Pētera Vilka atbilde uz jautājumu, kāpēc šāds parks vajadzīgs, bija īsa: «Kopības izjūtai ar savu tautu.»

Latvieši, kas citiem šķiet visai vēsi un grūti izkustināmi, spējuši daudz ko paveikt sava ciema, savas tautas labā. Parka labiekārtošanas sākumā par iedzīvotāju labsirdīga smaida objektu bija kļuvusi v/s «Ulbroka» galvenā ekonomiste Biruta Zvaigznīte, kura ar darbarīkiem

piepildītu ķerru brīvajā laikā bija sastopama ceļmalā, apturot pat garāmbraucošas mašīnas un lūdzot palīgā. Interesanti bija tas, ka nekad netika atteikts... Lielu darbu un vienmēr, kad bija vajadzīgs, veica jauktais koris «Ulbroka» ar diriģentiem (Valts Pūce, Inita Pauloviča).

Līgo parkā kalna galā sev mājvietu radis Auseklis. Tas ir tā laika v/s «Ulbroka» metālkalēja Gunāra Andersona

LĪGO PARKS IELĪGOTS

Tu, kas dzīvi un šķērsošiem vai Salaspilī, ieliecis at... mīli ar lokālu sūdu (stāstā) jā, te tas ir – ve... cīgušā republika šāda veida parks. Tā ieviešana iniciatori ir... atbrokati. Māksli... stieks Uldis Sterģis (attēls centrā), sadarbība saimniecības «Ulbroka» galvenā ekonomiste Biruta Zvaigznīte (pa kreisi), arī direktors P. Vilka. Bet šis kalns vēl pūķis ar bitēti Elmārs Orniņš. Tiesi viņam šķērsošiem mājās... ērtības ieviešanā un bū... vā, kura šāda ieviešana, bet... izveidāt citā jau mākmgad... Tiesi... pabeidza ieviešanu... šāda ieviešana. Katru mē... nesi te notiek vismaz divas... tie talkas. Strādā pēc grafi... ka, kāpēc smadzeņdarā... cīnā. Strādā ne tikai «Ulbro... kas», bet arī Rīgas PMK, at...

otāms un sadarbības apvienības «Stars» ļaudis. Pēdējā... pējo ciema iedzīvotāji. P... Vilka šis ka šis parka ievie... se smadzeņu darbības... kārtā. Ne arhitekts, ne mā... zinātnieks, citi iniciatori ne... to darbu izveidoti par se ka... peiku prasījuši. Viss darīts... pati un godam. Pat lielais ak... mens vēl pūķis jūda (kad... vēl j skaļi nerunāja par Lī... go svētku atjaunošanu) noska... tīts tepat pašu mājās. Saimniecības direktora at... bilde uz jautājumu, kāpēc... šāds parks vajadzīgs, ir tā... «Kopības izjūtai ar savu... tautu».

R. Betts foto

P. S. Autori lūdz pārskatīt honorāru par šo publikāciju Starps un... vā pētnieciskā centiniecības fonda.

darbs – simboliska zīme tautas atmodas laikam. Tagad katru Līgo svētku vakarā tieši 23.00 šeit tiek pacelta Jāņuguns.

Līgo parku tieši šajā vietā nolēma iekārtot tāpēc, ka pati daba izveidojusi ozolu birzi. Ozoli it kā aug rindās – tie nav stādīti, bet auguši, sekodami āderu tiklojumam. Parkā aug vairāki ozoli, no kuriem viens ir ar īpašu strāvojumu. Ja 5–7 metru attālumā no tā pastāv 10 minūtes, cilvēks uzlādējas ar pozitīvu enerģiju, atbrīvojas no stresa. Šo procedūru ieteicams atkārtot divas trīs reizes nedēļā.

Pats nozīmīgākais, salīdzinot ar šeit minēto, ir mākslinieka Ulda Sterģa dāvinājums, jo tam ir mūžības pieskaņa. Līgo parkā izvietoti dažāda lieluma akmeņi, uz katra no tiem ir latviešu etnogrāfiskā zīme vai ornamenti. Akmeņi ir uzstādīti, lai koncentrētu pozitīvo strāvojumu un novērstu negatīvo. Novietoti pareizās vietās, izstarojot enerģiju, tie var padarīt mūs gaišākus, labākus un stiprākus.

Vienoti un gaiši savu Līgo parku ciema ļaudis pirmo reizi ielīgoja 1988. gada 23. jūnija vakarā. 1992. gada vasarā Līgo parkā vareno ozolu aizgādībā tika uzstādīti latvju zīmju akmeņi. Saudzēsim to, kas dod spēku mūsu izmocītajai zemei un tautai.

Līgo parkā svētku reizēs pulcējas ne tikai vietējie, bet ierodas arī daudzi kaimiņi. Brauc arī tikai tāpēc, lai apskatītu pirmo un vienīgo zīmju akmeņu parku pasaulē. Kā jau vēsta parka nosaukums un dižais akmens ceļa malā, paši košākie svētki ir Līgo vakars. Skaista ir ne tikai pati vakara pasākuma norise, bet arī gatavošanās. Jau laikus tiek labotas grīdas, izplauta zāle, vestas meijas, pušķoti vārti, kārtota ugunsкура vieta un uzvilкта muca ar rīta zvaigzni – Ausekļa zīmi.

Ir laikus vēstīts, ka pulcēties jāsāk deviņos vakarā, līdz ņemot labu laiku: «Lietiņ, lietiņ, nelij vairs!» Un tad viņi nāk – mūsu Jāņa bērni ar ziediem, vainagiem, sieru, pīrāgiem un alu. Nāk pa visiem ceļiem, taciņām – lieli, mazi, jauni un veci. Tiltiņa

galā Jāņa tēvs un Jāņa māte ar Jāņa cienastiem sagaida savus bērnus, cienasts jānopelna ar skaļu «līgo». Kopš 1988. gada šī kopā sanākšana un svinēšana nav ne niecināta, ne aprunāta, ir tikai gaidīta un pildīta ar jauniem interesantiem notikumiem vakara gaitā. Vispirms jau Jāņa tēva izvēle ir kļuvusi nepārprotama. Pirmajos gados Līgo vakarā katru reizi «kronēja» citu Jāņa tēvu, tagad mums pašiem ir savs Jānis. Līgo vakarā jau vairākus gadus mūsu pašdarbnieki un visi iedzīvotāji veido teatralizētu uzvedumu dziedot senas, visiem pazīstamas dziesmas. Novada padome apbalvo skaistāko un sakoptāko sētu saimniekus, lai zina, kuri tie ir. Tad kopā ar visu Latviju, līgo dziesmām skanot, pulksten 23.00 lielajā Ausekļa lāpā uzmirdz jāņuguns, saucot kopā vēl visus tos, kas ceļā. Un kas gan ir viena nakts bez miega!

Uz kulmināciju – vasaras saulgriežiem – mēs sākam iet jau agri pavasarī. Nāk Lielā diena! Lieldienas ar šūpolēm, olu ripināšanu, izstādi «olu kokā» un «knaulēšanos».

Lielais pagasta zaķis ar zaļām ausīm pie šūpolēm sparīgi veic galvenā šūpotāja pienākumus. Bērnu rotaļas, mūzika un cīruļu treļļi – viss iet juku jukām...

Jau izsenis Jurģu gadatirgi latviešiem noderēja, lai atvairītu ziemas gurdenumu, lai sievas uzvilktu košāku lindraku, uzsietu jaunu drānu, lai meitas bariņos vai vecāku aizvējā sevi parādītu, un puīši ar azotē paslēptu bonbongu tūti liktu tām satraukumā piesarkt... Jurģu gadatirgus kā gaidīta tradīcija notiek vecajā sporta laukumā. Visi ir laipni aicināti pārdot un pirkt: dēstus, lietišķās mākslas izstrādājumus,

lauksaimniecībā un mājsaimniecībā noderīgas lietas, pašgatavotus gardumus, izkopts kātus un kadiķa krūmu ceļa spieķus. Kas būtu Jurgū tirgus bez drastiskas dziesmas un jautras dejas? Arī tās pie-skandina un pierībina tirgus placi.

Lielu un gudru darbu visu šo un vēl daudzu citu pasākumu un tradīciju veidošanā un īstenošanā veic mūsu novada kultūras darba organizētāja Inta Vilšķērsta. Tikai pusvārdiņu idejai, un viss notiek skaisti un pārdomāti, ar lielu mīlestību pret cilvēku, vienalga, bērnu vai pieaugušo, vai izvēlētais pasākums nopietna rakstura, vai smieklīem. Mums laimējies, Inta Vilšķērsta to var un prot.

Lūk, viens no diviem lielākajiem koncertiem gadā: Mātes dienai veltītais koncerts mūsu klubiņā. «Mātes mīlestība ir kā loks, kuram nav ne sākuma, ne beigu.» (Ernests Erbens). Ir bezgala skaists un daudzveidīgs arī šīs dienas koncerta loks, sākot no pašiem mazākajiem Līgas Kurzemnieces vadītajiem dziedātājiem no «Pienenītes», turpi-not ar Lilītas Švecas dejojājiem, Ulbrokas vidusskolas dziedātājiem

Vijas Gaveckas vadībā, Andra Jansona vokāli instrumentālo ansambli, kur nu vēl Mūzikas un mākslas skolas audzēkņi un viņu pasniedzēji! Savu māku rāda arī Bērnu teātra studija, ko vada Kristīne Koponāne. Visam pāri ziedi un mīlestība...

Otrs lielais koncerts, kas pulcē mūsu novada iedzīvotājus, ir veltīts Latvijas Republikas Proklamēšanas dienai – 18. novembrim. Tad notiek visu lielo kolektīvu svinīgs un krāšņs koncerts. Vakars ir nopietnu pārdomu un izjūtu bagāts – domājam par mūsu valsts pagātņi un šodien, par mūsu vietu un godu pasaulē.

«Dziesma manam pagastam» sākās ar paziņojumu «Tēvzemītē»: «Laiņi aicinām ikkatru, kurš vēlas dziedāt solo, duetu, kvartetu, kori utt. – izsakiet savas vēlmes, vienkārši piesakieties šim pasākumam. No šiem pieteikumiem veidosies vakara programma Līgo parkā!» 2004. gada 22. jūnija vakarā tad nu arī izdziedājās visi drosmīgie, kuri bija pieteikušies un samēģinājuši ar pavadījumu. Dalībnieki, emociju pārpildīti, demonstrēja sniegumu saviem kaimiņiem un tuviniekiem, līdz beidzot koncertēja visi klātesošie. Kas tik tur nedziedāja – dārzniece Silvija ar linu bizēm, Agija ar «Muļķa sirdi», SIA «Pirtnieks» ģimene, brāļi Ilmāri un Lēnās, ar «kaķeni» bruņojies liderīgais skolas puika (pensionārupadomes priekšsēdētāja Olga Urča). To visu nevar uzskaitīt,

bet pārlicību, ka šai tradīcijai ir ielikti dziļi pamati, paņēma sev līdzīgi katrs vakara viesis. Šajā pasākumā brīnumaini saplūda kopā paaudzes. Tas varbūt bija pats galvenais.

Līgo parkā izskanējis Latvijas labāko koklētāju ansambļu koncerts un kopkoru koncerts pirms Dziesmu svētkiem, godinot pirmos Ulbrokas koru diriģentus. Katru vasaru jūlijā un augustā novada iedzīvotājus parka estrādē piecē viesmākslinieku koncerti, brīvdabas teātra izrādes un zaļumballes.

Trīs gadus Stopiņu novada padome, Mūzikas un mākslas skola rīko bērnu radošās nometnes. Nometnē īpaši tiek aicināti piedalīties skolēni 8–14 gadu vecumā, kas vēl nav atraduši savu vaļasprieku. Bērni ir iepazinušies ar Turaidu un pētījuši virsaiša Kaupo vēsturi. Ar lielu interesi, un, sevi pilnveidojot Mūzikas un mākslas skolas nodarbībās, bērni pavadīja saturīgas dienas arī nometnē «Es topu darot».

Lai rudens izeigotos vēl krāsaināk un savdabīgāk, 2004. gada septembrī tika iedibināta jauna tradīcija – automobiļu izstāde – parāde, kurā piedalījās novada uzņēmumi, mācību iestādes, pašdarbības kolektīvi. Savas mašīnas bija jāizgrezno ar visu to, kas vasarā izaudzis dārzā un dabā. Tē nu bija plašs izdomas spektrs: floristikas brīnumi, dizaina noslēpumi un visvisādi «grāvēji». Jādomā, ka šis pasākums paliks kā rudens simbola apliecinājums. 2005. gada pasākuma devīze bija: «Ulbrokas ūdeņi sauc!»

Lielo tradicionālo pasākumu svinīgs akcents ir Lāčplēša dienas piemiņas brīdis pie Lāčplēša Kara ordeņa kavalieru piemiņas akmens svecīšu un savas tautas vērtības apzināšanās stundā.

Tad savu gaismu un mieru pār mums lej klusais Ziemassvētku

«Dziesma manam pagastam», Silvija Mazure.

«Dziesma manam pagastam», Olga Urča.

miņām, kas it kā pabalē ikdienas steigā un darbos. Ar jaunu gadu jauna cerība katram un visiem kopā!

gaidīšanas laiks ar garīgo mūziku klubiņā, līdz tas uzzied krāšņās Ziemassvētku un Jaunā gada eglītēs visos mūsu pagasta nostūros ar bērnu rotaļām, rūķiem un piparkūku smaržu.

Un atkal janvāris. Ar skarbo piesitienu, ar barikāžu laika at-

Dzied un zied sieviešu koris «Madara»

*Madarām līdzī aiziet manas dienas,
Mani saules gadi iet,
Bet aiz rudens miglotās sienas
Madaras vēl dziesmu dzied.*

*Madarās, baltajās madarās,
Manas skumjas kā rasa žūst.
Madarās, dzimtenes madarās,
Sapīnīs viss mans mūžs.*

(Ā. Krūkļa teksts, E. Goldšteina mūzika)

Tuberkulozes un plaušu slimību valsts aģentūras sieviešu koris «Madara» tuvinieku un draugu pulkā 2003. gada novembrī krāšņi nosvinēja savu 30 gadu jubileju, sapulcinot visus «Ave sol» koncertzālē Rīgā.

30 gadus sieviešu kora «Madara» dziedātājas vieno mīlestība uz dziesmu, un aprimt viņas nedomā. Koris savu dziesmoto ceļu sāka 1973. gadā, tā pirmā diriģente bija Ausma Drulle. 70. gadi bija darbīgs posms kora vēsturē – piedalīšanās rajona un republikas koru skatēs, Daugavas svētkos Dolē, dziesmu svētkos, draudzības koncertos ar citiem korim. Lieli svētki korim bija 1979. gada

12. decembris, kad Emīla Melngaiļa Tautas mākslas nams korim apstiprināja skaisto nosaukumu «Madara».

80. gados kori vadīja pazīstamais diriģents Valdis Brēģis, vēlāk īslaicīgi ar kori strādāja diriģenti Arnis Poruks un Ārija Grigule. Arī šajā laikā koris piedalījies visos Stopiņu ciema pasākumos, rajona, republikas un medicīnas darbinieku dziesmu svētkos, «Madaru» svētkos Latvijā, un priecējis klausītājus pašu mājās.

No 1991. līdz 2000. gadam kora izaugsmē liels nopelns bija kormeistarei, nu jau mūžībā aizgājušajai Gitai Katajai. Viņa bija cilvēks ar dziļu kultūras izpratni, dzīves pieredzi, mīlestību pret visu labo, ko spēja radīt cilvēks. Gita Kataja arī no sevis atdeva visu, ko vien līdzcilvēki mācēja saņemt pretī. Tiem, kas pazina viņu kora lielajos koncertos un arī darba ikdienā, tā vien liekas, ka viņa ir kopā ar mums – ar savu gudrību, savaldību un humora dzirksti.

Jau 13 dziesmotas sezonas ar kori strādā diriģents Imants Kalniņš, kurš ir kļuvis par īstu stopiņieti – arī

No labās: G. Kataja, V. Gavecka,
B. Zvaigznīte.

dzīvesvieta viņam ir mūsu novadā. Kultūras un dziesmu draugi novadā ar lielu mīļumu novēl spožu nākotni vokālajā mākslā sasniegt Imanta Kalniņa dēlam Rīgas Doma kora skolas audzēknim Daumantam, kura dievišķais dziedājums neatstāj vienaldzīgu nevienu klausītāju. Lai pēc gadiem slavenu dziedātāju vidū noskanētu arī Daumanta Kalniņa vārds. Mēs to novēlam un gaidām!

«Madaras» baltās! Liels dziesmu pūrs ir pielocīts ilggadējām dziedātājām Rasmai Zujevai, Irēnai Grigalei un Ārijai Pelēkai, skaistas tradīcijas iekoptas madaru laukā. «Madara» sadraudzējusies ar vīru kori «Vecie draugi» no Krimuldas (diriģente Ieva Putniņa) – ir radusies improvizācija ar jaunu sastāvu «Vecie draugi madarās». Lai koris varētu pastāvēt arī saimnieciski, par to gan finansiāli, gan, nodrošinot šodien tik dārgo transportu, rūpējas Stopiņu novada padome, Tuberkulozes un plaušu slimību valsts aģentūras administrācija un arodbiedrība, SIA «Anastasija», pašvaldības aģentūra «Saimnieks». Kā gan citādi, jo tie jau esam mēs paši savās mājās, savā novadā – gan dziedātāji, gan klausītāji. Lai ilgi zied un dzied «Madaras» baltās, un ilgi šo lauku lai kopj stopiņietis Imants Kalniņš!

Jauktais koris «Ulbroka» mājās un pasaules ceļos

*Tā dziesmu vara – Dievu vara,
Tā mūsu liktens sens un svēts,
Tā tautas vairogs sīvā karā,
Tā līgsmes sauciens nepārspēts.*

Šos dzejnieka Jāņa Akurātera vārdus Ulbrokas jauktajam korim veltītajā dziesmā izvēlēties kora pirmais diriģents komponists Valts Pūce. Dziesmu vara, mīlestība un uzticība dziesmai Ulbrokas jaukto kori vieno jau turpat 20 gadus.

Bet sākums? Kad norakti kartupeļi, bērni palaisti skolā. Koris ir rudens bērns, Ojāra Vācieša dienu bērns. 1986. gada 10. novembris ir kora dibināšanas un dzimšanas diena. Kora māksliniecisko vadību uzņēmās Valts Pūce, toreiz Valsts konservatorijas 3. kursa students, kurš dzīvoja mūsu ciemā PMK kopmītņu istabīnā. Valta Pūces vārds jau bija saistīts ar savdabīgo grupu «Marana».

Īsu brīdi par kormeistaru strādāja jauniņais Māris Sirmis (tagad slaveno koru «Kamēr» un «Latvija» mākslinieciskais vadītājs) un kormeistare diriģente Inita Pauloviča. Runājot par Māri Sirmo, koristi

atceras kādu interesantu epizodi: Māris dziesmas apguves laikā demonstrējis soprāna balsij izdziedamu vietu, perfekti izturot balss augstos toņus... Mūsu lielajiem asiem – tenoriem – tas licies amizanti un atskanējuši dažī smieklīgi. Toreiz Valts, uz to reaģējot,

teica pravietiskus vārdus par Māri Sirmo: «Nez, kā pēc gadiem būs ar jums, kungī! Bet par šo puisi runās pasaulē!»

Kora pirmais pamatsastāvs (46–50 dziedātāji) nostabilizējās, gatavojoties XX Vispārējiem Latviešu dziesmu svētkiem 1990. gadā. Koris piedalījās visās rajona un zonas kora skatēs, savā kora grupā noturoties otrajās un trešajās vietās. Vienlaikus koris iestudēja garīgo mūziku un 1940. gada pēdējo Latgales dziesmu svētku piemiņas repertuāru, lai uzstātos Daugavpils Stropu estrādē 1990. gada 15. un 16. jūnijā. Korim pirmo reizi mugurā bija tikko noaustie Vidzemes novada tautastērpi.

Un tad 1990. gada jūlijs, lielie dziesmu svētki – mūsu korim pirmie! Pēc dziesmu svētkiem kora darbība neapsīka – apzinoties savu

varēšanu, tas uzsāka plašu koncertdarbību. 1990. gada nogalē koris koncertējasavāpagastā, Ogres baznīcas dievkalpojumos, veco ļaužu pansionātā Ropažos, skolās, kaimiņu un draugu koru pagastos, bet janvāra liktenīgajās naktīs dziedāja pie barikāžu uguns kuriem.

1993. gadā koris piedalījās XXI Vispārējos Latviešu dziesmu svētkos, pēc tiem par kora māksliniecisko vadītāju sāka strādāt pagastā sen pazīstamā (no vokālo ansambļu laikiem) diriģente Ina Ekarte. 1995. gadā koris ar pilnu koncertprogrammu Sv. Annas baznīcā piedalījās Jelgavas dziesmu un mūzikas simtgadei veltītajos svētkos.

Liels notikums kora dzīvē bija 1996. gada 17. martā, kad koris sniedza koncertu Rīgā, Doma baznīcā, un 24. martā, kad Rīgas Latviešu biedrībā, Māmuļā, izskanēja koncerts, veltīts kora 10 gadu jubilejai. Tā paša gada vasarā pagasts korim dāvināja iespēju doties koncerta un atpūtas braucienā uz Austriju.

1996./1997. gada sezonā koris nopietni gatavojās Rīgas rajona dziesmu svētkiem un 2. Ziemeļvalstu dziesmu svētkiem Gotlandē (Visbijā). Maza atkāpe par braucienu mājup no Visbijas. Vairāk nekā 2000 Latvijas koristus uz un no Gotlandes transportēja ātrgaitas kuģītis «Raķete», paredzēts maksimums 300 pasažieriem. Kā tas bija, kā nebija, atpakaļbraucienā «Raķete» bija uzlādēta vismaz divtik – kur nu vēl lielās somas ar tērpiem! Visi šķidrumi – grādīgie un bez grādiem – kuģīša bufetēs bija iztukšoti, jauniešu kori rokās sadevušies dziedādami dejoja no klāja uz klāju. Kuģīša apkalpi arī bija pārņēmusi koristu jautrība – «Raķete» traucās milzīgā ātrumā. Sēdējām trijatā un malkojām kafiju (Gita Kataja, Liepājas virsdiriģents Ozoliņš un grāmatas autore), kad Gita Kataja pacēla vāku kastei, uz kuras viņa sēdēja, un mēs redzējām, ka tā ir tukša. Tur vajadzēja atrasties korķa glābšanas vestēm... Dievam paldies, ūdens mūs neņēma un viss beidzās laimīgi.

Gatavojoties 1998. gada XXII Vispārējiem Latviešu dziesmu svētkiem, korī ienāca gados jauni dziedātāji visās balsu grupās. No pirmsākumiem – 18 dziedātāji. Strādāt ar kori kopā ar Inu Ekarti uzsāka Eduards Fiskovičs. 1999. gadā koris pārstāvēja Latviju un piedalījās 39. Starptautiskajā garīgās mūzikas festivālā Itālijā, Loreti pilsētā. Ceļojuma laikā koris koncertēja Itālijas baznīcās un Romā.

vēkus. Tajā pašā gadā koris ierakstīja dziesmu rajona labāko koru kompaktdiskā «Rīgas vainags».

2001. gadā piedalījās Rīgas 800 gadu jubilejas lielkoncertā Mežparkā. 15. decembrī koris izdziedāja 15 gadu pastāvēšanas koncertu savā pagastā. Vienlaikus koris «Ulbroka» sāka gatavot programmu 4. Ziemeļvalstu dziesmu svētkiem 2002. gada jūnijā Klaipēdā.

Ļoti saspringta darba sezona bija 2002./2003. gads – gatavošanās XXIII Vispārējiem Latviešu dziesmu svētkiem. Koris ļoti sekmīgi startēja pirmssvētku koru skatē, saņemot arī uzaicinājumu demonstrēt kora tērpus Ķīpsalas hallē kā etnogrāfiski pareizus.

2004. gada sezonā koris koncertēja draugu koru pagastos un piedalījās pasākumos pašu mājās. Koris iestudēja Pētera Barisona brīnišķīgās kora dziesmas, arī «Brīnumzemi», un piedalījās komponistam veltītajā koncertā kopā ar Rīgas rajona labākajiem korim universitātes aulā. Maijā rajona koru skatē godam tika iegūta I vieta.

2004. gada septembrī jauktais koris «Ulbroka» kopā ar Mūzikas un mākslas skolas audzēkņiem devās koncertbraucienā uz Lielbritāniju, ciemos pie latviešiem Straumēnos.

Bet pavisam drīz – 2006. gada novembrī – korim būs 20! Būs darbs, darbs. Dziesma un mūzika mūžīgā.

Vecākās paaudzes sieviešu vokālie ansamblī «Sagša» un «Ievziedi»

*Tāpat jau neticēs neviens,
Ka šodien iedzerts tikai piens,
Ka dziesma iespēj lūpās kāpt,
Ka var pēc tās kā gaisa slāpt,
Tāpat jau neticēs,
Ka sirmi, bet ne veci mēs.*

(V. Rūja)

1976. gada rudenī LLMEZPI un Stopiņu ciema padomes paspārnē savu darbību uzsāka vecākās paaudzes sieviešu ansamblis «Sagša». 13 dziedātājas pensijas un vidējā vecumā vienoja sens mūsu tautas tikums – mīlestība uz dziesmu. «Sagšai» 30! Šie gadi bijuši rosīgi un daudz devuši pašām dziedātājām, bijuši gan arī zaudējumi – pa šiem gadiem 10 dziedātājas aizvadītas smilšu kalniņā. Mainījies dziedātāju sastāvs, tagad arī vadītāja. Dziedātājas vienmēr saņēmušas atbalstu no pagasta pašvaldības.

No ansambladibināšanas līdz 2003. gadam tā vadītāja 27 gadus bija Solveiga Zondaka.

Saulīte – tā viņu mīļi godāja dziedātājas. Būdamā Latvijas Valsts konservatorijas 2. kursa studente, ar apbrīnojamu iecietību un sapratni viņa uzņēmās mācīt sirmās dziedātājas. Mēģinājumi bija ne tikai darbs, bet arī jaukas, pārrunām bagātas novakares. Dažreiz nepieciešams vienīgi līdzjūtīgs vārds, lai kādai sirdij kļūtu vieglāk.

Kopīgā darbā sakrājis plašs un daudzveidīgs repertuārs. Daudzu dziesmu autore bija Solveiga Zondaka. Dziesmu kamols ritināts svinīgās, priecīgās un arī skumjās reizēs dažādās Latvijas vietās un dažādu vecumu klausītājiem. Ir bijusi iespēja mūsu dziesmu skaistumu izdziedāt pensionāriem no ASV un Somijas viņu ciemošanās reizē Latvijā. «Sagša» ar savu sniegumu priecējusi bērnu namu, daudz bērnu ģimeņu un trūcīgo ģimeņu saietu klausītājus, ar pateicību «Sagšas» sniegums uzņemts veco ļaužu pansionātos. Un ir tā – kad mūsu novada lielajos pašdarbnieku koncertos dzied šīs cienījamās sirmās kundzes, tad zālē paliek neierasti kluss, jo rāmi, mīļi un silti mūs uzrunā «Sagšas» dziedājums.

Ansambli no 2004. gada vada Ulbrokas Mūzikas un mākslas skolas pedagoģe Biruta Deruma, un sievas ir gatavas redzēt savā pulkā jaunas dziedātājas cienījamus gadus:

*«Nāc pie mums ar draugiem kopā pabūt,
Sevi pašu atgūt šurpu nāc!»*

Dziedātprieks ar pavisam citu dziesmas izpildījuma manieri vieno otru vecākās paaudzes vokālo ansambli «Ievziedi», kas pirmo reizi sanāca kopā 1999. gadā, sevi dēvējot par Stopiņu pagasta pensionāru padomes vokālo ansambli. Par ansambļa māksliniecisko vadītāju no pirmās dienas strādā Ulbrokas vidusskolas mūzikas skolotāja Vija Gavecka. Pirmās ansambļa uguns kristības bija 1999. gada 15. maijā Vispasaules ģimeņu dienas svinībās Lēdurgā, kur godam tika pārstāvēts Stopiņu pagasta vārds.

«Ievziedi» vienmēr piedalās pagasta rīkotajos pasākumos klubiņā un Līgo parkā, dziedātājas vienmēr ir sevišķi atraktīvas un savdabīgi interesantas gan repertuāra izvēlē, gan apģērbā. Tāpat ir nostiprinājusies tradīcija katru gadu piedalīties Latvijas vecākās paaudzes vokālo ansambļu salidojumos, kas notiek Salaspilī.

Sevišķi rosīgs bija 2004. gads, kad «Ievziedi» piedalījās Jūrmalas pilsētas senioru radošo kolektīvu festivālā (tajā sadziedājās 65 ansambļi) ar krāšņu kopīgu gājieni uz Dzintaru koncertzāles noslēguma koncertu.

2004. gada maijā «Ievziedi» bija aicināti uz Valmieras senioru balli, par ielūgumu bija gādājuši represēto vīru kora «Baltie bērzi» kungi. Tad koncerts universitātes aulā un pie draugiem Balvu pusē. Gada krāšņākais un atbildīgākais pie-

dzīvojums – brauciens uz Londonu un koncerts Latvijas vēstniecībā. Otrs koncerts sirmajiem tautiešiem, kuru mājas ir Raufantas pilī. Ansamblis «Ievziedi» ir apņēmības pilns turpināt savu darbību.

Ulbrokas vidusskolas kori ceļā uz dziesmu svētkiem

Izvērp dziesmu

caur ceļmalas akmeni,

caur sliekšņa akmeni,

caur pavarda akmeni,

Pasvied lāsi no krūzes, ar kuru

saullēkts avotā smel,

Jo tas ir tavs ceļš,—

Tas ir tavs dziesmotais ceļš.

Ar šiem Skaidrītes Kaldupes dzejas vārdiem savu kolēģi Viju Gavecku un vidusskolas zēnu kori 1998. gada maijā sveica skolotāji un skolēni pēc iegūtās II vietas Valsts zēnu kora skatē.

Skolotāja Vija Gavecka Ulbrokas vidusskolā strādā kopš 1994. gada. Sākumā mūzikas stundas, sākumskolas ansamblis un kori, tad sekoja zēnu ansamblis, kas, pateicoties skolotājas entuziasmam, pārtapa labā zēnu korī, kas ne tik vien priecēja ulbrokiešus, bet arī spoži pieteica sevi Skolēnu dziesmu svētkos, zēnu kora 6. un 7. salidojumā Cēsīs, dzies-

mu dienās Inčukalnā, Baldonē, Saulkrastos un konkursā «Do-remi». Atzinīgi vārdi par zēnu kora skanējumu saņemti no Rīgas Doma zēnu kora dibinātāja un ilggadējā diriģenta Jāņa Erenštreita (un tas jau ir kaut kas!), mūsu drauga Eduarda

Zēnu kora salidojumā diriģente Vija Gavecka. Grāvīša, Romāna Vanaga. Skolotāja Vija Gavecka mazliet skumji saka: «Nav vairs visu lolotā zēnu kora. Mani vanadzēni aizlidojuši kur kurais. Zēnu balss aparāts ir spožāks un plašāks par meiteņu balsīm, un vispār – tie ir zēni!»

Vijas Gaveckas ziņā ir 5.–9. klašu kori un darbs ar vēl sešiem kolektīviem. Skolotāja ir apņēmības pilna un saka: «Jūtu sevī pārliecību, ka tikšu galā ar to, kas urda sniegties arvien tālāk. Šajā darbā slēpjas īpaša krāsu burvība, kas dažu brīdi var iznest uz sēkļa, bet spēj valdzināt, aizraut un priecēt!» Lielisks palīgs ir skolēni, kuri mācās mūziku. Ar solfedžo iemaņām viņi spēj būt tehniski drošāki, diemžēl pamatskolā laiks tam ir ierobežots...

Pirmais zēnu vokālais ansamblis Ulbrokas vidusskolā. Vadītāja Vija Gavecka, 1996. gadā.

«Zelta kauss». Skolotāja uzsver, ka liels pārdzīvojums skolēniem ir arī krāšņais, svinīgais svētku dalībnieku gājiens, kurā bērni iepazīst Latvijas labākos diriģentus.

2005. gada vasara – 9. Skolēnu dziesmu svētki. Arī mēs tiem esam gatavi. Īpaši jāpiemin Ulbrokas vidusskolas 12. klases (2004./2005. mācību gadā) dziedošie jaunieši. «Liene Staškēviča, Jana Orlova, Liena Bogatirēviča, Jūlija Kokina, Artūrs Orlovs, Mārtiņš Grels – mēs lepojamies ar viņiem. Gan skatēs, gan dziesmu svētkos, koncertos, ārpusklases pasākumos viņi piedalās ar vislielāko atdevi. Tas ir acīm redzams, kādu izaugsmi viņi ir guvuši, visus šos gadus ejot roku rokā ar dziesmu – labi mācās, ir atraktīvi, patstāvīgi un gudri jaunieši. Paši pieteicās un ļoti labi startēja Līgo parka estrādē koncertā «Dziesma manam pagastam» 2004. gada 12. jūnijā. Ar skolu vien šiem jauniešiem nepietiek, jo gribas sevi pierādīt arī citur. Ildze Šerna dzied Rīgā «Gospel» korī, Artūrs Orlovs izturēja konkursu un dzied korī «Kamēr», Jana, Ildze un Artūrs vēl dzied Sv. Franciska baznīcas korī, meitenes Jana, Liena un Jūlija – korī «Ulbroka». Viņu starpā valda lieliska gaisotne. Vērojot šo jauniešu

Dziesmu svētku repertuārs ir bagātīgs un apjomīgs, tāpēc nošu materiāla apguvei ir liela nozīme. Tieši repertuārs ir dabisks kuru audzinātājs. Īpaši nozīmīga bija līdzdalība 2000. gadā Skolu jaunatnes 8. dziesmu svētkos, kuru kulminācija tika sasniegta Zigmāra Liepiņa dziesmā

darboties gribu, pārņem liels prieks par viņu māku ar dziesmu padarīt bagātākas savas dvēseles un prātu,» stāsta Vija Gavecka.

Lielu paldies skolotāja saka arī savam koncertmeistaram Andrim Jansonam, bez kura ne ansamblī, ne kori nebūtu tik pilnkanīgi.

Atliek tikai vēlēties, kaut pietiktu enerģijas un spēka nepagurt un kaut šī īpašā starojuma dzirkstelīte ar dievpalīgu kvēlotu vēl daudzus gadus.

Dejo vidējās paaudzes deju kopa «Luste»

*Ko man bija tam darīti
lustīgam prātiņam!*

(L. t. dz.)

Dažādiem notikumiem bagātajā Stopiņu novada vēsturē savus deju soļus ievirknējis arī deju kolektīvs «Luste», kas pirmsākumos bija tikai daži dejojot gribētāju pāri.

Par «Lusti» stāsta viena no pirmajām dejojotājām Vera Zvēra:

«Lai gan esam vidējās paaudzes dejojotāji, tomēr esam pavisam jauni. Mūsu dejojotprasmes pirmsākumi meklējami 1998. gadā, kad, pateicoties dažu Stopiņu pagasta iedzīvotāju entuziasmam un viena dejojot gribētāja uzstājībai, toreizējais pagasta priekšsēdētājs Ilmārs Lūsis atbalstīja centienus iekopt tautiskās dejas tradīcijas (pagasta vadības atbalstu esam izjutuši vienmēr). Jaundibinātā kolektīva vadītāja Lilita Šveca sasauca pirmo mēģinājumu. Ievingrinājuši deju soli, 10 dejojotāji spēra vēl nedrošus soļus pirmajā koncertā Jāņu vakarā Līgo parkā.

Gāja laiks, kolektīva dalībnieku skaits pieauga, iesaistot dejojotānā ne tikai pagastā dzīvojošos, bet arī paziņas un draugus no Rīgas. Mēs kļuvām pārliecinātāki par sevi un izvēlējāmies savai būtībai tik raksturīgo nosaukumu «Luste» (šo vārdu izdomāja mūsu Lilita). Esam dejojotāji dažādos pagasta, rajona un Latvijas mēroga kultūras pasākumos. Tradicionāla ir kļuvusi dejojotāna pagasta rīkotajā Jurgu gadatirgū, Lieldienu iešūpošana, Līgo vakara ugunskura kurināšana, piedalāmies rajona mēroga skatēs un sadancošanās, koncertos Brīvdabas muzeja gadatirgus ietvaros, esam ieplūduši «Rīgai – 800» deju upē, kopējos Latvijas vidējās paaudzes deju kolektīvu sanāksmās un XXIII Vispārējo Latviešu dziesmu svētku deju rakstos. Esam sadraudzējušies ar Inčukalna, Olaines, Allažu, Salaspils, Ventpils, Jaunjelgavas kolektīviem, braucam cits pie cita kopīgi sadancot

un salustēt. Vairākos koncertbraucienos esam parādījuši tautas deju ārzemju skatītājiem. Savu «Lustes» vārdu attaisnojam ne tikai strādājot mēģinājumos un dejojot koncertos, bet arī esot kopā tāpat vien – rīkojot ģimenes ekskursijas, svinot kopā dejojāju jubilejas un dažādus svētkus. Mēs dejojām sava prieka pēc un par prieku citiem un ceram, ka šī «Lustes» dejojāju paaudze nebūs pirmā un vienīgā un jaunieši no «Pastalniekiem» kādreiz būs īsteni Stopiņu novada lustieši.»

«Lustei» ir arī savs karogs, ko izdomājusi un darinājusi skolotāja Iveta Siliņa. Jubilejas reizē «Lustes» dejojājiem bija ne tikai divi krusttēvi – Jānis Pumpurs un Ilmārs Lūsis –, bet arī retais papildījums – piecas tortes un viena svecīte, ko dāvināja kaimiņi no Salaspils. Deju kopas mākslinieciskā vadītāja Lilita Šveca ir priecīga, ka kopīgi veikts labs ceļa gabaliņš. Viņa ir pārliecināta, ka «mani dejojāji drīkst saslimt tikai ar vienu slimību – dejojprieku!»

Ulbrokas vidusskolas deju kolektīvs «Pastalnieki»

Lai tikai būtu vieta un laiks, lustieši vienmēr iepriecinās mūs ar rakstu dejas soli un uzvarētāja stāju, bet lai «Luste» būtu mūžīga, ir jāzina, kas būs, kas nāks un dejos pēc mums. Mūsu novadā ir un būs šī pēctecība. Vai tā būs «Luste», kurā viņi dejos, vai kāda cita mūsu deju kopa Latvijā, bet «Pastalnieki» jau nāk, vai dzirdat kā rīb viņu soli? Tie ir Ulbrokas vidusskolas dejojāji.

Ulbrokas vidusskolas deju kolektīvs «Pastalnieki» savu nosaukumu ieguva 1993. gada pavasarī. Bet pirmie dejojāji savu darbību sāka 1991. gadā bērnudārza «Pienenīte» telpās, jo pirmie Ulbrokas vidusskolas skolēni savas mācību gaitas uzsāka tieši tur – bija jāpaciešas viens gads līdz uzcēla mūsu skolu.

Katru gadu «Pastalnieku» skaits sniedzas pāri 100. Darbojas 1.–2. klašu, 3.–4. klašu, 5.–6. klašu, 7.–9. klašu un 10.–12. klašu grupas. Nodarbības notiek divas reizes nedēļā pēc mācību stundām, bet pavasaros notiek aktīva koncertdarbība. Vasarās deju kolektīvs piedalās vasaras deju nometnēs, kur ne tikai apgūst arvien jaunus deju soļus, bet arī atpūšas un iztrakojas. Savas tautas dejas kultūru un tradīcijas «Pastalnieki» ir aizveduši rādīt Čehijā, Polijā, Zviedrijā, Vācijā. Ulbrokas vidusskolas deju kolektīvs ik reiz ir Skolēnu dziesmu un deju svētku dalībnieku vidū, piedalījies festivālos «Latvju bērni danci veda», Rīgas rajona Skolēnu deju svētkos, piedalās sadancošanas koncertos ar daudziem Rīgas rajona un Latvijas skolu deju kolektīviem, sniedz koncertus Stopiņu pagasta rīkotajos pasākumos, piedalījies Ziemassvētku izrādēs ar Rīgas teātru aktieriem Rīgā un daudzās Latvijas pilsētās.

Deju kolektīva vadītāja Lilita Šveca atzīst: «Pats svarīgākais, ko savā dzīvē uzskatīšu par galveno panākumu, ka man ir izdevies tik daudziem bērniem sirdī ielikt kaut vai kritiņņu no savas sirdslietas – deju –, un to, ka dejas tradīcijas turpināsies ne tikai bērnudārzā un skolā, bet arī novadā. Par to visu es no sirds pateicos cilvēkam, kas mani uzaicināja šeit strādāt – Ulbrokas vidusskolas pašai pirmajai skolotājai Gunai Mūriņai. Paldies!»

Bērnudārza «Pienenīte» mazie dejotāji – «Pūka»

Bērnudārzā deju kolektīvs darbojas no 1991. gada. Savus pirmos deju soļus bērni sāk apgūt jau no trīs gadu vecuma. Nodarbībās bērni attīsta ritma izjūtu, lokanību, stāju, ieklausās mūzikā, apgūst latviešu etnogrāfisko un jaunrades deju soļus.

Pavasārī vecāki tiek aicināti uz atklātām nodarbībām, kur jaunākās grupas bērni rāda iemācīto un apgūto, bet vecākās grupas bērni piedalās koncertos, kur uzstājas ar apgūtām dejām.

Deju kolektīvs «Pūka» piedalījies deju festivālos «Latvju bērni danci veda» Cēsīs, Tukumā, Jūrmalā un Kuldīgā, vienmēr ir Skolēnu dziesmu un deju svētku dalībnieku vidū.

Teic, ka cāļus skaita rudenī – tā tas arī ir, jo rudenī, uzsākot skolas gaitas Ulbrokas vidusskolā, daudzas «Pūkas» kļūst par «Pastalniekiem».

Tautas lietišķās mākslas studijai – 40!

*Ai, tu ciema zeltenīt,
Tavu skaistu villainīti:
Visapkārt sīki raksti,
Vidū saule vizuļo.*

*Lielus rakstus pierakstīju
Baltajā villainē;
Lielus rakstus pierakstīju,
Vidū liku dvēselīti.*

Pasaule Latvijā un Latvija pasaulē – tās ir 20. gadsimta beigas un 21. gadsimta sākums. Ja jautātu, ar ko latvietis var iziet pasaulē, kļūstot interesants citiem un tomēr paliekot viņš pats, varētu droši un ar lepnumu atbildēt – ar latvju dainām, kam līdzīgu nav pasaules kultūrā, ar dziesmu svētkiem un ar latvju rakstiem. Latvju raksti – tā ir neizsmeļama tautas dārgumu krātuve. Laimīgas ir tās ģimenes, kuru mājās dzīvo darbīgas vecmāmiņas, kuras prot izšūt blūzes piedurkni vai dvieļa galu, izadīt košus rakstus dūraiņos. Var jau teikt, ka mūsdienās visu gatavu un skaistu var nopirkt veikalā, tomēr tas būs tāds pats kā visiem.

Rosīgs un nenogurstošs darbs jau 40 gadus ritējis mūsu pagasta lietišķās studijas dalībniecēm. 40 gadus, kopš darbojas Tautas lietišķās mākslas studija (TLMS; nosaukums piešķirts 1985. gadā), audēju un rokdarbnieču prasme augtin augusi. Par kopīgās aušanas pulciņa pamatlicēju studistes uzskata Veroniku Poču. Viņa ierosinājusi mācīties tautas daiļamata prasmi citai no citas un no etnogrāfiskajiem materiāliem. Vienas no pirmajām reizē ar Veroniku Poču aušanas mākslā iedziļināties sākušas arī agronome Sofija Ūdre un piena savāktuves vadītāja Velta Āpša, laukstrādniece Helēna Puncule, pensionēta skolotāja, vēlāk pulciņa vecākā, Jadviga

Deksne. Pamazām pulciņā, kura pirmsākums bija 1964. gadā, apgūt tautas lietišķo mākslu vēlējās arī citas Stopiņu iedzīvotājas: Dzidra Kravale, Bernadeta Senkāne, Velga Veidmane, Irēna Greiškāne, Anastasija Mežale, Daille Ļeņkova, Anna Logacka, Ņina Kāpostiņa.

Ar lielu pateicību un mīļumu šodienas studijas vecākās paaudzes meistares atceras savu pirmo pulciņa vadītāju, mākslinieci Ellu Ūdri-Dvieli. «Krāsu salikumā, dabisko krāsvielu izmantošanā – tur mūsu skolotāja Ella Ūdre-Dviele bija meistare,» runājot par pulciņā iegūto prasmī, saka Velta Āpša. Ellas Ūdres-Dviele ilgajos lietišķajai mākslai atdotajos gados gūtais – prast ieskatīties dabā, tās saskaņā un krāsās – ar uzviju ir atdots tālāk pulciņa, vēlāk studijas, audējām.

Gadiem ritot, studijas darbu pūrā ielocījies aizvien bagātāks audumu krājums, piedalīšanās izstādēs atnesušas skatītāju atzinību. Jau 1984. gada beigās 27 audējas ieguvušas Tautas daiļamata meistares nosaukumu. Dailei Ļeņkovai tas piešķirts ar «teicamu» novērtējumu. V. Poča, D. Kravale, V. Āpša un L. Vītoļiņa ir apbalvotas ar nozīmi «Mākslinieciskās pašdarbības teicamnieks». 1975. gadā Dzidra Kravale un keramiķe Ilze Šēnberga saņēma I pakāpes Vissavienības mākslinieciskās pašdarbības festivāla diplomu un laureāta medaļu. 1983. gadā Vēstures muzejā rīkotajā gobelēnu izstādē kā vienu no labākajiem darbiem pieminēja Žesijas Dubultas paklāju. 1984. gadā Sofijai Ūdrei no Maskavas atsūtīta PSRS Tautas saimniecības sasniegumu izstādes prēmija par bārķšu segu. Dzidras Kravales un Dailes Ļeņkovas audiens no republikas izstādes aizceļoja uz Itāliju. Annas Logackas skaisto lakatu savā īpašumā vēlējās iegūt Latvijas Vēstures muzejs.

1987. gadā LPSR Tautas lietišķās mākslas izstādē Rīgā Stopiņu ciema TLMS «Ulbroka» godam pārstāvēja

11 Tautas daiļamata meistari ar 57 darbiem: V. Āpša, J. Deksnē, A. Logacka, D. Ļeņkova, R. Meldere, S. Ūdre, Ā. Vītoļiņa, Ž. Dubulta, Dz. Kravale, I. Šēnberga (keramika), V. Vītoļiņš (kokgriezumi).

1988. gadā viena no mūsu vecākajām tekstilniecēm – māksliniece Ella Ūdre-Dviele meklēja jaunu studijas vadītāju. Mākslas studiju «Ulbroka» viņa piedāvāja vadīt Ārijai Vītoļiņai, kura jau darbojās studijā un 1986. gadā bija šeit ieguvusi Tautas daiļamata meistares nosaukumu. Ārija Vītoļiņa ir sieviete tajos vislabākajos gados, kad esi gan pievilcīga, gan dzīvesgudra. Enerģijas vēl ļoti daudz, bērni paaugušies,

No kreisās: studijas vadītāja Ārija Vītoliņa,
Zenta Berga, Velta Āpša.

un visā pilnībā var nodoties iemīļotajam darbam. Ārija Vītoliņa par darbu trūkumu nekad nav sūdzējusies, tie vienmēr paši viņu atraduši.

Lai arī mākslinieces, skaistu rakstu audējas, bet sievas vienmēr ir un paliek sievas – jāpārbauda arī šī jaunā! Gadījās arī pa kādai asariņai... Tomēr laiks un kopējais darbs visus paceļ pāri tumšajām krāsām! Varbūt tā bija kompozīcija neparastu krāsu grīdas celiņam, ko noauda Irēna Mežale, varbūt gudri un skaisti sakārtotais vairāku darbu ansamblis telpā, ko iemācīja veidot «jaunā» un kas izstādē ieguva pirmo vietu, bet ar to pašu arī sākās uzticēšanās. Kolektīvā gada laikā ienāca 20 jaunas dalībnieces, šodien jau visiem pazīstamās skaistu darbu autore: Baiba Kurzemiece, Baiba Ūķeniece, kura «lietišķajos» bija beigusi keramiķus, bet pēc aicinājuma bija rokdarbniece (viņa arī kļuva par palīdzi nodibinātajos rokdarbuursos), ar skaistām segām un plecu lakatiem izstādēs priecējušas Velta Āpša, Aina Vilde, Zenta Berga, Zenta Dīce, Terēzija Tropa. Baibas Ūķenieces rakstainās zeķes ceļojušas līdz korim «Ulboka» kā suvenīri, sildot ne tikai kājas, bet arī sirdis.

2003. gada Dziesmu svētku Tautas lietišķās mākslas izstādē Terēzijas Tropas austais Abrenes novada tautastērps ieguva 2. vietu. Tik skaists bija šis tērps Ķīpsalas hallē – likās, ka pati Abrene balta atgriezusies mājās Latvijā!

1993. gada jūnijā E. Melngaiļa Tautas Mākslas nams pasūtīja Ārijai Vītoliņai noaust Deju svētku karogu. Viss Ulbrokas studijas kolektīvs palīdzēja tīt dzijas. Arī tas cēla pašapziņu – mūsu vadītāja auž svētku karogu! Ar karogiem Ārija Vītoliņa ir uz tu. 1989. gadā tika pieņemts pasūtījums Stopiņu pagasta zemessardzes karogam, nākamais lielais pasūtījums 1990. gadā – Jūras akadēmijas karogam, 1991. gadā

noausts karogs Rīgas rajona Daudzbērnu biedrībai, 1995. gadā jauns pasūtījums – Rīgas rajona Dziesmu un deju svētku karogs – gobelēns. 1998. gadā nozīmīgs notikums Stopiņu pagasta dzīvē – kopā ar mākslinieku Jāni Strupuli tapa Stopiņu pagasta karogs (zīda audekls ar zelta izšuvumu). 1999. gadā tapa Rīgas rajona pašvaldību sporta spēļu karogs (auduma apdruka) un Jūras medicīnas centra karogs (auduma apdruka). 2003. gads – XXIII Vispārējo Latviešu dziesmu svētku karogs.

Šobrīd mums ir stabila studija, kurā nāk aust mātes, meitas un mazmeitas. Pagasta valde TLMS «Ulbroka» piešķīra namiņu Institūta ielā 17. Nodibināts aušanas pulciņš Ulbrokas vidusskolā, kur izveidojies mīļš un draudzīgs kolektīvs. Par Tautas daiļamata meistarēm sagatavotas Baiba Ūķeniece, Baiba Kurzemniece, Terēzija Tropa un Zenta Berga.

TLMS «Ulbroka» 1993. gadā piedalījās Hamburgas izstādē, kur notika pirmais Ziemeļeiropas amatniecības gadatirgus, kurā bija pārstāvēta arī Latvija. Studija piedalījās ar darbiem, demonstrēja aušanas mākslu gan vāciešiem, gan japāņiem un citiem apmeklētājiem. Haralds Kurzemnieks pats bija noskatījies un pagatavojis stelles savai sievai Baibai, Zentas Bergas vīrs pagatavojis stelles Zentai un Ainaī Vildei. Vai tad tā nav mūsu lielās varēšanas demonstrācija pasaulei? Un mēs esam laimīgi, ka to varam un protam!

Teātris novada jaunībai

Jau 17. darbības sezonu uzsāk Ulbrokas bērnu teātris (tagad – pantomīmas teātris «Stari»). 1989. gada 10. oktobra vakarā pirmie spēlēt gribētāji sapulcējās toreizējās valsts saimniecības «Ulbroka» celtnieku zālē. Kopš pirmās dienas tika izvēlēts visgrūtākais spēles ceļš – kustību valoda, vienīgā valoda pasaulē, kurai nav vajadzīgs tulks. Par teātra devīzi kļuva kosmiskā formula «Tīras domas un skaidra sirds». Pamazām no miniatūrām un skečiem sakrājās apjomīgas izrādes. Trīs pamatelementi – gaisma, krāsa un skaņa – noteica visu uzvedumu uzbūvi.

1990. gadā UBT (Ulbrokas bērnu teātris) ieguva savas telpas bērnodrāzē «Pienenīte». Galdniecībā izgatavoja saliekamu skatuves podestu 20 m² lielumā. Laika gaitā šīs telpas kļuva par garīgi piesātinātu miera un saskaņas vietu, kur bērni un jaunieši mācījās noskaņot savas dvēseles.

Līdztekus pantomīmai aizvadītajos gados ir iestudētas izrādes «Zaķis no Marsa», «Vēl viena Ziemassvētku pasaka», «Burvību nakts». Taču visspējīgāk savu varēšanu UBT parādīja tieši kustību spēlēs – no «Heijā! Hopsā!» un «Pavasara raibumiem», līdz «Viss ir jauks vasarā».

Pirmais trupas vadītājs bija Visvaldis Silenieks, klusināts, ļoti augstas kultūras cilvēks. No 1994. gada sezonas trupu vadīja skolotāja gleznotāja un dzejniece Inita Sabanska. Līdz ar viņu mainījās ansambļa spēles stils, kustību alfa-

bēts un muzikālie orientieri. Režisore īsā laikā spēja piesaistīt jaunus tēlotājus, kuri iedzimto dotību un neatlaidīgu treniņu rezultātā kopdarbā sagādā skatītājiem patiesu prieku un pārdzīvojumu. Tagad trupu vada ilggadējā ansambļa dalībniece Kristīne Koponāne.

Sporta tradīciju veidošanās un aktīvās atpūtas iespējas novadā

Par to, ka Stopiņu novada ļaudis vienmēr ir bijuši aktīvi sabiedriskajā dzīvē, ļoti plaši jau runājām iepriekšējās nodaļās, par to stāstīja arī bijušais LLMEZPI direktors Edgars Lāčgalvis. Tie bija 60., 70. gadi un 80. gadu sākums. Mūsu ciemā nebija slēgto sporta bāzu, kur varētu sistemātiski notikt sporta spēļu treniņi. Vajadzēja meklēt telpas Rīgas skolās. Izlīdzēja Meža skola, Rīgas 80. vidusskola, dažkārt – rūpnīca VEF ar mazo peldbaseinu (viena stunda nedēļā). Pirmā, angāra tipa, sporta bāze tika uzcelta 80. gadu nogalē v/s «Ulbroka». Celtnē bija piemērota sporta spēļu (volejbola, basketbola) nodarbībām, kultūras un atpūtas pasākumu organizēšanai. Šeit ļoti aktīvi sāka darboties divi sportu un sporta medicīnu pārzinoši cilvēki – Silvija un Vitālijs Umbrāško. Sāka darboties arī veselības uzlabošanas grupa. Pamazām, pateicoties Vitālija Umbrāško pieredzei, tika iegādāts sporta inventārs.

Pavisam citas iespējas un vēriens sporta nodarbībām sākas pēc tam, kad tika uzcelta vidusskola un pie tās – sporta komplekss ar cerībām uz plašu stadionu un vēl mazliet tālākā nākotnē – peldbaseinu. Skolas mācību programmas apgūšanu pilnībā nodrošina kompleksa plašās telpas: lielā halle, mazā sporta zāle, mini zāle, aerobikas un trenāžieru zāles. Sporta kompleksa darbu plāno un vada Ilmārs Lūsis. Materiāli tehniskās bāzes komplektācijas pirmsākumos lielu darbu ieguldīja arī Vitālijs Umbrāško. Sporta komplekss ir nodrošināts ar atbilstošām

sadzīves telpām. Tas ir pilnībā noslogots arī ārpusstundu laikā – tad savu vietu šeit ieņem novada iedzīvotāji. Sporta komplekss ir kļuvis par bāzi ne tikai valsts mēroga sporta spēļu sacensībām, bet arī starptautiskajām sacensībām. Sevišķi nopietni mūsu novadā attīstās handbols (rokasbumba), florbols – dažādās vecuma un dzimuma grupās, volejbols un basketbols (vīriešiem). Nopietni trenējas sambisti un kamaniņu sporta slavu kaldina Vera Zozuļa, Anna Orlova un Kaspars Dumpis. Trenažieru zāli var izmantot katrs interesents.

Mūsu sporta bāze kļuvusi par handbolistu «otro Meku». Starptautisko un arī valsts sacensību laikā skatītāju tribīnes šķiet esam par mazām, bet tas ir labāk, nekā ja tās būtu pustukšas. Valsts handbola slavu ir spodrinājuši arī mūsu sportisti dažādās vecuma grupās. Mūsu meitenes ir spēlējušas arī valsts komandas sastāvā. Tas pierāda, ka ir attaisnojies sporta kluba mērķis pievērst lielāku uzmanību sieviešu handbola atjaunošanai, kā arī jauno rokasbumbas spēlētāju rezervju veidošanai, lai nostiprinātu šo sporta veidu. Skolas klātbūtne ir ideāls veids, kā attīstīt handbolu jau no mazotnes.

Oficiāli Sporta klubs (SK) «Ulbroka» dibināts 1998. gada 3. jūlijā, bet handbolisti bija sākuši darboties jau februārī. Jaunajai sezonai gatavojās arī sieviešu komanda, kuras galvenais sastāvs bija no bijušās «Vārpas» vienības. Pirmie treneri – Ginta Ozoliņa (strādā vēl šodien), Dainis Putra, Jānis Valeiko un Pēteris Tervits. Pirmo reizi uz «skatuves» trīs Ulbrokas handbola komandas izgāja 1998. gada maijā IV handbola festivālā «Murjāņu barons», kur atklāšanas parādē izgāja vairāk nekā 180 spēlētāju. 1998. gada rudenī kluba galvenais treneris Jānis Valeiko varēja būt apmierināts – Ulbrokas sieviešu komanda bija valsts čempione. Tālāk – gatavošanās Baltijas valstu meistarsacīkstēm, kur trīs posmu spēlēs SK «Ulbroka» kopvērtējumā ieguva II vietu. Paralēli Baltijas kausa cīņām notika sacensības jauniešu komandām «Latvija – 82» un «Latvija – 84» par iekļūšanu valsts vienībā. Apstiprinātā komanda «Latvija – 82» demonstrēja atzīstamu sniegumu (trenere Ginta Ozoliņa). Arī Latvijas Superkausa izcīņā SK «Ulbroka» vēlreiz pierādīja, ka ir galvastiesu pārāka par pārējām komandām, izšķirošajā finālspēlē pat ar 31:21 uzvarot mūžīgās respektējamās pretinieces BTB «Ludza» komandu. Tradicionālo būvfirmas «Velve» kausu gan ieguva ogrēnietes, bet ar šīm sacensībām galvenais uzsvars tika likts uz 1984. gadā dzimušajām meitenēm, no kurām nākotnē veidosies Latvijas jaunatnes izlase.

Kas spēlē «Ulbrokas» komandā? Pie bijušajām vārprietēm, komandas pamatkodola Ingas Maļinovskas (vārtsardze), Darjas Gņedaļas, Gintas Ozoliņas, Gaļinas Šimkovas, Lanas Gailītes, Ludmilas Savelļjevas, Ivitas Šteinbergas, Allas Šķirmantes, bijušās ludzietes Ivetas Makņas, Latvijas meistarsacīkstēs treneris Jānis Valeiko jau «iespēlē» arī jaunās

handbolistes Agnesi Jurjuri, Gitu Purgaili, Ellu Pētermani, Katrīnu Zilpaušu un Ketiju Eriņu.

Par rezultātiem Latvijas meistarsacīkstēs sievietēm: 1999. gadā pārliecinoša uzvara Ludzā, iegūstot čempionu titulu, vēlreiz pārspējot sīvakās pretinieces Ludzas BTB ar rezultātu 40:27. 2000. gada čempionātā Ulbrokas sieviešu komandai atkal zelta medaļa un čempionu kauss. Vienlaikus sudraba medaļas izcīnīja junioras 2000. gada Latvijas junioru čempionātā. Latvijas čempiones un Superkausu ieguvējas SK «Ulbroka» handbolistes kļuvas par Latvijas handbola regulārā čempionāta uzvarētājām. Četru apļu turnīrā 16 spēlēs 14 uzvaras, viena zaudēta un viena neizšķirta spēle. Sieviešu komandai tika izvirzīts mērķis – izmēģināt spēkus Eiropas kausa izcīņā. Pretinieces – Grieķijas klubs «O.F.N. Ionias». Abās spēlēs mūsu komanda zaudēja – 17:21 un 20:24. Tad spēle ar «Kubaņu» – šeit uzvaras izredžu nekādu, tikai iespēja uz savas ādas izjust īstu Eiropas klases handbolu. Mēģinājums atgriezties Eiropas meistarsacīkšu aprītē Beļģijā, sešu komandu vidū IV vieta. Mazāk veiksmīgas bija arī Baltijas jūras līgas spēles, kurās 2001. gadā tika iegūta VII vieta. 2001. gadā Latvijas meistarsacīkstēs atkal SK «Ulbroka» ir čempiones! Jāatzīmē īpašais divu sportistu rekords – vecākajam trenerim Jānim Valeiko un handbolistei Gintai Ozoliņai čempiontituls 11. reizi! Tas ir bezprecedenta gadījums sporta spēlēs kopš Latvijas neatkarības atgūšanas. Pēc 2001. gada komanda pārtrauca piedalīties Latvijas čempionātā.

Panākumiem sevi piesaka arī 1987. gadā dzimušās meitenes, 1986. gadā dzimušie zēni (2001. gadā «Kehra Cup» spēlēs III vieta). 2002. gada Latvijas Jaunatnes olimpiādē Ventspilī apvienotajai Ulbrokas un Salaspils 1987. gadā dzimušo meiteņu komandai I vieta, Ulbrokas zēniem, kas dzimuši 1986. gadā – III vieta. Neveiksmīgs 1987. gadā dzimušo meiteņu grupai bija «Belam» kauss (sacensības organizēja Ginta Ozoliņa). 2003. gadā Rīgas rajona atklātajā čempionātā III vieta, zaudējot Salaspils II komandai. 2003. gada maijā Ventspils olimpiskajā centrā Latvijas Jaunatnes olimpiādē sudraba medaļas mūsu komandai pasniedza dzīvā sporta leģenda Uljana Semjonova.

2003. gadā Spānijā starptautiskajā handbola turnīrā «Granollers Cup 2003» Latviju pārstāvēja trīs komandas, t.sk. Ulbrokas (Stopiņu) handbola 1987. gadā dzimušo meiteņu komanda. 26 komandu konkurencē iegūta IV vieta.

2004. gadā Ulbrokas sporta kompleksā norisinājās cīņa par godpilno «Belam» kausu. Vēlme iegūt šo kausu (viņas cīnijās par to jau ceturto reizi) bija tik liela, ka meitenes neapturēja pat tas, ka nācās spēlēt ar gūtajām traumām un bez maiņas. Par šo uzvaru meitenes pateicīgas savai treneri Gintai Ozoliņai un ir apņēmības pilnas iegūt godalgotu

vieta Latvijas čempionāta finālā 1987./88. gadā dzimušām handbolistēm.

2004. gadā mūsu komandas jaunās spēlētājas kā sieviešu komanda piedalījās Rīgas rajona atklātajā handbolačempionātā. Pašaiz-

liedzīgi cīnoties, tika iegūta sudraba medaļa. Pēc trim gadiem Ulbrokas komanda atkal nolēmusi startēt Latvijas čempionātā ar gados jaunu, bet jau sacensībās rūdītu komandu. Būtu ļoti patīkami, ja Ulbrokas handbolistes spētu turpināt iedibināto tradīciju Latvijas čempionātos. To, ka tas ir iespējams, pierādīja arī mūsu meiteņu komandas starts Zviedrijā 39. Handbola festivālā, kur atbilstošās vecuma grupas 30 komandu vidū mūsu komanda ieņēma V vietu. Arī pirmajās Latvijas Olimpiskajās spēlēs Ventspilī apvienotā Ulbrokas–Salaspils handbola komanda izcīnīja bronzas medaļu.

Uzvaras kaldināšanā mūsu vīriešu un jauniešu komandas ir bijuši džentlmeņi – ļāvuši pirmajām startēt dāmu komandām –, bet arī divas vīriešu un jauniešu komandas sāk sevi pieteikt valsts čempionātos. Komandas sekmīgi trenē Imants Čerņavskis, kurš pavisam nesen ieguvis Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmijas B kategorijas sporta speciālista sertifikātu ar tiesībām strādāt sporta jomā par treneri handbolā. Ulbrokas vīriešu handbola komanda spēlē 1. līgā. 2004. gada čempionātā izcīnīta VI vieta. Puiši spēlēja līdzvērtīgu spēli, stājoties pretī ļoti spēcīgām komandām. Atlases turnīrā, kas notika 2004. gada vasarā, spēlēja ar spēcīgo Jūrmalas komandu, kuras sastāvu veido Latvijas čempionāta Augstākās līgas spēlētāji, tika zaudēts ar vienu punktu un iegūta II vieta.

Finālā mūsu komanda vecuma ziņā bija pati jaunākā. 1986. gadā dzimušie puiši piedalījās 2004. gada Jaunatnes čempionāta A-1 grupā, kur ieguva II vietu. Tradicionāli mūsu komanda piedalās Starptautiskajā handbola turnīrā Lībekā. Kopā turnīrā piedalījās ap

Latvijas olimpiāde 2004. gada augustā Ventspilī, Rīgas rajonam III vieta rokasbumbā.

500 komandas. Mūsu vecuma grupā bija 48 komandas. Ulbroka izcīnīja IV vietu. Otrā Ulbrokas komanda ir 1991./92. gadā dzimušo puīšu komanda, kurai jau ir neliela pieredze Latvijas jaunatnes čempionātā, turnīrā Prāgā u. c. Tiek krāta pieredze un meistarība.

Mēs patiesi varam lepoties ar savu pagastu, jo esam vienīgais pagasts Latvijā, kam ir Augstākās līgas sieviešu komanda un 1. līgas komanda vīriešiem handbolā.

Ulbrokā ir arī senas volejbola spēles tradīcijas. Pārlapojot «Tēvzemīti», var izlasīt, ka volejbolisti ar cieņu piemin un ir godinājuši Andri Auziņu, kurš volejbolam ir atdevis sava mūža gadus un, par spīti cienījamam vecumam, ir bijis nopietns pretinieks jebkuram sāncensim. 1995. gadā mūsu pagastā bija pat divas pieaugušo volejbola komandas: Ulbrokas veterāni un Ulbrokas 2. izlase. Lai cik tehniski ar «pieredzi» spēlēja senioru izlase, tomēr sevi kā stiprāku arvien

biežāk pieteica Ulbrokas 2. izlase, kuras sastāvā toreiz spēlēja Jānis Slišāns – komandas kapteinis, Vitolds Peipiņš, Jānis Kokins, Ainārs Pavlovičs, Arnis Pauniņš, Elmārs Orniņš, Edgars Sarkans, vēlāk Oskars Neimanis, Edgars Bricis, Pēteris Tučs, Nor-

munds Lapiņš. Ir bijušas veiksmes un neveiksmes. Fanātiskais volejbola spēlētājs Edgars Sarkans savās atmiņās piemin Ulbrokas komandas cīņas 15 gadu garumā, līdz iegūts Rīgas rajona kauss. Ir bijušas dramatiskas spēles ar visu laiku stiprāko komandu Rīgas rajonā – Sējas pagasta komandu, ar Salaspils komandu. Joprojām volejbola komanda ar labiem panākumiem startē amatieru līgā. Lai veicas!

Savu vārdu sporta spēlēs teikusi arī Stopiņu basketbola komanda, kuras sastāvā spēlēja Aldis Stiviņš, Oskars Silavs, Andris un Kārlis Strautmaņi, Ainārs Kacens, Andris Rocēns, Andris Capāns un Ints Siliņš. 2004. gadā komanda veiksmīgi startēja «Eurobasket» turnīrā, kas notiek jau 11 gadus – šoreiz Spānijā. Sešu komandu vidū, zaudējot tikai vienu metienu Lielbritānijas komandai, Stopiņi turnīrā ieguva godpilno II vietu.

Savu vārdu sporta spēlēs noteikti teiks arī florbolisti, kuri uzsākuši nopietnu darbu – piedalās Rīgas meistarsacīkstēs.

2004. gads atnesa slavu Latvijas futbolam. Futbols! Futene! Par mūsu valsts komandas panākumiem priecājās lieli un mazi, vīri un sievas.

Tas bija nozīmīgs veikums – nenoliedzami. Arī mūsu novadā jau divus gadus notiek atklātais futbola čempionāts, arī komandu skaits pieklājīgs – 10. Te nu jāpriecājas par Sauriešu komandu, kas ir novada čempionkomanda. Neturam sveci zem pūra – novada apvienotā komanda startē arī Rīgas meistarsacīkstēs. 2004. gada finālspele no meistarsacīkšu kausa iegūšanas komandu šķīra tikai vieni vārti. Bet godam izcīnīta II vieta. Varbūt starp mūsu jaunajiem futbolistiem nākotnē būs arī kāds Māris Verpakovskis? Būs!

Bez sporta spēlēm goda vietu novadā izsenis ieņem ziemas autosprints. Par tradīciju kļuvušās sacensības organizējuši institūta darbinieki P. Pommers un A. Bušmanis, vēlāk – aizsaulē aizgājušais «Stopiņu auto» direktors Edvīns Šults. No 2004. gada ar Stopiņu pagasta padomes lēmumu Ziemas autosprinta sacensības tika nosauktas Edvīna Šulta vārdā, jo būdams viens no pirmajiem šo sacensību organizētājiem,

viņš lietpratīgi sagatavoja visu nepieciešamo materiālo bāzi veiksmīgai sacensību norisei. Sacensības finansē Stopiņu novada Sporta komiteja un CET. Autosprintā vīri un sievas var vienoties prasmē braukt ar automašīnām, rezultāti tiek

vērtēti individuāliem un komandu dalībniekiem. Trasē drīkst iziet gan aprūsējuši žiguliši un ārzemju marķu autiņi pārsimts latu vērtībā, gan arī «pilnīgi svaigi» sporta «Subaru» un džipi. Vienīgais aizliegums – nedrīkst izmantot riepas ar sporta radzēm. Komandas sacenšas arī asprātīgāko nosaukumu izvēlē, izmanto arī sīkas viltības nosaukumu maiņās. Dalībnieku skaits vienmēr ir tuvu 100. Kā veiksmīgi braucēji ir pazīstami Jānis un Raimonds Dūči, Māris Mellups, Uldis un Klāvs Grimzes, Modris Frīdenbergs, Juris Bistrovs. Dāmām situācija ir lieliska – konkurence minimāla, iegūstamo vietu skaits pieklājīgs. Te jāmin drosmīniece Laura Kuplā, Jolanta Akmentiņa, Daiga Pīterniece, Ramona Bandone. Balvās sarūpēti kausi, medaļas un dāvanu kartes dalībniekiem, bet patiess prieks ir visiem klātesošajiem.

Ja autosprints ir «lielais» sporta veids, tad klusi un neatlaidīgi ar labiem rezultātiem darbojas zemledus makšķernieki, kas piedalās novada mēroga sacensībās. Nu jau vairākus gadus pēc kārtas par sacensību vietu izvēlēts Burtņieku ezers. Piedalīties uzaicinātas komandas, arī individuālie makšķerēšanas «azartisti». Komandas sacenšas asprātībā arī vārdu izvēlē, piemēram: «Plaudis», «Krabis», «Āķis». Zemūdens

makšķerēšanas entuziasti ir M. Tabūns, H. Saukāns, J. Miltiņš, G. Saliņš, A. Mukāns u. c. Arī dāmas neatpaliek. Sieviešu konkurencē savulaik I vietu ar 2,204 kg lielu lomu ieguvusi S. Freisa, II – ar 1,686 kg – ieņēmusi A. Staškēvica. Lai nu tās zivis! Bet ir lieliski atpūsties dabā kopā ar sev tuviem cilvēkiem!

Liekas tas bija pavisam nesen, kad pa v/s «Ulbroka» šofera un grāmatvedes Šultu rokām tuntulēja dvīņu pāris Vitālijs un Vaļa – pagājuši nepilni 30 gadi... Bet šodien Vitālijs jau beidzis Fizikultūras institūtu un trenē jaunos cīņas sportistus – džudistus un sambistus. Stopiņu novada cīņas komanda pieteikusi sevi Rīgas pilsētas sacensībās jau divus gadus.

Vadot un organizējot sporta pasākumus pieaugušajiem, Ilmārs Lūsis nopietni darbojas arī ar bērniem – tiek organizētas sporta spēles bērniem, viņu fiziskajai attīstībai un varbūt pat sportista karjeras sapnīm nākotnē. Bērnu attieksme pret viņiem vien rīkoti sporta svētkiem ir apbrīnas vērts. Pavisam maziņš, maziņš – tikai pusotra gadiņa pašam jaunākajam dalībniekam Robertam – , bet ar kādu nopietnību

viņš darbojas! Sporta sacensībās bērni startē piecās vecuma grupās viņiem piemērotās disciplīnās: sevišķi aizrautīgi ir riteņbraucēji un miniboulinga spēlētāji, šautriņu metēji, futbola sitienu vērtos meistari.

Tāpat par skaistu tradīciju izveidojušies ģimeņu svētki Upeslejās, ko organizē aktīvo sieviešu asociācija «Aktīvijas», kas ar savu darbošanos jau vairākus gadus ir zināma Stopiņu novadā, īpaši Upeslejās. Šo ģimeņu svētku sagatavošanā lielu ieguldījumu devusi arī novada dome. Startu dalībniekiem deva mūsu pagasta priekšsēdētājs Jānis Pumpurs, kurš bija «sarunājis» labu laiku un pats ar savu ģimeni piedalījās komandu sacensībās. Kopā šajos svētkos jau startē tuvu pie 150 cilvēkiem. Priece tas, ka aktīvi piedalās pusaudži un jaunieši. Izvēlētās sporta disciplīnas gadu no gada kļūst atraktīvākas un interesantākas. Īpaši sacensību gars atraisījās, iekāpjot milzu kedās un dodoties trasē... Tās dienas ir atpūta un sports reizē. Sportistiem tiek pasniegtas balvas un diplomu. Bērni izaugs, paši kļūs par vecākiem un kādreiz, atceroties savas bērnu dienas, varēs sacīt: «Tas bija toreiz, kad sportoju kopā ar savu tēti un māmiņu, ar kaimiņu bērniem.»

Bet strādājošiem vecākiem arī jābūt veseliem un stipriem, tādēļ jau otro gadu notiek uzņēmumu un iestāžu sporta spēles ar iestāžu darbinieku komandu parādi, karogu un īsti sportisku garu dažādās sporta un arī praktiskas dabas disciplīnās, piemēram, kungam noteiktā laikā rūpīgi jānomizo kartupelis. Šīs iestāžu sporta spēles arī ļoti tuvina mūsu cilvēkus, mēs iepazīstam viens otru un vairāk uzticamies, jo arī kopīgs prieks kļūst par drošu jumtu mūsu kopējām mājām – novadam.

Un to, cik strādīgs, draudzīgs un vienots var būt mūsu novads – nu jau novads – jādemonstrē pašvaldību darbiniekiem Rīgas rajona pašvaldību darbinieku vasaras un ziemas sporta spēlēs. Par nopietnu tradīciju veidojas šajās spēlēs iekļautās disciplīnas: priekšsēdētāju un viņu vietnieku trīscīņa, futbola soda sitienu, šautriņu mešana, makšķerēšana, komandu stafete. Ir patīkami un pareizi, ka pirmais, kas dodas aizstāvēt novada godu un vārdu, ir priekšsēdētājs Jānis Pumps; velkot gumijas laivu no ledaina ūdens, nenobīstas arī viņa vietniece Vita Paulāne kopā ar Annu Imbrati,

sieviešu konkurencē izcīnot kausu. Tagad mēs esam desmitniekā, bet gan jau vēl tikai mazliet un aiziet kā ar vučko! – būsim trijniekā!

Priecājoties par mūsu sportistu veiksmēm un iedzīvotāju sportisko rosību, nemaz nav jābrīnās, ka 2002. un 2003. gada Sporta laureāta aptaujā Stopiņu pagasts ieguva sportiskākā pagasta titulu starp pašvaldībām.

Jaunu ieceru bagāta ir mūsu novada un sporta vadība. 2005. gada februārī notika konkurss par peldbaseina un moderna stadiona izbūvi. Kas zina, vai nepienāks laiks, kad Sauriešu karjera ūdens-tīlpnes kļūs par ēlingu – smaiļotāju bāzi?!

Sabiedriskās organizācijas Stopiņu novadā

Pensionāru apvienība

Novadā dibinātas un darbojas vairākas sabiedriskās organizācijas. Skaitliski lielākā no tām ir Pensionāru apvienība. Pensionāru sabiedriskā organizācija – kopa – sāka darboties jau 1975. gadā bijušā Biķeru pamatskolas skolotāja Pētera Āboltiņa vadībā. Ir izveidota valde septiņu cilvēku sastāvā un revīzijas komisija, kurā darbojas trīs cilvēki. 1997. gadā Pensionāru apvienības padomē ievēlēja 32 cilvēkus. Par valdes priekšsēdētāju tika ievēlēta Olga Urča. 1998. gadā padome tika reģistrēta LR Uzņēmumu reģistrā un Valsts ieņēmumu dienestā.

Pensionāru apvienība darbojas kā nevalstiska organizācija, kas risina pensionāru sadzīves problēmas, organizē pensionāru izklaidi un piedalīšanos kultūras pasākumos. 1998. gadā nodibināts Pensionāru apvienības sieviešu vokālais ansamblis «Ievziedi» skolotājas Vijas Gaveckas vadībā. Padomei kopā ar Represēto biedrības valdi ir kopējas telpas, kur izveidots arī humānās palīdzības stūrītis. Reizi gadā humāno palīdzību sniedz Rīgas Baptistu baznīca. Līdzekļus labdarībai piešķir Stopiņu novada padome.

Pensionāru darbošanās ir aktīva – gada laikā notiek vairākas ekskursijas uz skaistākajiem Latvijas novadiem, pilīm un muižām, tāpat savā klubiņā tiek rīkoti mīļi un sirsnīgi pasākumi ar kopīgu dziesmu un valsi, aizmirsti nepaliek apaļo gadu jubilāri, ir tikšanās ar jauno paauzdi un atmiņu stāstījumi skolās. Novadā dara visu, lai sekmētu cilvēka darba mūža godā turēšanu un sniegtu palīdzīgu roku nestundā.

Politiski represēto biedrība

1994. gada martā mūsu pagastā dibināta Politiski represēto biedrība. Viens no biedrības dibināšanas iniciatoriem bija Stopiņu pagasta toreizējais priekšsēdētājs Ilmārs Lūsis un politiski represētais pagastā cienītais Dzintars Brudzinšis, kas jau bija Rīgas pilsētas Politiski represēto biedrības biedrs.

Ilmāra Lūša vadībā tika organizēta pirmā pagastā dzīvojošo politiski represēto sapulce, uz to ieradās tikai kādi 10 represētie un Stopiņu pagasta darbinieki. Un jau pēc pieciem gadiem – 1999. gada 20. martā –, kad notika Politiski represēto biedrības pastāvēšanas piecu gadu atceres sanāksme, biedrības priekšsēdētājam Mārai Zebauerei jau bija daudz ko stāstīt par paveikto. Bija caurskatīti

dokumentu kalni Rīgas rajona pašvaldībā, Augstākajā tiesā, prokuratūrā, apzināti visi pagastā dzīvojošie politiski represētie iedzīvotāji, izveidota uzskatāma karte ar atzīmētām «soda» izciešanas vietām. Biedrības pārstāvji bija piedalījušies cilvēku moku ceļu piemiņas pasākumos. Par tradīciju kļuvuši klubiņā rīkoti gadskārtējie vakari, kuros kopā ar šiem sirmajiem, daudz cietušajiem cilvēkiem ir bērni un jaunatne ar skaistiem priekšnesumiem. Vienalga, vai skandēta dzeja – vienmēr dziesmai līdzī ceļas arī pār liecība – nekad vairs.

Ekskursijas dalībnieki pie Lestenes pieminekļa 2005. gadā.

«Aktīvijas»

Jau vairākus gadus Upeslejās rosās aktīvu sieviešu pulciņš, kas organizē dažādus pasākumus. Šī darbošanās ir noformēta oficiāli – ir nodibināta un LR Uzņēmumu reģistrā reģistrēta sabiedriskā organizācija «Aktīvijas».

«Aktīvijas» ar lielu uzņēmību ir atsākušas ne tikai mūsu novadā, bet arī visā valstī kādreiz populāro apkārtnes sakopšanas talku organizēšanu, Upeslejās un katrā ciematā, katrā privātmājā izsludinot spodrības mēnesi. Sakoptāko sētu, ciematu un iestādes godinot svētku reizēs. Savu padomu talku darbībai nekad nav liegusi Silvija Mazure – mūsu dārzniece. Iniciatīvu un tehnisku palīdzību talku rīkošanā vienmēr uzņēmusies novada dome. Rezultāti jau ir redzami mūsu centru labiekārtošanā. 2004. gadā pagasts sevi bija pieteicis sakoptākā pagasta nosaukuma iegūšanai. «Mazliet vairāk darba visiem kopā – un būs!» Šādu pārliecību izsaka arī sabiedriskās organizācijas «Aktīvijas» valdes priekšsēdētāja Baiba Kacena.

«Aktīvijas» ļoti nopietni aicina uz sadarbību ģimenes. Sporta svētki un ģimeņu svētki Upeslejās jau ir vairāku gadu tradīcija. Nekad nepietrūkst izdomas un veiksmes šo pasākumu norisē. Aizsāktajām tradīcijām jāturpinās, vienalga, vai organizācija «Aktīvijas» pastāvēs, vai ne. Gluži vienkārši – iedzīvotāji jau to ir pieņēmuši par savu dzīves daļu.

Ģimeņu biedrība «Māra»

Stopiņu novadā ir kupls lielo ģimeņu skaits. Jau gandrīz 10 gadus darbojas Daudzbērnu ģimeņu (tagad tikai ģimeņu) biedrība «Māra». Uz 2005. gadu novadā bija 57 daudzbērnu ģimenes, no kurām 45 ģimenēs ir trīs bērni, 11 ģimenēs – četri bērni un ir viena piecu bērnu ģimene. Jāsaka gan, ka 1995. gadā pagastā bija 112 daudzbērnu ģimenes. Bija ģimenes ar 7 un 8 bērniem. Ģimeņu biedrības «Māra» pirmā vadītāja bija Jeļena Strujeva. Tagad «Māru» vada Liene Teterovska, viņas vietniece ir Ligita Žugra. Interesanti ir «Māras» organizētie atpūtas pasākumi. Atmiņā palikušas – nu jau pieaugušajiem – dāsno sniega ziemu laikā veidotās sniega skulptūras. Daudzbērnu ģimenēm to veidošanā talkā nāca arī tolaik Meža skolas audzēkņi ar skolotāju Agnesi Pumpuri. Tapa sniega bruņurupuči, delfīni, balti un nokrāsoti dinosauri, kas priecēja bērnus, vecākus un pagasta iedzīvotājus.

Izklaide un atpūta, protams, ir jauka, bet daudzbērnu ģimeņu reālā dzīves ikdiena ir pavisam kas cits. Kādā veidā nākotnē pievērst valdības un sabiedrības lielāku uzmanību daudzbērnu ģimeņu problēmām, par to tiek

spiests ne tikai pagasta pašvaldības līmenī, kas vienmēr ir drošs atbalsts «Māras» darbībai, bet arī lielajos Latvijas daudzbērnu ģimeņu salidojumos. Arī mūsu «Mārai» bija tas gods 2000. gadā Mazās Juglas krastos uzņemt viesus. Tais-

nība Ligītai Žugrai, ka maza saujiņa pārbaudītu ģimeņu, uz kurām jebkurā brīdī var paļauties, ir liels spēks Latvijai.

«Dienas centri» Upeslejās, Sauriešos un Ulbrokā

2003. gada nogalē Upesleju ciemata iedzīvotāji kļuva bagātāki ar «Dienas centra» telpām kompleksā «Margrietiņa», kas izremontētas un iekārtotas par pagasta līdzekļiem. Par «Dienas centra» vadītāju piekritusi būt viena no Juglas sanatorijas internātskolas pedagoģēm kopš tās atvēršanas Anna Logacka, kuras pieredze darbā ar cilvēkiem ir neatsverama. Anna Logacka ir pārliecināta, ka «Dienas centrā» sev

vietu atradīs visi – gan gados veci cilvēki, gan pusaudži, kuri bezmērķīgi dirnēja pagalmos, kāpņu telpās un mežiņā. Tagad «Dienas centrā» viņus gaida galda spēles un iespēja «sērfot» internetā.

Pagasta padomes priekšsēdētājas vietniecei ideja dibināt šāda veida centru nedeļa mieru pēc kāda interesanta pieredzes apmaiņas brauciena. «Mūsu pagastā ir tik daudz cilvēku, kas var un grib darboties! Ne tikai sporta centru! Ai, kā mums ir vajadzīgs liels kultūras centrs!» – tā Vita Paulāne. «Tagad ir papildījušies atklājot centru izteiktie vēlējumi, lai cilvēki šeit gribētu iegriezties arī pēc gada,» – ar prieku saka Jānis Pumpurs, Stopiņu novada saimnieks.

Anna Logacka pasākumus izvēlas dziļi pārdomātus, gudrus, lai mācītu jauniešus dzīvot labāk, izveidot dzīvi, kurā galvenais ir sirdsgudrība un cilvēkmīlestība. Apmeklētājiem patīk «Dienas centrs» – sešpadsmitgadīgais Ēriks pēc kādas nodarbības saka: «Interesantas tēmas un sapratne dominē visu laiku. Neviens netiek sodīts par nepareizām domām vai citādu uztveri. Tā ir savstarpēja cieņa un tolerance.»

Tikko bija nosvinēta gada jubileja, kopš darbu sāka «Dienas centrs» Upeslejās, kad pirms Ziemassvētkiem, 2004. gada 22. decembra vakarā, tika atklāts otrs «Dienas centrs» Sauriešu ciematā. Ideja par «Dienas centra» izveidošanu Stopiņu pagastā īstenojās nu jau otro reizi. Telpas vēl smaržoja pēc svaigām krāsām, par kvalitatīvu telpu remontu priecājās visi sanākušie viesi, sakot paldies pašvaldības aģentūras «Saimnieks» celtniekiem. Ar pagasta piešķirtajiem līdzekļiem tika segti visi izdevumi, iegādātas jaunas mēbeles, aparatūra, galda spēles.

Pagasta padomes priekšsēdētāja novēlējumi un centra atklāšana ciemata iedzīvotājiem bija liels un jauks notikums. Atkal viens novada stūrītis ieguvis vairāk gaismas. Par to, lai šeit vienmēr valdītu interesanta gaisotne, gatava rūpēties «Dienas centra» vadītāja Aija Šibajeva. Arī jaunatvērtais «Dienas centrs» Ulbrokā, kuru vada Anda Višķere, gaida apmeklētājus.

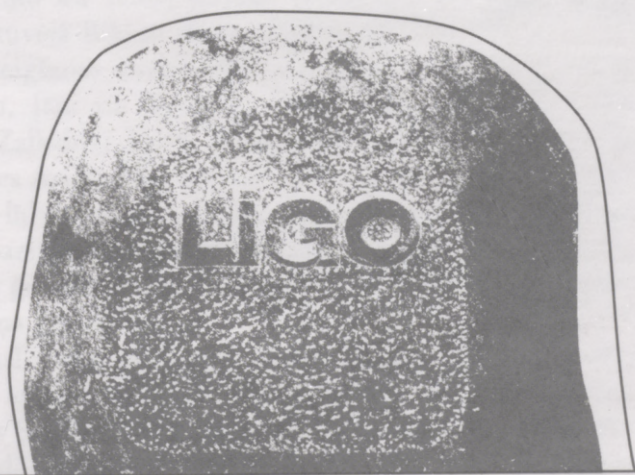

Ulbrokas «Dienas centra» atklāšana. Vidū – centra vadītāja Anda Višķere.

Stopiņu Veselības kluba ģimeņu atbalsta grupa

1998. gadā pagastā tika izveidota Stopiņu Veselības kluba ģimeņu atbalsta grupa. Tās izveidošanas iniciatore – ģimenes ārste Ārija Žebrovska. Atbalsta grupas Latvijā sāka veidoties pateicoties PBLA (Pasaules brīvo latviešu apvienība) iniciatīvai, domājot par to, kā palīdzēt atveseļot latviešu ģimeni. Tajā laikā psihoterapeite no ASV, latviete Līga Ruperste, uzsāka Latvijā 3 × 3 ģimenes nometņu kustību, lasīja lekcijas vecākiem, skolotājiem, medicīnas darbiniekiem. Tika dibinātas ģimenes atbalsta grupas, kur psihologu vadībā notika tikšanās, pārrunas, kā saglabāt ģimeni, veidot attiecības vecāku starpā, vecākiem ar bērniem, kā mēģināt risināt konfliktus, saglabājot dzīves līdzsvaru mūsdienā ne tik vienkāršajos apstākļos. Grupas dalībnieki pēc nodarbības smaidot secina: «Jūtamies tik veseli kā pēc labas pirts!» Ja cilvēku interese būs, veidosies arī jaunas atbalsta grupas.

Mūsējie. Ievērojamākie novadnieki

Stopiņu Veselības kluba ģimeņu atbalsta grupa

1998. gadā pagasti tika izveidota Stopiņu Veselības kluba ģimeņu atbalsta grupa. Tās izveidošanas iniciatore – ģimenes ārste Anna Zilbrovska. Atbalsta grupa Latvija sāka veidoties paricēties PBLA (Pasaules brīvo latviešu apvienība) iniciatīva, domājot par to, kā palīdzēt arveslot latviešu ģimeni. Tāpat tika nodibots saistība ar ASV latviešu Līga Rūperte, uzskā Latviju 1993. gimenē nometnu kustību, kas izveidoja veidkiem, skolotājiem, medicīnas darbiniekiem, fizikāļiem un ģimenes atbalsta grupas, kur psiholoģu vadība notika tiklā, pārcūnās, kā saistība ar šīs iniciatīvas organizāciju, eijšām bērniem tā nodarīt zināt, konfliktus, un labot dzīvi līdzsvarā un dziedāt ne tik vienotības apstākļos. Cēlās dalībnieki pēc nodarības smadot ar šīs organizācijas veidā kā šīs iniciatīvas pūti. Ja cilvēku interesē būs, veidošas ar šīs iniciatīvas pūti.

Burkards Dzenis

Bijušajā Dreiliņu pagastā Garonskas muižiņā (Juglas ezera dienvidrietumu krastā) 1879. gada 11. jūlijā dzimis tēlnieks, viens no latviešu profesionālās tēlniecības pamatlicējiem, Burkards Dzenis – pazīstamā tēlnieka Teodora Zaļkalna brālēns. Burkarda Dzeņa tēvs rentēja muižiņu un turēja krogu. Skolas gaitas Burkards uzsāka tuvējā Biķeru skolā 1887. gadā. Pēc draudzes skolas beigšanas iestājies Rīgas pilsētas reālskolā. Kopā ar brālēniem Oskaru, Jāni un Teodoru Grīnbergiem (Teodors vēlāk pieņēma uzvārdu Zaļkalns) katru dienu kājām mēroja krietno ceļu gabalu pa Vidzemes šoseju līdz Tallinas ielas Lielajam pumpim, tālāk ar zirgu tramvaju līdz centram un tāpat atpakaļ uz mājām. Ceļā uz skolu radās jauni paziņas, zēni tuvāk iepazinās ar kurzemnieka Indriķa Zuša (1846–1931) ģimeni. Viena no meitām – Auguste – vēlāk kļuva par Burkarda Dzeņa dzīvesbiedri.

Izvēlējies mākslinieka profesiju (zēna dotības agri pamanīja viņa skolotāji un ieteica šīs spējas izkopt tālāk), Burkards Dzenis 1897. gadā iestājās Štiglica Centrālajā tehniskās zīmēšanas skolā Pēterburgā. 1906. gadā jaunais mākslinieks devās uz Parīzi, kur pavadīja nepilnu gadu pie Ogista Rodēna. Pēc Parīzes studijām 1907. gadā viņš papildinājās bronzas lējuma tehnikā Maskavas Stroganova rūpnieciskās mākslas skolas bronzas lietuvi. Apguvis šīs zināšanas Burkards Dzenis atgriezās Rīgā un Ķīšezeru krastā, Staņģos, uzcēla darbnīcu un bronzas lietuvi.

1910. gadā kopā ar J. Tilbergu nodibināja Latviešu mākslas veicināšanas biedrību. No 1910. gada aktīvi piedalījās vietējās un ārzemju izstādēs. 30. gados darbojās Latvijas Mākslas akadēmijā – bija Lietišķās tēlniecības meistardarbnīcas vadītājs (1922–1944), profesors (no 1937. gada). Burkards Dzenis bronzā un marmorā radījis virkni portretu: mākslinieka Kārļa Brencēna portrets, sievas portrets (1906; 1922), rakstnieces Annas Brigaderes portrets (1911), komponista Jāņa Zālīša portrets (1926). Strādājis arī granītā: «Kurzemniece» (1915), Antona Austriņa portrets (1935) u. c. Veidojis pieminekli Janim Rozentālam Rīgā pie Mākslas akadēmijas (1936), kapa pieminekļus: Emīlam Dārziņam Rīgā, Ādolfam Alunānam Jelgavā (1913), Doku Atim Dzelzavā

(1922), Rūdolfam Blaumanim Ērgļos (1922) u. c. Burkards Dzenis kalis arī saktas, zīmējis naudaszīmes, pastmarkas, veidojis grāmatu ilustrācijas. Viņš ir pirmā neatkarīgās Latvijas ģerboņa autors. Saņēmis augstus Francijas, Zviedrijas, Norvēģijas un Beļģijas ordeņus, kā arī III šķiras Latvijas Triju Zvaigžņu ordeni (1938).

1944. gadā emigrēja uz Vāciju, 1950. gadā izceļoja uz ASV, kur strādāja inkubatora fabrikā, vaļas brīžos turpinādams tēlniecības darbus. Šī laika nozīmīgākais darbs ir Kārļa Ulmaņa bronzas cilnis Lincolnas universitātes vestibilam. Miris 1966. gada 17. augustā Deitonā, ASV.

Erihs Lazda

Rēzeknes 9. pulka rakstvedis Erihs Lazda 1924. gadā.

Dzimis 1903. gada 21. janvārī Tīnūžu muižā. Viņa tēvs bijis muižas dārznieks, māte – saimniecības vadītāja. Zēna gados strādājis muižas dārzniecībā par dārznieka palīgu, sargājis arī bišu dravu. 1914. gadā ģimene pārcēlusies uz Zaķumuižu, tad uz Rīgu. 1917. gadā slepus aizgājis no mājām, kājām aizgājis līdz Inčukalnam, kur iespraucies pārpildītā vilcienā un devies uz Krieviju, lai sekotu māsām, kuras jau bija devušās bēgļu gaitās. Vienu gadu nomācījies Omskas 1. ģimnāzijā, tad sācis strādāt pie kāda mežziņa 200 km no Omskas. Latvijā atgriezies 1920. gada Ziemassvētku vakarā – pilnīgi negaidīts ieradies pie saviem vecākiem Ulbrokas muižā.

1922. gadā Lazdas uzcēla savu māju Lazdiņās, kurā Lazdas tēva dzimta dzīvo vēl tagad. 1924. gadā Erihs Lazda dienēja Rēzeknes 9. pulkā par rakstvedi. Būdams gaišu prātu un ļoti darbīgs, 1930. gadā uz kredīta nopircis kuļmašīnu, vēlāk traktoru. Līdz 1940. gadam braukājis, kuldams labību Stopiņu, Dreiliņu, Katlakalna un Ropažu pagastos. 1933. gadā apprecējies. Apmeties uz dzīvi Rīgā, ģimenē augušas divas meitas.

1944. gadā, kad Erihs Lazda ar divriteni braucis no Rīgas uz Ulbroku, viņu apturējuši vācieši un aizsūtījuši darba dienestā uz Vāciju. Tur strādājis par dārznieku. 1947. gadā atgriezies Latvijā. Pagasta muzejā saglabāta Eriha Lazdas darba grāmatiņa ar daudzām pateicībām par izcilu darbu.

Lazdas tēva padoms lieti noderējis ne tikai viņa mazmeitai Antai Sparinskai (žurnāla «Dārza Pasaule» galvenajai redaktorei) un

mazmazdēliem, bet arī daudziem kaimiņiem. Un nebija brīnums, ka Lazdas tēva 100 gadu jubileju un arī 101. dzīves gadu kopā ar ģimeni svinēja pagasta ļaudis. Fotografijā Erihs Lazda redzams kopā ar mazmeitu Antu un mazmazdēlu Jānīti.

2004. gada 21. augusta naktī pavisam klusi Lazdas tēvs beidza šīs zemes gaitas.

*«Viss piepildīts
Līkst augļos zari,
Zvaigznēs debesis.»*

Edgars Vinters

*«Mums noteikti jātiecas pretim gaismai,
krāsām un gaisam, taču... kā to
izdarīt, neizšķērdējot mākslinieka
visvērtīgāko īpašību – sirdi?»*

(I. Kramskojs)

Vairāk nekā 30 gadus Rīgas apkārtnē – Ulbrokā, Ličos, Cekulē – bieži var sastapt vīru ar pilnu gleznotāja «uzkabi» – krāsu kasti, lieliem un maziem kartona gabaliem un acu skatienu, kas vērsts ūdeņos, kokos, gaismas un ēnu rotāļās. Mēs pazīstam šo vīru un esam pieņēmuši

par sava – Stopiņu – novada cilvēku. Uzrunāts viņš labprāt laipni atbild, ar labestīgu humoru pastāsta, kā pārpildītajā autobusā, izbraucot no Pierīgas, atkal saņēmis kasieres un nervozu pasažieru pārmetumus par savu ekipējumu – kasti un neērtajiem kartoniem. Ja vien viņi zinātu, ka dienas nogalē šie kartoni būs pārvērtušies par gleznām, iespējams,

E. Vintera glezna, ko nopirkusi princese Diāna.

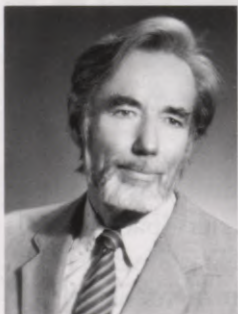
viss būtu vienkāršāk. Šis vīrs ir gleznotājs Edgars Vinters, kas necilajā Ulbrokas apkārtnē – mazā tiltiņā pār Karātavu grāvi vai Piķurgu, ziedošās ābelēs, pēdējos sniegos tīruma malā un Mazās Juglas krastos – spējjis saskatīt skaistumu.

Edgars Vinters dzimis 1919. gada 22. septembrī Rīgā. Pirmos soļus krāsu pasaulē palīdzējis spert tēvs, pēc nodarbošanās daiļkrāsotājs. 10 gadu vecumā Edgars Vinters iepazinās ar mākslinieku Voldemāru Irbi, kurš viņam ierādīja arī mākslas ābeci. 1940. gadā Edgars Vinters beidza komercskolu un iestājās Mākslas akadēmijā. Četros studiju gados spilgtākie iespaidi gūti no profesora Leo Svempa un Jāņa Kugas.

Apstākļu spiests, Edgars Vinters studijas pārtrauca, lai ar neatlaidīgu darbu mākslā pilnveidotos tālāk patstāvīgi. Pēckara laikā topošais mākslinieks nodevās pedagoģiskajam darbam un paralēli mācījās J. Rozentāla mākslas vidusskolā un beidza Pedagoģisko nodaļu (1949. gadā). Zīmēšanas skolotāja darbs, kam ziedots gadsimta ceturksnis, viņam ir ļoti tuvs.

Taču ota ir Vintera tuvākais draugs un savā laikā viņa Mazās Juglas poēziju izstādēs varēja redzēt arī mūsu pagastā (1975. gadā izstāde institūtā, 1973. gadā Brasliņu mājās, 80. gados – v/s «Ulbroka», 90. gados – Ulbrokas vidusskolā). Par gleznotāju Edgaru Vinteru ir uzņemta televīzijas filma. 1993. un 1997. gadā bijušas izstādes arī Lielbritānijā (*Henley Galleries*). Vienā no izstādēm gleznu cikls: «Stopiņu pagasts miniatūrās». Var droši apgalvot, ka arī ļoti daudzās mūsu pagasta mājās vietu sev atradušas Edgara Vintera gleznas.

Valdis Bisenieks

Filoloģijas zinātņu doktors, filologs, tulkotājs. Dzimis 1928. gada 2. oktobrī Rīgā. Dzimtas mājas – Stopiņu pagasta Līgas. Pēc 2. pasaules kara Līgās nav atgriezies. Dzīvo Rīgā. Valdis Bisenieks beidzis LVU Filoloģijas fakultātes Vācu valodas nodaļu (1953). 1953.–1957. gadā bijis RPI docētājs. 1965.–1990. gadā – LVU docētājs.

Nozīmīgākie tulkojumi un atdzejojumi: T. Manna «Tristans» (1966), Dantes «Vita nova» (1981) un «Dievišķā komēdija» (1994), «Atskaņu hronika» (1998), J. V. Gētes «Fausts» (1999), «Bhagavadgīta» (1999), H. Heses, M. Knolla, R. M. Rilkes darbi. Piedalījies «Latviešu–vācu vārdnīcas» sastādīšanā (1963; 1980). Publicējis zinātniskos rakstus par vācu valodas sintaksi un intonāciju. Periodikā publicēti Valda Bisenieka dzejoļi. Ir Latvijas Rakstnieku savienības biedrs (2000). Valdim Biseniekam piešķirta Kultūrkapitāla fonda mūža stipendija (2002).

Valdis Mārtiņš Drinks

«Lai gan mūsu ārīgais cilvēks sadilst, mūsu iekšējais dien` no dienas atjaunojas, jo tagadējās grūtības, kas ir vieglas, dod mums neizsakāmi lielu mūžīgu godību, ja neņemam vērā to, kas ir redzams, bet to, kas ir neredzams. Jo redzamais ir laicīgs, bet neredzamais mūžīgs.»

(2. Kor. 4:6–18)

Ķīmiķis, pedagogs, ordinēts Latvijas evaņģēliski luteriskās baznīcas mācītājs. Dzimis 1937. gada 3. februārī Rīgas apriņķa Ulbrokas-Stopiņu pagastā Aleksandra un Annas Drinku ģimenē. 1944. gada augustā ģimene devās bēgļu gaitās uz Vāciju. Latvijā viņi atgriezās tikai 1946. gadā, pēdējo ceļa daļu noejot kājām.

Skolu apmeklēt Valdis Mārtiņš Drinks sāka Vācijā 1945. gadā. 1946. gadā viņš sāka mācīties Rīgas 24. pamatskolā, mācības turpināja Rīgas 6. vidusskolā, kur par ķīmijas skolotāju strādāja pazīstamais ķīmijas skolotājs Arvīds Apinis. 1954. gadā

Valdis Mārtiņš Drinks turpināja mācības J. Raiņa maiņu vidusskolā, vienlaikus strādājot par zāles uzraugu Rīgas Vēstures muzejā. Darba gaitas viņš turpināja ZA Ģeoloģijas institūtā, kur strādāja par laborantu (1956–1957), pēc tam ZA Mežsaimniecības un koksnes ķīmijas institūtā par tehniķi (1957–1960). 1958. gadā Valdis Mārtiņš Drinks iestājās Latvijas Valsts universitātes Bioloģijas fakultātes neklātienes nodaļā, 1960. gadā sāka strādāt par laborantu fakultātes Ķīmijas katedrā. Drīz viņš kļuva par lekciju demonstrētāju neorganiskajā ķīmijā – ķīmisko reakciju un norišu demonstrēšana bija viens no galvenajiem uzdevumiem. 1964.–

1968. gadā Valdis Mārtiņš Drinks bija inženieris, bet 1968.–1974. gadā – vecākais inženieris LVU Ķīmijas fakultātē.

1973. gadā viņš beidza studijas Bioloģijas fakultātē, iegūstot mikrobiologa specialitāti, 1974. gadā tika apstiprināts par Ķīmijas fakultātes vecāko pasniedzēju.

Kopš 1970. gada cieša saistīts ar ķīmijas mācīšanu Latvijas skolās – gan ar skolu jaunatnes profesionālo orientāciju, gan ar ķīmijas skolotāju kvalifikācijas celšanu.

- 1970.–1993. gadā organizēja un vadīja «Mazās ķīmijas universitātes» teorētiskās un praktiskās nodarbības skolēniem ne tikai Rīgā un Jūrmalā, bet gandrīz visos Latvijas lauku rajonos.
- Regulāri organizēja un vadīja ķīmijas olimpiāžu uzvarētāju vasaras nometnes «Alfa».
- Lielu darbu, sadarbojoties ar, kā viņš pats dēvējis, «savu» profesoru H. Godi, ieguldījis skolotāju kvalifikācijas celšanā.

1992. gadā Valdis Mārtiņš Drinks kļuva par LU Ķīmijas fakultātes Neorganiskās ķīmijas katedras lektoru, viņam tika piešķirts ķīmijas maģistra grāds.

Atsevišķi vērtējams ir Valda Mārtiņa Drinka ieguldījums ķīmijas eksperimentu demonstrēšanas metodikas izstrādāšanā un popularizēšanā ne tikai Latvijā. Par šo tēmu 1979. gadā izdots metodisks krājums «360 eksperimenti ķīmijā» un 1995. gadā pārstrādāts un papildināts krājums «456 eksperimenti ķīmijā».

Valdim Mārtiņam Drinkam patika strādāt ar jaunatni. Viņa laboratorijā vienmēr labprāt darbojušies nākamie ķīmiķi, jo kā pasniedzējs viņš ļāvis studentiem brīvi eksperimentēt un darboties. Jauniešus saistīja arī pasniedzēja koleģiālā izturēšanās. Viņa hobiji – pirotehnika (vairāki mūsdienu pirotehniķi ir Valda Mārtiņa Drinka skolnieki) un lekcijas pareizā, tīrā latviešu valodā. Sevišķi studentus un skolniekus piesaistīja Valda Mārtiņa Drinka humora dzirksts. Reiz uz studentu jautājumu, kāda ir viņa attieksme pret aerobiku, pasniedzēja atbilde ilgi nebija jāgaida: «Visnotaļ pozitīva – es lieku mierā aerobiku, un viņa savukārt liek mierā mani!» Valdis Mārtiņš Drinks ir vadījis vienīgo latviešu ķīmiķu diplomdarbu, kas veltīts anekdotēm par ķīmiju.

80. un 90. gados viņš strādāja skolās (Rīgas 55., 49., 2., 47. vidusskolā, Kristīgajā skolā), bet kopš 1993. gada Ulbrokas vidusskolā, kur kolēģu un skolēnu atmiņā palicis kā erudīts, interesants, ar dziļu humoru apveltīts cilvēks.

Padomju gados Valdim Mārtiņam Drinkam kā ķīmiķim uzdeva iesaistīties ateistiskajā propagandā. Viņš ieinteresējās par baznīcas lietām, tās izstudēja un kopš 1992. gada aktīvi darbojās Latvijas

evanģēliski luteriskajā baznīcā. Kopš 1997. gada bija ordinēts mācītājs Seces un Aizkraukles draudzēs. Kalpošana Dievam kļuva par trešo šī daudzpusīgā cilvēka dzīves sastāvdaļu.

Valdis Mārtiņš Drinks miris 2002. gada 7. martā, guldīts Ulbrokas Meža kapos, dziļā cieņā piedaloties viņa skolēniem, studentiem, kolēģiem. Bija bezgala daudz ziedu, kas viņam tik ļoti patika, esot starp mums.

Guntis Eniņš

«Es izstiepju rokas, atveru acis, atdaru ausis un kļūstu bagāts. Sudrabs pie manām kājām, zelts man virs galvas, dimanti rīta rasā, dārgi mākslas darbi visapkārt: gleznas un akvareļi, tēli un skulptūras, dabas skulptūras – sirmi koku stumbri un Gaujas klintis, saules akvareļi atvarā un vieta debesīs, ievu un lakstīgalu simfonijas ielejā. Un senatnes elpa ap mani un baltā āboliņa saldums.»

(G. Eniņš)

Mūsu pagastā Upeslejās dzīvo pazīstamais dabas retumu pētnieks (arī bijušais Saeimas deputāts) Guntis Eniņš, kas ir plaši pazīstams gan kā dižkoku aizstāvis, gan kā akmeņu, alu un avotu pētnieks.

Guntis Eniņš dzimis 1933. gadā Madonas rajona Dzelzavas Roķēnos. Jau bērnībā viņam patikusi Daugava, kopā ar brāli bieži devies pārgājienos gar mūsu likteņupes krastiem. Tad sekoja Gaujas, Amatas, Braslas un citu upju izpēte. Pirms 35 gadiem iepazinies ar Latvijas «dižkoku tēvu» Staņislavu Saliņu. Atsaucies Imanta Ziedoņa aicinājumam, kopā ar Dižkoku atbrīvotāju grupu dodamies attīrīt aizaugušos dižkokus, paglābjot tos no bojāejas. Tika atrasti arī jauni.

1998. gadā tika dibināta Dabas retumu krātuve, kuras vadītājs ir Guntis Eniņš. Šeit kopā ir cilvēki, kas mīl Latvijas dabu, tās kultūrvēsturi. Vēl var atrast jaunus un nezināmus pilskalnus un alas, avotus – pazemes un virszemes, tāpat retu sugu augus. «Krātuves» biedri dodas ekspedīcijās pa Latviju, lai meklētu, apzinātu, mērītu

G. Eniņš bibliotēkā tikšanās reizē ar lasītājiem 2004. gadā.

un pētītu dabas pieminekļus un dabas retumus, vācot arī nostāstus un teikas, mītus un ticējumus par kokiem, akmeņiem, alām, klintīm, avotiem. «Krātuve» piedalījusies arī izstādē «Koks – mežs 2001» Ķīpsalā ar devīzi «Mežs nav tikai dēļi un malka, bet arī ētika, estētika, ekoloģija un vēsture». Dižkoku ziņā arī mūsu novads ir viens no bagātākajiem Latvijā.

Guntis Eniņš un viņa domubiedri pētījuši arī Latvijas alas. Viņi atklājuši Vējiņu pazemes ezerus Straupes tuvumā, alas Braslas kras-tos. Viena no jaunākajām alām atrodas Gaujas kreisajā krastā pie tilta Murjānos, tai dots nosaukums Patiltes ala. Zilajos kalnos (Slīteres rezervāta teritorijā) atrakti sen aizbirušie Svētmeitu kambari. Guntis Eniņš meklējis un pētījis dižakmeņus. Viens no tiem – varens milzis ar 14 m³ tilpumu – novietojies tepat Stopiņu pagastā pie Akmeņlauku mājām.

Guntis Eniņš ir sava darba fanātiķis, apsēstais. Dievs dod, kaut tādu mums būtu vairāk! Viņš labprāt strādā kopā arī ar skolēniem un ir gaidīts viesis tikšanās reizēs ar sava pagasta cilvēkiem.

Uldis Sterģis

*Par akmeni lai nerunājam,
Par viņu ne. Ir akmens svēts.
Man pelēks akmens aust aiz kalna,
Tāpat kā visiem – saule lec.*

*Bet akmens tomēr – kur tas aiziet?
Un kā tas tomēr mirdzēt sāk?
– Ir tāda krāsa – nevar pateikt,
Tad jārunā vēl latviskāk.*

*To vienu akmeni
Kopt un kaplēt,
Kopt un apliet,
Kamēr sāk vaidēt,
Kamēr sāk vizēt
Un puķe iziet
No paša vidus
...un ziedēt sāk.*

(I. Ziedonis)

«Tev jāklūst par kārtīgu kurpnieku, drēbnieku vai automehāniķi! Tad tev būs nauda un pamatīga profesija!» – Uldi mudinājis viņa tēvs. Māte Paulīne, izcila rokdarbniece, skaistas balss īpašniece, latviskās dzīvesziņas kopēja, modināja dēlā interesi, ko viņam bija lemts kopt un attīstīt visu savu mūžu. Jau zēnības gados vienmēr bikšu kabatas bijušas «pielādētas» ar dažādu krāsu un formu akmeņiem. Ceļā satiktais akmens bijis kā magnēts, kas iztēlē kļūvis par rakstu, par ziedu, par piemiņas zīmi.

Intervijā 1991. gada 10. jūlijā «Darba Balsī» Uldis Sterģis stāsta par sevi, savu izvēlēto tēmu

akmenī un saikni ar tautu, atbildību tās likteņa lokos: «Man vajadzēja daudzus gadus, lai uzdrīkstētos kalt latvju rakstus akmenī. Tas ir tas pats, kas rakstīt vēsturi tikai akmenī.» Bija vēlēšanās radīt latvisko kapu pieminekli, atrast to zīmi, kas pavada cilvēku viņa mūžā no šūpuļa līdz pēdējai dzeguzei. Un Uldis Sterģis atrada – tā bija Saulīte, kas arī akmenī iekalta sildija...

Kuplos kokos un ceriņu krūmos paslēpušās Ulda Sterģa mājas Lielkājas. Pagalms un vecais dārzs noklāts ar lieliem un mazākiem akmeņiem. Šeit dzīvo un strādā tēlnieks Uldis Sterģis. Dzimis 1948. gada 3. jūlijā Rīgā zemnieka un rokdarbnieces – Tautas Daiļamata meistares ģimenē, mācījies Stopiņu pamatskolā. 1967. gadā beidzis Rīgas 1. profesionāli tehnisko skolu, apmeklējis LPSR arodbiedrību padomes Kultūras nama tēlnieku studiju (vad. L. Dzeguze) un LVMA vakara kursus (1969–1971). Beidzis LVMA Tēlniecības nodaļu (1977) ar diplomdarbu «Rainis» (vad. V. Albergs). Strādājis LVMA par mācību meistarū (1971–1976; 1980–1987) un RMV par pedagogu (1976–1980). Izstādēs piedalās kopš 1970. gada. Tēlnieku centra biedrs kopš 1997. gada.

Ulda Sterģa atmoda (kā viņš pats uzsver) sākās vienlaikus ar tautas atmodu. Viņš jutās aicināts un patiesi tika lūgts un aicināts veidot piemiņas zīmes tautā cienītiem cilvēkiem, tautas likteņa stundu liecības zīmes. Būdams sava pagasta īstens patriots, viņš sāka ar dzimto vietu. Vispirms piemineklis vecākiem «Tēvam. Mātei» (1995. gadā abi apglabāti Ulbrokas Meža kapos). Turpat arī piemineklis Lāčplēša Kara ordeņa kavalierim Kārlim Vītiņam (1994).

Latvijas atmodas laika nozīmīgākie darbi, kuriem izmantots laukakmens, saglabājot tā dabisko formu un dekoratīvās īpašības, un kuru

atklāšana vienmēr kļuva par ļoti emocionālu notikumu, ir: piemiņas akmens Jukumam Vācietim pie Piņķu baznīcas Babītes pagastā (1988), piemiņas akmeņi nošautajiem ebrejiem Rīgā (Rumbulā; 1990) un Liepājā (1993), piemiņas zīme «Barikāde» Ulbrokā (1991), piemiņas

akmens latviešu un igauņu strēlniekiem pie Mazās Juglas Cekulē; astoņi akmeņi latviešu strēlnieku piemiņai Maztīrelī, Tīrelpurvā, Valgundē (1992), memoriālā zīme «Dāvida zvaigzne» Horālās sinagogas vietā Rīgā, Gogoļa ielā (1989; 1994. gadā pārcelta uz vecajiem ebreju kapiem Rīgā), piemiņas akmens aktierim Ēvaldam Valteram Krusta kazarmās, Rīgā (1997), folkloristam Jānim Krūmiņam. Madonā tēlniekam Teodoram Zaļkalnam pie Allažu skolas. Stopiņu pagastā pie Ulbrokas vidusskolas par vēsturisku piemiņas vietu kļuvis uzstādītais piemiņas akmens Lāčplēša Kara ordeņa kavalieriem (1996), piemiņas akmens «Krievijas impērisma upuriem» pie ceļa uz Juglas papīrfabrikas ciematu (pie Baltā Krusta, 1998), piemiņas akmens represētajiem Biķeru evaņģēliski luteriskās draudzes locekļiem (1992), 2000. gadā Stopiņu pagasta robežakmens Dreiliņos. 2001. gadā tapis piemineklis Zaharijam Stopijam pie Tuberkulozes un plaušu slimību Valsts aģentūras. Nozīmīgi darbi ir arī piemineklis Sociālistiskā Darba Varonim Augustam Bērziņam Lielvārdes kapos (1989), aktrises Lilitas Bērziņas kapa piemineklis Rīgā, Meža kapos (1988), piemineklis Brastiņu Ernestam Dikļos. Uldis Sterģis nopietni un sistemātiski studējis Ernesta Brastiņa grāmatas: «Viņš man ir kā paraugs latviskās mākslas radīšanā,» saka Uldis. Jau ir tapis piemineklis Brastiņu Ernestam «Tautai. Dievam. Tēvijai». Savam pagastam mākslinieks dāvājis darba nozīmīgāko daļu, veidojot unikālu telpisku vidi Līgo parku (viņš labprāt to sauc arī par Rakstu dārzu), kurā izvietotas Ulda Sterģa darinātās monumentālās rakstu zīmes laukakmeņos.

Ar lielu atbildību Uldis Sterģis runā par jauno paaudzi. Par to, kādi viņi izaugs, un vai viņiem būs svēts tēvutēvu mantojums, atbildīgi esam mēs, mūsu paaudze. Tādēļ viņš ir biežs viesis «pats savā skolā» (skola uzcelta uz Ulda Sterģa dzimtas zemes) – tā labsirdīgi pasmaidot, atnes kādu jaunu ideju vai kādu senu, retu grāmatu vai darba rīku skolā iekārtotajam pagasta muzejam. Par skaistu notikumu Ulbrokas vidusskolā izvērtās viņa ierosinātās Rakstu dienas.

«Viss mans darbs ir likumsakarība un arī nosapņotas idejas.»
Gara acīm Uldis Stergītis jau skata ornamentāli risinātu Jāni, Jāņa māti
kā dzīvības nesēju, viņiem apkārt bērņus, un lielu siera ripu – zemi,
sauli, apriti.

Pēters Brūveris

*Vēl noliecu galvu
baltas lapas priekšā.*

(P. Brūveris)

Pēters Brūveris (dzimis 1957. gadā, Rīgā) –
dzejnieks, tulkotājs. Beidzis Biķeru astoņgadīgo
skolu (1972), Rīgas 49. vidusskolu (1975),
G. Gailis 2. tehnisko skolu (1976) un LVK
Kultūras un mākslas zinātņu fakultātes Kultūr-
izglītības darbinieku nodaļu (1980).

Pirmie publicētie dzejoļi: «sēžam draudzīgi...»
un «Lietus» laikrakstā «Literatūra un Māksla»
(1977). Līdz šim izdotās dzeju grāmatas «Melnais strazds, sarkanie
ķirši» (1987. gadā, pirmais dzejas krājums), «Dzintara galvaskausi»
(1991), «Sēdēju parkā uz sola» (1994; arī atdzejojumi), «Sirdī melnajam
putnam ligzda» (1995), «Ziedi zaudētājiem» (1999), «Mīl mani Dievs»
(2000; abās arī atdzejojumi); «Valodas ainava» (2004) ir latviešu poēzijas
vēsturē īpatnas ieceres – simfodzejas tetraloģijas – pirmā grāmata.

Pēters Brūveris rakstījis arī dzeju bērņiem – pasaku dzejā «Kā
Lauku pele pie Pilsētas peles brauca» (1986), dzejoļu grāmata «Glie-
mezis un cīrulīte» (1995), «Katrs savu dzīvi dzīvo» (1997), «Sīli, vai
tu mani mīli?», «Grīziņkalnā groziņvakars» (abas 2000), «Katram ma-
zam putniņam...» (2002). Regulāri publicēti atdzejojumi un tulko-
jumi no azerbaidžāņu, lietuviešu un tjurku grupas valodām (gagauzu,
osetīnu, mordoviešu, Krimas tatāru tautas dziesmas, Tuvas šamaņu
rituālie teksti, evenku tautas pasaka «Nēlteka» (1995).

Pēters Brūveris sarakstījis dziesmu tekstus mūziklam «Dželsomino
melu zemē» (komponists J. Lūsēns, 1996), F. Lehāra operetei «Jautrā
atraitne» un izrādei «Šveiks» (komponists V. Pūce, abas Dailes teātrī,
1998). Teksta autors animācijas filmai «Neparastie rīdzinieki» (kom-
ponists V. Pūce, 2001) un 2004. gada Dailes teātra izrādei «Burvis no
Oza zemes» (komponists V. Pūce).

Pētera Brūvera dzeja tulkota lietuviešu, krievu, zviedru, angļu u. c.
Eiropas tautu valodās. Saņēmis Klāva Elsberga prēmija (1987), Preses
nama balvu literatūrā (2000; 2001), Dzejas dienu balvu (2001).

Dzejnieks Pēters Brūveris dzīvo mūsu pagastā Līču ciemata Kalējos. Bērņības vietām dzejnieks veltījis rindas dzejolī «Brīvība, 60. gadi»: «Pie Karātavu grāvja brukstalās tētis un es: mācos, kā pareizi stabules maukt...». Kādā intervijā mūsu avīzei «Tēvzemīte» Pēters Brūveris atklāj, ka jūtas kā svešais starp savējiem, pats savas mājas pasmaidot sauc par «memoriālajām drupām», veselības uzlabošanas nolūkos aktīvi min velosipēda pedāļus. Kājās izturība esot palikusi no futbola spēles laikiem (spēlētis futbolu «Latvijas Bērza» Rīgas līmenī). Ar velosipēdu braucot izpētījis Rīgas rajonu 50 kilometru rādiusā ap Līčiem, nebūdams snobs, mēdzot piestāt kādā ceļmalas kafejnīcā, kur ātri atrodot kontaktu ar cilvēkiem, tā gūstot tik nepieciešamos novērojumus un iedvesmu dzejai. «Nekad visi nevar būt uzvarētāji. Nekaunos no neveiksminieka statusa,» – pavīpsnā dzejnieks. Runājot par Dzejas dienām, viņa pārliecība ir, ka tās ir pielīdzināmas dziesmu svētkiem un mākslas festivāliem. Jāatceras, ka valodu var apgūt tikai ar nacionālās literatūras palīdzību. Mēs nedrīkstam pazust Eiropas Savienībā, šajā lielajā tautu katlā!

Vera Zozuļa

Kamaniņu sportam Latvijā pamatus lika entuziastu grupa, kas 1967. gadā pie Cēsīm sāka būvēt kamaniņu trasi. Rīdzinieku entuziasms deva spēcīgu impulsu jaunā sporta veida attīstībai visā valstī. Galvenās rūpes par kamaniņu sporta attīstību uzņēmās lauku sporta biedrība «Vārpa». Kamaniņu braukšanas vēsture ir «raiba kā vecsmātes pūra cimdi», raksta Ilze Dzalbe savā projekta darbā, pētot Veras Zozuļas sportistes gaitas. Vera Zozuļa ir tas spilgtākais dzīpars šajā pūra cimdā.

Vera Zozuļa dzimusi 1956. gada 15. janvārī Talsos. Pirmo reizi Rīgu Vera ieraudzīja astoņu gadu vecumā. Ģimene no Talsiem pārcēlās uz Dreiliņiem. Vera ātri pielāgojās jaunajam straujajam dzīves ritmam Rīgas tuvumā. Sev par prieku viņa spēlēja basketbolu, tenisu. Nokļuva arī sieviešu sambo sekcijā, kur viņa aizrautīgi mētāja pret paklāju brezenta izbāzeņus un kūleņu kūleņiem lidoja arī pati. Verai Zozuļai raksturīgs draudzīgs smaids un asa reakcija. Tādu viņu

satika un iepazīna Vizma Millere – viena no pirmajām sporta meistārēm kamaniņu braukšanā. 1972. gadā notika trenera Valda Tilika un viņa nākamās pasaules čempiones Veras Zozuļas tikšanās. Vēlāk, atceroties šo tikšanos, sportiste saka: «Uzskatu, ka treneris Valdis Tiliks ir Latvijas kamaniņu sporta pamatlicējs. Es esmu viņa audzēkne. Pateicoties viņam ir uzbūvēta Siguldas kamaniņu trase.»

«Sportā augstākais mērķis ir viens – olimpiskā čempiona tituls» – savu pārlicību par sporta smailēm pauž Vera Zozuļa. Kāds tad ir sportistes ceļš uz šo virsotni?

- 1972. gada 7. augustā Vera Zozuļa sāk nodarboties ar kamaniņu sportu trenera Valda Tilika vadībā sporta biedrībā «Vārpa»;
- 1976. gadā Zviedrijā, Hammarstrandā, jaunā sportiste kļūst par Eiropas čempioni;
- 1976. gadā iegūst 9. vietu ziemas olimpiskajās spēlēs Insbrukā;
- 1977. gadā iegūst 2. vietu – kļūst par pasaules vicečempioni;
- 1978. gadā Vera Zozuļa kļūst par pasaules čempioni;
- 1978. gadā sportistei piešķir Nopelniem bagātā sporta meistara nosaukumu;
- 1980. gadā Leikplesidas ziemas olimpiskajās spēlēs Vera Zozuļa kļūst par olimpisko čempioni;
- 1982. gadā ir Pasaules kausa ieguvēja septiņos etapos;
- 1984. gadā iegūst 5. vietu ziemas olimpiskajās spēlēs Sarajevā;
- no 1985. gada Vera Zozuļa ir trenere sporta biedrībā «Daugava». Veras audzēkņi ir Anna Orlova un Mārtiņš Rubenis, Nagano un Soltleiksitijas ziemas olimpisko spēļu dalībnieki.

Uz jautājumu «Vai Latvijās kamaniņu sportā atkal būs olimpiskais medaļnieks?» Vera Zozuļa atbild: «Uzskatu, ka agri vai vēlu, bet tāds sportists mums būs!»

Divus gadus – 1994. un 1995. gadā – Vera Zozuļa strādāja Ulbrokas vidusskolā par fizikultūras skolotāju. Viņas audzināšanā bija arī klase, kas viņu ļoti, ļoti mīl un novēl: «Zvēriņajam darbam sabiedrības izpratni, palikt sportā – treneri un skolotāji!»

Uldis Kurzemnieks

Tēlnieks Uldis Kurzemnieks, kura piedāvātais Kārļa Ulmaņa pieminekļa projekts guva žūrijas atzinību, dzīvo klusajā un simpātiskajā piejūras pilsētiņā Pāvilstā. Viņam netiek galvaspilsētas burzma un tēlnieks labi jūtas savā darbnīcā par ko pārta-pusi ģimenes mantotā māja. Uldis Kurzemnieks tomēr sevi dēvē par «Ulbrokas puiku». Šeit dzīvo viņa vecāki un māsa, šeit pagājuši zēnības un skolas gadi un no šejienes iziets pasaulē. Ar «akmeņiem» Uldis darbojies jau no bērnības un uzskata, ka katrs cilvēks dzīvē var aiziet tikai pa sev nolemto ceļu. Mātes Baibas brālis ir tēlnieks Indulis Ranka, pie kura bērnībā pirmo reizi paņemts rokās āmurs, lai darbotos ar akme-ni. Interese par tēlniecību tā arī sākusies. Iespāids ir bijis tik liels, ka Uldis Kurzemnieks iestājies Rozentāla mākslas vidusskolā, pēc tam dienējis armijā un vēlāk studējis Mākslas akadēmijā.

Grūts un smags ir tēlnieka darbs, bet soli pa solim Uldis Kurzemnieks, kā pats saka, «kļūst pārliecinātāks un dodas tajā kāpienā kā Antiņš stikla kalnā». Un, lūk, tur jau viņi sāk mirdzēt – šie pirmie tautas atzītie darbi: Plaužu dzimtas piemineklis Meža kapos Rīgā, pieminek-lis lielajam traģiķim un ākstam aktierim Edgaram Liepiņam Skultes kapos, līdz beidzot 2003. gada 22. jūlijā «Rīgā atgriežas uz palikša-nu Latvijā, kā viens no mums, valsts prezidents Kārlis Ulmanis. Simbols un cilvēks reizē.» (Profesors Jānis Stradiņš pieminekļa atklāšanas runā.) Liela drosme bija vajadzīga jaunajam tēlniekam Uldim Kurzemniekam, lai izlemtu un izdarītu. Vērojot to cilvēku attieksmi, kuri bija pulcējušies Kārļa Ulmaņa pieminekļa atklāšanas

brīdī, tapa galvenā atziņa – Kārlis Ulmanis ir atgriezies. Viņš godbijīgi atkal tiekas ar tautu un, cepuri noņēmis, dziļā mīlestībā to sveicina. Gulst ziedi prezidentam un pateicībā tēlniekam Uldim Kurzemniekam – Ulbrokas puikam.

Dace Balode

Dzimumsi 1970. gada 10. maijā, Rīgā. Tekstilmāksliniece, strādā Ulbrokas Mūzikas un mākslas skolā par zīmēšanas un kompozīcijas skolotāju.

1988. gadā beigusi Rīgas 84. vidusskolu, no 1992. līdz 1996. gadam mācījusies Rīgas Lietišķās mākslas koledžā tekstilmākslas nodaļā; 2000. gadā beigusi Latvijas Mākslas akadēmiju, iegūstot mākslas bakalaura grādu tekstilmākslas apakšnozarē; 2002. gadā Latvijas Mākslas akadēmijā ieguvusi humanitāro zinātņu grādu mākslā (vizuāli plastiskajā mākslā un tekstilmākslā).

Dace Balode mācījusies profesores Aijas Baumanes vadītajā tekstilmākslas katedrā un 2002. gadā mākslinieces Ievas Krūmiņas meistardarbnīcā izstrādājusi un aizstāvējusi diplomdarbu «Satikšanās tīklā», kuru uzskata par līdz šim lielāko veiksmi savā tekstilmākslinieces darbībā. Darbs sastāv no četrām dažāda blīvuma un struktūras tekstilijām, kas veidotas, termiski sastiprinot līnšķiedru un sizalu. Ar šo darbu aizsākās Daces Balodes interese par šķiedras materiāliem un to izmantošanas iespējām vieglu, caurspīdīgu, dažādu tekstūru virsmu radīšanā.

Daces Balodes līdzšinējā darba pieredze: māksliniece noformētāja Rīgas Valsts tehnikumā, Dzelzceļnieku kultūras namā; zīmētāja, laborante LZA Cēsu arheoloģiskajā ekspedīcijā; vizuālo mākslu nodarbību vadītāja Ilģuciema radošā centra bērnu folkloras studijā; tehniķe, jaunākā zinātniskā līdzstrādniece Dekoratīvi lietišķās mākslas muzejā; tehniķe mākslas muzejā «Arsenāls».

Kopš 1997. gada Dace Balode regulāri piedalījies izstādēs Latvijā. Nozīmīgākās no tām: 1. Rīgas rajona profesionālo mākslinieku izstāde «Dabas piestātne»; lietišķās mākslas

un dizaina izstāde «Pavasaris»; 2. starptautiskā mākslas izstāde «Tradicionālais un laikmetīgais»; grupas izstāde «Meln un Balts»; «Deviņdesmitie» – lietišķā māksla Latvijā 90. gados, Dekoratīvi lietišķās mākslas muzejā; «Ideja. Materiāls. Tehnika» Latvijas–Dānijas dizaina izstāde; gadskārtējās Tekstilmākslas asociācijas izstādes kopš 2000. gada; studentu grupas izstāde «Cilvēks». Daces Balodes darbi izstādīti arī ārzemēs: Somijā, Čehijā, Igaunijā, Grieķijā un Norvēģijā.

Dace Balode par sevi saka: «Mākslā mani saista vienkāršais, monumentālais, stabils un reizē trauslais, smalkais, niansētais, ko vienkopus rodu dabā, domās par telpas un laika virzību un cilvēkos ap mani...»

Daira Tropa

Dzimusi 1972. gadā, keramiķe. Daira Tropa strādā par pedagoģi Ulbrokas Mūzikas un mākslas skolā. 1992. gadā beigusi Lietišķi dekoratīvās mākslas koledžas keramikas nodaļu Rīgā. 2000. gadā beigusi Mākslas akadēmijas Keramikas nodaļu.

Kopš 1994. gada Daira Tropa piedalās izstādēs un keramiķu simpozijos. Veidojusi strūklakas tirdzniecības centrā «Mols», norēķinu centrā «Baltcom», tirdzniecības centrā «Triangula bastions», mākslas galerijā «ZemRīga».

Dairas Tropas keramiķes rokraksts sevišķi spilgti un savdabīgi izpaužas viņas veidotajā dārza keramikā. Liela daļa darbu atrodas privātmāju dārzos.

Monumentālās keramikas darbs «Zemene» ar panākumiem tika eksponēts Berlīnē, Latvijas vēstniecības akmensdārzā.

Daira Tropa līdztekus raupjajiem keramikas materiāliem strādā arī ar smalko porcelānu.

Izmantotā literatūra

- Būmanis J.* Mazā Zemgale laikmeta griežos. R., 2003.
- Cebere G.* Burkards Dzenis. R.: Latvijas enciklopēdija, 1997.
- Dabas un vēstures kalendārs. R.: Zinātne, 1979; 1987.
- Dunsdorfs E.* Latvijas vēsture. 1710–1800. Stokholma: Daugava, 1973.
- Eglīte B.* Rīga maksā. R.: Nordik, 2001.
- Ģērmanis U.* Latviešu tautas piedzīvojumi. R.: Zvaigzne, 1990.
- Klētnieks J.* Nāk komēta. R.: Zinātne, 1986.
- Lācis V.* Latviešu zemes un tautas vēsture. I daļa. R.: Vieda.
- Lāčplēša Kara ordeņa kavalieri. R.: LVVA, 1995.
- Lapiņa R.* Senā Rīga grafikā. R.: Zinātne, 1989.
- Lancmanis Z.* Jugla un apkārtne. R.: Rīgas starptautiskā ekskursiju biedrība, 1930.
- Latviešu konversācijas vārdnīca. R.: A. Gulbja apgāds, 1927–39.
- Latviešu rakstniecība biogrāfijās. R.: Latvijas enciklopēdija, 1998.
- Latvija 19. gadsimtā. Vēstures apceres. R.: Latvijas Valsts vēstures institūta apgāds, 2000.
- LME. I sējums. R.: Zinātne, 1967.
- Māksla un arhitektūra biogrāfijās. I sējums, R.: Latvijas enciklopēdija, 1995.
- Maldups A.* Apriņķu un pagastu apraksti. R.: Poligrāfists, 1937.
- Mucenieks P.* Latvijas pašvaldību iekārta. R.: LU Studentu padomes grāmatnīca, 1938.
- Peniķis M.* Latvijas atbrīvošanas kara vēsture. R.: Literatūra, 1938.
- Peņģerots V.* Doma baznīcas vadonis. R.: Doma baznīcas pārvalde, 1933.
- Rieksts J.* Kulaki Latvijā. R.: Ievanda, 1996.
- Rīga 1860–1917. R.: Zinātne, 1978.
- Rīga. R.: Galvenā enciklopēdiju redakcija, 1988.
- Rīgas apriņķis. Dzīve un darbs. R.: Latv. l-bas kameras izd., 1937.
- Stradiņš J.* Lielā zinātnes pasaule un mēs. R.: Zinātne, 1980.
- Stradiņš J.* Etīdes par Latvijas zinātņu pagātni. R.: Zinātne, 1982.
- Strods H.* Latvijas nacionālo partizānu karš. R.: Preses nams, 1999.
- Šterns I.* Latvijas vēsture 1200–1500. R.: Daugava, 1997.
- Švābe A.* Latvijas vēsture. 1. daļa. R.: Avots, 1991.

- Švābe A. Pagasta vēsture. 1. daļa. R.: J. Rozes apgāds, 1926.
- Teivens A. Latvijas lauku krogi un ceļi. R.: Māksla, 1995.
- Tidriķis A., Pope A. Tūrisma maršruti Rīgas apkārtnē. R.: Liesma, 1970.
- Turlajs J., Miltiņš G. Latvijas apdzīvotās vietas. R.: Jāņa sēta, 1999.
- Veckalne A., Zandberga J. Inčukalna mozaika. R.: Inčukalna pagasta padome, 2003.
- Vēsturiskās teikas. R.: Zinātne, 1988.
- Zālītis F. Latviešu vēsture. R.: Valters un Rapa, 1936.
- Zilgalvis J. Daugavas muižas no 18. gs. līdz 20. gs. sākumam. R.: Izglītība, 1998.
- Žigure A. Latvijas Policijas vēsture. I daļa. R.: Iekšlietu ministrijas v/u Likuma vārdā, 1997.

Papildu materiāli:

- Eniņš G., Opmanis A. Stopiņu pagasta dižkoki kā kultūrainavas vērtība. Projekts, 2001.
- Latvenergo sadales tīkli – 2000. www.energo.lv?lv?latvenergo/322.php
- Latvijas Ķīmijas Žurnāls. Nr. 3.
- Latvijas Valsts vēstures arhīva materiāli. Latvijas vēstures izpētes darba grupas «Ziemeļblāzma» un LR Iekšlietu ministrijas arhīva lietu materiāli, PRB materiāli.
- Plaudis A. Dreiliņi Latvijas Republikas laikā. Rīgas Apriņķa Avīze, 15.12.1998.
- Pujāts J. E. Vintera darbu izstādes katalogs. 1969.
- Rīgas rajona p/s Ulbroka. 1989.
- Stopiņu pagasta avīze «Tēvzemīte» 1995–2005.
- Stopiņu pagasta saimniecības gada grāmatas (1999, 2000).
- Stopiņu pagasta teritorijas attīstības programma 2002./2003. gadam.
- TPVSC 1996. Autoru kolektīvs P. Klīdzēja vadībā, 2001.
- Tuberkuloze Latvijā. 1991–2000. BOVU TPSVC.
- Ulbrokas vidusskolas jubilejas avīze Dore.
- Valdības Vēstnesis. 1923–1930.
- Valsts autonomais Juglas elektrības uzņēmums pirms iekļaušanas VEU Ķegums.

Grāmatā izmantotas Annas Imbrates fotogrāfijas, attēli no periodiskajiem izdevumiem un grāmatām, fotogrāfijas no Stopiņu pagasta iedzīvotāju personiskajiem krājumiem, Stopiņu novada vēstures muzeja materiāli, Ulbrokas vidusskolas skolēnu projektu darbu materiāli, sarunas ar pagasta iedzīvotājiem.

Saturs

J. Pumpura priekšvārds	3
Autores priekšvārds	5
Stopiņu novada ģerbonis un karogs	7
Stopiņu novada valde	9
Īss vēsturisks apskats par Stopiņu novada teritoriju	13
<i>Stopiņu novada teritorija līdz 20. gadsimtam</i>	17
Dreilingu dzimta. Dreiliņu muiža un pagasts	20
Ulenbroku dzimta. Ulbrokas muiža un pagasts	21
Zaharijs Stopijs. Stopiņi	23
Mazliet par muižām un muižiņām Stopiņu novada teritorijā	27
<i>Stopiņu novada teritorija 20. gadsimtā</i>	30
<i>Stāsta Erihs Lazda</i>	33
Krustceles 20. gadsimtā	35
<i>1905. gada notikumu atspulgs</i>	37
<i>1. pasaules kara darbība Stopiņu novada teritorijā</i>	41
<i>Latvijas Republikas dibināšana un Brīvības cīņas</i>	43
Strēlnieku atdusas vietas novada teritorijā	45
Kārlis Jēkaba dēls Venters-Vinters	50
Kārlis Kārļa dēls Krauze	51
Kārlis Andreja dēls Vītiņš	51
Arvīds Jēkaba dēls Oše	52
<i>Baigais gads. 1941. gada izsūtīšana</i>	53
<i>Vācu okupācija</i>	56
<i>Stāsta Stopiņu novada iedzīvotājs Vilnis Strazds</i>	60
<i>Stāsta Stopiņu novada iedzīvotājs Juris Majors</i>	62
<i>Sagatavošanās tautsaimniecības pārkārtošanai</i> -	
<i>1949. gada izsūtīšana</i>	65
<i>Stāsta Stopiņu novada iedzīvotāja Marta Pareiza-Zeltiņa (dzimusi Igale)</i>	67
<i>Stāsta Juglas sanatorijas skolas skolotāja Māra Priedīte</i>	69
<i>Nacionālā pretošanās kustība</i>	74

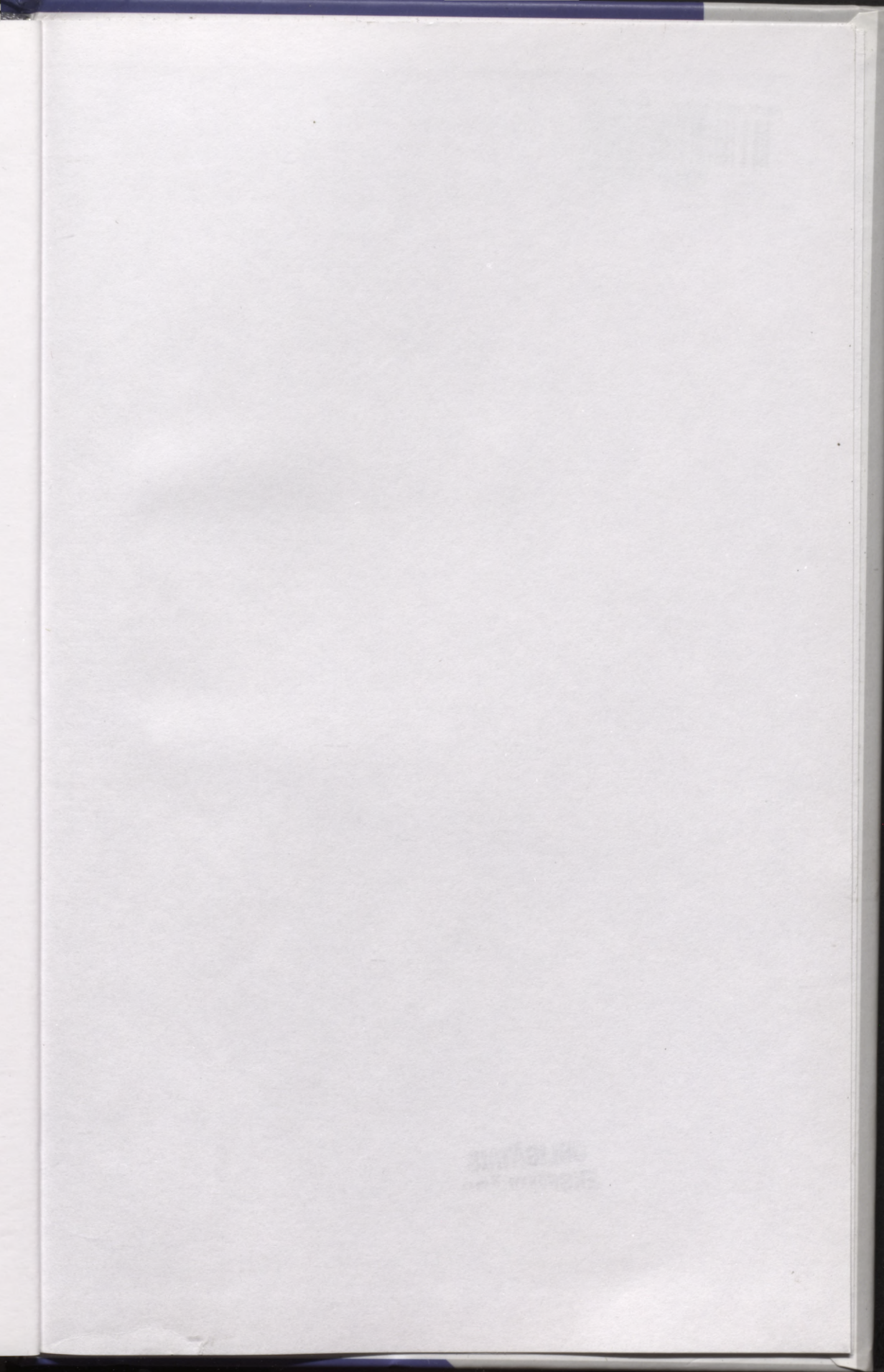
<i>Latvijas Republikas atjaunošanas laiks (1987–1991)</i>	76
Nekad vairs!	81
Aicinājums, pienākums, nolemība	82
<i>Stāsta Stopiņu novada iedzīvotāja Inta Strazda</i>	85
Saimniecība	87
<i>Stopiņu novada ģeogrāfiskais izvietojums un daba</i>	89
Ceļi un tilti	95
Sakari	96
Komunālā saimniecība	99
<i>Stopiņu novada iedzīvotāji un cilvēkvide</i>	101
<i>Par saimniecisko rosību līdz 20. gadsimta sākumam.</i>	
<i>Krogi un manufaktūras</i>	104
<i>Saimniekošana 20. gadsimta sākumā</i>	111
<i>Stopiņu novada nozīmīgākie uzņēmumi</i>	121
Valsts saimniecība «Ulbroka» – kolektivizācija, saimniecības izveidošanās un darbība	121
<i>Stāsta SIA «Ulbroka» valdes priekšsēdētājs Aivars Kokts</i>	126
PSRS Lauksaimniecības ministrijas Graudaugu kultūru šķirņu izmēģināšanas komisijas Rīgas iecirknis	127
Latvijas Lauksaimniecības mehanizācijas un elektrifikācijas zinātniskās pētniecības institūts	128
Centrālie elektriskie tīkli	140
Rīgas Pārvietojamā mehanizētā kolonna	143
SIA «Knauf Marketing Rīga». Ģipša rūpniecība Latvijā	145
Getliņu atkritumu poligons. SIA «Getliņi-2», SIA «Getliņi EKO»	150
«Sadzīves servisa centrs». Pašvaldības aģentūra «Saimnieks»	155
«Certa» – mājai, dārzam un skaistumam	156
Mazo «Pundurīšu» lielie kalēji	157
Viesos «Pie kamīna» pārnācis Ulenbroks	158
SIA «Konkas»	159
SIA «MARKO KEA»	160
Skaistumkopšanas salons «Sentendrē»	162
<i>Veselības aprūpe Stopiņu novadā</i>	162
Tuberkulozes un plaušu slimību Valsts aģentūra	165
Ulbrokas aptieka	168
Kultūra	171
<i>Skolu vēsture un izglītības iestāžu attīstība</i>	173
Biķeru pagastskola	174

Stopiņu pagastskola.....	178
Gaismas speciālā internātskola	181
Stopiņu pamatskola	183
Bērnudārzs «Pienenīte».....	184
Juglas sanatorijas internātskola	186
Ulbrokas vidusskola.....	189
Ulbrokas Mūzikas un mākslas skola.....	193
<i>Stopiņu novada bibliotēkas</i>	<i>196</i>
Ulbrokas bibliotēka.....	196
Brasliņas – bibliotēka, mākslas, kultūras darbinieku un ciema iedzīvotāju saieta vieta no 1951. līdz 1976. gadam	199
Stopiņu novada Sauriešu bibliotēka	202
<i>Savam novadam</i>	<i>203</i>
Stopiņu novada muzejs	203
«Tēvzemīte»	203
<i>Novada kultūras tradīciju daudzveidība.....</i>	<i>204</i>
Līgo parks un novada svētki	206
Dzied un zied sieviešu koris «Madara»	212
Jauktais koris «Ulbroka» mājās un pasaules ceļos.....	214
Vecākās paaudzes sieviešu vokālie ansambļi «Sagša» un «Ievziedi».....	217
Ulbrokas vidusskolas kori ceļā uz dziesmu svētkiem.....	219
Dejo vidējās paaudzes deju kopa «Luste»	221
Ulbrokas vidusskolas deju kolektīvs «Pastalnieki»	222
Bērnudārza «Pienenīte» mazie dejotāji – «Pūka»	223
Tautas lietišķās mākslas studijai – 40!	224
Teātris novada jaunībai.....	227
<i>Sporta tradīciju veidošanās un aktīvās atpūtas iespējas novadā.....</i>	<i>228</i>
<i>Sabiedriskās organizācijas Stopiņu novadā.....</i>	<i>236</i>
Pensionāru apvienība.....	236
Politiski represēto biedrība.....	236
«Aktīvijas»	237
Ģimeņu biedrība «Māra».....	238
«Dienas centri» Upeslejās, Sauriešos un Ulbrokā.....	238
Stopiņu Veselības kluba ģimeņu atbalsta grupa.....	240
Mūsējie. Ievērojamākie novadnieki.....	241
Burkards Dzenis	243
Erihs Lazda	244
Edgars Vinters	245
Valdis Bisenieks	246
Valdis Mārtiņš Drinks	247

Guntis Eniņš.....	249
Uldis Sterģis	250
Pēters Brūveris.....	253
Vera Zozuļa.....	254
Uldis Kurzemnieks.....	256
Dace Balode	257
Daira Tropa	258
Izmantotā literatūra.....	259
Satura rādītājs.....	261

Izdevniecība «PĒTERGAILIS»
 Stabu iela 54, Rīga, LV-1011
 Ģertrūdes iela 19/21, Rīga, LV-1011
 Reģistrācijas apliecība Nr. 000300593
 tālr. (+371) 7 843 062
 fakss (+371) 7 845 269
 www.petergailis.lv
 e-pasts: petergailis@versija.lv

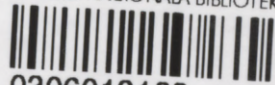
Iespiests SIA Apgāds «Imanta»
 Akas iela 2
 Rīga, LV-1011

**OBLIGĀTAIS
EKSPERIMENTS**

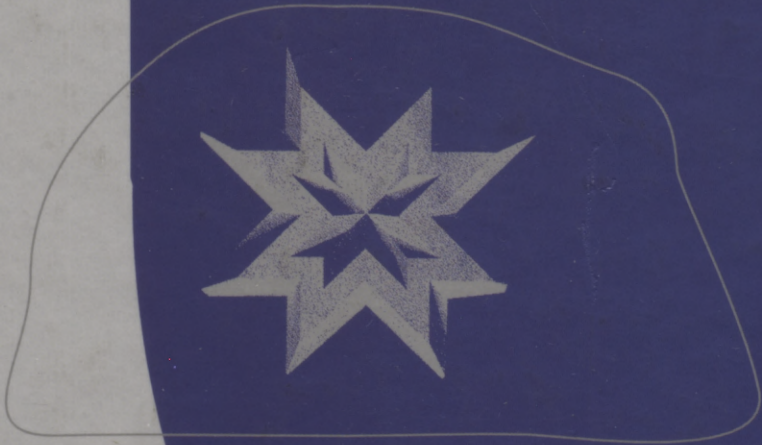
61—

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0306013188

2006-5
L 27

ISBN 9984-33-143-1